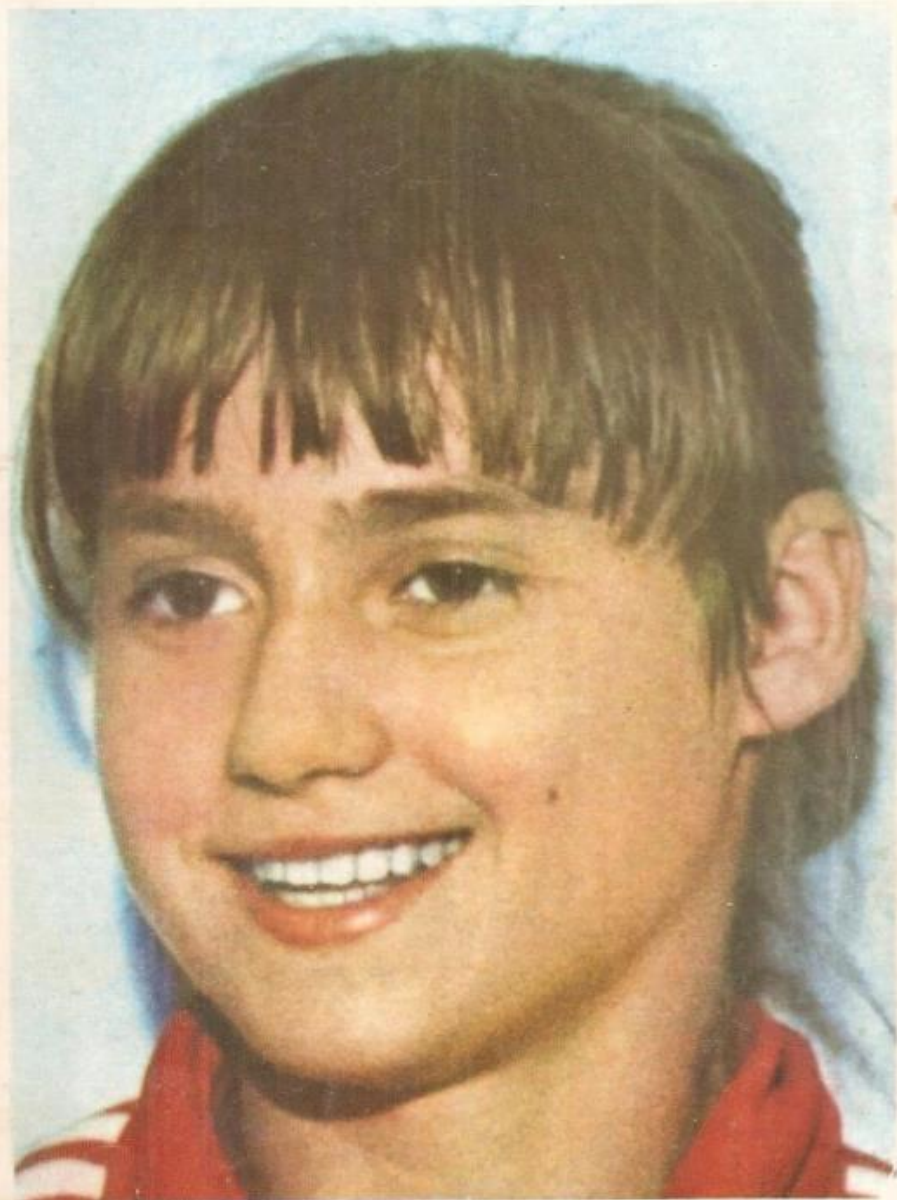

Ioan Chirilă

nadia

Ioan Chirilă NADIA

Motto

Nadia a fost cel mai mare boom din Istoria gimnasticii. Și nu atât prin faptul că A făcut de râs computerul de la Montreal, Care nu prevăzuse decarii ei de glorie, cât Pentru alura ei de prințesă. Cu Nadia se încheie „epoca prințesei”.

Nimic încrâncenat, totul zâmbet, grație și o hlamidă regală invizibilă. Așa se face că America întreagă nu o uită după 36 de ani... Nadia a fost un moment unic în povestea Gimnasticii. Cu ea se încheie epoca de vis a Gimnasticii. Tot ce urmează sunt mici Capodopere tehnice cărora le lipsește însă farmecul inegalabil al fetei din Onești.

Ioan Chirilă

Un nume frumos la un clinchet

Aceasta ar fi a doua variantă a prologului.

Prima a încercat să extragă din computer cel mai frumos dintre epitetele atribuite Nadiei Comănești de către Cei 8.000 de comentatori de sport prezenți la Montreal. Dar computerul și-a declinat competența, pentru a evita. Poate, un nou „război troian”. A acceptat, după mai multe insistențe, să se lase „citat” într-un cerc restrâns. Iată cum s-au derulat literele albastre pe care creierul electronic Le-a cules din ziarul ateniian *Kathimerini*: „Nadia Comănești a fost flacăra vie a Olimpiadei. Ea a transformat Jocurile într-un zâmbet de copil... Nadia Comănești, Cea mai iubită sportivă olimpică a celei de-a XXI-a ediții. Este, într-un fel, o justificare a Olimpiadelor de până acum și a tuturor celor care vor veni”.

Această primă variantă a cedat, în cele din urmă, unei Idei pe care a impus-o corespondența.

După Montreal, Nadia Comănești a primit peste 50.000 de scrisori. reporterul a avut și el acces la câteva sute. Nadia i-a dăruit zece.

Iată, de pildă, ce scrie un tânăr spaniol, Vicente Real, domiciliat la Marsilia, Franța: „Une revue graphique de Mon pays (Espagne) public, à la premiere page, votre Portrait avec la legende: *Una nina asombra el mundo*. Je Suis fascine par votre perfection. Un a-mi espagnol, Vicente Real”.¹

¹ O revistă ilustrată din țara mea (Spania) publică pe prima pagină Portretul tău cu următorul text: Un copil uimește lumea. Mă simt fascinat în fața perfecțiunii tale. Un prieten spaniol, Vicente Real.

Iată ce scrie și Beatrice Ferrante, din Aix-en-Provence, Franța: „Je te félicite, chère Nadia, d'avoir reglé la médaille D'or aux Jeux Olympiques. Tu la méritais bien. Je suis de la Gymnastique, adore ça, mais ce n'est pas comparable. On parle beaucoup de toi en France sur les journaux et à la télévision”.² Această scrisoare, scrisă cu o mână de școlăriță, se încheie cu conturul desenat al Franței. Jos de tot, în sud, un punct fixează locul unde se află Aix-en-Provence. Apoi, Beatrice nu uită să o roage pe Nadia să-i scrie câte ceva despre locurile unde s-a născut.

Robert Weiser din West Hollywood, California, trimite o scrisoare lungă, cerând, de asemenea, amănunte despre locul în care s-a născut Nadia. „Cred că ești fata cea mai fantastică din lume. Am citit că te-ai născut și că trăiești într-un oraș mic, Gheorghe Gheorghiu-Dej (Onești), la poalele munților Carpați, în România. Aș vrea să te văd în persoană. Poate la Moscova, în 1980... Sper că ai să înțelegi această scrisoare. Eu vorbesc engleza, Italiană, germană, mai puțin franceza și spaniola. Vorbesc, de asemenea, thailandeza. Nu sunt american. Mama mea este italiană. Tata este austriac. Am venit în America în 1965. Am ales franceza pentru scrisoarea pe care ți-o trimit. Am auzit totuși că limba română se aseamănă mult cu cea italiană. Știu câteva cuvinte în limba română: *cartea cea frumoasă, cât de triste sunt realitățile vieții, omul bun*. Cred că am să încep să învăț limba română, pentru că tu, Nadia, ești româncă și aș vrea să-ți pot scrie în românește”.

Probabil însă că cea mai interesantă dintre scrisorile primite este cea expediată de Eddie Bilski din Houston, Texas.

Iată adresa:

GALAȚI, RUMÂNIA, Poștaş, deschide!

Atât și nimic mai mult.

Rezultatul? Poștaşul din Galați a deschis scrisoarea și a început să citească: „7-28-76. Domnule, bună ziua! Eu Nădejde că Român și American a fi prietens. Eu a locui în Houston și eu sunt 76 ani bătrân. Eu a trebui scrie a Comaneci Nadia. Eu nădejde și ruga poți fi așa de bun Ajutor mă încerca a găsi unde stă. Vreau a încerca a scrie Ea acasă”.

Ce-a făcut poștaşul din Galați? A luat creionul și a scris Apăsător pe plicul lui Bilski, după ce a tăiat Galați: „Onești, Pentru Nadia Comaneci, gimnastă”. Așa a ajuns la Nadia această scrisoare texană care se încheie cu următoarele cuvinte: „Slavă cerului că România și Nadia Comaneci. Mulțumesc.

Eddie Bilski”.

² Te felicit, dragă Nadia, pentru câștigarea medaliei de aur la Jocurile Olimpice. Eu practic gimnastica. O ador, dar bineînțeles că nu poate fi comparație. Se vorbește mult despre tine în Franța, în ziare și la televiziune. (Scrisoarea a fost expediată la 20 iulie. Așa se explică faptul că Beatrice se referă la o singură medalie de aur, (n.a.)

Dificultățile lui Eddie Bilski sunt greu de explicat: Cele mai multe dintre zecile de mii de scrisori adresate Nadiei Comăneci poartă o adresă simplă: Nadia Comăneci, România, Europa. Unele au, e adevărat, adrese precise. Dwayne Brown din Milwaukee, Wisconsin, redactează următoarea adresă:

Miss Nadia Comaneci, 327 Andres Road, Gheorghe Gheorghiu-Dej, En Bacău, România. Probabil că Brown e un tânăr cu mai multă imaginație. De altfel, scrisoarea lui e plină de Originalitate: „Dragă Nadia, sunt un băiat american de 16 ani, nu știu să scriu corect franțuzește, dar am să încerc Totuși, în primul rând, socotesc că la Montreal ai realizat o performanță de necrezut... Eu locuiesc foarte aproape de Canada olimpică, doar 136 de kilometri, dar n-am putut veni. Sper că ai să vii într-un turneu prin Statele Unite și că n-ai să ocolești statele din Vest, ca de pildă Iowa, Minnesota, Illinois sau Wisconsin, statul meu. Sunt student în anul 3 și joc football. Îmi place mult Gimnastica. Măsor 5 feet + 9 inches (17, 25 decimetri) și cântăresc 65 de kilograme. Sunt brun și am un profil care îl desfide pe cel al lui Alain Delon... Aș vrea să-mi scrii despre orașul tău și despre țara ta... Aici, în America, există unii comentatori care te comparau cu Olga Korbut, «*mais Un'y a pas comparaison. Vous êtes la plus explosive, la Plus elegante, la plus belle*» (... dar nici nu poate fi comparație. Tu ești cea mai explozivă, cea mai elegantă și cea mai frumoasă.)

Sunt convins, dragi cititori, că v-ar fi interesat și alte âteva indiscreții din uriașa corespondență a Nadiei Comăneci, dar e momentul să mă opresc, pentru a răspunde, cât de cât, laitmotivului care transpare în majoritatea scrisorilor: *de unde și cum ai apărut, Nadia?* (îi rog pe cititorii români să-l ierte pe reporter pentru cele câteva însemnări arhicunoscute tuturor.)

Așadar, orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej va împlini, în octombrie 1977, 25 de ani. Cu alte cuvinte, doar cu 9 ani mai „bătrân” — vorba lui Eddie — decât Nadia. Orașul acesta nou s-a ridicat peste vatra secularului sat Onești, Vechi de cinci veacuri: prima mențiune scrisă e din anul 1458. La doi pași de Onești se află Borzești, cu vestita Biserică a lui Ștefan cel Mare, construită în 1493. Se spune că stejarul din Borzești s-ar afla — cu trunchiul său ros de vreme — sub altarul bisericii.

După cinci sute de ani de viață zbuciumată, precedată de un întreg mileniu „în calea răutăților”,³ Oneștii realizează miracolul propriei lor transformări, devenind un mare centru al petrochimiei românești.

Pentru întrebările de istorie și geografie, o să vă spună câteva cuvinte Nadia însăși: „În orașul meu se adună — lucru destul de rar — patru râuri: Trotușul, care e râul cel mai mare, Cașinul, Oituzul și, ceva mai jos, Tazlăul. La Cașin și Oituz s-au dat bătălii mari între români și germani, în timpul Primului Război Mondial. Au învins ai noștri, dar cu mari jertfe. Bunicii mamei și ai tatălui meu, care au luptat în acel război, spuneau că apele Cașinului și Oituzului erau mereu înroșite de sângele

³ Cum spune cronicarul.

Ostașilor căzuți”.

Ce reprezintă astăzi fostul Onești patriarhal?

Cu voia dumneavoastră, stimați cititori, reporterul va reproduce câteva fragmente din „Extemporalul” pe care l-au scris unii din colegii Nadiei, în cinstea Nadiei, după Montreal.

Bineînțeles că a fost un extemporal fără note, Un extemporal „de presă” menit să suplinească, dacă vreți, criza de timp a reporterului. Iată-le:

„Orașul nostru nu are coșuri de sobă, pentru simplul motiv că a fost proiectat, încă de la prima clădire, cu calorifer”.

„Vârsta medie a locuitorilor orașului Onești în 1976 a fost de 27 de ani”.

„În orașul nostru nu există pensionari. Meșterii veniți acum 20 — 25 de ani de prin alte părți s-au întors acasă. Cei tineri, crescuți aici, mai au mult până la pensie”.

„Un ziarist a scris cândva că a poposit într-un oraș fără cimitir. Și nu a fost o simplă figură de stil”.

„Statistica spune că 92% din familiile orașului nostru au copii. Probabil că restul de 8% stau mai mult în casă; eu n-am văzut femei fără un copil de mână”.

„În 1975, în orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej sau vândut cărți de 39 de lei pe cap de locuitor. Dacă vor apărea cărți despre Nadia, sunt sigur că pe anul 1977 se va depăși Suma de 50 de lei”.

Dar pentru ca această carte despre Nadia și Montreal să apară la timp, e momentul, cred, să comprim prologul. Nu însă înainte de a-l ruga pe Gheorghe Comănesci — tatăl — să ne spună două vorbe despre anul nașterii fetei sale: „Nadia s-a născut pe 12 noiembrie 1961, aici, în Onești. Căsuța noastră se poate vedea și astăzi, nu departe de Malul Cașinului, adică pe locul unde s-a aflat cândva vatra Satului, la doi pași de moderna sală de gimnastică... Noi suntem de fel din Hârja, sat de munte pe malul Oituzului. Bunicii și străbunicii au fost muncitori forestieri. Tata la fel. Nici eu nu m-am depărtat prea mult de meseria aceasta. Sunt mecanic, dar lucrez mai mult pe motoare forestiere, că vremea ferăstrielor bunicului s-a dus. Micuță fiind, Nadia a stat la bunici vreo doi ani, la Hârja, adică la munte. Cred că n-a fost deloc rea treaba asta. Aud că astăzi sportivii se duc la munte ca să coboare, apoi, mai în putere. Li s-ar spăla — zice-se — sângele. Cu alte cuvinte, trimițând-o pe Nadia la Hârja, am lucrat științific, tară să-mi dau seama”.

Așadar, Nadia Comănesci s-a născut la 12 noiembrie 1961. Iarna începea să coboare pe Valea Trotușului. Schele urcau mereu în urbea cea nouă a Oneștilor, ca să ridice „Blocurile din generația a doua”. Gimnastica era ca și necunoscută. Copiii se dădeau pe patine de os, pe firul de apă al Cașinului înghețat în bătaia vântului. A doua zi, de dimineață, Gheorghe Comănesci se ducea la Sfat, ca să-și înscrie copilul. „Dar de ce-i dai numele de Nadia, mă Gheorghe? „a întrebat notarul”. Iaca, așa! Am fost și eu cu Nevastă-mea la cinema, să fie o jumătate de

an de atunci. Și-odată văd că Ștefania îmi ia mâna și mi-o pune sub coastele ei. Mișca, nene, copilul. Și pentru că fetița din film se numea Nadia, i-am spus nevastei că așa o să-i dăm numele dacă s-o naște fată”.

Furat de povestea frumoasă a lui Gheorghe, notarul a pus — se pare — Comăneci în loc de Comănici, deși „valea Trotușului e plină de Comănici, nume frumos ca un Clinchet”.

Se vede — spun astăzi cei de prin partea locului — că din mia de Comănici trebuia să se desprindă un nume de fală. Dar asta s-ar fi întâmplat — adăugăm noi — și fără momentul de neatenție al notarului din Onești.

...Și ajungeți la podul Cașinului

Cluj, 13 noiembrie 1961.

Ora de curs e pe sfârșite. Dar studentul Bela Karolyi⁴ mai vrea să încerce o săritură: astăzi „Calul” i s-a părut mai năruș ca oricând, un adevărat armăsar într-o arenă De rodeo. Karolyi, furios, pornește, „bate”, se avântă. Ceilalți colegi, cu sacosele pe umeri, gata de plecare. Urmăresc zborul acestui atlet de peste o sută de kilograme. Dar zborul se rupe. Un cor de strigăte însoțește căderea lui Bela. „Călărețul”, prăbușit pe saltea, nu se mai ridică. Rămâne nemișcat, cu brațele inerte. Apoi încearcă să-și protejeze partea stângă a corpului. Colegii se precipită. E Zarvă mare. Unul aleargă după doctor. Toți sunt roată în Jurul lui Bela. Sosește doctorul. Și astfel, studentul Bela Karolyi ia drumul clinicii...

În camera obscură se cercetează radiografiile încă umede. Degetele doctorului urmăresc imaginea. Fractură de cubitus și de radius. Fractură a cotului. Fractură de claviculă. Karolyi, palid, are puterea să zâmbească: „Cam mult pentru un fost rugbyst de linia a doua și pentru un aruncător de ciocan...”

Au trecut 40 de zile. Karolyi așteaptă cu nerăbdare scoaterea ghipsului. Dar diagnosticul, după eliberarea antebrăului și a brațului, e dureros: „Așezare vicioasă a oaselor. Se recomandă forțarea unei noi fracturi”. Deci, o nouă intervenție. Doctorii se grăbesc, firește. Antebrăul e spart. Se aplică o tijă. Convalescență fără termen. Acum, pe patul clinicii, Bela are timp să mediteze.

Îl vizitează părinții, prietenii. Tatăl nu se poate abține și își amintește pe un ton care se vrea blând: „Ții minte, Bela? Ți-am spus de atâtea ori că n-are rost să te faci profesor de fugă. Meseria asta nu e foarte stimată”. Bela tace. Tatăl său, șef de lucrări la catedra de tehnologie din Cluj Napoca, nu a renunțat — după cum se vede — la ideea de a-și face băiatul inginer, chiar cu prețul pierderii a doi ani. „Poate că acum e momentul. Ar fi fost mai bine să nu fi fost, dar orice rău e spre bine”. Bela pare să-i ghicească gândurile. „Știi ce-o să se întâmple acum, tată?” Ochii bătrânului încep să strălucească. „M-am gândit mult, că am tot timpul. Recunosc, o să-mi fie greu să mai joc rugby sau să arunc ciocanul. Doar partea

⁴ Din anul II al Institutului Pedagogic de Educație Fizică.

dreaptă mai e sănătoasă. Iată de ce am să mă consacru sută la sută Handbalului. Am să joc mult, foarte mult handbal”. Bătrânul Karolyi simte că nu mai e nicio speranță...

Studentul Bela Karolyi e nevoit să rămână multă vreme în clinică. După alte 40 de zile îl așteaptă o nouă operație. Tija trebuie scoasă. Urmează seri lungi de iarnă. Doctorii și surorile de gardă au început să-l îndrăgească pe acest uriaș cu ochi albaștri, îl ascultă aproape în fiecare seară: Iată un viitor profesor de sport care știe să povestească.

„Degeaba se supără tatăl meu. V-ați dat seama, nu? Dar el e cel care m-a adus la sport. A fost cândva luptător de greco-romane, la Vulcan. La 12 ani m-a îndemnat spre atletism. La 15 mi-a zis că ar fi bine să fac și un joc colectiv. Am ales handbalul. La 16 ani am decis eu, alegând boxul. Tata a încercat să mă tempereze.

Notele bune nu se îmbulzeau în carnetul meu. Îmi spunea mereu: «Ce e prea mult strică, măi băiete!». Când a primit vestea că am ajuns vicecampion republican de juniori la box (în finală cu lancu, de la „Farul”), a fost foarte mândru bătrânul, Dar când m-a văzut acasă cu copcile la sprânceană s-a întunecat rău de tot. Mult mai târziu avea să-mi spună însă că în seara aceea îl necăjise nu atât nasul meu învinețit, cât gândul că a trebuit să fiu oprit de medic, pentru rănire, și să pierd finala”.

...În vara lui 1959, Bela Karolyi dă bacalaureatul. Ultimele probe ale examenului se încheie târziu, aproape de miezul nopții. Bela se întoarce acasă, triumfător. Mama îl așteaptă cu masa întinsă. Dar feciorul nu are timp. Comunică telegrafic: „L-am luat!”. Și cere o valiză: „Peste o oră am tren spre București. Poimâine plecăm la Zagreb, cu lotul de atletism”⁵ Intervine din nou tatăl:

„Ascultă, băiete! Ce ai de gând cu admiterea?”. Bela Răspunde indirect: „Dragă tăticule, eu știu încotro bați. Moșul dumitale a fost zidar. Tatăl dumitale și bunicul meu a ajuns învățător. Dumneata ai urcat până la Institutul Politehnic. Și ai impresia — te rog să recunoști — că eu încep să cobor scara. Nu-i așa? Așa e, băiete! Și dacă am s-o urc? Nu văd cum, Bela?!”

În vara anului 1960, după un an de atletism „pe rupe”, La Hunedoara, cu Nicu Tacorian, timp în care bătrânul Karolyi a fost încredințat că băiatul se pierde, cu sacoșa pe umăr, între două trenuri și două beri, Bela intră la Institutul de educație fizică din Cluj. Schimbarea e radicală. Abia acum se simte în largul său: „Eram mai tot timpul pe stadion. Pe Radu Demian îl priveam ca pe un Idol. Îl vedeam mereu cum aleargă de la rugby la baschet și de la baschet la polo, arătându-mi. de fapt, care e cel mai frumos sfârșit de săptămână. Parcă-l văd și astăzi pe Radu, mereu pe bicicletă. Făcea naveta tot timpul. Și nu era singurul în Clujul acelor ani... Așa am încercat să fac și eu. Eram atlet, boxer, handbalist. Am vrut să devin și Rugbyst. Și n-am stat mult pe gânduri. Ciocanul mă împlinise. Ajunsesem să am 114

⁵ B. Karolyi era, în acea perioadă, recordman național de juniori la Ciocan (63, 57m la 5kg și 57,18m la 6kg).

kilograme. Bebe Manoileanu, antrenorul de rugby al Universității, m-a zărit într-o zi în grămada juniorilor: «Bravo, puștiule! Ești Tare!». Eram fericit. Pentru aceste câteva vorbe. De ce? Pentru mine, Manoileanu era un om superior, un poet al Sportului, un argument în disputa mea neîncheiată cu tata. Spre iarnă, am plecat cu «U» la Timișoara, pentru meciul de rugby cu Universitatea de acolo. Jucam la Tumori, dar călătoream în tren împreună cu seniorii. Meciul meu s-a jucat dimineața. Eram în teniși, că așa se obișnuia la juniori. După-amiaza a venit rândul seniorilor. Dădăiam pe bancă. Meci aprig, dur. Teren greu, noroios. Grămezi «de fier». După o încrucișare în viteză, Gebefugi rămâne jos. Se ridică greu. Păr răvășit. Fața plină de noroi. Tricou rupt. Îl văd că vine spre nea Bebe: «Scoateți-mă! Dacă mai rămân în teren, îl omor!». Antrenorul simte că-i un moment greu. Intervine. Se ridică. Gebefugi, așteaptă, întunecat. Manoileanu se uită spre mine: «Intri tu, Puștiule! Du-te cu el în vestiar. Schimbă-te!». Am alergat. Gebefugi m-a urmat cu pas greoi. A intrat bombănind. A Lepădat totul, în câteva secunde. Am început să mă echipez repede. Totul era ud. Ciorapii erau leoaică. Șireturile ghetelor erau pline de noroi. Chiloții — storși în cadă. Tricoul — rupt. (Noroc că aveam umerii lăți, care îl împiedicau să cadă.) Am ieșit în fugă. Am intrat direct. N-am așteptat ordine de la cei mari. M-am băgat în grămadă. Mă simțeam tare.

Minutele s-au scurs ca în vis. Un vis tulbure, îmi dădeam seama că nu prea mă leg cu ceilalți, dar alergam unde mi se părea că stă gata să se rupă digul. După joc, Manoileanu m-a bătut pe spate: «Bine, mă! Cred că prinzi echipa!». Vorba asta mi-a dat aripi, în primăvară am jucat multe meciuri.

M-am legat Foarte repede. Atunci am înțeles, pentru prima oară, că dacă ești puternic la trup și mai ales călit, îți iese totul mai ușor, chiar dacă e vorba numai de îndemânare. Aș putea spune că un om bine călit, chiar dacă are degetele groase, bagă ața mai ușor prin urechile acului”.

...Convalescența studentului Karolyi a durat nici mai mult, nici mai puțin decât opt luni. Refacerea completă A fost și mai anevoioasă. „A trebuit să mă bat pentru reeducarea părții stângi, care se cam lăsase”.

În 1963, Bela Karolyi obține diploma de absolvent al Institutului. E repartizat la Vulcan, ca profesor, în valea bunicilor săi. Pleacă imediat. Logodnica sa, Marta, obține repartizare pentru Lupeni. Între Vulcan și Lupeni e cale de 12 Kilometri. Marta are o cameră în Sohodol. Bela e foarte grăbit. După numai două luni de la începerea anului școlar, ei se căsătoresc la Lupeni (n.a., 23 noiembrie 1963). În ziua căsătoriei sunt parcă mai grăbiți ca oricând. Ofițerul întârzie. Bela se uită la ceas. Ceremonia e scurtă. „Și la bine, și la rău”. Urmează o scurtă sărutare, și gata. Soții se despart. Au ore. Fug. El, Bela, a și informat prima echipa de gimnastică pentru copii, în Valea Jiului, la Școala Generală nr. 4. Întâlnirile soților sunt rare, ca între navetiști, undeva pe la jumătatea drumului, mai mult în Sohodol, foarte rar în Vulcan.

În 1964, Bela trece la liceu, între timp s-a înscris la ICF-ul mare, la „fără frecvență”. Știe că îl așteaptă încă Trei ani, total 6 în loc de 5, dar se simte dator față de tata... „Povestea cu scara trebuie să nu rămână doar poveste”. Marta se

transferă la Vulcan. Bela Karolyi, studentul „fără frecvență”, obține, împreună cu nevastă-sa, locul 1 pe echipe la campionatul județean pe '64. Cea mai bună gimnastă a celor doi soți, Rodica Horgoș, câștigă, la 9 ani titlul de campioană regională, deși vârsta copilăriei „legale” în gimnastică era, pe atunci, între 11 și 14 ani.

În 1966, soții Karolyi se transferă, împreună, la Școala Sportivă din Petroșani, dar continuă să lucreze și cu copii din Vulcan, deși drumul cu autobuzul e cam două ore dus și întors, în 1967.

Bela și Marta sunt „definitivi” la Petroșani. Fostul atlet, rugbyst, boxer și handbalist, care a obținut între timp și carnetul de antrenor de gimnastică, categoria a V-a, descoperă tot mai mult bucuria jocului „de-a păpușile” pe bârnă sau printre barele paralelelor.

La 28 martie 1967, în ziarul „Steagul roșu” din Petroșani, profesorul Bela Karolyi scrie în încheierea unei cronică sportive: „Suntem nevoiți să semnalăm nepăsarea și indiferența manifestate de unele școli generale dotate cu săli de gimnastică, ale acelor școli care nu s-au prezentat la concurs, deși instrucțiunile Ministerului Învățământului prevăd obligativitatea participării la acest campionat al tuturor școlilor generale înzestrate cu săli de gimnastică”.

La mai puțin de un an, în ianuarie 1968, profesorul Bela Karolyi primește un avis telefonic de la București. Se prezintă la poștă. Așteaptă îndelung legătura, în sfârșit, e chemat. Ridică receptorul, cu emoție: „Alo, vorbește Lovi, de la Federația Română de Gimnastică. Fii atent, Karolyi, îți propun să vii la Onești, să lucrezi acolo... Nu mă întrerupe. M-am gândit bine. E un oraș Nou. Totul e nou. Mai ales oamenii. Vreau musai să lucrezi acolo. Îți iei și familia... Nu mă întrerupe! O singură vorbă: da sau nu?”. Bela Karolyi n-a mai stat pe gânduri. A spus *da!* Lovi a mai adăugat doar câteva cuvinte: „Te mai chem peste câteva zile, ca să-ți spun când se dă drumul la sala cea nouă”. Și telefonul s-a închis. Bela Karolyi a rămas buimac. Cum a putut lua o asemenea hotărâre, După un îndemn de câteva secunde, și încă la telefon, fără să poată privi în ochii omului cu care vorbise? Dar mai are o scăpare. Lovi i-a promis că o să-l mai cheme. „Atunci am să-i cer relații. Ce și cum. Și am să pot spune nu, fără să par neserios”. În drum spre casă, se simte rușinat. El, care a visat mereu să ajungă și să rămână în Valea Jiului, acolo unde străbunicul lui a lucrat ca zidar, unde bunicul a fost învățător și a cutreierat toată valea cu corul său de mineri îmbrăcați în haine de seară, unde tatăl său a urcat de la subinginer, spre Cluj, ca să ridice poduri, să taie drumuri și să ajungă șef de lucrări la tehnologie, el, care...

Karolyi așteaptă telefonul promis, între timp și-a pregătit întrebările și replicile. Le-a trecut într-un carnețel, ca pe o fițuică în prag de examen. Dar telefonul se lasă așteptat. Asta îl necăjește. Ar vrea să se termine odată. Își dă seama că telefonul primit acum două săptămâni i-a cam întors viața pe dos. Și nici orele, la școală, nu mai merg ca înainte. Iar copiii simt asta.

La 1 februarie sună telefonul întârziat. La celălalt capăt e tot Lovi: „Alo, flăcăule, cred că ți-ai făcut bagajele?! Pe data de 5 februarie se inaugurează sala cea nouă.

E ca-n filme! Sper să fiu și eu acolo". Karolyi deschide carnețelul în care și-a notat întrebările și replicile. Se pregătește, dar Lovi revine: „Alo, mă auzi? Eu nu te aud. Vorbește odată, omule!”

Karolyi, luat prin surprindere, Strigă: „Sunt gata, vin!”

Preparativele de plecare se fac în tăcere. Marta nu prea înțelege motivul acestei plecări atât de neașteptate. Bela se hotărăște să se deplaseze singur. A spus „da” mai mult din instinct. Ar trebui să vadă. Marta e uimită de planurile soțului ei, pe repere foarte nesigure — o simplă convorbire telefonică — dar tace. Se lasă pradă instinctului său.

Karolyi pornește la drum. Până la Onești e cale lungă. Și-s legături multe. Va avea timp să se gândească. Simte nevoia s-o facă.

* * *

„Am ajuns în seara de 9 februarie. Viscolea, în fața gării. Am întrebat unde e sala. Eram pentru prima oară în Onești. M-a îndrumat o femeie: «Mergeți înainte, țineți drept, treceți de încrucișarea cu drumul Adjudului și ajungeți la podul Cașinului. Cotiți oleacă la dreapta, sala e chiar acolo, la vreo 200 de metri...», îmi aduc aminte, am început să alerg. Era frig, dar nu era vorba numai de asta. Simțeam nevoia să-mi fac curaj, să-mi par mie însumi un om de acțiune. Nu cred să fi făcut mai mult de 7 — 8 minute. Am zărit sala încă de lângă pod. Era luminată. Ferestre înalte, triumfiulare. Am sprintat încă o dată. Când să ajung, lumina s-a făcut mai mică. O femeie mătura, fără grabă. Am întrebat-o dacă aş putea vorbi cu cineva de la sală. Mi-a spus că festivitatea de deschidere s-a terminat cu o jumătate de oră în urmă și că toți sunt duși nu prea departe, la un club sindical, unde s-a organizat o masă.

Am ajuns în câteva minute. Erau la cină. Atmosferă de bună dispoziție. Am recunoscut și gimnastele de lot care demonstraseră în cadrul festivității de inaugurare: Elena Ceampelea, Rozalia Filipescu, Rodica Apăreanu. Bineînțeles că nu era momentul să mă recomand. Toți erau, se vedea bine, sub puterea evenimentului. L-am căutat din priviri pe Lovi. Era acolo, foarte anturat. Vorbea cu însuflețire. Am avut atunci impresia că în seara aceea se întâmpla ceva mai mult decât inaugurarea unei săli de gimnastică. Am căutat să schimb două vorbe cu Lovi. Să afl, cu o clipă mai devreme, *ce* și *cum*. Dar n-am Reușit. Lovi a rostit, protocolar, două vorbe de prezentare:

«Tovarășul urmează să...». Ceilalți m-au privit cu oarecare curiozitate. Păream, poate, din altă lume. Eram și prea înalt, prea rigid pentru o societate de gimnaști și foști gimnaști. Adevărul e că am avut o ușoară strângere de inimă. Nu mă prea simțeam bine în mijlocul acestui grup constituit.

Aveam impresia — ca să folosesc un termen la modă — că sunt subiectul unui fenomen de respingere. Senzație subiectivă, desigur, dar oboseala dumului și dorul de casă, devenit persistent, o accentuau. Într-un târziu, Lovi m-a bătut pe umăr: «Ai mare noroc, tinere. Aici va fi mult de lucru. Ai văzut sala? Până acum s-a lucrat într-o săliță. Pentru sărituri, copiii deschideau ușa, chiar dacă ploua. Primii pași ai elanului se executau pe trotuar. Să știi că le place mult gimnastica. Și sunt mulți. O

să vină, Ai să vezi, și de prin sate. O să mergi și dumneata să-i cauți. Într-o bună zi la selecție vor veni în primul rând satele. Mili Simionescu (n. a., antrenorul Maria Simionescu) e convinsă că peste 6 — 7 ani o să sosească aici și copii din alte orașe. Asta de voi depinde, pentru că noi, cei mai bătrâni, cred că ne-am făcut datoria: am urnit treaba».

Curând lumea a început să se retragă. Băusem și eu un pahar de vin. Mă gândeam la «norocul care mă așteaptă». Nu-l prea întrezăream. Cu aceste gânduri, în care se amestecau neliniștea adâncită de oboseală și un optimism tulbure, strecurat în paharul de vin, m-am dus la culcare, într-o cameră, la un cămin. Mai era un tânăr în cameră. Ne-am prezentat. Nu i-am auzit prea bine numele, cum se întâmplă în asemenea ocazii. Ne-am așezat. Paturile erau mici, ca de copii. Eram obosiți. Necunoscutul a fost cel care a rupt tăcerea: «Nu cred să se întâmple ceva aici. Sală au făcut, e adevărat. Combinatul e mare, și, din câte aud, o să fie și mai mare. Bucureștiul e hotărât să bage bani mulți, ca să fie totul de prima mână, dar oamenii mi se par foarte naivi. Cum crezi că poate să crească ceva fără tradiție?». «Eu cred că se poate», am răspuns aproape automat. «Cum asta?», m-a înfruntat, oarecum intrigat, Necunoscutul căruia nu-i mai vedeam fața: becul, și așa mic, se arsese între timp. Acum stăteam în întuneric. «Foarte simplu. Eu cred că e cel mai bine să lucrezi cu oameni naivi, cum spui dumneata, decât cu cei care strâmbă mereu din nas când ceea ce propui tu nu se potrivește cu ce știu ei din tradiție». Tovarășul meu de cameră a tăcut câteva secunde și apoi m-a întrebat, ridicând tonul: «Dar dumneata de unde vii?». «Din Valea Jiului». «Și ce cărți ai, mă rog, în mână?». «Deocamdată am numai șeptari. Dar cred că am și un as». «Ce fel de As?». «Nu cred în tradiție când e vorba de gimnastică».

Am adormit târziu. Ne-am sucit vreo două ore, fără să ne vorbim. Ne-am învelit cu paltoanele.

A doua zi, de dimineață, când m-am trezit, omul meu nu mai era. Și Nici nu l-am mai întâlnit vreodată. Fugise...

Dar am fugit și eu. (într-un fel.) Am plecat acasă, ca să aștept ceva concret, adică mai mult decât o nouă promisiune la un pahar de vin. De data asta n-am așteptat mult. La 28 februarie am primit un telefon chiar din orașul Gh. Gheorghiu-Dej. Marta urmărea în tăcere toate aceste «negocieri». Am strâns în grabă tot ce aveam — n-aveam prea multe — și-am plecat. Despărțirea a fost grea. Rodica Hogoș, mica gimnastă despre care am mai amintit, a rugat-o pe Marta să n-o lăsăm. I-am promis, mai mult ca s-o împăcăm, că o să vorbim cu părinții ei și o să facem totul ca să ne urmeze. (Această promisiune, făcută mai mult pentru a îndulci ceasul despărțirii, avea să se îplinească. Rodica ne-a urmat în Moldova, venind Din Valea Jiului.)

În gara Oneștilor nu mai viscolea. Curând avea să mi se rezolve și postul. Omul care s-a zbatut cel mai mult a fost tocmai unul dintre localnicii «tară tradiție» despre care vorbise necunoscutul meu tovarăș nocturn. Se Chema Octavian Grunzu.

...Când am ajuns pe pod am văzut că apa Cașinului nu mai era de gheață. Mi-am zis că-i un semn bun. Micul meu rubicon mă poftea zâmbind. Sala cea frumoasă

strălucea la câțiva pași în bătaia celei de-a treia zile de Martie...”

Prin ochiul magic al cortinei

Primăvara lui '68 a sosit, sfioasă, pe Valea Trotușului. Dar iarna n-a vrut să cedeze. De zilele babelor s-a încruntat ca niciodată. Dinspre munte, nori negri Călătoreau ca umbrele urșilor din pădurea Răchitoasa.

...În sala cea nouă și frumoasă, profesorii de educație fizică și antrenorii de gimnastică se uită la ceas. E aproape 11. Pentru azi s-a anunțat o selecție de copii. S-a bătut toba în tot orașul. Cineva a avut ideea ca toba să fie mică, iar toboșarul — vesel, așa că a fost ales un copil din prima Clasă. „N-am fost prea inspirați cu ziua”, își spuneau antrenorii, ascultând în tăcere măzăricea care lovea ferestrele înalte ale sălii. La 11 fără câteva minute, Bela Karolyi și-a pus șapca în cap ca să vadă dacă s-a mai potolit viscolul. „Și ce credeți că am găsit? Iarna pe uliță. Copiii se tăvăleau prin zăpadă, hârjonindu-se pe trotuar. Părinții încercau în zadar să-și potolească odraslele care aveau să se mai liniștească abia după ce s-a anunțat că selecția nu va mai întârzia. În dimineața aceea de martie am numărat 38 de copii, însoțiți de tot atâția părinți sau chiar mai mult. «Testul viscolului» fusese trecut cu mult Succes. Peste 7 ani, la Skien, Norvegia, după victoria Nadiei la «europene», un ziarist norvegian, căutând de zor pe harta țării noastre, avea să-mi spună: «Scriu despre gimnastică și gimnaști de aproape 40 de ani. Și, deodată, o fetiță de 14 ani, dintr-un oraș mai tânăr — așa mi s-a spus — decât cealaltă fată a dumneavoastră, Alina Goreac, câștigă totul, sau aproape totul, după ce s-a pregătit, din câte aud, doar în sala orașului pe care nu-l găsesc pe hartă. Vreți să-mi explicați această «anomalie magnetică»?»

Explicația o vom încerca mai târziu. Deocamdată, să revenim pe malul Cașinului, pentru că zăpada s-a topit, iar în curțile școlilor fetele au început să joace șotron. Bela Karolyi susține că a văzut-o pentru prima oară pe Nadia la șotron, împreună cu Viorica Dumitru. De altfel, el e de părere că o selecție din umbră, prin ochiul magic al cortinei, când nimic nu-i artificial, are mult mai mulți sorți de izbândă, dovadă și testele de caracterizare psihică pe care le fac unii oameni de știință supunându-și subiecții la acțiuni neprevăzute.

În orice caz, Nadia a început să lucreze în primăvara Anului 1968, adică la 6 ani și jumătate, cu puțin înainte de intrarea în școală. (La aflarea acestei vârste, autorul expresiei „anomalie magnetică” primește o primă explicație din lungul șir care va urma.)

Câteva cuvinte despre copilul de 6 ani și jumătate și despre perspicacitatea selecționarului.

Răspunsul cel mai exact l-a dat profesorul Gheorghe Brașoveanu, actualul director al liceului real-umanist cu profil de gimnastică din orașul Nadiei Comănești. Spune Brașoveanu: „Cred că în cazul acestei fete ochiul selecționarului dintâi nu poate avea merite speciale. Pentru oricine, și chiar pentru laicii gimnasticii, ar fi fost limpede că fetița e născută pentru sport în general și pentru gimnastică în special.

(Sunt convins că dacă orașul nostru ar fi fost destinat crimei, și nu gimnasticii, selecționerul ar fi descoperit în Nadia Comăneci o mare campioană de floretă, în ceea ce mă privește, de-astă dată ca profesor de educație fizică, sunt de părere că Nadia Comăneci s-ar fi putut ilustra doar în sporturile individuale, așa cum s-a întâmplat, de altfel, cu gimnastica.) Revenind la selecție, Aș vrea să spun că până și un nespecialist ar fi fost atras imediat de acest motor psihofizic foarte echilibrat și mai ales de această rară prezență fizică, foarte personală, la care chiar din anii copilăriei se putea observa că totul e «mai altfel», începând cu ținuta marțială, gravă, ușor distantă, și terminând cu privirea, pe cât de limpede, pe atât de învăluitoare.

În septembrie 1969 se inaugurează liceul specializat în gimnastică, în fața școlii, la doi pași de sală, lume multă. Cei mai mulți sunt părinții copiilor care vor intra în școală. Dar mai sunt și alții, cărora nu le prea vine să creadă că s-a înființat un liceu nu pentru matematici, nu pentru chimie, nu pentru muzică, ci unul pentru... gimnastică, adică unul care „te trage și de la matematici, și de la chimie, fără un scop prea limpede, căci ce poate fi limpede într-o săritură peste cal sau într-un mers pe bâră?”

În fața școlii se aud dialoguri pline de tâlc:

— Și chiar v-ați dat fetița la gimnastică?

— Am dat-o că nu e deloc ordonată.

— Și credeți că gimnastica poate s-o disciplineze? După părerea mea, gimnastica e timp pierdut, mai ales astăzi. Când școala cere mai mult și când eu, deși am făcut liceul, mă poticnesc la probleme de clasa a treia.

Întâmplarea a făcut ca prin fața școlii să treacă, în acel moment, Nadia Comăneci și Viorica Dumitru. Cei doi părinți au oprit fetele și le-au întrebat dacă sunt la gimnastică. Nadia și Viorica au răspuns că da. A urmat dialogul:

— Și voi câte ore pierdeți pe săptămână cu gimnastica?

— Noi lucrăm cam trei ore pe zi.

— Ce-ați spus?!!!

— Exact cum ați auzit. Trei ore.

— Și cât aveți la matematici?

— Eu am opt, a răspuns Nadia.

— Și cine îți face problemele?

— Eu încă n-am probleme, că abia am trecut în a doua. Dar când e mai greu, venim seara și lucrăm cu profesoara de matematici, pe care a rugat-o antrenorul nostru, că uneori se întâmplă să nu fim la școală. Sâmbătă, de pildă, plecăm la Bacău.

Omul care făcuse liceul s-a uitat lung. (Cele două fete se îndepărtau râzând.) „S-a schimbat lumea, a continuat el, gândind cu voce tare. Pe vremea mea, profesorul de matematici venea în cancelarie și se ruga de «atlet», adică de cel de educație fizică, să-i cedeze lui ora, că mai are ceva de pus la punct. Și de fiecare dată noi, care așteptam în curte, cu «cipici» în picioare, cea mai frumoasă lecție a zilei, auzeam dinspre consiliu vocea de bas a lui «Riglă»; «Hei, voi, sportșmanilor,

adunarea la mine în fața tablei. Joaca, după masă!». Țin minte că-mi venea să-i dau cu ceva-n cap, dar n-aveam ce face. Ne fura orele pe nimica. Și unde mai pui că n-a dat în viața lui un 10. Spunea că 10 e pentru Dumnezeu”. Cel cu fetița nedisciplinată, auzind această pledoarie, nu s-a putut stăpâni: „Și totuși spuneai că nu putești rezolva probleme de clasa a III-a”.

Matematicianul a părut descumpănit, dar a găsit o mutare salvatoare: „Am aruncat și eu o vorbă”.

Celălalt a zâmbit și a deschis ziarul.

Paharul cu apă

Sibiu, 25 iunie 1970.

Campionatul republican de gimnastică la categoria celor mici e pe sfârșite. Au fost două zile grele. A mai rămas bârna. Bela Karolyi, așezat pe un colț de bancă, scrie de zor. Adună. Scade. Reface calculele. Nu vede cum echipa sa — orașul Gh. Gheorghiu-Dej — ar mai putea pierde primul loc.

În sfârșit, începe bârna. Viorica Dumitru... „Bine, Bine, atenție!... N-a fost rău, Viorico!” 8,90!

Urmează Liana Brănișteanu. Emoțiile oneștencelor sunt acum mai mici. Liliana e veterana grupului. Are aproape... 11 ani! „Bravo, Liliana!” Se pregătește Nadia Comăneci! Ca la o comandă, un nod de fată — are doar 8 ani și jumătate — începe alergarea pe loc, cu genunchii până la piept. Apoi, tot ca la comandă, se oprește brusc, își potrivește codițele de culoarea cenușei. Avansează cu pas de balerină. Vârfuri întinse. Mănuțe balansând, ca la soldații de gardă. Stop! Ușoară înclinare a capului, abia perceptibilă, spre masa Arbitrelor.

„Când a și ajuns pe bârnă?” Pas sigur, rapid, întoarcere surprinzătoare, în sală e atâta liniște, încât se aude scârțâitul tălpii îmbibate de magneziu. Copilul încalecă bârna ca un jocheu versat. Vârfuri mereu întinse. Arc. Sala își ține respirația. Săritură. Dar, în această clipă, un „Aah” prelung se aude de pe banca piticilor din Onești. A căzut Nadia! Dar Nadia nu se pierde.

Se răsuțește. Obrajii îi ard. Se aruncă pe bârnă. O cuprinde cu brațele și cu picioarele. Și cade, din nou, în cealaltă parte, ca după gardul livezii. Bela Karolyi sare spre bârnă, ca s-o ajute. Dar Nadia e iarăși în picioare și, dintr-o nouă săritură, Sus! O secundă, două, trei... Forțează, vrând parcă să șteargă totul, și cade pentru a treia oară. Pe banca fetelor din Oradea se aud râsete. Dar Nadia se urcă pentru a patra oară, reluând. Și parcă e și mai multă trufie în mersul ei din nou foarte sigur ca și cum ar fi uitat ce s-a întâmplat. După coborâre, uită un singur lucru: să zâmbească binevoitor arbitrelor. Pe banca „oneștencelor”, Viorica plânge. Nadia e încruntată. Dar nu plânge. Se uită cu coada ochiului spre Bela Karolyi. Nu i se pare că e Supărat. Liliana vrea să-i mângâie codițele. Dar Nadia se ridică în picioare. Vrea să scape. Acum așteaptă nota. Și Nota e anunțată: „6,20!” Nadia îl caută din nou pe Karolyi. Acum îi este frică de privirea lui. Dar, surpriză, Karolyi râde. E foarte

vesel. Mai mult! Ridică brațele în sus, ca boxerii care salută publicul. E primul om din sală care știe că echipa lui a câștigat titlul de campioană Republicană. De ce e primul? Pentru că a calculat totul. Și-a dat seama că a fost la un pas de înfrângere. Dacă Nadia ar fi primit doar 6,00 la bârnă, pe primul loc ar fi urcat Oradea, adică unul din „orașele cu tradiție”. Dar a fost să fie altfel... Se anunță rezultatul: „Pe locul 1 și Campioană republicană la categoria a IV-a, Școala Sportivă din orașul Gh. Gheorghiu-Dej, 176,35 puncte. Pe Locul II, Școala sportivă din Oradea, cu 176,25 puncte!”. Pe 1. Liliana Brănișteanu, Mariana Cojan, Georgeta Caleap, Nadia Comăneci, Viorica Dumitru și Ana Gheoane.

Banca „oneștelor” fetele aplaudă. Nadia e în picioare, Nemișcată.

Se anunță, în continuare: „La individual compus, pe Locul 1 și campioană republicană, Liliana Brănișteanu (orașul Gh. Gheorghiu-Dej), cu 37,05 puncte”. Karolyi se apropie de secretariat. Așteaptă. O dactilografa bate foile cu rezultate, în mai multe exemplare. Marta a intrat cu fetele în vestiar. (Peste două ore pleacă trenul.) Karolyi obține un exemplar, îl parcurge în grabă. Apoi rămâne pe gânduri.

Copiii au ieșit din vestiar. Bela își sărută „așchiuțele”.⁶ În gara Sibiului, antrenorul, înconjurat de copiii săi, pare Un Gulliver în țara piticilor. Trenul întârzie. Copiii li s-a făcut sete. Karolyi se duce la restaurant. Cumpără o sticlă de apă minerală. Roagă bufetiera să-i dea o tavă și șase Pahare. Femeia nu prea înțelege. Karolyi îi lasă o sută de lei garanție, ca să nu mai prelungească discuția.

Sosește cu tava în mijlocul grupului. E primit cu aplauze. Toarnă câte o jumătate de pahar. „Rație de naufragiați — se gândește Bela — dar totul e deprindere până la urmă”. Fetele dau pe gât paharele cu apă. Pe tavă sunt acum cinci pahare. Lipsește unul. E paharul Nadiei, care bea în liniște, cu înghițituri mici. Celelalte cinci o privesc cu un amestec de admirație și invidie. Bela Karolyi a rămas cu tava în mână. Ar vrea să o ducă înapoi, dar își dă seama că nu are dreptul să o zorească pe Nadia. Până la plecare mai e foarte puțin. Bela se hotărăște: ia tava și pornește spre Bufet. Reprimește garanția. „Vă rog să rețineți un pahar. L-am spart”.

...În vagon e cald. Noapte de iunie. Până acasă e drum lung. Nadia se cațără în plasa de bagaje. Se întinde. Adoarme imediat. De afară, de pe culoar, antrenorul își privește „creșa”. Se uită spre plasa de bagaje. O zărește pe Nadia. Îi vine în minte un gând strașnic: „Poate că performanța maximă în gimnastică e să poți dormi pe bârnă”. Karolyi rămâne cam un sfert de ceas pe culoar. Vrând să se convingă că s-a sfârșit foiala plecării. Apoi intră în compartimentul de alături. Liliana și Georgeta dorm îmbrățișate. Marta e trează.

* * *

...27 iunie 1976.

Din nou în sala de pe malul Cașinului. Alinierea. Scurt: „Bună ziua!”, în cor: „Bună ziua!”. „Copii, v-am adus clasamentul la individual compus. Pe locul 1, Liliana

⁶ Aceasta va fi, ulterior, porecla exclusivă a Teodorei Ungureanu

Brănișteanu 37,05 puncte. Pe locul 9 — Georgeta Caleap, 35,10 puncte. Pe locul 11 — Viorica Dumitru, 34,90. Pe locul 13 — Nadia Comăneci, cu 34,65 puncte. Mariana și Anișoara, sunteți pe locul 15... Aș vrea să felicit întreaga echipă pentru titlul de campioană. Victoria voastră se datorează celor trei ore de antrenament pe zi. Nu există nicio altă explicație. În altă ordine de idei, Comăneci Nadia! Ai căzut la bârnă. Nu e ceva cu totul deosebit. A căzut și Vera Ceaslavsk⁷. Dar tu ai căzut de trei ori în zece secunde. Și asta nu admit. De vină e neglijența. Nu Graba. Repet, neglijența. Negli-jența! E ultima dată când se mai poate întâmpla așa ceva. Vreau să mai rețineți un lucru. Bârna este un aparat la care trebuie să lucrăm de două ori mai mult decât la oricare altul. «Poteca» bârnei e de numai 10 centimetri, iar voi trebuie să lăsați impresia că lucrați pe un covor lat de un metru. O să mărim și acest Covor. O să așezăm bârna cea scundă chiar aici, iar în dreapta și în stânga ei o să punem câte 2-3 saltele, astfel încât bârna de antrenament să aibă 3 metri lățime. Pentru mine, bârna trebuie să fie un sol pe un spațiu ceva mai mic. Ceea ce i s-a întâmplat astăzi Nadiei e bine venit. Te-am văzut plângând, Viorico. E bine. Asta înseamnă că te-a durut. Pe Nadia n-am văzut-o plângând. Asta e și mai bine. Înseamnă că a știut să-și ascundă lacrimile... Acum o să începem antrenamentul. Dar înainte de asta aș vrea să știu dacă ai ceva de spus, Nadia.

Nadia a luat poziția de drepti, a făcut o pauză și a spus: „Tovarășe profesor, dacă nu cădeam la bârnă, eram acum pe primul loc, înaintea Lilianeii!”. “De unde știi asta?”. “În timp ce dumneavoastră citeați clasamentul, eu am făcut adunarea. Ați spus că am 34,65 de puncte. Dacă adăugăm trei puncte ajungem la 37,65 puncte. Liliana are numai 37,05 puncte”. Celelalte fete au început să râdă pe furiș. Bela Karolyi a intervenit: „Nu e nimic de râs în asta. Calculul e foarte bun. Dar de unde știi tu, Nadia, că cele trei puncte scăzute se datorează numai căderilor?” “Asta nu mai știu, dar așa e calculul”. Bela Karolyi a tăcut. Nadia Comăneci era atât de încruntată, încât sprâncenele i se uniseră în dreptul Nasului.

În sală era cald. Ventilatoarele nu izbuteau să lupte cu acoperișul încălzit. Fetele s-au pornit să tragă saltelele, Spre bârna cea scundă. „Puntea suspinelor” devenea astfel un covor cu frunze...

După terminarea exercițiilor de încălzire, într-o sală în care termometrul arăta 30 de Grade, antrenorul a chemat-o pe Nadia la bârna mărginită de saltele: „Și acum, Nadia, să reluăm exercițiul de la Sibiu exact din momentul în care ai căzut prima oară”.

Grădinița cu program „de fier”.

O seară de septembrie '76, la Karolyi acasă. Montrealul a rămas mult în urmă. Marta e plecată cu fetele cele mici, la Paris. Nadia și Teodora au rămas acasă. Mariana Constantin ar fi trebuit să plece în Italia — Montrealul obligă! — dar

⁷ Campioană olimpică absolută la Tokio 1964 și în Mexic 1968

antrenorul a uzat de dreptul său de veto: Mariana rămâne să lucreze acasă, în liniște, fără blitz-uri, conferințe de presă... Vremea cocktailurilor s-a dus.

Răsfoim albume, colecții de ziare, fotografii. Karolyi e un pedant al ordinii, care te face să șovăi înainte de a deplasa scrumiera pe masă. Îmi oferă clasorul de timbre. (E filatelist cu vechi state de serviciu, în vitrină figurează și o medalie de aur.) Mi-e teamă să ating paginile în care timbrele sunt atât de precis așezate, încât foaia de album pare un prospect filatelic tras la offset. Pe peretele din fund al micului studio, un frumos cap de cerb, cu coarne de mare anvergură. „E un cerb capital. Așa spun Baremurile internaționale, precizează antrenorul-vânător. Am avut și noroc. Glonte a lovit centrul frunții”. (Orificiul e vizibil.)

Jos, pe parchet, o uriașă blană de urs, pe toată întinderea camerei. „Și ursul e capital”, adaugă cu mândrie Karolyi... Jur-împrejur, pe pereți, cornițe de căpriori, Dinți de zimbri, blănuri, vulpi.

„Vânătoarea e un lucru extraordinar. Nu cred că există un mod mai eficace pentru a te odihni. Seara, după ce ai alergat kilometri în șir și cazi frânt de oboseală, poți să te consideri un om odihnit. Ciudat, nu? Ursul l-am împușcat la 13 iunie, în 1975. Era pe înserat. Rătăcisem mult, prin pădure, cu un prieten. Se întuneca, într-un târziu, prietenul a zis că ar fi bine să coborâm. L-am rugat să mai zăbovim o jumătate de oră. Am urcat singur. M-am oprit. Niciun zgomot, îmi Auzeam inima. Deodată aud: pâș, pâș, pâș... Am știut că e un urs. L-am bănuț dimensiunile. M-am mișcat un pic printre crengi. Ursul a simțit. S-a ridicat în două picioare. Era imens. Am tras. L-am nimerit în plin. Dar nu s-a prăbușit. A prins în cădere, cu picioarele din față, trunchiul unui copac mai tânăr. L-a răsucit, strivindu-l ca pe un stof. Apoi a căzut”. Antrenorul Nadiei deschide ușa unui dulap: „Asta e carabina cu pricina”. O privesc. E proaspăt unsă. „Când aveți timp pentru toate astea?” „Timpul crește mult dacă îl pui în ecuație...”. Deodată, Karolyi se uită la ceas: „Vă rog să mă iertați câteva minute”.

Trage pe el o scurtă matlasată și iese grăbit. Rămân cu Maestrul de balet Pojar, încerc să aflu unde s-a dus antrenorul. „Să dea de mâncare câinilor. Are nouă câini de vânătoare, pe care îi ține la un țăran, într-o curte. Sunt vreo 4 kilometri până acolo. Nu lipsește niciodată de la întâlnire. Când intră în curte, câinii sar pe el de bucurie. Ca într-o imagine de Jack London. Dacă Bela e plecat Undeva, câinii plâng. În perioada Montrealului am fost eu de mai multe ori cu hrana. M-a rugat insistent. Mi-a și scris din Canada, să nu uit de câini...”

Profită de cele câteva minute „în doi”. Pojar mă invită spre bibliotecă, îmi arată un colț întreg cu volume despre câini de vânătoare, în mai multe limbi, încerc să fiu atent. Să par interesat, dar nu reușesc. (Maladie de reporter obsedat de o idee.) Mă gândesc la momentul când Nadia a căzut de trei ori consecutiv de pe bârnă, la Sibiu. Reportajul meu are nevoie de o revenire la acest subiect, îi spun lui Pojar — de fapt încerc o legătură — că în cursul dimineții am numărat 35 de repetări, la un singur element, pe bârnă, 35 Nadia și de tot atâtea ori Teodora. Arunc o întrebare: „Spune-mi, te rog, meștere Pojar, în cât timp s-a construit exercițiul la bârnă prezentat de Nadia la Montreal?”. Dar nu apuc să închei întrebarea. Antrenorul

reapare pe neașteptate (se vede că a alergat): „V-am prins! Complotați!”. A auzit întrebarea sau finalul ei. I se adresează prietenului său: „Spune tu!”. Pojar se gândește: „Cred că a durat câțiva ani”. Antrenorul intervine: „Nu Vreau să las impresia că vânez metafore, dar sunt convins că acest exercițiu a început să fie lucrat acum opt ani, încă din prima zi, odată cu prima poziție de drepti... în gimnastică, mai mult decât în orice alt sport, totul vine din acumulări. O mișcare dată e o treaptă superioară a mișcării precedente. Totul se stratifică. La bârnă, mai mult decât la orice alt aparat, intervin însă și cutremurele. Sau, mai exact spus, căderile. Ele sunt un moment greu. Dar și o mare binefacere. Căderile sunt cel mai mare aliat al antrenorului...”

* * *

...Iunie 1971.

A trecut un an de la „tripla cădere” a Nadiei Comănești, la Sibiu. Copiii Oneștilor pornesc spre Târgu Mureș. O nouă ediție a campionatului republican, categoria a IV-a. Copiii de ieri au crescut cu un an, dar media echipei e la fel de mică. Un paradox? Nu. Au venit alții. Liliana a rămas acasă. Au apărut, în schimb, Constanța Dilimoț, Georgeta Gabor, Gabriela Sabadiș.

În anul care a trecut s-au mai adunat peste o mie de ore de lucru. Mulți sunt sceptici când aud această cifră, într-adevăr, niciuna dintre fete nu are încă 10 ani. Dar grădinița cu program „de fier” de pe malul Cașinului câștigă titlul de campioană cu un mare avans: 1. Orașul Gh. Gheorghiu-Dej — 181,40; 2. Sibiu — 174,90. Ordinea „oneștencelor”: 2. Mariana Cojan — 37,35... 4. Nadia Comănești — 36,95... 7. Viorica Dumitru — 36,20... 9. Constanța Dilimoț-35,70.

În tren, pe drumul de întoarcere, copiii cercetează foile de concurs. Nadia își privește notele. Locul 3 la Sărituri — 9,35; locul 1 la paralele — 9,60; locul 1 la sol — 9,50. Când ajunge la bârnă, Nadia se uită spre Karolyi, care citește ceva. Ea află că e abia pe locul 20. A căzut din nou.

Antrenorul îi surprinde privirea: „Nu e rău, Nadia. Ai obținut 8,50, cu o cădere. Nu uita că anul trecut ai avut 6,20. Nu e rău deloc, Nadia”.

Copiii au adormit. Antrenorul iese pe culoar, își scoate jurnalul din servietă, îl sprijină de bara de metal a geamului, începe să scrie la lumina fluctuantă a becului: „21 iunie 1971. Ce mult mi-a trebuit această victorie a echipei. Și ce bine e că avem peste 6 puncte avans. Unii continuă să-mi reproșeze că lucrez cu copiii. Că fac un fel de badminton în gimnastică. Nimeni nu poate renunța la imaginea gimnastei durduii care zgâlțâie paralelele și sapă cratere în covorul solului. Sunt convins că în gimnastică viitorul e al copiilor. Și cum ar putea altfel? Copilul înțelege cel mai ușor. Prinde totul imediat. Copilul are mai mult timp la dispoziție. Copilul are mai mult curaj. Nadia a căzut astăzi din nou la bârnă, în primul rând pentru că are curaj. Nu cunosc în momentul de față o gimnastă senioară care să se fi încumetat într-un asemenea exercițiu. Această cădere a Nadiei mai mult mă bucură decât mă amărăște. Dacă n-ar fi căzut, i-aș fi dat 9,60. Și asta în primul rând ca un premiu pentru dificultatea exercițiului... Ce mult mi-a trebuit această victorie a echipei!

Nadia a mai obținut 9,60 la paralele. Pentru mine nu-i o surpriză. E aparatul nostru. Cu ideea asta am pornit și așa am rămas. O idee preconcepută. Dacă vrei, uneori e foarte bine să cultivi o idee preconcepută, începi să ai obligații față de ea și să-i acorzi o atenție sporită. Cel mai mult mă bucură însă nota de la Sol: 9,50. Cred că astăzi, 21 iunie 1971, Nadia a executat primul sol din lume cu cinci salturi. Nici Turișceva, la cei 19 ani ai săi, nu are așa ceva în programul ei”.

...Și a mai trecut o săptămână; în orașul Gh. Gheorghiu-Dej au apărut afișe mari, mai ales în apropierea sălii...

În sala cea frumoasă, Nadia, Viorica, Mariana și celelalte lucrează „la două strunguri” (între timp, bârna scundă protejată de saltele a căpătat o surioară, la numai câțiva metri).

A venit și ziua de 10 iulie 1971. Peste o oră începe Concursul. Karolyi intră în vestiar: „Fetelor, colegele voastre din Iugoslavia nu sunt Turișceva sau Korbut, dar concursul e mai greu decât cel de la Târgu Mureș. De cele mai multe ori, într-un concurs internațional, sportivii se prezintă cu un minus de 5-10 la sută față de evoluțiile lor obișnuite. Există însă și sportivi — e adevărat, mult mai puțini — care în asemenea concursuri se depășesc pe ei. Vreau să cred că vă numărați printre cei puțini. Numărul de ore petrecute în sală vă dă dreptul să faceți parte din această grupă”. În meciul cu Partizan Ljubljana, Nadia Comăneci s-a clasat pe primul loc la individual compus (38,50), urmată de Viorica Dumitru și Mariana Cojan. În Jurnalul lui Karolyi se poate citi o însemnare lapidară: „Mi s-a luat o piatră de pe inimă. Nadia a câștigat bârna cu 9,70. Asta îmi dă mult curaj. Mă gândesc să căutăm soluții mai dificile. Dar trebuie să mai chibzuiesc mult”.

Între 3 și 5 decembrie 1971, din nou la Sibiu, în Cupa F.R. De Gimnastică, Nadia Comăneci cucerește titlul de Campioană la individual compus (37,50), urmată de Mariana Cojan (36,30).

Senzația concursului este victoria Nadiei la toate cele patru aparate: 9,10 la sărituri; 9,40 la Paralele; 9,60 la bârnă; 9,40 la sol. O mică știre anunță în ziare rezultatele „Cupei” de la Sibiu. Pe prima pagină, Ilie Năstase își sărbătorește victoriile în turneul campionilor, la Paris. Antrenorul scrie în jurnalul său: „Nadia, pisicuța mea cea sălbatică, își arată colții. M-am decis. Vom lucra fără hamacuri. Gimnastica de ieri a legiferat vacanțele. Pentru refacere: două săptămâni sau chiar o lună. Nu cred deloc în puterea acestei tradiții”.

* * *

...Închid jurnalul, încerc să dezvolt întrebarea pusă lui Pojar. „Să ne oprim asupra unui element la bârnă. La... saltul lateral flick-flack. De câte repetări a fost nevoie la acest element pentru a putea fi prezentat în forma de la Montreal?” Antrenorul se gândește. Calculează în gând. Zâmbește stingherit. Nu e obișnuit cu asemenea întrebări. Nici nu și-a pus vreodată problema. Pojar încearcă să socotească și el, bifând cu degetele înmulțiri mentale. „Cred că se depășesc 20.000”, e de părere antrenorul. Pojar completează: „Și eu m-am gândit la 20.000”. Stimulat de această antrenare a celor doi într-o discuție „laică”, fac o nouă încercare: „Se spune că un înotător ca Montgomery sau o înotătoare ca Ender

înoată zilnic 20.000 de metri. Cât ar reprezenta, în cadrul acestei unități de măsură, un Antrenament de vârf cu Nadia sau cu Teodora?”. Cei doi nu stau pe gânduri: „În orice caz, peste 20.000 de metri. Fără să mai punem la socoteală faptul că în gimnastică «sprinturile» sunt numeroase, mai dure și mai distincte”. „V-aș ruga, o ultimă întrebare: am asistat recent la o discuție pe teme de fotbal. Unul din antrenori era de părere că repetările pot fi făcute după ce pulsul scade, după efortul maximal, la 120. Un altul a propus o creștere a plafonului spre 130. Cei mai mulți au dat din cap. Ce puteți spune în direcția asta?” Karolyi ezită, dar nu evită răspunsul: „Nu cunosc legile intime ale fiziologiei fotbalului. Ceea ce vă pot spune e că în antrenamentul nostru de gimnastică repetările se fac și pe fondul unui puls de 160 sau chiar mai mult. Poate că desenul nostru este mai exact, poate că și concentrarea fizică este mai ascuțită, cert e că acumulările se fac mai bine pe un fond de oboseală”.

E aproape de miezul nopții. Cafelele s-au băut. Țigările s-au fumat. Pe biroul antrenorului zăresc un curs de *esperanto*, îl răsfoiesc, îl întreb pe Karolyi dacă s-a folosit de Esperanto la Montreal.

Râde. „Am luat cartea cu mine, dar n-am folosit-o deloc. E o limbă care nu se va naște niciodată.

M-am înțeles foarte bine cu toți străinii de la Montreal. Copiii — la fel. În lumea noastră, a sportului, te poți înțelege cu mare ușurință. Ne înțelegem din priviri. Ne înțelegem din mișcări. Aș spune, chiar, că ne înțelegem fără să ne privim. O, de-ați fi văzut cât era de volubilă Teodora Ungureanu în mijlocul unui grup de atleți negri! Și ei erau la fel, deși nu aveau un curs de esperanto la îndemână. De o parte, Nadia zâmbea ușor, stingherită de această ciudată volubilitate. Dar Teodora continua să conducă discuția, de parcă ar fi fost în curtea liceului din Onești”.

Contract cu visul

A venit din nou primăvara pe Valea Trotușului. Dar Vremea vânătorii s-a dus ca fulgii mieilor, deoarece urmează un program foarte greu. Se lucrează aproape Nonstop. Arareori, fetele se duc, pe furiș, să se sclade „la Sălcii”. De-a lungul atâtor seri de iarnă, praful de magneziu a pătruns în toți porii.

Se apropie sfârșitul anului școlar. Profesoara de franceză, Eugenia Sârbu, n-a uitat că fetele au fost la București timp de cinci zile, în aprilie, pentru finalele școlilor generale. Azi e 23 mai și prima lecție-supliment va avea loc pe malul Cașinului. Profesoara simte că fetele sunt obosite. Iată de ce nu va face o lecție obișnuită. Vor cânta împreună. Vor cânta, de pildă, „Mon ami Pierrot”. Sau, și mai bine, „La petite souris”, pentru că e în dialog și te învață să deosebești plurarul de singular, chiar fără să-ți dai seama: „Que fait-elle? Des dentelles... Pour qui? Pour ses

demoiselles...Pour laquelle? Pour la plus beile...⁸ Micile demoazele ale tovarășei Sârbu se simt tot mai mult atrase de jocul profesoarei. Pe nesimțite se formează un cor. Și corul cântă „Sur le pont d'Avignon”.⁹

Mariana ar Vrea ca Avignonul să fie înlocuit — în cântec — cu Cașinul. Fetele sunt de acord. Profesoara pune o condiție: să scrie Mariana numele râului în așa fel încât un francez să-l pronunțe corect. Maria scrie Cachin. Și corul se reia, vesel. Abia după ce Gabriela îi adaugă un e, astfel încât francezul Pierrot, de pildă, să cânte Cașin și nu Cașen.

S-a înserat. Dinspre combinatul chimic se zărește una din flăcările veșnice. Fetele se grăbesc acum acasă. Mâine e zi grea, cu două antrenamente. Peste alte trei zile, meciul de junioare România-Bulgaria, pe care Federația de gimnastică l-a acordat „Oneștilor”, la cerere. Karolyi a insistat mult. Vrea să-și încerce copiii în fața junioarelor bulgare, care sunt, evident, mai în vârstă. Îl obsedează mereu avertismentul unui coleg: „Ține minte, Bela, cam întreci măsura. Copiii n-o să reziste”.

La 27 mai (n.r. 1972), „așchiuțele” înving detașat Bulgaria (junioare), cu formația Comănești-Cojan-Dilimoț-Brănișteanu-Ispravnicu-Hartz. După cum se vede, a reintrat Liliana Brănișteanu.

Singura cantantă pare a fi Nadia. „Nadia e Troțușul” — cum spune profesoara de geografie, Ileana Marinescu.

A doua zi, ca de obicei, antrenament tare. Karolyi explică înainte de lecție: „V-am chemat astăzi cu 10 minute mai devreme ca să citim împreună un articol Apărut în ziarul «Sportul», semnat de Constantin Macovei. Vă rog, atenție!”. Și antrenorul începe să citească: „Problema greutății corporale nu se bucură încă de atenția cuvenită. Credem că rezolvarea ei nu mai trebuie lăsată pe seama sportivelor, ci e de competența altor factori, care trebuie să intervină de urgență. Ritmul lent al unor exerciții, înălțimea redusă a unor sărituri sau salturi, dificultatea cu care sunt executate elementele mai grele trebuie puse și pe seama greutății corporale exagerate a unora dintre sportivele noastre”.

Fetele își privesc, uimite, antrenorul, dar el zâmbește: „E foarte bine că v-ați simțit vizate, fie și numai pentru o clipă. Asta înseamnă că vă considerați, cu adevărat, sportive de prim rang.

Bineînțeles însă că articolul nu vă vizează. Din fericire, totalul greutății voastre este cam jumătate din totalul lotului mare, căci despre el e vorba. V-am citit acest articol ca să vă gândiți puțin la faptul că vremea gimnastelor plinuțe s-a cam dus, așa că e momentul să bateți fierul cât e cald. De altfel, deși greutatea noastră medie e cam de 30 de kilograme, va trebui să luăm un cântar, pentru că gimnastica e o

⁸ Ce face ea? Dantele. Pentru cine? Pentru domnișoare. Pentru care Din ele? Pentru cea mai frumoasă.

⁹ Pe podul de la Avignon.

chestiune de grame și milimetri. Și acum, la treabă”.

Înainte de antrenament, Karolyi a chemat-o pe Nadia lângă el și i-a amintit rezultatele finale. Individual Compus, locul întâi — 37,60. Paralele, locul întâi — 9,60. Sol, Locul întâi — 9,70. „Dragă Nadia, după cum vezi, lipsește bârna. Probabil că va trebui să lucrăm de trei ori mai mult decât la celelalte aparate. Trebuie să privim bârna ca pe o lansare cu parașuta. Să nu uităm asta”.

A venit vacanța mare! Între blocurile noi ale Oneștilor, spațiile cu iarbă sunt pline de copii. Se înregistrează numeroase accidente de circulație: se ciocnesc „Pegas”-urile cu triciclele.

Cazurile se dezbat cu voce tare, de la balcoane, ca în filmele italiene. Mamele își apără cu ardoare odraslele. Contestațiile se judecă seara, pe trepte, cu participarea bărbaților, veniți de la lucru de la Combinat sau tocmai de la Borzești.

„Pegas”-ul Nadiei stă trist pe balcon, ca un căluț obosit de drum. Nadia nu are vacanță. La 17 iunie (n.r. 1972), Echipa ei (cu Brănișteanu, Dilimoț, Cojan, Dumitru și Gabor) are meci mare cu junioarele din R.D. Germană.

Bela Karolyi a cerut din nou să-și alinieze copiii. Are mereu senzația că timpul trece prea repede și că fetele sale așteaptă prea mult. Bineînțeles că e o senzație ciudată, Dar Karolyi e obsedat de ideea că în gimnastică îmbătrânești mai repede, așa cum se întâmplă în povestirile lunare ale lui Jules Verne.

În seara de 18 iunie, echipa R.D. Germane câștigă autoritar meciul cu formația României, reprezentată de „copiii din Onești”. Scor final: 182,10 — 179,10. Fetitele sunt necăjite. Le stingheresc foarte mult cele trei puncte distanță. Karolyi însă zâmbește. E mai volubil ca altă dată. Dar cu ce preț!

La miezul nopții, o nouă îmbarcare în tren, spre Baia Mare (peste numai două zile, în acest oraș din nord se dispută Campionatul Național de copii, categoriile a IV-a și a III-a). Karolyi nu poate dormi. Trece printr-un moment foarte greu. Își dă seama că aceste puncte pierdute în fața echipei R.D. Germane ar putea să nască întrebări. „Poate că, într-adevăr, copiii sunt prea cruzi?” Antrenorul își desfășoară foile de concurs pe bancheta din față, ca într-o pasișță. Se simte bine singur, în acest compartiment pe care l-a găsit liber. Vrea să citească până în măduva cifrelor. Se aude silabisind: „Individual Compus: 1. Barbel Starcke, 37,20; 2. Kerstin Gerschau, 37,10; 3. Nadia Comănescu, 36,60. Nadia a căzut din nou la bârnă... Să mă consolez cu gândul că cele 50 de sutimi ar fi putut să o urce pe locul 2, la numai 10 sutimi de câștigătoare? Nu! Trebuie să fac un caz — cu orice preț din această cădere. Raportul dintre bârnă și celelalte aparate va trebui să ajungă până la 4 la 1. Nadia trebuie să învețe saltul cu parașuta”.

Dimineața, în gară, la Baia Mare, Karolyi aleargă spre Debit. Caută „Sportul”, îl deschide cu febrilitate. Găsește, în sfârșit, vigneta „mexicană” a rubricii de gimnastică într-un colțisor din pagina a doua. Citește, fără să respire: „Indiferent de raționamentele care au dus la alinierea unei echipe tinere, considerăm că antrenorii noștri ar fi trebuit să prezinte totuși formații mai apropiate valoric de cele ale R.D. Germane”. Karolyi răsuflă ușurat. Semnatarul celor câteva rânduri, doctorul Petru Arcan, E supărat doar pe cele trei puncte. Din fericire, el nu atacă principiul

copilăriei contra-cronometru. Antrenorul își privește fetele, îl așteaptă, așezate pe sacoșe.

În microbuz, spre cămin. Micul dejun un sandviș. O Jumătate de măr. Adevăratul desert era anunțul: „Astăzi După-amiază, la orele 16, vom face un antrenament”. Copiii nu pun întrebări. Cunosc programul acestui început de vacanță. L-au avut în față. Și e abia începutul.

Antrenamentul e condus de Marta. Karolyi fuge la gară ca să primească, de la Onești, „a doua generație de Copii”, în cursul dimineții, la hotel, a apucat să scrie în Jurnal: „Măine seară încep «Naționalele» de copii. Deși mă străduiesc să fiu tare, am emoții mai mari decât înaintea meciului cu echipa R.D. Germane. Cred că mă aflu într-un moment de răscruce. Prietenii îmi spun în continuare că forțez prea mult lucrurile. Dar sunt obligat să aliniez două echipe. Mai ales după acest meci cu R.D. Germană, pe care, de altfel, știam că nu-l putem câștiga. Sunt obligat să aliniez două echipă pentru un motiv mult mai simplu: trebuie să arătăm că Oneștii sunt un lucru cu adevărat nou, care trebuie să trăiască. Un singur pas greșit poate să ne pună cruce. O dublă victorie ar șterge Timișoara care, în fond, nu este o înfrângere. Trebuie să câștigăm. Și nu oricum. Trebuie să surclasăm. S-ar putea să par îngâmfat, dar acesta este termenul. Nu găsesc altul. Am s-o trec pe Georgeta (n-a Gabor) la cele mici. În Sport simți nevoia unui căpitan, indiferent de vârstă. Gabor va fi acest căpitan”.

...Au sosit toate fetițele. În fața căminului din Baia Mare, lumea se uită curioasă la acest grup ciudat, în treninguri albastre. După cină, Karolyi anunță formațiile. Vrea să pară degajat. „Liniște!

Voi anunța, mai întâi, Formația «veteranelor». (Fetele ar zâmbi, dar sunt obosite.) Comănești, Cojan, Dumitru, Dilimoș, Sabadiș, Busuioc. Echipa de tineret va fi formată din Gabor Georgeta, Barcan Ana, Mocanu Gabriela, Marcu Iuliana, Milea Luminița și Strat Aurica”.

La 22 iunie, „generația a doua” a Oneștilor câștigă net Titlul republican, cu 184,70 puncte. Pe locul doi, Baia Mare — 178,70 puncte.

La 23 iunie, „veteranele” obțin și ele victoria, cu 188,60 Puncte, întrecând Dunărea Galați (clasată pe locul doi) cu Peste 17 puncte (171,05)

La individual compus: 1. Mariana Cojan — 38,55; 2. Nadia Comănești — 38,40; 3. Viorica Dumitru — 37,40.

Să citim acum cronică meciului în *Jurnalul* antrenorului: „Am obținut cea mai frumoasă victorie. Aseară, încă, mă îndoiam de ceea ce fac. Astăzi, cele 17 puncte și Jumătate avans îmi dau liniște sau, în orice caz, amână verdictul. Mariana a câștigat, îmi pare foarte bine. Are o voință ieșită din comun. Un fel de fanatism în lucru. O nevoie organică de a munci. Ordinea a depins de paralele. Până la urmă a învins Mariana. Nadia a căzut. E pentru prima oară, la paralele. Sper să fie și ultima. La bârnă cazi pentru că nu-ți poți stăpâni bătăile inimii. La paralele, căderea are și multe alte cauze, care țin de fizică, mecanică, dinamică. Poate că și eu am făcut un calcul greșit. Se mai întâmplă. Dar cred că e vorba — mai curând — de altceva. Marina e un copil docil. Face exact ceea ce-i spui. Nu încarcă. Nu scade.

Nadia e mai personală și, aș spune, mai sangvină. Fierbe. Prinde totul într-o clipă, dar asta nu-i ajunge, îi place să inventeze. Asta mă bucură, dar Lucrurile se schimbă. E nevoie de repere noi. Va trebui să-i dau mici spații de creație. Bineînțeles, cu o condiție: să lucreze și mai mult. Din păcate, peste o lună mergem La Sofia, pentru «Cupa Prieteniei», care e, de fapt, «Cupa Speranțelor olimpice», în numai o lună trebuie făcut totul. Și în ce condiții... E iulie. E vacanță. Copiii sunt copii. Dar, Până la urmă, asta e contractul cu performanța, cu visul, Cu iluzia. La Baia Mare am avut în față doar copii. Ceva Mai mărișori, dar tot copii. La Sofia vor fi toate junioarele Europei. Iar printre ele, cel puțin 5-6 mai bune decât Barbel Starcke sau Kerstin Gerschau, care ne-au învins la Timișoara. «Cupa Prieteniei». pentru noi, e o premieră, Din toate punctele de vedere. Cel mai puternic concurs cu puțință. Media de vârstă a concurenților se ridică la Aproape 15 ani.

Echipa noastră are abia o medie de 12 ani, Iar Nadia nu a împlinit încă 11. Care ar fi șansele? Mai e totuși o lună întreagă”.

* * *

...Plecarea spre Sofia. Primul avion internațional. copiii se înghesuie la geamurile hublourilor.

Vor să vadă Dunărea. Sosește breakfastul. Fetele se joacă, vesele, Căutând să ghicească conținutul pachetelor de pe tavă. Le desfac pe rând, punând limba: zahăr, sare, piper. Cel mai mult le place însă hârtia aromată pentru degresarea degetelor. O hârtie de care, de altfel, nu prea au nevoie.

Piciorul de pasăre a rămas în farfurie. Karolyi urmărește cu atenție micul dejun. Copiii sunt cuminți: au mâncat doar felia de șuncă. Stewardesa ar vrea să strângă, dar nu-și dă seama dacă e cazul. (Ceștile cu lapte sunt intacte.) Se retrage. Karolyi face un semn. Rând pe rând, copiii duc tăvile spre bar. „Bine, dar nici laptele?” Stewardesa nu mai înțelege nimic.

Karolyi se gândește la luna care a trecut. Antrenamentele au crescut până la 4 ore pe zi. Uneori s-a lucrat și după căderea serii, la lumina neonului. Sala nu are aer condiționat. Și nu va avea nici la Sofia. Într-o seară, după antrenament, la ieșire, a dat cu ochii de Gheorghe Comănesci. Au făcut câțiva pași împreună. „Nu vi se pare că lucrează prea mult copiii ăștia, tovarășe Bela? Da, din fericire reușim să lucrăm mult”. Au intrat la „Intim”. Au băut o bere. „Ce vreți să faceți, de fapt, cu copiii ăștia?” “Nene Gheorghe, dă-mi voie să-ți răspund peste o lună, când ne-om întoarce de la Sofia.” “De ce tocmai atunci?” “Am eu o ghicitoare acolo, care o să-mi spună totul.” “Vrei să glumești, tovarășe profesor, dar, voia dumitale. Ar mai fi totuși doar o lună... Ștefania zice că ar cam trebui să ne gândim puțin la viitorul Nadiei. I-ar plăcea să o vadă farmacistă. Dar pentru asta — zice — ar fi cazul să mai...” “Lasă, nene Ghiță, mai e timp până la Farmacie. Fetele învață foarte bine. Sunt și ajutate, când mai plecăm pe la concursuri. Așteaptă și dumneata până ne întoarcem de la Sofia. Hai să ne încredem amândoi în cărțile ghicitoare!” A doua bere a pecetluit această înțelegere. Mecanicul Gheorghe Comănesci, care cam venise să primească răspunsuri, era acum foarte vesel.

* * *

...Sosire la Sofia. Au venit în întâmpinare un bărbat și o femeie. Din partea federației. Mai sunt și doi cronicari.

Dar, la vederea delegației, cei doi reprezentanți ai federației cască ochii. Pe chipul lor se poate citi cu ușurință gândul că românii nu cunosc regulamentul „Cupei Prieteniei”, închipuindu-și că e o întrecere pentru preșcolari. Bela Karolyi intuiește acest gând și încearcă să glumească: „Să știți că fetițele par scunde, fără să fie. În realitate, eu sunt de vină, fund mai înalt decât s-ar cuveni”.

Gazdele lasă impresia că gustă gluma. Microbuzul poartă însă echipa de copii a României spre un hotel din afara orașului. Marile speranțe olimpice europene locuiesc, bineînțeles, în centru.

Karolyi nu pare afectat de această situație. „La urma urmelor, suntem pentru prima oară la un mare concurs, în afară de asta, am dorit întotdeauna să am liniște. Iată că o am, din plin”.

A doua zi. Sofia sportivă vorbește despre „grădinița de copii” pe care Federația Română de Gimnastică a trimis-o în capitala Bulgariei pentru concursul speranțelor Olimpice, adică „pentru concursul în care vor evolua — în mod aproape sigur, spun comentatorii sosiți la Sofia — două sau trei campioane olimpice de la... Montreal”.

Concursul începe în această stare de spirit. Înainte de primul start, ochii spectatorilor se îndreaptă spre Raisa Biciukina, spre Maria Blagoeva, spre gimnasta maghiară Amko Kery, spre Kerstin Gerschau sau Gita Escher, din echipa R.D. Germane. Dar aceiași ochi se simt atrași magnetic și de colțul „grădiniței de copii” din România, în mijlocul căreia antrenorul pare un pivot de baschet.

* * *

22 iulie.

Spre surprinderea generală, grădinița de Copii se clasează pe locul 4. Karolyi e mai fericit ca oricând. Echipa sa a întrecut formația R.D. Germane cu 6 zecimi, în decurs de numai o lună, fetele sale, care au pierdut cu 3 puncte mari meciul de la Timișoara, au reușit Un salt de 3,6.

„A fost victoria vacanței pierdute” — notează în *Jurnal* antrenorul Nadiei Comănesci. Rândurile următoare sunt, pentru prima oară în acest *Jurnal*, colorate cu umor. E Limpede: Karolyi e bine dispus în urma revanșei echipei sale asupra formației R.D. Germane și asupra tuturor celor care încearcă să-l dezaprobe pentru lucrul intens cu Copiii: „Nadia continuă să se joace cu mine ca șoarecele cu pisica. A mers foarte bine la paralele și la bârnă. A binevoit, chiar, să nu cadă. Dar iarăși, ca să mă necăjească. Desigur, pentru vacanța pierdută, a căzut la sol ca un copil răsfățat. Și ce frumos a mers până în final! Am simțit că sala a trecut atunci, toată, de partea «grădiniței» noastre. A simțit și Nadia acest lucru. Și a vrut să-i răpună pe spectatori. A încheiat cu rondă flick-flack salt cu dublă întoarcere. Am fost sigur că aterizarea îi va reuși. Dar, în cele din urmă, a reușit să cadă în funduleț. În toată sala s-a auzit un «aaah» prelung, mai expresiv decât toate aplauzele.

Aștept cu nerăbdare ziua de mâine, ziua aparatelor. E adevărat, Nadia, căzând la sol, nu-l va mai repeta... Dar Bârna și paralelele nu trebuie să-i scape. Poimăine

seară, acasă, pe Strada Perchiului, am întâlnire cu Gheorghe Comănesci, ca să-i transmit ce ne-a spus ghicitoarea de la Sofia”.

* * *

23 iulie 1972.

Victorie! N-a căzut la bătă. N-a căzut la Paralele. A fost foarte bine. Două medalii de aur. La Paralele — 8,75. La bătă — 8,60.

Ordinea la individual compus: 8. Comănesci — 36,00; 10. Cojan — 35,9; 25. Truşcă — 35,10; 27. Bolocan — 35,05; 30. Gabor — 34,95; 38. Brănişteanu — 34,60.

Mă simt tentat să-i scriu o ilustrată frumoasă doctorului Petru Arcan. „Domnule Doctor, crede-mă, nu poate fi vorba de o diferenţă de valoare, astăzi, între copilul Nadia Comănesci şi gimnastele senioare ale ţării. O diferenţă există, desigur, Nadia are doar 30 de kilograme în minus şi sunt mai multe şanse de viitor, în plus”.

La coborârea din tren erau de faţă amândoi părinţii Nadiei. Vestea celor două medalii de aur venise prin „Sportul”. E adevărat că fotografia era a lui Nicolae Oprescu, câştigătorul medaliilor de aur de la inele, dar cele două medalii de aur erau sublimite, şi ele, printre rânduri. Nadia a sărit de gâtul mamei, iar Gheorghe Comănesci a strâns mâna antrenorului. Au pornit pe jos, spre casă. Sau, mai exact, spre sală, pentru că sala ajunsese să fie un fel de vatră în jurul căreia se petreceau toate. Acolo lângă sală erau şi şcoală, şi casele copiilor, şi casa antrenorului...

„... Spuneai, tovarăşe profesor, că-mi aduci o vorbă de la Sofia din care să citim în viitor.” „Am adus-o, nene Ghiţă, dar să nu ne-audă mama Ştefana” „Spune odată”. „Ştii ce mi-a spus ghicitoarea de la Sofia? Că de acum încolo va trebui să lucrăm mai bine, ca să nu cădem pe covor, de parcă ne-ar stânjeni şalvarii.” „Văd că iar ai chef de glumă.” „Nu mai am deloc. Aşti doi bani de aur pe care ghicitoarea de la Sofia i-a dăruit Nadiei sunt bani cu noroc. Eu cred, nene Ghiţă, că peste patru ani Nadia poate să-ţi mai aducă doi bani de aur, mai grei, mai strălucitori şi cel puţin la fel de norocoşi. Poate că într-o bună zi, Nadia o să facă şi farmacia, dacă i-o plăcea. Dar eu nu cred că o să-i placă.” „De ce spui asta? Acum chiar că ar fi bine să nu ne audă Ştefania pentru că Nadia e astfel născută — şi probabil că de vină sunteţi voi amândoi — încât nu prea există alegere.” „Vezi, matală, gândeşte-te la Ilie Năstase şi încearcă să-i cauţi o altă ocupaţie decât tenisul. Poţi să te gândeşti cât vrei. Tot n-ai să reuşeşti. Aşa e şi cu fetiţa asta a dumneavoastră. E făcută să zboare, sus de tot. Atât de sus, încât n-o să mai aibă timp să ajungă să facă reţete la farmacia din Oneşti. La Montreal o să aibă 14 ani şi jumătate. Nu va fi deloc târziu să se gândească atunci la Farmacie, mai ales că aici, la liceu, învaţă mai bine decât în orice şcoală generală. Unde ai mai văzut dumneata clasa a doua cu profesor la fiecare obiect? Crede-mă, Nadia s-a născut pentru treaba asta şi nu are voie să fie un copil obișnuit”. La auzul acestor din urmă vorbe, Gheorghe Comănesci s-a oprit puţin din drum, gata să pună încă o întrebare de lămurire, dar antrenorul

nu mai avea chef de vorbă. Nadia și mama s-au oprit la podul Cașinului. Ștefania Comănești a întrebat, sfioasă, de vacanță. „Vom pleca în august la mare”, răspunde antrenorul. „Și până atunci?” „Dimineață — antrenament, După-amiază — «Pegas»-ul sau orice alt joc, chiar fotbal. Vă rog să mă înțelegeți. Nu ne mai putem opri”.

* * *

În august, Nadia și colegile ei pleacă la mare, în satul De vacanță 2 Mai. Karolyi a fixat un program precis, cu Multe alergări la marginea plajei, acolo unde se sting Valurile. Se aleargă dimineața. Se aleargă și seara. Karolyi Ar vrea să adune, parcă, toți aerosolii de pe malul mării. Articulațiile trebuie gresate.

Serile sunt așteptate cu nerăbdare. La München au început Jocurile Olimpice. Fetele privesc atente, la televizor, desfășurarea lor. Atenția se concentrează, bineînțeles, asupra gimnasticii.

Nadia e cufundată în fotoliu. Nu mișcă. Nu clipește. Din când în când, mijește ochii. Privire rece, de critic direct interesat. Karolyi trage linii ciudate, un fel de steno-desene. Când televizorul se stinge, toți se ridică în tăcere. Nu comentează nimeni. Efectul concentrării prelungite. Sau o formă de egoism profesional. Fiecare vrea, parcă, să-și păstreze secretele și observațiile.

În ultima zi a lui august Karolyi scrie în *Jurnal*: „Am văzut aproape toată gimnastica de la München. Dacă am fi fost acolo cu copiii, am fi putut veni — potrivit calculelor mele — pe locul III.

După aceste Jocuri sunt optimist. Turișceva și Korbut încep, ușor, să coboare. Nu atât prin ceea ce fac, ci prin ceea ce nu îndrăznesc să facă. Ludmila Turișceva cultivă un soi de distincție. Vrea să fie o aristocrată a gimnasticii, îi place mișcarea largă. O mișcare care maschează o anume lipsă de nerv inerentă vârstei și uzurii. Secretul e în faptul că și Turișceva e o gimnastă făcută doar prin gimnastică. E o gimnastă de clasă, fără îndoială, dar motorul nu e foarte puternic pentru trupul pe care îl poartă. E un «1500» ortodox. Copiii mei, cei plăpânzi, trebuie să fie un «1300» cu motor de 2000, dacă se poate cu compresor, pentru ca flick-flackul să nu poată fi prins de fotograf nici cu a 500-a parte din secundă. Dar pentru asta este nevoie de foarte multă pregătire athletică, vechea mea obsesie, pe care mulți o atribuie doar faptului că am fost aruncător de ciocan. Rămân convins că trupul unei gimnaste trebuie să fie reglat, ca un motor, în vederea marilor încercări și să poată da mai mult decât se cere. Gimnastica prin gimnastică va rămâne, sunt sigur, doar o amintire, undeva, într-un scrin, ca rochia dantelată a bunicii”.

Marele șlem...

S-au întors fetele de la mare. Sala le așteaptă ca un Imens aspirator care s-a odihnit prea mult.

„Pegas” — ui plânge pe balcon, între mușcate. Timpul fuge prea repede. La 15 septembrie se deschide școala. Pe 29 e meciul cu junioarele sovietice, chiar aici, în sala de pe malul Cașinului. Gimnastica sovietică trimite o echipă puternică:

Tijonova, Grozdova, Vasina și altele. Raisa Biciukina, învingătoarea de la Sofia de la individual Compus, s-a accidentat la genunchi și probabil că nu va mai face gimnastică. Într-o seară, Nadia aduce această veste acasă. Ștefania se întunecă. „Ție nu ție frică, Nadia? „Intervine tatăl: „Dă-i pace, fetei, Ștefania!” „Stai, Gheorghe, că nu-i așa. Uite, dacă fetea asta rusoaică, ar fi... „Dacă, dacă, dacă! Aici nu-i pe dacă! Aici nu-i pe dacă! Dacă-ți bagi degetele în mașina de tocat, se frâng. Totul e să te ferești... Ce zici, Nadia? „Nu mi-e frică deloc. Tată. Și dom' profesor e foarte puternic. Ne prinde din zbor. Uneori ne întoarce într-adins și ne lasă să cădem. Zice mereu că trebuie să știi să și cazi... Eu am văzut când s-a lovit Biciukina. Asta s-a întâmplat la Sofia. Pe bâră, La aterizare. Am simțit încă de atunci că i s-a rupt ceva. Era ultima probă din concurs”. Ștefania Comănesci nu pare împăcată: „Și nici media pe anul trecut nu-mi place. E abia 7,52”. Asta-i altă vorbă, Ștefania! Ce zici, Nadia?” „La anu' o să am 8,50”.

La 29 septembrie, în sală și în jurul sălii s-a adunat lume multă. În fața hotelului „Trotuș”, două autobuze „Avtotransport”, cu turiști sovietici. A fost o adevărată după-amiază câmpenească. Spre seară, o ștafetă a dus vestea: România-U.R.S.S. 185,75 — 181,80! apoi s-a auzit, până departe, zvonul megafoanelor puternice ale sălii:

La individual compus:

1. Comănesci 37,35 p
2. Tijonova 37,20 p
3. Grozdova 37,10 p

Și asta la numai trei luni după înfrângerea de la Timișoara. A doua mare victorie a vacanței pierdute... Seara, Gheorghe Comănesci aduce acasă o sticlă de vin Roșu: „Să bem un pahar, Ștefano, că a început Olimpiada”. „Ce Olimpiadă?” „Asta de se sfârșește în Canada. Știi ce spune profesorul? Că timpul dintre Jocuri se numește Olimpiadă! „Și ce-i cu asta, Gheorghe?” „Zice că olimpiada Nadiei a început a doua zi după întoarcerea de la mare. Și eu zic că a început foarte bine dacă le-a întrecut pe rusoaice. Că rusoaicele sunt tari. Asta se știe”.

Olimpiada Nadiei a continuat, într-adevăr, în mare forță. La 12 noiembrie, fetea împlinește 11 ani. În această seară, la Cluj, ea trece pragul copilăriei — cel puțin așa spun foile de concurs ale arbitrelor: e prima ei întrecere de junioare II. Cam devreme, vor spune unii, dar Lise Konrads avea 12 ani — amintește Karolyi — când înota 10 km pe zi, la Melbourne, în bazinul de lângă școală.

Nadia își sărbătorește ziua printr-o victorie. Câștigă la individual compus cu 38,30. O urmează Mariana Cojan, Cu 37,10 (Nadia pierde doar paralelele). „Piticii” din Onești Câștigă „la echipe” concursul junioarelor, cu 184,25, urmați de Oradea — cu 182,35. A doua zi, în ziarul „Sportul”, Apare pentru întâia oară pe prima pagină fotografia „copilului din Onești”. Fetea e slăbuță, poza e „ca la fotograf, dar nu e nevoie să fii un obișnuit al gimnasticii pentru a-ți da seama că ochii aceștia, care se sustrag parcă într-adins zâmbetului, au ceva de spus.

După numai șase zile, la Budapesta, în meciul cu junioarele maghiare, cifrele (sau diferențele) se repetă. România-Ungaria 183,80 — 181,45. Nadia e din nou

pe primul loc, cu 37,50, urmată tot de Mariana, cu 36,70. Se simte în exercițiile Nadiei o mai mare siguranță. „Munca dură corectează totul”. Karolyi e din ce în ce mai sever. Nu face nicio concesie. Totul se calculează la secundă.

Lección e plină, sala nu are pupitru de comandă, dar Karolyi Lucrează pe principiul lui. Dă intrările ca în fața unei orchestre. „Acum, la mine! Nadia, 10 coborâri la bârnă! Mariana, 20 de tracțiuni. Gabriela, măsoară-ți elanul! Georgeta, o integrală la sol! Dorina, rondă-salt, răsturnare înapoi, fără ezitări!”

Așadar, a apărut Dorina. După numele de catalog, Teodora Ungureanu. A venit din Reșița. A fost primită imediat de grupul gimnastelor. E o fată veselă, deși nu are prea multe motive să fie. Tatăl său e bolnav, iar mama a rămas pe lângă el. Nadia se simte atrasă de Dorina. O Blondă și o brună, în sfârșit, Nadia a început să râdă. Nu în hohote, ca Dorina, dar râde.

* * *

A venit vacanța de iarnă. Pe dealurile Oneștilor pârtiile de săniuțe urcă până la marginea pădurii.

Dar „contractul cu visul”, pe care l-au semnat fetele, nu prevede scutiri de efort. Din stradă se aud chiotele iernii. La 18 decembrie 1972, cu o zi înainte de plecarea la Pitești pentru Cupa Federației, Karolyi e foarte necăjit. Un doctor i-a spus că Mariana Cojan ar putea să facă o dezlipire de retină. Antrenorul nu are puterea să-i spună Mariane. Și pleacă toți copiii.

Concursul e tare. Nadia se dovedește a fi în mare formă: 9,30 la sărituri, 9,60 la bârnă, 9,70 la paralele. La sol însă, când toți se așteptau la o medie generală mare, peste 38 de puncte, Nadia cade din nou, după un final pe care cronicarul ad-hoc al ziarului „Sportul”, profesorul-antrenor Gheorghe Gorgoi, îl prezintă astfel în termenii gimnasticii: rondă-salt, răsturnare înapoi, salt cu întoarcere 120 grade, aterizare... frumoasă, dar — cu o fracțiune de secundă înaintea unor foarte meritate aplauze — cădere neașteptată, în sală s-a așternut liniștea.

Mariana câștigă cu 5 sutimi (n.a. 37,40 — 37,35), după acest ultim concurs al anului 1972.

Karolyi scrie în *Jurnal*: „Ce bine îmi pare că nu am lipsit-o pe Mariana de această frumoasă victorie! Poate că e ultima. Deși n-am să renunț la ideea că medicii s-ar putea înșela în cazul ei. Ar fi tare rău să o pierd pe Mariana. Echipa ar pierde mult. Ar fi și nedrept ca «motorușul» să nu mai poată face gimnastică. Până acum, Mariana a ținut cu dinții. A fost și este «pilotul meu de încercare» ori de câte ori e mai greu, în premieră. Nu stă pe gânduri niciodată. Execută totul, fără model. Torentul de două flick-flackuri legate poartă numele Nadiei în premieră mondială. Dar aici, la noi, în sală, a existat și o avanpremieră, executată de Mariana Cojan. Astăzi a fost primul concurs al Dorinei în cadrul echipei Noastre, îmi face impresia unui copil bun și inimos. Profesoara de geografie spune că Oituzul se varsă în Trotuș. Oituzul ar fi Dorina; Cașinul, după părerea tuturor, Mariana, pentru că e oneșteancă sută la sută. Trotușul e, bineînțeles, Nadia, pentru că se încumetă la vale, fără frică, spre Siret și mai departe.

Știi ceva, doctore Arcan? Mă gândesc mereu la faptul că atunci, după

înfrângerea de la Timișoara, ai scris că ar fi trebuit să aliniem «o formație mai apropiată valoric de cea a R.D. Germane». Am vrut să-ți răspund imediat, chiar în presă. Și să afirm că Nadia era încă de pe atunci cea mai bună gimnastă a țării. Dar am renunțat, din mai multe motive. Și în primul rând pentru că Nadia învăța atunci (după cum învăța și acum) să capete un autocontrol, adică să capete tot ceea ce-i lipsește».

* * *

La 14 aprilie 1973, la București, în sala Floreasca, în cadrul „Internaționalelor” de SENIOARE, Nadia Comăneci câștigă toate cele cinci probe, cu un punctaj mare: 37,85. Printre învinse: Maria Gordeeva și Tania Râceva (U.R.S.S.), Utte Deyl și Silvia Schaller (R.D. Germană). Sala Floreasca a reacționat furtunos, într-un colț, câteva studențe de la I.E.F.S. scandau *Mont-re-al, Montreal*. Un Reporter TV, Gabriel Bădescu, i s-a adresat lui Karolyi: „Ce părere aveți despre scandări?” Antrenorul a răspuns Zâmbind: „Sunt foarte bine ritmate. Se vede că au fost produse de-un ansamblu de gimnastica. Apoi, schimbând Tonul: „Montreal. Da. E foarte frumos. Și eu cred că Nadia va fi la Montreal. O cred nu numai de astăzi. Dar va trebui să lucreze îndoit. Până la Montreal mai sunt aproape 1200 de zile. Iar noi ne aflăm abia pe malul Cașinului, chiar după victoria de astăzi.

Drumul până la Montreal e foarte lung. Dreptul de a merge cu avionul se poate obține doar...vâslind. Iată de ce trebuie să ajungem pe Trotuș. Apoi pe Siret. De acolo, pe Dunăre. Hai să zicem, deși nu sunt de acord, că astăzi nu mai suntem pe Cașin, ci am ajuns pe Dunăre. Urmează ieșirea la mare. Bosforul, Mediterana, Atlanticul. Și asta cum? Mereu pe o plută simplă, vâslind. Doar cu palma. Cu palma mică a Nadiei, care a crăpat ieri, de-a latul — nu-i o glumă — pentru că paralelele frig, exact cum frigea lemnul omului primitiv când încerca să aprindă focul. Rana s-a produs la impuse. A intervenit Medicul. S-a uitat lung. Ne-a privit. Am întrebat: «Ce Alegi, Nadia? Bandajul înseamnă neprezentarea la liber Alese». A răspuns: «Nu vreau să mă bandajez. Mergem înainte!»».

* * *

...S-a terminat anul școlar 1972 — 1973. A venit o nouă vacanță. Dar iată că nici de astă dată fetele de la gimnastică „nu au timp să se bucure”. Chiar mâine pleacă la Cluj-Napoca, pentru Republicanele de copii: „Cum stăm cu notele, Nadia?” — întreabă Ștefania Comăneci. Nadia prezintă carnetul: 8,63. Cu 13 sutimi mai mult decât a promis în seara în care a fost discuția aceea de familie despre viitor. 8,63 în anul în care a devenit campioană internațională a României, cu de 5 ori *aur*. Mama e resemnată: și încă ce o mai așteaptă... Copilărie cu ceasul... Numai asta Aud: astăzi, la nouă și un sfert, antrenament; luni seara plecăm cu trenul de 19,37; astăzi, alergare 200 de metri, Mâine — norme de control la 11.

La Cluj-Napoca, „oneștencele” câștigă detașat cele două categorii. Dar asta nu e totul. În cursul anului 1973, Cele 11 fete ale liceului câștigă LA TOATE CATEGORIILE DE CLASIFICARE.

Victoria asupra echipei de senioare Dinamo București înregistrează un scor de necrezut: 370,30 - 357,55. În echipa bucureșteană au fost prezente Elena

Ceampelea, Alina Goreac, Olga Ștefan, Marcela Păunescu, Ștefania Trandafir, Vasilica Bălan. (Primele 4 fac parte din lotul național). Și a trecut doar un an de când la Timișoara era regretată absența unor valori care să dea o replică mai puternică Barbelei Starcke...

„Am realizat, în 1973, marele șlem, cum spun comentatorii. 11 fete, cu o medie de 12 ani, au câștigat tot ce s-a putut câștiga. Oneștii aveau nevoie de această victorie ca să poată continua. A fost o victorie necesară. Cu această victorie e limpede că volumul nostru de muncă nu poate fi doar visul unui fanatic, ci exact ceea ce trebuie ca să poți învinge acasă și — iertat să-mi fie tupeul — oriunde. Cu această victorie, se vede clar că vârsta în gimnastică a coborât mult, deși, în mod firesc, gimnastele de ieri, care au strălucit la 25 de ani, nu pot fi de acord cu așa ceva. De altfel, înțeleg foarte bine această atitudine. Mi se pare foarte omenească. Dar adevărul e la fel de simplu. E Adevărul cuprins în «oul lui Columb». Oare când poți lucra mai bine și mai mult decât între 6 și 15 ani? Așa au făcut australienii și americanii la natație, adică într-un sport în care monotonia efortului ciclic e mult mai puțin distractivă pentru un copil. Era aproape logic ia în gimnastică să nu mai aștepți, dintr-o inerție, vârsta pubertății, a logodnei sau a maternității”.

Primul turnir cu Nelli Kim

La 24 august, la Gera, în R.D. Germană, urmează să se desfășoare a doua ediție a „Cupei Prieteniei”. Copiii din Onești sunt gata de drum. Dar copiii nu mai sunt copii, mai ales în lumea de experți a gimnasticii europene. Succesul Nadiei la Sofia a atras atenția tuturor specialiștilor, între timp, gimnastica sovietică a lansat, din cât se spune, un fenomen: Nelli Kim! Nadia e în pragul celui mai mare concurs al ei. La Sofia avea avantajul de a nu fi — încă — decât o anonimă Cenușăreasă a gimnasticii. Aici, ea este deținătoarea medaliilor de aur la paralele și bârnă, în ediția precedentă.

Copiii au sosit la Gera. De astă dată nu mai sunt conduși într-un hotel de la marginea orașului. Primirea e protocolară: Hotel International, laolaltă cu toate gimnastele. Mai dificilă e intrarea în hotel. Holul e plin. În fotolii și pe canapelele de piele, grupuri de gimnaste. De o parte, reprezentantele Cehoslovaciei, Uniunii Sovietice, Bulgariei, Poloniei. Vis-à-vis, cele din R.D. Germană și Ungaria. Drumul spre recepție e lung. Bela Karolyi își îndeamnă copiii, care par impresionați de forfota din hotel și de policandrelor încărcate de lumini. El va scrie a doua zi, în *Jurnal*, o pagină pe care reporterul își permite să o transcrie cuvânt cu cuvânt, socotind-o memorabilă prin sinceritatea ei:

„La intrarea în hotel am avut o senzație de singurătate. Aveam impresia că mă aflu în fața unei severe comisii de examinare, peste care e imposibil să treci, îmi dădeam seama, pe de altă parte, că am venit cam târziu, în hol se aflau și arbitrele. Sporovăiau în jurul unei mese rotunde. Oare de ce am venit cu atâta întârziere? Am avansat spre recepție. Copiii erau frânți. Picau de somn. Am zărit-o pe Nelli Kim. Își potrivea niște mărele în jurul gâtului. Era, evident, vedeta echipei sale.

Vedeta noastră, Nadia, ședea pe valiză cu pleoapele căzute de oboseală. Ce frumoase gene are Nadia...

În acel moment am văzut coborând pe scara de marmură a hotelului o femeie în vârstă, o orientală. Când a ajuns lângă noi, ne-a zâmbit. I-am zâmbit și eu. Aveam nevoie de acest schimb de zâmbete. Dar doamna aceasta în vârstă nu s-a mulțumit să ne zâmbească. A ținut să se recomande: Zum Zi Han. Și a continuat, simplificând la maximum engleza, evident, în avantajul nostru: «Știu, sunteți România. Aveți o echipă de copii, *Good Luck!* Vă urez succes». Apoi a mângâiat-o pe Nadia care s-a ridicat imediat, înclinându-se. Zum Zi Han era din delegația R.P.D Coreene. Era arbitru... Această întâlnire m-a înviorat pe neașteptate. Nu știu prea bine de ce. Dar gestul de prietenie al blândeii Zum Zi Han nu s-a limitat la atât. După cină, noua noastră prietenă a sunat la ușă, însoțită de doi bărbați și o femeie. La noi era claie peste grămadă: Tocmai puneam în ordine echipamentul. Dar coreenii au fost atât de delicați, încât nu ne-am simțit deloc stingheriți.

Apoi Zum Zi Han ne-a întins un bibelou de porțelan reprezentând o mică pasăre coreeană. I-am mulțumit și i-am spus că acesta e norocul nostru. A zâmbit și s-a retras cu un pas. În același moment, unul dintre cei doi bărbați A avansat, ca într-un ritual, și ne-a întins un pachet nu prea mare. Ținea pachetul în mână stângă. Cealaltă a dus-o la piept, cu degetele răsfirate, pentru a sublinia bucuria de a ne oferi, din inimă, acest dar. Am mulțumit și am desfăcut pachetul. Cei patru ne priveau cu ochi limpezi. În pachet era puțin pește sărat. Darul coreenilor.

Surpriza și mirarea mea au durat numai o clipă. Eram mut de emoție. Nu-mi aduceam aminte să fi primit vreodată un dar mai frumos. Atunci a vorbit Zum Zi Han: «Concursul de mâine e foarte, foarte important. Ce va fi mâine se va întâmpla și în Canada, la Jocurile Olimpice». Ca la un semnal, cei patru s-au înclinat și s-au retras, în capul meu stăruia mereu ultima frază a femeii: «Ce va fi mâine se va repeta și la Jocurile Olimpice». Zum Zi Han vorbise rar, ca un oracol. Am avut un frison”.

Cu o oră înaintea concursului, Karolyi n-a mai făcut obișnuita sa pregătire tactică. S-a simțit dator, parcă, să dezvolte, în fața fetelor, ideea lui Zum Zi Han, cu atât mai mult cu cât această idee coincidea și cu părerea lui.

„Copii, probabil că astăzi veți participa la cel mai mare concurs posibil, un concurs care nu e cu nimic mai prejos, așa spune, decât Jocurile Olimpice. De ce spun asta? Pentru că aici se aruncă în luptă totul, se riscă totul, ca să poți arăta tot ce știi. La Olimpiadă mai sunt unele calcule tactice, mai sunt și gimnaste care își dozează eforturile din diferite motive, altele care încearcă doar să-și apere o poziție. Aici totul se face din elan. Nimeni nu vrea să piardă contactul cu plutonul. Și, în primul rând, nu vrem noi asta. Cât privește valoarea pură a concursului, pot să vă spun doar că Nelli Kim, aici de față, e încă de pe acum mai bună decât Turișceva, campioana olimpică de anul trecut. Vă urez succes! Și acum, vă rog, puțină mișcare. Marta, mai avem 40 de minute. Eu mă duc puțin în sală ca să văd cum s-au așezat oștile”.

Bătălia a fost grea, dar s-a încheiat cu o mare victorie. La individual compus au rămas în arenă, ca pe vremea Turnirurilor medievale, două gimnaste: Nadia Comăneci și Nelli Kim. A învins Nadia: 37,85 — 37,65. Dar marele spectacol a fost la concursul pe aparate. Iată rezultatele Celui de-al doilea turnir:

SĂRITURI BÂRNĂ SOL PARALELE

Să o rugăm pe Marta Karolyi să comenteze, după mai bine de 3 ani, acest clasament uitat: „După cum se poate vedea, Zum Zi Han a avut, la Gera, un moment de inspirație când a spus că în Canada lucrurile se vor repeta. Mă gândesc, în primul rând, la cele trei medalii de aur ale Nadiei (individual compus, paralele, sărituri). Mă gândesc, în al doilea rând, la faptul că învinsa de la Montreal, Nelli Kim, e și cea de la Gera. Ar mai fi și alte nuanțe. Să facem totuși precizarea că la Gera, Nadia a fost prima fată din lume care a sărit «Tsukahara». Unii comentatori au afirmat ulterior că aceasta ar fi făcut-o Kim, iar eu dețin argumentele. Se mai confirmă faptul că această «Cupă a Prieteniei» este o competiție a elanului fără opreliști. La bârnă, de pildă, Nadia și Kim s-au aruncat pur și simplu pe aparate ca să se desprindă una de cealaltă, și-au căzut amândouă. Au fost înghițite de pluton (bineînțeles, doar la bârnă), dar această nouă probă de curaj n-a fost decât un argument al clasei. Dacă ar fi să simplificăm, am putea spune că între Gera 1973 și Montreal 1976, Nadia a lucrat cel mai mult la dezvoltarea autocontrolului, unul din secretele adevăratei performanțe. Autocontrol! Operațiune dificilă, de finețe, care încearcă «transferarea puterii de la profesor la elev». Și Nadia era în mare progres la acest capitol. Căderea ei la bârnă n-a mai fost un subiect de discuție, ca altă dată. Vine un moment când soluția copilului e mai necesară decât intervenția, oricât de subtilă, a pedagogului...

La Gera, Nadia a obținut o mare victorie asupra gimnastei sovietice Nelli Kim. Dar această victorie nu a fost singura. Am simțit în acele seri că juriul s-a lăsat sedus de prezența ei, chiar înainte de începerea exercițiilor. Am urmărit cu atenție profesională reacția tuturor arbitrelor. Cele mai multe păreau dominate de Nadia, deși încercau să pară detașate. Secretul? Poate că n-am reușit să-l deslușesc nici astăzi. Maria Pop, profesoara de română a Nadiei, citează două versuri celebre:

Pentru că-n toată-a ei făptură/E un «nu știu cum» și-un «nu știu ce». La Montreal, un reporter american a făcut o comparație cu marea actriță suedeză Greta Garbo, despre care s-a spus că avea un «nu știu cum» și un «nu știu ce». Soțul meu, când aude așa ceva, dă din cap: «Secretul lui „nu știu cum” și „nu știu ce” e în muncă. Un om care muncește din greu nu poate fi decât grav și distins. La un copil, această gravitate cucerește și mai mult. Gravitatea Nadiei e din muncă. și, dacă vreți, poate că vine și de la bunicii ei, care s-au aflat, singuri, ani în șir, în pădure, vara și toamna, tresărind doar la zgomotul brazilor. Arbitrii se simt oarecum

stingheriți în fața unui copil care nu ascunde, cu un zâmbet făcut sau cu o ocheadă, dimensiunile efortului pe care l-a depus. La Nadia, ceea ce farmecă este lipsa pozei. Copilul acesta nu s-a alintat niciodată. Pentru că n-a fost alintat. Și arbitrii simt asta. Când reporterii au scris că Nadia a adus zâmbetul la Montreal, ei au avut în vedere, în primul rând, zâmbetul spectatorilor din sală. Nadia a produs zâmbetul, fără să zâmbească. Arbitrii simt și asta, mai ales dacă se simt stingheriți — și fiți siguri că sunt — la gândul că n-au rezistat tentației de a-și alinta copiii».

A doua zi, dimineața, Zum Zi Han s-a apropiat radioasă de grupul nostru. Se simțea totuși că e obosită. Cu o seară înainte, Ellen Berger, astăzi președinta Comisiei Tehnice a Federației Internaționale de Gimnastică, decisese, la un moment dat, modificarea brigăzilor de arbitre.

Argumente serioase nu existau. Zum Zi Han s-a opus. Concursul s-a întrerupt timp de 45 de minute. Toți membrii delegației R.P.D. Coreene au fost solidari și au prezentat alternativa retragerii lor. În cele din urmă, Ellen Berger a cedat.

Zum Zi Han s-a apropiat de Nadia și a sărutat-o pe creștet. Apoi i-a spus: «Ai să învingi la Montreal. Dar cu o condiție: să învingi și peste un an la noi, la Phenian, în a Treia ediție a «Cupei Prieteniei»

Peste două zile, copiii au revenit acasă. Era sfârșitul lui august. Nu mai era timp pentru mare. Vara era pe Sfârșite. Am fost atunci în orașul Gh. Gheorghiu-Dej. Am vrut să simt, dacă vreți, pulsul orașului care născuse o mare campioană. Am întrebat pe stradă o femeie, la întâmplare: „Ce știți despre Nadia Comăneci?”. Femeia m-a privit mirată: „Cum adică ce știu?”. „Aș vrea să știu cum ați primit vestea că a câștigat un mare concurs în R.D. Germană”. „Nici n-am știut că l-a câștigat.” „Dar nici nu mă miră — câștigă mereu, așa se spune o cunoașteți?”. „O cunosc, din vedere. O văd umblând cu bicicleta. E întotdeauna cu prietena ei, Dora. Le văd mereu cu câte o sacoșă agățată de ghidon. Aud că lucrează foarte mult. Și că mănâncă foarte puțin. Ca să nu se îngrășe. Ca la balet. Am o nepoată care face balet. Pentru balet mai înțeleg să te abții de la mâncare. Merită. Dar ce să faci cu gimnastica? Muncă în gol”.

Am coborât spre sală. În drum, la restaurantul „Moldova”, am cunoscut un inginer, Pascu, de la Combinatul chimic. N-am scăpat prilejul de a readuce în discuție subiectul Nadia Comăneci.

Aveam să ne reamintim peste trei ani, tot la „Moldova”. Și să ne reînnodăm povestea. Dar despre asta, mai târziu.

A fost odată, la Phenian...

1974 trebuia să fie un an de șoc. La 22 — 26 mai urma să se desfășoare, la Constanța, Campionatul republican pe Echipa, la categoria maestre. Dar Nadia și colegele ei n-au putut participa, pentru simplul fapt că nu aveau 14 ani. „Destul de ciudat, avea să spună mai târziu Karolyi, pentru că era un concurs intern, un concurs al nostru, în care o prevedere regulamentară internațională dintr-o altă epocă — aceea a gimnastelor mai vârstnice — era menținută. Din nu mai știu ce

motive. Se crea impresia că fetițele trebuie protejate, de parcă ar fi boxat cu Cassius Clay. În Orice caz, interdicția de a evolua la Constanța a însemnat ratarea unui excelent test. Eram necăjit la gândul că «ieșim din tempo», și nu atât din tempoul de lucru, care creștea și mai mult la noi acasă, cât din tempoul rodajului pe parcurs, foarte important în perioada aceea”.

Dar anul care amenința să fie cel mai gol avea să fie, până la urmă, un an de răscruce, ca urmare a doua întâmplări neobișnuite.

...În ultima zi de iulie, copiii se îmbarcă pentru Phenian, unde, între 4 și 6 august, urmează să aibă loc a treia ediție a „Cupei Prieteniei”. Drumul e fără sfârșit, dar copiii dorm bine, semn că sunt sănătoși. (Echipa e aceeași: Nadia, Gabor, Ungureanu, Cojan, Marcu și Sabadiș)

Sosirea la Phenian însă e un șoc. Căldură neobișnuită. Umiditate sufocantă. Broboanele de transpirație curg ca lacrimile pe chipurile palide ale copiilor. Pentru prima oară, după mulți ani, în sală e mai bine decât afară. Aerul condiționat...

Concursul se anunță greu. Antrenamentele sunt Intense, pentru că trebuie compensată, într-un fel, lenea articulară din avion, în afară de asta, mai trebuie învins și fusul orar, care îți oferă o jumătate de zi, dar îți ia în schimb liniștea câtorva nopți... Copiii lucrează. Dar în seara din ajunul startului, ca din semn, izbucnește furtuna: Nadia se apropie șchiopătând de bancă. Ba mai mult, pe ultimii doi pași, sare pe piciorul drept, pentru a-l cruța pe cel stâng. Diagnosticul doctorului nu are semne de întrebare: luxație puternică a metatarsienelor. Nadia își privește piciorul cu mânie: „20.000 de kilometri de zbor pentru o luxație?”. Karolyi e încruntat. Se depărtează. Medicul nu vede nicio șansă. Antrenorul îl roagă să intervină imediat: „Nu se știe niciodată, doctore”. Dar e convins că șansele sunt minime. Până la concurs au mai rămas doar 24 de ore. Iar metatarsienele, într-un fel bolțile labei piciorului, susțin totul la sărituri — ce teribilă ar fi aterizarea! —, scrâșnesc la bârână — ce dureroasă ar fi Pivotarea! — și se răsucesc în fel și chip la sol — ce chinuitor ar fi jocul gleznei, ce chinuitoare ar fi urcarea în poantă!

La miezul nopții, copiii nu dorm. Dorina înmoaie fașă fierbinte în apa rece din chiuvetă. Nadia nu-și găsește locul în pat. De fapt, nu dorm nici Georgeta, nici Mariana. Nadia nu scoate un cuvânt: „20.000 de kilometri de zbor pentru un forfait!”

S-au ivit zorile. Nadia are un lapsus. Nu știe sigur dacă se află în țara dimineților liniștite. O obsedează acest gând. Apoi se dă jos din pat. Încearcă, cu prudență, rezistența „bolților”. Dar nu poate călca. Doare îngrozitor. Dorina schimbă compresa. E încredințată că apa rece va înfăptui minunea.

Mai sunt două ore până la începerea concursului. Nadia plânge încetișor. Karolyi se apropie: „De ce plângi, Nadia?” „Pentru că vreau să concurez.” „Bine, dar spui că te doare foarte rău.” „Mă doare, dar trebuie să încerc!” „Asta mă bucură, Nadia. Am așteptat mult vorbele astea. Tu trebuie să știi că există sporturi în care ești obligat să învingi durerea. La box, rugby... De ce n-ar fi și gimnastica în această categorie? În fond, noi visăm să facem din gimnastică ceva mai mult decât este astăzi. Vreau să concurez cu orice preț, sunt de acord! Va trebui să ți se facă o novocaină sau două. Hai, fetelor, să ne mai mișcăm puțin. E multă umezeală aici,

în împărăția Pacificului". Se vede clar că Bela Karolyi s-a înviorat pe neașteptate. „Mișcare! Mișcare! Altfel ne ruginesc articulațiile". Fetele râd. Nadia râde și ea, pentru prima oară.

Mai e foarte puțin până la start. Primul aparat e solul. Antrenorul se gândește că ar fi mult mai bine — pentru picior — să fi început cu paralelele. Nadia întinde piciorul pentru injecție. Se concentrează, ca să se relaxeze. Nu clipește. Celelalte fete duc palmele la ochi. Gabriela se întoarce cu spatele. Doctorul se apleacă. Dar această banală operație are un deznodământ cu totul neașteptat.

Nadia leșină, văzând cu ochii. Doctorul a rămas încremenit, cu seringă în mână. Nu înțelege nimic. Fetița e inertă. „Să fie o intoleranță? Ar fi o explicație, dar asta se întâmplă foarte rar". Karolyi își ia eleva în brațe, încearcă să-i vorbească, s-o trezească, îi liniștește pe ceilalți: „Nu e chiar atât de rar, doctore, întâmplarea face ca și eu să am intoleranță la novocaină. Cine ar fi crezut că Nadia..."

* * *

Nadia se trezește ca dintr-un vis. Georgeta plânge. Megafonul de pe culoare anunță că peste câteva minute va începe concursul. Marta Karolyi își ia echipa incompletă și se îndreaptă spre sală. Soțul ei rămâne cu Nadia. Copilul nu a ieșit încă din starea de leșin... Începe solul. Fără Nadia!

Dar Karolyi nu și-a pierdut orice speranță. Poate că la sărituri, aparatul următor... în planul lui de Luptă pentru Montreal, Phenianul e scris cu litere roșii. Din nefericire, starea de leșin e persistentă.

Karolyi încearcă să-i vorbească Nadiei. Îi povestește despre fratele ei, Adrian, care se scaldă chiar acum în apele Trotușului... Efectul e miraculos. (Sau poate că e o coincidență). Nadia se trezește.

Se ridică din pat: „Unde suntem, dom' profesor?". Dar nu așteaptă răspunsul. Și-a dat seama de tot ce se întâmplă, încearcă să calce pe piciorul stâng, își privește antrenorul: „Nu mă doare. (Efectul novocainei.) Trebuie să lucrez!". Karolyi îi cere să facă 2 — 3 pași. „S-a pierdut solul, Nadia". „Și asta ce înseamnă?" „Că nu te poți clasa la individual compus". „Dar la aparate?" „Nici la aparate. Nu se poate face adunarea, pentru că lipsește solul". „Și echipa? Dacă intri acum la sărituri, nota se adună la notele echipei." „Intru!!!"

Apariția Nadiei în sală a fost o mare surpriză. Toată Lumea aflase de cele întâmplate. Pe banca României, Fetele au început să aplaude și să țopăie ca într-un șotron colectiv. Nadia s-a așezat pe bancă. Peste numai câteva minute urmau să înceapă săriturile. Se gândea că nu are semne de elan.

„Nu-i nimic, am semnele Marianei"... Dorina și Georgeta încep să-i maseze picioarele. „Doar până la jumătatea gambei". Publicul e atras de agitația de pe banca României. Șușotește. Nadia încearcă să-și miște degetele de la piciorul accidentat.

Dorina și Iuliana, care o înlocuiește pe Georgeta, continuă să-i maseze toți mușchii: o săritură fără încălzire se poate solda oricând cu o ruptură, în sfârșit, „se pregătește Nadia Comăneci". Pe banca României, alergarea Nadiei pare fără sfârșit. Fetele ar vrea și n-ar vrea să privească. Nadia bate cu hotărâre, își ia zborul.

În momentul premergător Aterizării, fetele duc palmele la ochi. Apoi le îndepărtează, ca la o comandă, calculând parcă electronic durata în fracțiuni de secundă a momentului aterizării. Surpriză! Nadia stă drept, cu brațele întinse. Sala a și izbucnit în aplauze.

Nadia pornește în alergare, spre banca sa. Șchioapătă din nou. Se aruncă pe bancă. Dorina vrea să o îmbrățișeze, dar rămâne pironită. Nadia a leșinat din nou. Ca la o comandă, se formează un paravan. Din fericire, leșinul e scurt. Nadia se trezește. Privește în gol. În acest moment se anunță și nota: 9,55 pentru o singură săritură, cea mai bună notă la acest aparat. (Nadia a fost ultima concurentă) Sala ovaționează.

Se schimbă aparatele. Urmează paralelele, sau "paralelul", cum spun gimnastele cărora nu le place Succesiunea celor trei „I”. Nadia zâmbește. „O să fie mai ușor la paralele”. Dar senzația de oboseală persistă. Va trebui să renunțe, bineînțeles, la încălzire. Se va întinde puțin, în vestiar.

Karolyi o însoțește. Odată ajunși pe culoar, o ia în brațe, ca să elimine efortul mersului. Nadia și-a mai revenit. Gândește cu voce tare: „Știți ce cred eu? Ar fi bine să schimbăm aterizarea. Să legăm finalul de aterizarea veche”. Karolyi e de acord. Mai mult, propune o legătură și mai simplă. Apoi se întoarce în sală. Aleargă. Află ordinea. Nu mai e timp prea mult.

Nadia reappare în sală. Dorina e uimită, își vede prietena alergând spre paralele. Abia după câteva secunde își dă seama că Nadia aleargă bătând doar pe piciorul drept, pentru a mima jocul de-a alergarea. Piciorul stâng atinge covorul doar o clipă, un simplu eflouraj — ca să folosim un termen din masaj — pentru că, imediat, fără niciun semnal, Gabriela (n.a. Sabadiș) și Dorina au trecut la masaj, „echipa a doua”.

La paralele, Nadia Comăneci a obținut din nou cea mai mare notă a concursului: 9,55. „Am pierdut vreo 15 sutimi cu aterizarea rotunjită, dar, în schimb, voi fi și pe bârnă”.

Și a venit momentul bârnei. Momentul cel mai greu. Când nu mai poți schimba aproape nimic în desenul exercițiului. Nu poți evita răsucirile, săriturile cu aterizări Pe suprafața dură a bârnei, nu poți evita flick-flackul cu aterizarea pe oasele care au început să doară pentru că efectul novocainei e pe cale să se stingă.

Cum a fost, în cele din urmă, la bârnă? Marta Karolyi Povestește: „De fapt, după părerea mea, nu a fost un exercițiu de gimnastică. Cum poate fi calificat doar de «gimnastică» un exercițiu făcut pe un picior care, în cazul unui școlar obișnuit, ar fi primit o scutire medicală de 7 zile, dintre care cel puțin 3 cu repaus la pat? Dar Nadia a avut o putere neobișnuită, pe care n-aș fi bănuț-o. A fost notată cu 9,40, din nou, cea mai bună evoluție în concurs, în ceea ce mă privește, «bârna de la Phenian» A fost, sunt convinsă, primul 10 din cariera Nadiei, deși nu figurează pe listele de concurs. Acest 10 imaginar a fost dat nu pentru perfecțiunea exercițiului — așa ceva n-ar fi fost cu puțință atunci —, ci pentru faptul că Nadia a lucrat zâmbind, din prima și până în ultima secundă.

Un zâmbet care nu-i este caracteristic: se știe că ea nu zâmbește niciodată în timpul lucrului. Atunci însă, s-a simțit datoră să zâmbească, pentru a seduce

arbitrele sau, și mai exact, ca să nu se vadă, fie și pentru o singură clipă, că se schimonosește de durere”.

După terminarea exercițiului la bârnă, Nadia și-a pierdut cunoștința pentru a treia oară. Dar s-a trezit în câteva secunde. A fost ca leșinul alergătorului de 400 de metri după ruperea victorioasă a firului de la sosire. De astă dată, Nadia s-a trezit complet. Durerea se accentua. Leșinul nu mai era posibil. Și asta — nu pentru că durerea este un excitant constant. Nu mai era posibil în primul rând pentru că echipa României cucerise medalia de aur și urma să urce imediat pe podium, în mijlocul echipei, să stea oarecum în planul doi, ca să se poată sprijini de Dorina în timp ce avea să se cânte imnul. Nu mai era posibil deoarece, chiar în această clipă, Zum Zi Han s-a ridicat de la masa arbitrelor, s-a apropiat de banca României, și-a făcut loc lângă Nadia și a spus: „Acum sunt sigură că ai să fii campioană olimpică. Aici, la Phenian, deși a lipsit Kim, a fost mult mai greu. Piciorul, durerea, Novocaina. Știu totul”.

În vestiar, Karolyi și-a îmbrățișat copiii. Apoi, în timp ce fetele se echipau, a pus o întrebare:

„Vă rog să-mi spuneți, copii, cum se poate numi ceea ce a făcut Nadia Astăzi? Spune tu, Așchiuță!” Dorina a stat puțin pe gânduri, și-a potrivit părul și a răspuns: „Eu cred că se poate numi spirit de sacrificiu Buuun. Nu e rău spus, Dorina, dar pentru munca asta a voastră, care e atât de grea, expresia mi se pare cam poetică. Eu cred că Nadia a făcut un lucru normal. A pus, ca să spunem drept, interesul echipei deasupra interesului său. Subliniez cuvântul *normal* pentru că oricare dintre voi ar fi făcut, desigur, la fel. Normal e și faptul că a ținut să concureze într-o situație în care — cel puțin așa se vede de afară — avea doar de pierdut. Știți bine că nu figurează, și nici n-ar fi putut figura, în clasamentul la individual compus. Știți bine că nu a intrat în concursul pe aparate. A riscat, în schimb, o serie de complicații la picior, ca să aducă echipei aproape 29 de puncte. Tu ce părere ai, Nadia? Ce anume te-a îndemnat să intri?” Nadia continua să-și privească piciorul: „Dacă eram la un pas de casă, poate că nu m-aș fi încumetat să intru. Dar așa, la 20.000 de kilometri, te simți parcă obligat să nu tragi o echipă în jos, să nu stai pe capul ei. Și ar mai fi ceva. Dacă te afli atât de departe de casă, parcă te simți mai legat... Nu știu dacă fetele... și îmi pare bine că Dorina a câștigat pe aparate, la bârnă și la paralele. Dar lasă... Când ne-om întoarce acasă, om vedea ce-o mai fi...”

Peste o lună avea să înceapă școala. Prima zi, în ciuda forfotei obișnuite, n-a mai fost veselă ca de obicei. Mariana Cojan a venit plângând spre grupul fetelor și a spus că doctorii n-o mai lasă să facă gimnastică. A mai fost la sală de câteva ori, a stat ce a stat și apoi n-a mai revenit. Cea mai înfocată dintre „oneștence” părăsea gimnastica, fără să știe — asta o spune și acum — dacă era, într-adevăr, necesar să o facă.

În fața școlii, părinții își îndemnau copiii să o privească pe Nadia Comăneci. Trecuse abia un an de când un om între două vârste nu înțelegea rostul unui liceu de gimnastică. Pe gazonul îngălbenit din fața școlii, copii de-o șchioapă se jucau, făcând roata laterală. Știau cu toții, aproape pe dinafară, povestea „bârnei de la

Phenian”.

„Tsukahara”...

26 octombrie 1974

Parisul la telefon. Secretarul Federației de gimnastică din România înregistrează: „Vă rugăm să ne onorați cu trimiterea a doua gimnaste române pentru o mare demonstrație care va avea loc la Paris. Vor participa cele mai bune gimnaste din lume. Nu va lipsi campioana Olimpică Ludmila Turîșceva. Vă rugăm, dacă e posibil, ca la această demonstrație să participe campioana României și a doua gimnastă a țării”. Bucureștiul răspunde că va onora invitația.

Telefonul este urmat de o dezbatere-fulger. Câștigă punctul de vedere care susține trimiterea Nadiei Comănești și a Teodorei Ungureanu, în locul campioanei Alina Goreac. Scopul deplasării — se spune în cadrul dezbaterii — este acela de a îmbogăți experiența tinerelor și talentatelor gimnaste române. Secretarul federal conchide: „De altfel, după părerea mea, cererea franceză este satisfăcută, astfel, în proporție de sută la sută. Nadia Comănești este și așa cea mai bună gimnastă a țării”.

Lucrurile se precipită. Plecarea va avea loc peste trei zile. Formele de pașaport se accelerează.

Viza autorităților franceze este obținută în mare grabă. În municipiul Gh. Gheorghiu-Dej vestea că Nadia Comănești și Teodora Ungureanu pleacă la Paris se răspândește imediat. Mama Nadiei este emoționată. Gătește, spală, calcă. Copilul are nevoie de multe, la drum. Tatăl este însă cam necăjit. Se gândește la zborul cu avionul în această primă zi de noiembrie, când cețurile plutesc deasupra Europei, în cele din urmă, despărțire cu lacrimi, regrete și încurajări. Din acest moment, vă rog să-i permiteți reporterului să dea cuvântul antrenorului Bela Karolyi, care va conduce la Paris cele două fete. Nadia n-a împlinit încă 13 ani...

„Zborul a fost greu. Dar copiii au dormit foarte bine. Asta m-a bucurat mult. Au mai trecut încă un test psihic. Am aterizat pe «Le Bourget». Agitația din holul aeroportului ne-a cam zăpăcit. Am cerut Nadiei și Teodorei să mă țină de mână, ca să nu ne pierdem. Am așteptat câteva minute pe cineva dintre organizatori. Nu venea nimeni. Am așteptat o jumătate de oră. În cele din urmă, am început să ne îngrijorăm. Mi-am scos treningul din valiză. L-am îmbrăcat. M-am gândit că literele mari de pe spate, ROMÂNIA, ar putea să atragă privirile celui care s-ar fi cuvenit să ne aștepte.

Într-un târziu, după aproape o oră, a venit să ne întâmpine interpretul, un bătrânel șchiop. Ne-am îmbrăcat în grabă. Se făcuse târziu. Era aproape 1, iar concursul de demonstrație urma să se desfășoare în aceeași zi, conform programului. După o călătorie cu peripeții, prin centrul Parisului, am ajuns în fața sălii «Ile Des Vents». Am coborât bagajele și am dat să intrăm. Ghidul dispăruse. În fața intrării ne-au oprit oamenii de ordine. Am spus că trebuie să demonstrăm în

sală. Omul de la intrare s-a uitat lung la mine: care demonstrație și cine? apoi m-a cercetat insistent cu privirea și a eliminat posibilitatea ca eu să fiu demonstrantul. Pe cele două fete le eliminase demult. Ele ședea cuminti pe valize, foarte obosite. I-am cerut cerberului să mă lase să intru în sală, ca să explic. După îndelungate parlamentari am reușit să pătrund și să-l găsesc pe interpret. Acesta mi-a spus că organizatorii ne-au repartizat pentru demonstrație în sala de sport a unei școli catolice, unde urmează să plecăm imediat, cu un microbuz, împreună cu gimnastele poloneze și cu cele bulgare. Am încercat să ripostez, dar mi-am dat seama curând că toate acestea se întâmplă, probabil, pentru că nu ne-am prezentat cu capul nostru de afiș, Alina Goreac, campioana României, sau pentru că nu am anunțat această schimbare. Cele două nume, Nadia Comăneci și Teodora Ungureanu, nu reprezentau aproape nimic pentru organizatorii demonstrației, care aveau un termen de comparație infailibil în persoana Ludmilei Turisceva, marea campioană sovietică. În aceste condiții, m-am supus și m-am urcat în microbuz, trăgând după mine valizele.

...Microbuzul înainta foarte greu. Mergeam de aproape o oră. Se făcuse cinci. Se aprindeau luminile reclamelor. Dar eu nu vedeam nimic. Doar verde și roșu. Și roșul ardea o veșnicie, oprindu-ne la toate stopurile. Într-un târziu, pe la cinci și jumătate, am ajuns în fața școlii. Când m-am uitat la ceas, am avut un frison. Mi-am dat seama că drumul de la sala cea mare și până la această școală a durat o oră și jumătate. Dacă nu începeam demonstrația în câteva minute, pierdeam demonstrația cea mare, unde tot mai speram să fim, deoarece, pentru noi, scopul venirii la Paris era de a le prezenta pe cele două fete în compania marilor gimnaste ale lumii. Din fericire, preparativele pentru microdemonstrație n-au durat prea mult. Fetele s-au echipat în grabă, căutând și trăgând din valize maiourile și papucii. Apoi am intrat într-o sală cam friguroasă, în care se aflau vreo 30 de spectatori elevi — din câte îmi dădeam seama — deși unii fumau. Gimnastele poloneze și bulgare n-au vrut să concureze, invocând condițiile dificile. Aveau și dreptate. Sala era cu totul neprimitoare, podeaua era de ciment, iar saltele de aterizare aproape că nu existau. Cu toate acestea, Nadia și Teodora au început demonstrația cu seriozitatea lor obișnuită, care a impus imediat tuturor. Cei 30 — 40 de Spectatori și-au stins țigările și au urcat în tribună. Impresionați și stingheriți, așa spune, de gravitatea celor doi copii, în final au izbucnit aplauzele. Se scanda bis după fiecare aparat. Fetele, îmbujorate, sfârșeau prin a ceda acestor insistențe. Eu însă mă uitam mereu la ceas. Se făcuse 6 și jumătate. Simțeam că ameteșc. La terminarea demonstrației, am rugat fetele să se echipeze cât mai repede, în cele din urmă, am decis ca ele să-și tragă doar paltonul peste maiou: și ce bine avea să ne prindă, în cele din urmă, această încercare de a câștiga câteva secunde la echipare! Dar, când să ieșim din sală, trăgând iarăși valizele după noi, pentru a regăsi microbuzul, ia-l de unde nu-i. Când l-am văzut pe interpret, l-am prins de revere: «Ce vreți să faceți cu noi? Unde e microbuzul?» Bietul bătrânel, speriat puțin de atacul meu, a încercat să-mi explice că nu are nicio vină. Mi-am dat seama că suntem pierduți.

Alături de sală era un hotel. Am alergat Spre recepție. Ceva îmi spune că acolo

am să găsesc o soluție, adică o mașină. Bătrânelul alerga și el după mine, Șontâc, șontâc. Conversația cu recepționarul nu a avut niciun efect: de unde mașină, de ce mașină, pentru cineva care nu locuiește la hotel? Disperat, l-am rugat pe interpret să încerce să cheme un taxi. l-am spus că punem la bătaie banii pe care îi avem. Și el a reușit să telefoneze.

Dar taxiul a venit abia după un sfert de oră. Am urcat în grabă valizele. Interpretul l-a întrebat pe șofer dacă poate ajunge într-o oră și jumătate la «Ile des Vents». Șoferul a scos tacticos ghidul rutier al Parisului și a răspuns, cu un calm profesional care mă scotea din sărite, că e foarte puțin probabil, deoarece e oră de trafic maxim la Paris. N-aveam ce face. Am pornit. Eu nu-mi găseam locul. fetele încercau să mă calmeze. Nu vedeam nimic. Reclamele curgeau în dreapta și în stânga. N-aveam reper. Căutam sala pe care o pierdusem, îl zgâlțâiam mereu, de umeri, pe bătrânelul care ședea în față, în dreapta șoferului. Mă uitam mereu la ceas. (Îl trecusem pe meridianul Parisului). La orele 8:35, când credeam că totul e pierdut, însoțitorul nostru mi-a arătat în zare un turn luminat: «Uite acolo, la doi pași, e sala „Ile des Vents”». Într-adevăr, în mai puțin de cinci minute eram acolo.

Am sărit din mașină. Am tras fetele după mine. L-am rugat pe interpret să lase valizele în hol, fără nicio obligație. Puteam să le și pierd. Nu aveam altă soluție. Dar, la intrare, am fost oprit. Oamenii au reînceput eterna conversație, care mă scotea din fire. Erau vreo trei. Atunci am recurs la un procedeu rugbystic. Am adunat fetele cu brațele, ca pentru linia a treia, și am pornit cu capul înainte, fără ezitare, prin grămada spontană a cerberilor. Șocul a fost atât de neașteptat, încât oamenii nu s-au mai luat după noi, în sală. Odată ajunși, ne-am ascuns imediat după o stivă de saltele. La megafon, vocea crainicului anunța implacabil: Sare Ludmila Turișceva! Am fugit imediat de-a lungul sălii, spre comisia de arbitri. Am lăsat fetele dincolo de dâmbul stivei.

Bătrânelul se ținea după mine ca o umbră. Am încercat să explic comisiei că facem parte din programul demonstrației. Mi s-a răspuns sec:

Foile nu spun nimic! L-am împins în față pe interpret, ca să explice tot ce în s-a întâmplat. În zadar. Eram atât de agitați, încât ajunseserăm aproape de culoarul pe care urma să sară Turișceva.

În acel moment, trei oameni de ordine m-au prins de umeri și m-au tras spre tribună, «culcându-mă» la parter, ca să nu împiedic vizibilitatea celor din stalul 1. Departe de tot, la capătul celălalt al sălii, Turișceva se pregătea pentru ultima săritură.

S-a făcut liniște, îmi auzeam bătăile inimii. Simțeam că trebuie să fac ceva. Mai aveam câteva secunde. Turișceva și-a luat startul. A început să alerge ca un bolid. În orice caz, asta era impresia mea. A urmat săritura. Nici n-am văzut-o. Au izbucnit uralele. Și scandările: Turiș-Ce-va! Am sărit de la locul meu. Am profitat de vacarmul din sală și i-am făcut semn Nadiei să pornească.

Copilul, Cu uimitoarea sa perspicacitate, a înțeles într-o clipă. Și-a aruncat paltonul pe stiva de saltele și a luat poziția de dreptți, la start. N-a observat-o nimeni. Eram îngrozit de ce s-ar putea întâmpla. Nadia nu-și măsurase niciun moment

elanul. N-avea semne. Nu cunoștea covorul. Ca să nu mai vorbim de trambulină. Vedea doar calul, în față. Am ridicat mâinile în sus, de parcă aș fi fost suspendat de o bară invizibilă. Sala, ocupată în continuare cu ovațiile, nu-și dădea seama ce se întâmplă cu mine și n-o vedea pe Nadia. Am așteptat 2-3 secunde. Aveam nevoie de un moment de liniște, dar nu de unul definitiv, care ar fi putut stinge totul. În clipa în care aplauzele au început să scadă, am tras brațele în jos, dând startul. Nadia a pornit în alergare. Am căzut instantaneu, pe podea, ca să nu împiedic cu nimic această alergare extraordinară, pe un covor necunoscut. Am fost tentat o clipă să-mi duc palmele la ochi. Într-o fracțiune de secundă urma bătaia, și apoi, celebrul salt «Tsukahara», peste un cal necunoscut, dincolo de care se afla o saltea necunoscută sau abisul. În momentul desprinderii, în sală nu s-a mai auzit niciun zgomot. A urmat, cred eu, cea mai frumoasă «Tsukahara» din cariera Nadiei, cu o aterizare încremenită, ca de un bronz statuar. În acel moment, sala a izbucnit în delir. Turișceva, care se îndrepta spre locul de start, împărțind zâmbete spre partea opusă a culoarului de săritură, a întors capul, uimită de această nouă izbucnire a sălii. Ea și-a dat seama, cu un al șaselea simț, de cele întâmplate. Nadia se întorcea, alergând cu pași mărunți, spre locul său de start, oarecum stingherită. Sala continua să ovaționeze. Publicul vocifera, vrând să afle numele săritoarei. Crainicul era în dificultate. Făcea semne spre juriu. Nu știa ce să spună. Am alergat spre interpret. L-am împins spre microfon. Și astfel a început cea mai bizară prezentare a unui campion în istoria gimnasticii. Cuvintele se succedau fără logică, disperate: «O gimnastă din România». «A sărit Tsukahara»... «Nu e campioana României». «Vă rog să scuzați absența din program». «Are 13 ani» (rumoare persistentă). La un moment dat, interpretul a început să strige, el însuși, în microfon, alte detalii din viața Nadiei, pe care le culesese în faimoasa noastră călătorie spre școala catolică... Sala s-a potolit cu mare greutate, începuseră exercițiile la paralele. Atunci am văzut-o pe Turișceva apropiindu-se de comisia de organizare. S-a arătat surprinsă de faptul că săritura ei n-a fost ultima, așa cum prevedea programul. Membrii comisiei i-au răspuns că nu știu ce s-a întâmplat și că vor cerceta.

Fără îndoială. Între timp. Nadia a început să se încălzească, Din inerție sau din instinct, deoarece nu știa dacă va putea continua demonstrația, îmi dădeam seama că trebuie să se întâmple iarăși ceva neobișnuit. Unul din organizatori m-a identificat și a venit glonț spre mine. A urmat o conversație în care galanteria franțuzească a fost omisă; El invoca principiul programului, iar eu invocam voiajul nostru de aproape 3.000 de kilometri pentru a prezenta unei săli pariziene pe reprezentantele gimnasticii românești. Interpretul făcea mereu legătura, încercând să atenueze dialogul, între timp, n-o scăpăm din ochi pe Nadia. Apoi, pe neașteptate, într-un moment de respiro, l-am dat un nou start, pentru paralele. Copilul a intuit din nou tot ce se întâmplă și a plonjat spre paralele. Mișcarea a fost atât de neașteptată și de rapidă, încât toate gimnastele din jur s-au oprit ca într-un stop-cadru. În sală s-a făcut brusc liniște. Exercițiul a atins, cred eu, perfecțiunea. Sala a izbucnit în urale. Nadia s-a retras grăbită spre stiva unde se afla Teodora,

care nu mai pricepea nimic.

M-am apropiat de Nadia. Era foarte calmă. Continua să facă mișcări spontane, convinsă parcă de faptul că nimic nu s-a încheiat. I-am spus că organizatorii nu mai acceptă această demonstrație «extraordinară». Nadia nu mi-a răspuns, dar a continuat să danseze.

A început demonstrația la bârnă. Am urmărit-o cu atenție. Așteptam apariția Turîșcevei. Un gând de nebunie îmi frământa creierul. Turîșceva a urcat pe bârnă, maiestuoasă, din nou foarte sigură de ea. Demonstrația a fost urmărită în tăcere. Ludmila a avut un exercițiu de mare efect. Nu mai aveam de pierdut nimic: nici măcar o singură fracțiune de secundă. Am strigat spre Nadia: Te-ai dus! Și fetița a pornit, catapultată, aruncându-se literalmente pe bârnă. Ceea ce a urmat e foarte greu de reprodus. Pulsul meu atinsese limita de 200. Doream un singur lucru: să nu se întâmple ceva neprevăzut până la încheierea exercițiului. Și dorința mi-a fost îndeplinită. Sala a tăcut din nou, ca în fața unui spectacol excepțional. Și pentru a treia oară, în această «sală a furtunilor», a izbucnit uraganul aplauzelor. Teodora țopăia de bucurie, ca maimuțica Judi din «Daktari», filmul pentru copii. Eu mă încinsesem în mine, înfricoșat puțin de ceea ce avea să se întâmple. Dar, în clipa aceea, nu s-a întâmplat nimic.

În fața faptului împlinit, președintele comisiei de Organizare a devenit mai calm, pe neașteptate, și a început să-mi zâmbescă, îmi dădusem seama că aveam dreptul să participăm la sol și că publicul, care o însoțea cu aplauze pe Nadia, așteaptă acest lucru. Câștigasem prin luptă, dacă mă pot exprima astfel, dreptul de a participa «legal» la ultimul aparat.

Și a început solul. Eram din nou în criză de timp. Îmi dădeam seama că a venit momentul cel mai greu, deși cearta cu organizatorii se încheiase. Din păcate, benzile cu muzică pentru solul Nadiei și al Teodorei erau undeva în valiză. Iar valiza era în hol, aruncată. Pe interpret nu-l mai găseam. Dădea interviuri curioșilor. Aș fi putut, poate, apela la pianista care cânta pentru gimnastele franceze, dar îmi dădeam seama că nu are niciun sens. Pianista, oricât de versată, nu ar fi putut însoți solul exuberant al Nadiei, cu nenumăratele lui ritmuri modificate. Eram în mare încurcătură, cu atât mai mult cu cât publicul aștepta acum totul de la noua sa favorită, Nadia. Ce era de făcut? M-am uitat spre cele două fetițe, așteptând, parcă, un răspuns. Dar răspunsul n-a venit.

Nadia urmărea cu atenție exagerată arhitectura elegantă a sălii. Am privit și eu cupola și parcă m-am destins, în clipa următoare mi-a venit o idee: «Ce-ar fi să ofer publicului un supliment neobișnuit, în afara solului clasic?». Am apropiat fetele, ca la un time-out de baschet. Am ingenuncheat, ca să mă aflu la înălțimea lor. Publicul a păstrat tăcere. Și-o fi închipuit că suntem angajați într-un ritual. Le-am spus copiilor: «Nadia și Teodora, vom face un exercițiu în două, ca în oglindă. Fără muzică. Fără comenzi. Trebuie să vă simțiți una pe alta, să vă înțelegeți din priviri. O să începeți cu rond flick-flack 720... O să continuați cu un salt înapoi, urmat de... și așa mai departe». Le-am schițat o suită de șapte elemente, cu repetiții. N-a fost nevoie să repet seria. Nadia și Teodora trăiau cu febrilitate momentul, înregistrând

totul ca pe o bandă magnetică. (Am știut întotdeauna că, de obicei, copiii pricep foarte repede și că au mai mult curaj) Le-am împins spre saltea. Și-au luat locurile, în colțuri. Publicul a amuțit din nou. Toate celelalte gimnaste păreau mici statui aruncate prin sală. Nimeni nu-și dădea seama ce va urma. Așa a început demonstrația «în două», ca în oglindă, Cu depărtări și apropieri care au ieșit matematic, în mare viteză, de parcă ar fi fost un trucaj cinematografic.

Aplauzele au început cu mult înaintea finalului. Mi-am șters, pe furiș, o lacrimă. Dar nu pentru că solul oferea acum publicului parizian un exercițiu fără precedent, ci pentru că mă gândeam la cele trei secunde din viața Nadiei, când a pornit la atac, ca într-o bătălie decisivă, pentru a învinge, în premieră mondială, cel mai înalt munte din lume, «Tsukahara», un fel de Everest, la care a ajuns doar un bărbat, adică omul al cărui nume îl poartă și astăzi. În aceste trei secunde, Nadia a reușit o mare victorie, dând, de fapt, definiția talentului. Alte 999 de Gimnaste n-ar fi pornit la atac, chiar dacă urletul neuzit al antrenorului le-ar fi schimonosit și mai mult fața.

...La terminarea concursului, organizatorii ne-au rugat să acceptăm invitația de a merge în câteva orașe franceze, laolaltă cu toate vedetele din acea seară, inclusiv Turișceva. Cerberul de la intrare, peste care trecusem doar pentru că am făcut cândva rugby, ne privea aplaudând. Turișceva cobora, îngândurată, treptele... Marii campioni au prezentimente..."

O insulă pe întinsul Pacificului

Pentru că am trecut prin destule peripeții la Paris, vă propun să ne odihnim puțin într-o călătorie cu automobilul. Vom pleca din municipiul Gh. Gheorghiu-Dej, prin Oituz, spre orașul Sf. Gheorghe. Nadia și Teodora, abia revenite de la Paris, se află în microbuzul din față. Drumul e foarte frumos, așa că va trece pe nesimțite.

De ce orașul Sf. Gheorghe? Pentru că în seara de 10 Noiembrie 1974, în concursul care s-a și încheiat, se înregistrează un rezultat plin de întrebări și de sugestii: Nadia Comăneci și Teodora Ungureanu au adunat același număr de puncte — 75,30.

Astăzi¹⁰, după ce după ce s-au scurs doi ani, inclusiv „noptile de la Montreal”, Karolyi comentează pe marginea acestui rezultat, oarecum neașteptat după Gera și chiar după Phenian:

„După retragerea Mariane Cojan, Teodora Ungureanu a fost aceea care a continuat să ducă tempoul cursei. În tot acest timp, Nadia a avut mereu un reper de control. Ea a sprintat de câte ori a vrut, impunându-se de cele mai multe ori. Rezultatul de la Sf. Gheorghe a fost foarte bine venit.

Nadia a rămas puțin contrariată în urma ineficienței sprintului ei, la «ora H», și s-a simțit obligată să forțeze, ea însăși, tempoul. Această «remiză de luptă», ca să

¹⁰ 1.Octombrie 1976.

folosesc un termen gazetăresc, a influențat foarte mult pregătirea din perioada de iarnă. Din aceste frecvente «schimbări de trenă», ca într-o veritabilă cursă de urmărire, s-a realizat un mare progres. Aș putea spune că în orașul Sf. Gheorghe cele două gimnaste au trăit, de fapt, ultima zi a copilăriei. Peste două zile Nadia avea să împlinească 13 ani, iar peste încă una, la 13 noiembrie. Dorina — 14. Dar adolescența sportivă a Nadiei va dura doar cinci luni, ca primăverile noastre la câmpie, până în ziua de 12 aprilie. De ce atât de puțin? Timpul părea hotărât să se grăbească. Dar pentru asta trebuie să ne întoarcem acasă, la Onești”.

* * *

...A venit și Anul Nou. Cel care a trecut, 1974, a fost un an bun. E adevărat, copiii n-au fost admiși la Constanța, alături de maestrele gimnasticii, dar Phenianul și Parisul au apărut ca niște daruri ale timpului, necuprinse în calendare.

La 2 ianuarie, Nadia e din nou în sală. A existat, pentru aceste zile, un proiect de excursie, spre Slănic, „unde e — cum spun moldovenii — mai frumos decât în Poiana Brașovului”, mai ales acum, iarna, dar timpul a fost de părere că nu poate să-și dea acordul: au mai rămas doar 100 de zile până la 12 aprilie, când Nadia Comăneci urmează să evolueze la *Empire Pool* din Londra, în „Turneul Campioanelor”, un fel de *Masters* al lui Ilie Năstase, adică un concurs în care, în locul lui Stan Smith, Ashe sau Borg, se vor afla Ludmila Savina (U.R.S.S.), Gitta Escher (R.D. Germană) și multe din campioanele majorității țărilor Europene.

Lucrul e dur. Timpul efectiv al lecțiilor crește mult. Pauzele se reduc la minimum. Cinci secunde pentru prosop, 10 secunde pentru deplasarea saltelei, 20 de secunde pentru mutarea trambulinei. Rotire permanentă — om cu om — pentru degresarea paralelelor cu magneziu...

Timpul fuge. Iarna e pe sfârșite. Aprilie bate la ușă. Karolyi scrie mereu în caietele sale. Acum începe, de fapt, ultima etapă a „planului Montreal”. Pentru el, Londra e un moment decisiv. „Englezii sunt cei mai autentici și versați oameni de sport din lume. O consacrare sportivă la Londra contează enorm. Titlurile lor din ziare — două cuvinte sau chiar unul — cu litere mari cât cărțile de joc sunt cea mai mare trambulină posibilă pentru facerea numelui. Și publicul... Iată un public care te poate purta pe sus”.

Într-o seară, în orașul Gh. Gheorghiu-Dej, după al doilea antrenament — luna lui ianuarie '75 a fost deosebit de frumoasă pe valea Trotușului — suntem la Karolyi acasă. Mai e și un doctor, prieten cu Karolyi, fost jucător de volei, de 15 ani medic primar în Onești. „Ce planuri ai pentru Londra, Bela?”. Antrenorul tace. Zâmbește. Toarnă tacticos în păhărelele de vișinată. „Londra? A, da. Londra... E frumos să învingi la Londra. Mi-a povestit un prieten medic o întâmplare petrecută la Londra. (Sunt câțiva ani de atunci) A fost în Anglia, într-un schimb de experiență sau cam așa ceva. De o lună se afla într-o clinică. Lucra mult. Într-o seară, profesorul se apropie și îi spune: «Măine, între 11 și 12, am să lipsesc. Un medic tânăr, Thompson, dă examen de atestare pentru a intra în clinica noastră». Amicul meu, doctorul român, întreabă dacă ar putea asista și el. «Bineînțeles» — răspunde profesorul. A doua zi, la 11 exact, tânărul aspirant se află în fața profesorului, nu-i

mai rețin numele, a unui conferențiar și a amicului meu, doctorul. Urmează saluturi protocolare, nu lipsite de o anume căldură. Și începe examenul... Profesorul pune prima întrebare: «Care e sportul dumneavoastră preferat, domnule doctor?». Tânărul medic, fără să pară surprins, răspunde: «Am jucat rugby». Profesorul se luminează: «Excelent! Și eu am fost rugbyst... Spune-mi, te rog...». Și începe o convorbire aprinsă, pe teme de rugbyului, care durează cel puțin un sfert de oră, culminând cu o întrebare pe care profesorul o susține cu un desen: cum procedezi, zice, dacă demi-ul e în posesia balonului, iar pe partea închisă se intercalează... ș.a.m.d.... Aspirantul scoate stiloul din buzunar și rezolvă grafic tema tactică. Profesorul e încântat, îi strălucesc ochii. Cei ai prietenului meu, asistentul român, sunt doar mirați, Dar par să înțeleagă situația: își închipuie, în mod firesc, că această lungă convorbire despre rugby este o «încălzire» britanică înainte de proba cea mare a examenului de specialitate... Intervine un moment de pauză.

După care profesorul pare decis să înceapă examenul propriu-zis. Aspirantul așteaptă întrebarea.

Dar întrebarea e o altă Surpriză: «Și ce sport ai mai făcut, domnule doctor?» Răspunsul nu întârzie: «Am făcut și canotaj», «în schif de opt?». «Da. Chiar în schif de opt». «Admirabil. Și eu am fost canotor». Discuția se animă. Amicul meu are ciudata senzație că e de prisos. Ascultă, la început stupefiat. Dar pe urmă cu o curiozitate sporită, a nu știu câta întrebare a profesorului: «Să presupunem că în schiful nostru de opt există doi băieți mai mari și mai puternici decât ceilalți. Pe ce locuri îi plasăm în barcă?». Aspirantul răspunde cu precizie. Profesorul ridică mâinile, semn că se predă... După aceste două teme, profesorul pune și o întrebare de specialitate. Răspunsul e scurt. Profesorul se ridică și-i strânge mâna candidatului, care e admis.

De îndată ce tânărul medic părăsește încăperea. Amicul meu, doctorul român, se înscrie la cuvânt: «Domnule profesor, vă rog să mă iertați... Știți, n-aș vrea să... dar, în sfârșit, nu știu dacă foarte scurta dumneavoastră întrebare de specialitate v-a putut edifica asupra cunoștințelor candidatului». Profesorul nu pare surprins de insistența acestui medic... continental: «Dragul meu, părerea mea este că examenul a fost complet. Cunoștințele teoretice ale candidatului nu mă preocupă, ca să fiu sincer, prea mult. În general, noi cam știm ce se predă la facultate și mai știm că baza devenirii lui ca medic e aici, în clinică. Pe mine m-a interesat felul în care gândește tânărul și mai ales, dacă are o bună pregătire fizică. El va petrece în clinica noastră patru ani și te asigur că în acești patru ani va avea timp să meargă doar de vreo 4 — 5 ori în centrul Londrei sau în Soho, ca să se mai destindă. Mă interesează în cel mai înalt grad dacă are picioare zdrene și dacă poate rezista surmenajului inerent într-o clinică. Din punctul meu de vedere, candidatul a trecut examenul cu brio».

Karolyi a mai turnat un păhărel de vișinată oaspeților săi și a continuat, ca pentru sine: „Londra ne așteaptă deci cu această formidabilă atracție pentru sport. Iată de ce. Pentru mine, «Turneul Campioanelor» — dincolo de considerentele tehnice — este un moment hotărâtor, mai ales că peste numai trei săptămâni, vor avea loc la

Skien, în Norvegia, Campionatele Europene. Și cum în gimnastică totul se leagă, Nadia are neapărată nevoie de o bună performanță la Londra. Aș putea spune, forțând puțin lucrurile, că Skienul depinde de Londra, după cum Montrealul depinde, fără să mai forțez lucrurile, de Skien. În gimnastică nu există surprize". Intervine doctorul Lazăr: „Dar, o eventuală victorie a Nadiei, la Londra, n-ar fi o Surpriză?”

Karolyi: „Ar fi o surpriză, poate, dar numai pentru cei care n-au fost la Gera și la Phenian. Noi, cei din gimnastică, știm că Nadia poate câștiga. Asta o știe și antrenorul Savinei și cel al Gittei Escher. În sfârșit, pentru mine, adică pentru un om care o vede pe Nadia câteva ore pe zi, singura surpriză ar fi înfrângerea ei”.

Ne-am despărțit târziu. E aproape miezul nopții. A doua zi aveam să ne întâlnim la sală. Era cu noi și un foto-reporter.

Am sosit cu câteva minute înainte de ora 9, ora de întâlnire fixată, în sală era o căldură plăcută. Karolyi se afla acolo. Erau și fetele, gata echipate. Dar Nadia lipsea. „Asta nu se întâmplă niciodată!” Antrenorul, îngrijorat, a chemat-o pe Teodora: „ia-ți bicicleta, Dorina, și vezi ce-i cu Nadia”. Teodora și-a tras treningul și a pornit în mare grabă. S-a întors în mai puțin de 10 minute.

„Nadia e bolnavă, are febră mare, frisoane. Mi-a cerut o sticlă cu apă caldă”.

Gripa Nadiei a durat 3 săptămâni. Primul antrenament după boală a avut loc cu șase zile înainte de „Turneul Campioanelor”. Karolyi a forțat puțin reluarea lucrului. „Un eșec la Londra poate fi fatal. E cu neputință ca Nadia să rateze acest prilej”. Prima zi a fost deosebit de grea. Nadia era leoarcă de transpirație. Ca la Phenian, în ziua sosirii... A doua zi a fost mai bine. A început să prindă culoare. Karolyi era mulțumit: „N-a pierdut aproape nimic. Până la Londra va fi totul în regulă. Uneori ni se spune că lucrăm prea mult. Că forțăm limitele. Ce eroare! Fără rezerva de muncă pe care a avut-o Nadia *dincolo de limite*, astăzi ar fi fost încă în convalescență și ar fi spus adio Londrei”.

La 9 aprilie, îmbarcare pentru Marea Britanie. Zbor lin peste Europa. Se zărește Viena, dar nu și Parisul, deși Nadia ar fi dorit atât de mult. Primirea e cordială. Bărbați vârstnici, în haine negre. Scurtă escală la hotel. Karolyi e nerăbdător să vadă sala, să pipăie „calul”. Nadia, de asemenea.

Taxiul trage la scară. Taxiurile acelea lungi, în care ai impresia că se află doar ambasadori sau delegați O.N.U. Șoferul deschide portiera, ceremonios. Nadia se uită în urmă, neștiind cui i se adresează acest bărbat cu mustați albe. Bela o îndeamnă: „E pentru tine, Nadia”. Fetița face un pas.

Șoferul îi ia, autoritar, sacoșa din mână. Nadia nu înțelege. Abia când pătrunde în mașină, își dă seama că spațiul pentru bagaje e în stânga șoferului. Nadia privește în dreapta și în stânga, îi zâmbește antrenorului său când vede autobuzele roșii, cu etaj. Șoferul se întoarce, din când în când, spre pasagerii săi. Știe că fetița e gimnastă. Automobilul e la dispoziția federației...

Radioul cântă. Apoi muzica filează. Se aude o voce Baritonală. „*This is the British Corporation*. Nadia încearcă să priceapă. Nu reușește. Crainicul vorbește prea repede. „Parcă ar rosti un cuvânt cu o mie de litere”. (Reflecție înregistrată cu

plăcere de Karolyi.) Șoferul amplifică vocea crainicului. Se întoarce spre pasageri: „Vorbește despre gimnastică. Despre concursul dumneavoastră de la *Empire Pool*”. Crainicul tace. Acum se aude un marș foarte vesel. Șoferul, deosebit de comunicativ, adaugă: „Acesta este marșul celor de la Chelsea. Măine, pe Stamford Bridge, se joacă meciul de fotbal Chelsea-Liverpool”. Apoi, spre studenta-interpretă: „Vă rog să urați succes domnișoarei și coach-ului său! Mie îmi pare foarte rău că n-am să pot fi în sală. Chelsea are un meci de care depinde rămânerea noastră în prima ligă. Dar poate că mâine seară, când o să vin la sală, ca să ne întoarcem la hotel, o să fim cu toții foarte bine dispuși”.

A doua zi, la *Empire Pool*, în timp ce Nadia era pe podium, tabela electronică scria cu litere albastre:

1. *Nadia Comăneci* (România) 37,30
1. *Ludmila Șovina* (U.R.S.S.) 37,10
2. *Avril Lennox* (Marea Britanie) 36,55
3. *Gitta Escher* (R.D. Germană) 36,15
4. *Mariera Andine* (Franța) 34,90

...La ieșirea în marele hol, șoferul taxiului era în ușa: Avea în mână două garoafe. Reușise să vadă solul, răsplătit cu 9,70, și n-a mai stat pe gânduri. Florăria era la numai doi pași. „Și cu meciul?”, întreabă Karolyi. „Meciul l-am pierdut pe jumătate. Meci nul. Ai mei au jucat bătrânește. Cei de la Liverpool sunt mai tineri. Câți am aveți, domnișoară?”. Nadia răspunde englezește: *Fourteen*¹¹. Dar Interpreta corectează: „Poimăine împlinește treisprezece ani și jumătate”. Șoferul închide un ochi, a mirare: „Da, domnule antrenor, ne trebuie oameni tineri. Altfel Chelsea moare”.

În hol se organizează o conferință de presă ad-hoc. Cronicarii sunt rezervați. (E greu să pui întrebări de gimnastică.) Redevin reporteri. „Vorbiți-ne despre Onești! Despre școala în care învață Nadia Comăneci”. Un bătrân înalt, cu părul alb, ceas la jiletcă, întreabă cu gravitate: „Până acum știam că gimnastica are trei metropole: Tokyo, Moscova și Praga. Tokyo pentru bărbați, Praga pentru fete, Moscova pentru ambele sexe. Cum explicați această neașteptată ascensiune a unui oraș... inexistent pe harta României? Am impresia că orașul dumneavoastră cel nou s-a născut ieri, ca o insulă care apare, peste noapte, pe întinsul Pacificului”. Bela ascultă întrebarea. Zâmbește, apoi răspunde:

„Stimate domn, aveți, probabil, o hartă de acum 25 de ani. Într-adevăr, orașul nostru nu exista în acea vreme. Cred însă că în sport vremea marilor orașe a trecut. Orașul mare te absoarbe. La noi acasă coboară un râu limpede dinspre munte. La noi acasă există și o pădure, la numai doi pași, unde poți vâna cerbi și urși, ca în filmele dumneavoastră despre Robin Hood. În sfârșit, orașul nostru se ridică și crește cu viteza cu care creșteau orașele americane în perioada de avânt... Vă rog

¹¹ Paisprezece.

să mai rețineți că Oneștiul de ieri, orașul Gh. Gheorghiu-Dej de astăzi, nu este un oraș de rând. Acolo e, de fapt, capitala gimnasticii românești. Și asta pentru simplul fapt că așa a hotărât capitala cea mare, adică Bucureștiul”.

Bătrânul a notat tară grabă — era și stenograf — și a mulțumit cu un gest larg, de parcă ar fi răsucit o pelerină Invizibilă. Atunci a intervenit un antrenor de gimnastică: „Vă rog să-mi iertați lipsa de informație la zi. Am impresia că în această seară, Nadia Comăneci a prezentat ceva în premieră mondială. Vreți să ne delimitați combinația?”. Bela i-a dat cuvântul Nadiei. Fetița a răspuns cu o degajare care a făcut impresie: „Astăzi am executat, pentru prima oară într-un concurs internațional, subsaltul de la Paralele cu o întoarcere de 360 de grade”. Karolyi a adăugat: „Este, într-adevăr, o premieră mondială”, Nadia a simțit că antrenorul englez nu e pe deplin edificat din relatarea interpretei și a însoțit fraza, „dublând-o”, cu o mișcare care a limpezit combinația.

Bătrânul cronicar a aplaudat această intuiție, a scos carnetul și a notat, cu un simplu semn, amănuntul.

La ieșirea din *Empire Pool* au venit copiii pentru autografe. Nadia își amintește și astăzi caietele lor deosebit de frumoase, legate în piele. Unul dintre adolescenți i-a întins caietul deschis, ca unui demnitar la semnarea unei convenții. Nadia și-a privit, ușor surprinsă, portretul decupat dintr-un proaspăt ziar englezesc. A semnat cu litere îngrijite. Pe pagina din stânga se afla silueta decupată a fotbalistului Billy Bremmer de la Leeds, iar alături emblema Campionatului Mondial din R.F. Germania... Tânărul a așteptat cu atenție semnătura, a tras imediat sugativa prinsă de copertă cu un lănișor, a închis „Cartea De Onoare” și a redeschis-o cu mișcări precipitate la o pagină indicată printr-un semn. Pe toată foaia din dreapta râdea în hohote Ilie Năstase. Surprinsă, a râs și Nadia. A avut un moment impresia că Ilie se bucură de victoria ei, aplaudând în picioare.

Tânărul a rugat-o să semneze pe tricoul alb al tenismenului. Nadia a ezitat un pic — cum să stric o fotografie? — dar vânătorul de autografe a insistat, aproape conducându-i mâna. Și Nadia a semnat, cu o anume strângere de inimă, pe pieptul celui mai mare sportiv român al vremii.

Șoferul taxiului negru a deschis, la fel de ceremonios, ușa. Nadia înainta greu prin mulțime.

Karolyi se afla în Fața ei, la un metru, cu spatele la mașină, deschizător de pârție. Avea brațele depărtate, ca un portar de handbal. Pentru protejarea noii vedete a Londrei. Cu doi ani în urmă, în seara de ajun a Wimbledonului, Ilie alerga pe aleile „catedralei tenisului” ca să scape de suporteri.

„Times” apăruse cu o singură fotografie pe prima pagină. Era fotografia lui Năstase, care — scriau englezii — „salvase Wimbledonul”, luând startul împotriva hotărârii tuturor marilor vedete ale tenisului mondial.

Nadia a adormit devreme, după ce a privit cu ochi iscoditori propria sa imagine televizată. „Noul star” londonez era totuși doar un copil în convalescență. Iar peste numai 20 de zile era programat Campionatul European la Skien, în Norvegia.

„Ce știți despre Skien, tovarășe profesor?” Auzind întrebarea Nadiei, antrenorul a răspuns încurcat: „Nu știu mare lucru, Nadia. Am văzut pe hartă că e undeva în Sud, la vreo 50 de kilometri de Oslo, ascuns — ca mai toate orașele norvegiene — în punga unui fiord. E vestit prin faptul că în registrul de stare civilă al Primăriei este scris numele unui mare dramaturg norvegian, Ibsen Ați văzut vreo piesă de-a lui?”

” Da, am văzut. Se numește Nora. Skien e orașul Norei. Dacă ai să ajungi campioană europeană, poate că va fi și orașul tău”.

A doua zi, prin hubloul avionului, Nadia încerca să găsească fiordurile Norvegiei. La un moment dat a avut impresia că le zărește. Dar era o iluzie. Fiordurile se aflau departe. Avionul plutea deasupra insulelor olandeze care păzesc intrarea în golful Zuidersee, cel care apără de furtună Amsterdamul.

* * *

...Pe aeroportul Otopeni e așteptat avionul de Londra. Reporterii s-au adunat la o cafea. Sunt mai mulți ca oricând. Pentru unii, gimnastica începe cu Nadia Comăneci. Alții o cunosc doar din fotografie. Cronicarii de gimnastică, adică cei care știu ce înseamnă un flick-flack sau o „daniloca”, îi privesc cu o oarecare îngăduință Pe cei care cunosc doar ziua de naștere a lui Dumitrache sau scorul general în partidele Ilie Năstase — Stan Smith. Cei mai zgomotoși sunt tot reporterii, pentru care gimnastica e încă o mare necunoscută. Ei au și aflat că la Londra au lipsit și Turișceva, și Nelli Kim, și Zinke. Avionul întârzie. Un cronicar de fotbal povestește o istorie cu Valentin Stănescu, întâmplată chiar în ajun, la Snagov, unde lotul de fotbal se pregătește pentru meciul cu Spania, de la Madrid. Pe neașteptate, se face liniște. A reintrat în arenă fotbalul. Cronicarul își drege glasul: „Sfârșisem oarecum reportajul. Îmi încheiam turul prin camere. La ieșire, îl întâlnesc pe Valentin Stănescu. Îl rog să-mi spună câteva cuvinte, îl întreb dacă e la curent cu victoria Nadiei. Răspunde prompt, în stilul lui personal: «Eu cred. Ioane, că un copil ca ăsta se naște o dată la o sută de ani. Ba nu! Să nu cad în păcat! Năstase e născut în '46. Dar lasă că așa e mai bine. O dată la o sută de ani Au ascuns-o șmecherii ăștia de la federație. Și poate că bine au făcut. Dar eu tot am tras cu ochiul, odată, în sala Floreasca. E fără pereche, ioane, ascultă-mă! Și știi ce zic eu, ca breslaș? Că e imposibil să fi ajuns aici fără vreo cinci ceasuri pe zi. Poate să-mi spună ce-o vrea nen'tu Bela. Aici e tot secretul. Știi ceva? De vreo trei zile merg pe intensitate mare la antrenament. Și domnu' Kun îmi spune că are febră musculară. Te cred, maestre! Copilul ăsta, în schimb, n-are cum să ajungă la febră musculară, chiar dacă îl pui la jugul unei căruțe cu toate halterele lui Alioșa Alekseev înăuntru. A fost lucrat, ascultă-mă pe mine, milimetru cu milimetru. Eu cred — nu râde! — că a făcut exerciții chiar și pentru mușchii din vârful nasului: prea e semeț la nici 13 ani... Dar dacă mă iubești, te rog să nu vorbești de rău fotbalul. Vrei să-ți spun ceva, ioane? Nadia asta, care aud că e marea noastră nădejde olimpică, îmi aduce aminte de o întâmplare petrecută acum 20 de ani și mai bine... Tocmai se inaugura sala de gimnastică a Palatului Administrativ C. Ei, și hop și noi, fotbaliștii...

Lume multă. Vorbe frumoase. După ce s-au terminat urările, fără să se

ciocnească paharele, văd că începe demonstrația de gimnastică. Cine crezi? Lotul național în plen, cu Lenuța Leușteanu și cu Soma Iovan, deci cu tot ce aveam mai bun. Și ce frumos lucrau fetele! Cânta și pianul. Sala? Aproape fără să respire. Și ne-au ținut așa, fetele, cam o jumătate de oră. Cu paralele, cu sol, cu toate cele. Deodată, însă, când ajunsese liniștea la zborul fluturului, s-aude vocea lui nea Georgică Rapid: „Măi copii, da la poartă când trageți?”. Chiar așa cum ai auzit, loane! Da știi ce te rog acum? Să nu dai în fotbal! Și-așa, Vezi bine, după vestea asta cu Nadia, de la Londra, plecăm la Madrid cu capul plin de gânduri.¹² Oamenii fac comparații. Ăsta-i dreptul lor. Dar, cine știe, poate am intrat și noi în zodia copilului. Dumnezeu cu mila...»”.

* * *

S-a anunțat avionul de Londra. Fotoreporterii, cei mai grăbiți, s-au dus să-și aleagă un loc mai bun. Reporterul se uită la ceas. Știu că mai au cel puțin 20 de minute, vamă, bagaje... Își continuă jocul, întrebările zboară ca avioanele de hârtie: „E adevărat că Bela Karolyi nici n-a fost gimnast?” Discuția se aprinde. Se pare că soția lui, Marta, e cu partea teoretică. A fost gimnastă”. Se ajunge la principiile pedagogiei. Barmanul aude frânturi de conversație: „Când elevul e genial, rolul profesorului...”. O tânără în scurtă roșie, de piele artificială, necunoscută Cronicarilor (o fi de la „Femeia”?), intră în vorbă: „Dinu Lipatti n-ar fi existat, cât a fost el de genial, fără profesoara lui, Florica Muzicescu. Iar domnișoara Muzicescu n-a fost pianistă de concert...”

Grupul reporterilor se apropie, în sfârșit, de ieșirea din vamă. În hol, lume multă. Aeroportul e la o oră de vârf. Unii au aflat că vine Nadia Comăneci, „copilul-minune”... Apare Nadia, urmată de Karolyi. Cei mai mulți nu înregistrează faptul. Nu aplaudă nimeni. Se aud șușoteli. „Dar de ce nu vine Nadia?” Nimeni nu-și poate închipui că fetița sfioasă din fața lor e Nadia Comăneci, câștigătoarea „Turneului Campioanelor”. E un moment destul de jenant, cum se întâmplă uneori în sălile de concert, când publicul tace, neștiind că „poemul simfonic” (cântat în premieră) s-a terminat. Dar, după numai câteva secunde, când Nadia a fost luată în brațe, publicul începe să aplaude. Apoi, Nadia și Karolyi sunt înconjurați de reporteri și conduși într-o încăpere alăturată.

Se așază. Cercul reporterilor se strânge. Dar întrebările întârzie. Karolyi zâmbește. Nadia îl privește oarecum mirată, încearcă tot fata cu scurtă roșie: „Aș întreba-o pe Nadia dacă ea consideră o surpriză victoria de la Londra?”. Nadia se uită la Karolyi care, cu un gest de încurajare, o pofteste să răspundă. Nadia nu mai stă pe gânduri: „Știam că am să câștig dacă n-am să cad la bâră. Nu-mi aduc aminte de vreun concurs în care să fi trecut de bâră și apoi să-l fi pierdut”. Constantin Macovei de la „Sportul” i se adresează antrenorului: „Aș vrea să ne dați câteva din elementele sau combinațiile care i-au reușit Nadiei, la Londra”. Karolyi

¹² La 17 aprilie 1975, fotbalistii români au reușit la Madrid un joc foarte bun: 1 — 1 cu Spania

se gândește câteva secunde, îl privește pe cronicarul ziarului de specialitate și răspunde: „Cred că a mers destul de bine la paralele, exercițiu pentru care Nadia a primit 9,90... Mă gândesc la saltul înainte depărtat pe bara înaltă din sprijin, în atârnat... saltul de pe bara joasă... „Un „ohooo!” prelung s-a auzit din rândul reporterilor: „Vă rugăm, mai rar! Nu putem nota”. Karolyi își cere scuze, zâmbind: „Vă rog să mă iertați. Reiau de la a doua combinație... Deci, salt de pe bara joasă, în apucat încrucișat, și întoarcere de 360 de grade... în sfârșit, a treia combinație: coborâre prin subbalansare, cu întoarcere de 180 de grade, și salt grupat înapoi... Să știți, însă, că dacă Nadia ar executa combinațiile cu această viteză, ar obține nu 9,90, ci 6,90”. Reporterii râd cu poftă. Cel mai vesel pare chiar cel care deținea informația că Bela Karolyi n-a fost gimnast niciodată. „Și ce planuri aveți pentru apropiatele Campionate Europene de la Skien, în Norvegia?”

Sperăm, răspunde antrenorul, că toate cele trei combinații pe care ați avut bunăvoința să le stenografați vor fi perfecționate în cele două săptămâni pe care le mai avem la dispoziție până la Skien. Sper, de asemenea, că acolo, la Skien, combinațiile despre care v-am vorbit să fie brevetate oficial, ele devenind, pentru istoria gimnasticii, «saltul», «subsaltul» și «coborârea Comăneci».

Acum câteva zile am auzit-o pe maestra sportului Sonia Iovan spunând: «Coborârea Comăneci e un lucru aproape nefiresc. Nu cred că o va putea copia cineva, vreodată». Trebuie să mărturisesc că acest compliment indirect mi-a făcut multă plăcere... Și acum, vă rugăm să ne iertați! Ne așteaptă o mașină. Dacă apăs pe accelerator, ajungem acasă în trei ore. Pentru programul de mâine, așa cum l-am stabilit, e nevoie de cel puțin 9 ore de somn... Noapte bună”. Și Bela Karolyi a pornit în alergare, cu Nadia de mână, ca pe o plajă, spre ușa cu celulă fotoelectrică. Primind un impuls neașteptat, ușa nu s-a deschis deodată. Dar asta a fost doar o clipă. Când au ajuns pe șosea la mașină, Nadia s-a întins pe canapeaua din spate și a adormit aproape imediat, ca în plasa trenului dinspre Sibiu, cu aproape 4 am în urmă...

Ca în vechile povești scandinave

Au trecut în zbor cele două săptămâni după Londra. Au mai rămas doar cinci zile până la Europenele de la Skien. Nadia e gata de plecare. Fetele celelalte au lacrimi în ochi. A venit și Mariana Cojan să-i ureze drum bun. Nadia o zărește de departe. Tresare. N-am mai văzut-o de mult.

Se gândește la torentul său de două flick-flackuri la Bârnă. „L-am făcut eu în premieră mondială cu public, Dar Mariana a fost aceea care la executat prima, astfel ca noi să ne dăm seama că totul e posibil”.

Nadia urcă în mașină, îi face semn cu mâna Dorinei. Ce mult ar fi vrut ca și Dorina să meargă la Skien! Până la urmă însă, s-a hotărât că va merge Alina Goreac, pentru plusul său de experiență.

Teodora va pleca în noiembrie, la Londra, pentru Cupa Mondială.

Avion TAROM pentru Copenhaga. Apoi, un altul, al companiei SAS, spre Oslo.

Decolarea trece lin în aterizare, peste marea vikingilor. Drumul e scurt. Oslo! Transbordare. Tren Oslo-Skien. În acest punct al povestirii, vă propun să deschidem carnetul de însemnări al antrenoarei Anastasia Ionescu-Albu. „Skienul e un Oraș mic, vreo 30.000 de locuitori, dar e de două ori celebru. Aici s-au născut Ibsen și «apa vie», care a reprezentat foarte mult în «economia» celui de-al Doilea Război Mondial. Prima impresie a fost cea de la urcarea în tren. Înainte de a intra în vagon, am pătruns într-un vestiar. Călătorii își lasă hainele în cuiere — există și umerase — și își urcă valizoarele de mână în plasă. Apoi se piaptână în fața oglinzii, își potrivesc hainele, le perie și intră ca într-un salon. Deși în tren, ești impresionat de liniște. Se discută în șoptă. Glasul roților este un fel de susur, deoarece liniile sunt sudate.

Skienul e un oraș frumos și foarte curat. Temperatura — scăzută (suntem totuși în Nord). Deși a sosit luna mai, termometrul indică doar 12 grade, în parcuri și pe trotuare predomină narcisele și zambilele, care sunt foarte mari. Îmi închipui că norvegienii recurg deseori la transplanturi, pentru că altfel, florile n-ar putea fi atât de frumoase și atât de mari la această temperatură: nu poți ieși fără un pardesiu sau fără o scurtă. Florile, care râd la tot pasul, întăresc ideea că nordicii duc dorul Sudului. Așa se face că vegetația e napolitană. Doar liniștea aproape ciudată din oraș și răcoarea persistentă îți amintesc că te afli totuși în Nord, în apropierea Paralelei 65.

Orașul e aproape în întregime așezat pe coline. Automobilele coboară frânând. Dar șoferii, deosebit de amabili, opresc pentru orice pieton, chiar dacă tu, nefiind Norvegian, traversezi în afara zebrei.

Zilele premergătoare startului au fost deosebit de grele, în asemenea momente, ca în fața oricărui examen hotărâtor, îți apar în față doar defectele și greșelile. Turîșceva era marea favorită. Gloria ei se afla la apogeu. Nadia era, încă, doar o necunoscută. Londra, fără Turîșceva, Kim și Zinke, nu putea spune prea mult ziarelor. Iar zierele conduceau, în aceste ultime zile, bursa șanselor. A existat însă și o excepție. O societate TV americană era prezentă cu o întreagă echipă. Operatorii ei n-au ținut secret motivul acestei mari deplasări de forțe: «Am venit să filmăm totul despre Nadia Comăneci și să dăm în direct, două ore, pentru toată America». Regizorii viitorului film au mărturisit apoi că au fost trimiși pe baza informațiilor furnizate de TV-ul englez...

Cu toate acestea, Turîșceva rămânea marea favorită.

O cunosc de mult pe Turîșceva. A fost și este o mare vedetă. Iată de ce am ținut să o urmăresc cu multă atenție. Am făcut-o ore în șir, dacă vrei și din curiozitate profesională. Auzisem de cele întâmplate, la Paris, cu prilejul demonstrației în care Nadia obținuse, se spunea, O victorie morală.

Dar nu era oare o iluzie?"

Vă rog să-i permiteți acum reporterului să treacă peste câteva din filele carnetului de însemnări al Anastasiei Ionescu-Albu și să-l redeschidă la fila scrisă în avionul de întoarcere. Reporterul e și el curios să afle, cu o clipă mai devreme, povestea Turîșcevei: „Da. Sunt convinsă, absolut convinsă, că Turîșceva a fost

învinsă încă înainte de concurs. Așa cum se întâmplă în cazul tuturor victoriilor mari. Am studiat-o cu atenție la încălzire, în sala specială de lângă cea de concurs. Se uita cu insistență la Nadia. Aș putea spune că era, într-un fel, visătoare. Nadia lucra extraordinar, plutind ca un cosmonaut în cabina sa eliberată de gravitație. Turișceva A înțeles atunci, mai devreme decât toți ceilalți membri ai delegației sovietice, și chiar înaintea antrenorului său, că partida e pierdută. Această mare campioană, care a știut să lupte întotdeauna, a cedat în seara aceea de 3 mai 1975. În sport există, de altfel, momente când ai presentimentul înfrângerii. Și cred că nu e vorba doar de vocea propriei tale sensibilități, în aceste momente, mai ales în cazul Turișcevei, operează și inteligența.

Turișceva gândea și simțea că Nadia o va învinge. Iată de ce privea cu o oarecare resemnare înfrângerea inevitabilă.

Am fost atât de convinsă că demonstrația de forță a Nadiei va fi decisivă, încât, în momentul în care Turișceva a ratat la paralele, eu am înregistrat acest fapt ca pe o întâmplare foarte firească și chiar așteptată. Undeva trebuia să se întâmple. Nadia îi subminase toate resorturile”.

Și acum, să închidem carnetul și să revenim în sala de la Skien. Câtă deosebire — își amintesc Anastasia Ionescu și Emilia Liță — între atitudinea flegmatică a norvegienilor pe stradă și vacarmul din sală. Acești oameni de gheață fierb pentru sport.

Pentru Nadia, momentul e foarte greu. Bela Karolyi are o căutătură neobișnuită. Se stăpânește cu mari eforturi. I s-a pierdut și valiza în avion, în transbordarea de la Copenhaga la Oslo. Ieri, la antrenament, a lucrat în haine de stradă, într-un ziar londonez a și apărut o fotografie-magazin, în care Nadia își lua zborul din brațele lui, ca o pasăre... Starea de nervozitate crește. Se apropie clipa adevărului. Londra a fost un mijloc. Skienul e un SCOP. Pentru că Montrealul e doar un vis...

Începe încălzirea în sala specială. Dar, orice ai face, aici nu poți intra în atmosferă. Aici sunt doar culisele, care te apără de ochii mulțimii. Și apoi, deodată, se deschide ușa. Lumini orbitoare. Șoc. Freamătul mulțimii. Alt șoc. Și cu toate că sunt mii de oameni care aplaudă și fluieră — treapta superioară a aplauzelor, aici, în Norvegia — senzația de izolare crește. Doar trei minute pentru toată lumea. Fiecare gimnastă are deci la dispoziție numai 30 de secunde. Lupta cu secundele e mult mai mult decât o metaforă.

Se apropie clipa. Nadia se așază pe bancă, încearcă să se liniștească, în clipele astea, spun gimnastele, nu vezi nimic, încerci să te liniștești. Nu te poți gândi la nimic. Pentru că nu ai timp. Urmează, milimetru cu milimetru sau secundă cu secundă, doar lucruri concrete. Câteva Mișcări...Prosop... Masaj... Training... Palparea aparatului... Pași... Cinci sau șapte... Trambulină... Lumina aceea... Umbra aceea... Literalele acelea...

Dacă o întrebi pe Nadia despre toate aceste momente, Răspunde foarte calm: „Totul e obișnuit. Nu cred că e o mare deosebire între concursuri. Antrenorul nostru ne-a spus de multe ori: între un concurs județean și Jocurile Olimpice nu trebuie să existe nicio diferență. Iar la Skien n-au fost nici măcar Jocurile Olimpice”. Maestra

sportului Emilia Liță e încredințată că această judecată rece nu e o poză de copil precoce, ci starea naturală a Nadiei, după un lung antrenament de călire, care a condus spre autocontrol. Fosta gimnastă de la Melbourne adaugă: „La Skien am avut și o revelație concretă în această privință. Tocmai se încheiase proba la paralele. (Nadia executase fără cea mai mică greșeală.) Erau așteptate notele. Fetele priveau spre tabloul electronic. Nadia nu se uita direct, ci doar cu coada ochiului. Și deodată au izbucnit uralele: 9,90! Cea mai mare notă a concursului. Știți ce a urmat? Nadia a făcut un simplu salut, cu deplasarea brațului în evantai, de la stânga la dreapta, palma spre public. Această mișcare a durat cel mult 4 — 5 secunde, deși sala continua să ovaționeze în delir, în momentul în care sau scurs cele cinci secunde, Nadia a redevenit brusc eleva din sala de gimnastică a orașului său și a pornit imediat spre bârnă, aparatul următor, căruia trebuie să-i acorde acum toată atenția. Cu alte cuvinte, această bucurie unică, în cel mai mare concurs al vieții ei, a fost înfrânată, deși ar fi fost atât de omenesc ca un sportiv, și mai ales un copil, să prelungească starea de euforie cât mai mult”. (Reporterul l-a rugat între timp pe Bela Karolyi să confirme acest moment plin de sugestii. Antrenorul a Răspuns: „A fost, într-adevăr, așa. Dar e ceva cu totul normal. Dacă exercițiului la bârnă i-am închinat opt ani, puteți fi siguri că și cele numai 3 — 5 secunde datorite cu zgârcenie aplauzelor sunt urmarea unei munci de zi cu zi, Care a durat, bineînțeles, tot opt ani”).

...Skienul a fost un mare triumf. Operatorii americani care au venit să facă filmul despre Nadia Comăneci și-au dat seama, la terminarea filmărilor, odată cu ultimul podium, că montajul va fi o operațiune inutilă. Filmul era realizat, de fapt, „dintr-o suflare”, el având titlul „Tot aurul Europei.”

„Într-adevăr, Nadia a cucerit” tot aurul”, cu excepția unei medalii de argint, cea de la sol. Însă, pentru acest argint, cei mai inspirați operatori ai Europeanelor de La Skien, care vor confirma ideea că nimeni nu e profet în Țara lui, vor primi o compensație greu de prevăzut, peste exact un an — și unde? — chiar la ei acasă, în capitala statului New Mexico, Albuquerque, în fața unei săli de 22.000 de spectatori. Dar despre asta, ceva mai târziu. Deocamdată, Să urmărim minunatul joc al cifrelor de la Skien.

Skien. 3 mai 1975. Campionatele Europene INDIVIDUAL COMPUS

1. *Nadia Comăneci* (România) 38, 85
2. *Neli Kim* (U.R.S.S.) 38,50
3. *Annelore Zinke* (R.D. Germană) 37,95
- 4 — 5. *Ludmila Turișceva* (U.R.S.S.) 37,90
Ricarda Schmeisser (R.D.G.) 37, 90
6. *Alina Goreac* (România) 37, 65

Skien, 4 mai... CONCURSUL PE APARATE:

Sărituri: 1. *Nadia Comăneci* 19,50; 2. *R. Schmeisser* 19,10; 3. *Alina Goreac* și

Nelli Kim 19,00

Paralele: 1. *Nadia Comăneci* 19,65; 2. *Annelore Zinke* 19,55; 3. *Nelli Kim* 19,50
Bârnă; 1. *Nadia Comăneci* 19,50; 2. *Nelli Kim* 19,15; 3. *Alina Goreac* 19,00

Sol: 1. *Nelli Kim* 19, 55; 2. *Nadia Comăneci* 19, 40;

3. *Ludmila Turișceva* 19, 35; 4. *Alina Goreac* 18, 85

Anastasia Ionescu-Albu dorește să completeze: „Publicul a avut o reacție formidabilă în tot timpul Campionatelor și după «ultimul gong», sala arde,. literalmente. Comentatorii întindeau mâinile simultan. Pentru a cere cuvântul. Se înghesuiau. Erau congestionați, își ciocneau microfoanele ca baionetele. Era o luptă pe viață și pe moarte pentru a nu pierde nimic din declarația Nadiei. Și, deodată, ca la un semnal, s-a făcut liniște. Și au auzit cuvintele Nadiei. Molcome, moldovenești, ca vocea Lizucăi din «Dumbrava minunată», încercam să văd ceva peste umerii acestor bărbați foarte înalți. Am auzit doar o frântură: «Am muncit mult, încă de la 6 ani». Vorbea gura, vorbeau ochii. Apoi Nadia și-a coborât pleoapele, puțin stingherită de vâlva care se face și n-am mai auzit nimic”.

Curând avea să intre în foc Bela Karolyi. Emilia Liță își amintește de un moment precis, când s-a făcut liniște deplină și antrenorul a spus: „Victoria Nadiei mi se pare logică. Este victoria marelui său talent, victoria ideii de tinerețe, victoria unei munci mai intense și mai dure decât a tuturor celorlalte concurente. Ce fel de muncă? Aș putea să vă spun, pentru că ne aflăm aici, în Norvegia, că Nadia a depus un efort zilnic echivalent cu 50 — 60 kilometri pe schiuri, indiferent de vreme, fără a mai pune la socoteală și toate duminicile din ultimii 4 ani.

Fac această comparație pentru a vă sugera cantitatea. Dar dacă mă gândesc la puls și la intensitate, ar trebui să mă refer mai curând la schiul alpin”.

Din sală se aude o voce: „Și când se mai joacă acest copil?”. Ceilalți protestează: „Asta nu e o întrebare”. Dar Karolyi face semn cu mâna, cerând o clipă de liniște: „Această întrebare nu e deloc nouă pentru mine. Am mai auzit-o și acasă, și peste hotare. La început am răspuns în funcție de tonul celui care o punea. Acum am răspunsul pregătit: copilul Paganini lucra 10 ore pe zi. Masa de seară, Adică farfuria cu spaghetti, era condiționată de această Normă. Să mai fac precizarea că normatorul era tatăl violonistului? Marea performanță, mai ales în acest sfârșit de secol care s-a întrecut pe sine în sport, nu e posibilă altfel. E o treabă pe care *vrei* sau *nu vrei* să o faci. Restul e pierdere de timp. Și Nadia, spre gloria ei, a înțeles acest lucru. Sper să înțeleagă în continuare”.

...Din nou în tren. Un tren de noapte, spre Oslo. Un fel de fulger electric în beznă. Sosirea, în jurul lui 5,30. Anastasia Ionescu-Albu își amintește: „Chiar astăzi, după atâta timp, înclin să cred că Nadia nu și-a dat seama atunci de valoarea deosebită a performanței sale. Dacă vreți, nici eu n-am reușit să cântăresc cu adevărat această performanță. Se întâmplă uneori ca tehnicienii să se lase furați de propriile lor calcule, de propriile lor exigențe, comparații, nemulțumiri, conturi finale.

Marele public judecă, de cele mai multe ori, mai bine decât experții, care au puțin vanitatea turnului de fildeș. Eu aveam să descopăr — acesta este termenul

exact — performanța Nadiei abia în gara Oslo.

Era o dimineață rece. Am coborât din tren. Am făcut câțiva pași pe peron. Deodată, un tânăr care venea în întâmpinarea noastră, probabil ca să ia trenul în continuare, a arătat cu mâna spre Nadia și a strigat: „Iată Campioana!», cum strigau copiii în filmul acela francez, când o zăreau pe «vrăjitoare», adică pe Marina Vlady. Trecătorii s-au întors brusc. Și au recunoscut-o pe Nadia. S-a format imediat un cerc. O femeie a ieșit din rânduri și l-a întins Nadiei o ciocolată. O alta i-a prins de rever o broșă. Oamenii aceia liniștiți ai Norvegiei redeveniseră, într-o clipă, spectatorii înflăcărați din sala de la Skien. Toți voiau să-i ofere ceva Nadiei. I-am văzut repezindu-se spre standurile cu mărunțișuri. Au revenit cu un breloc, Un pix, un stilou, un fanion al cine știe cărei echipe de Fotbal, o carte, un pahar, un stilet și multe alte daruri de circumstanță în care se simțea un mare entuziasm.

A doua etapă a călătoriei a fost Copenhaga. Primirea în avionul nostru TAROM mi s-a părut și mai emoționantă. Echipajul a organizat și un cor. Călătorii străini au făcut corp comun cu piloții români și cu stewardesele, în fond, pentru călătorii danezi, apariția Nadiei era o simplă revedere.

Cu o seară în urmă, Nadia Comăneci fusese în toate casele din Copenhaga, ca în vechile povești scandinave”.

* * *

...A doua zi de dimineață, am întâlnit-o pe Nadia în Redacția ziarului „Sportul”. Am zărit-o apoi intrând în biroul cronicarului de gimnastică. O fetiță. O fetiță obosită. Se uita, înclinându-și ușor capul, pentru a putea privi mai bine pozele imense apărute în ziarele Norvegiene, pe care le adusese, ca pe niște ofrande. Cronicarul „Sportului”... Vestea că Nadia e în redacție a făcut înconjurul birourilor. Am lipsit câteva secunde. Când am redeschis ușa, fetița s-a ridicat puțin și a înclinat capul. Pereții biroului erau tapetați cu afișe. Un moment la bârnă, cu Nadia Comăneci. Un afiș pictural, japonez, cu Nadia Comăneci în patru variante, adică la patru aparate.

Fetița nu le privea. Erau vechi. Cerceta cu atenție doar ziarele norvegiene.

Voiam să-i pun o întrebare. Dar nu reușeam să găsesc ceva potrivit, încercam un ciudat sentiment de sfială, pe care nu l-am avut nici în fața lui Zatopek, nici în fața lui Stan Smith, nici în fața lui Di Stefano. De fapt, nici nu știam cum să mă adresez. Mi se părea firesc să-i spun „Domnișoară Nadia”, dar nu pentru că „Bild”-ul de pe masă, cumpărat de cronicarul nostru în aeroportul Copenhaga, scria cu litere imense, pe prima pagină, „Prințesa Nadia a cucerit lumea”.

Din fericire, s-a deschis ușa. A apărut silueta masivă a unui coleg de la „International”. Acesta nu a părut surprins: „Gut Morgen, meine Prinzesse”, a salutat el, glumind. Apoi, adresându-i-se simultan și lui Macovei, a continuat: „Am aici ceva care ar putea s-o intereseze pe domnișoara Nadia... Am tradus Telexul trimis de «Sovetski sport»: «Dreptul la zâmbet». L-au publicat astăzi.

Correspondență specială de la Skien”. Și iarăși către copilul cu cele patru medalii de aur: „Dragă Nadia, te rog, citește!”. Toate șovăielile reporterului timid s-au rezolvat într-o clipă. Dar stinghereala stăruia, începeam să-mi explic de ce. În fond, refuzam să cred că ar putea exista în lume un copil care să fi trudit atât de Mult, 7

ani încheiați... Un copil care nu avea încă 14 ani.

Nadia a început să citească „Dreptul la zâmbet”, apărut în aceeași dimineață în „Sovetski sport”.

„Cei care au încercat să se gândească în mod serios la viitoarele competiții au sesizat, în primul rând, o trăsătură Foarte importantă, și anume «explozia» gimnastelor din noua generație, apărută în sport după Olimpiada de la München. Figura cea mai strălucită în această nouă generație este gimnasta română de 13 ani. Nadia Co-Măneci.

...Știam că exercițiul Nadiei Comăneci la paralele reprezintă ceva nou în gimnastică. Nu vom înșira elementele pe care le-a executat, deoarece ele vor primi denumiri ale autoarei lor. Se poate spune însă un singur Lucru: Nadia este fantastică. Singura ezitare vizibilă a fost atingerea barei după cel de-al doilea salt. Ovațiile au fost însă atât de puternice, încât nu pot fi comparate decât cu acea «explozie» din sala olimpică de la München, când Olga Korbut și-a etalat vestitul element la paralele... La Sărituri, Nadia Comăneci a executat în mod remarcabil «Tsukahara» echer. La prima încercare ea s-a ridicat sus, A zburat de pe aparat, vreo 5 metri, iar la atingerea solului a îndoit puțin picioarele. A doua încercare a fost însă perfectă și, drept răsplată, creditată cu 9,75. Când Nadia a apărut din nou să-și execute exercițiul la bărnă, acest aparat nemilos, unde penalizările sunt aproape inevitabile, ea a încercat să-și frece tălpile pantofilor cu sacăz, dar și-a amintit la timp de interdicția, de-a dreptul stranie, introdusă la al 10-lea Campionat European, de a folosi această substanță, și s-a dat la o parte. Nadia a trebuit să se plimbe puțin întrucât lumina roșie a stopului arbitrelor nu-i permitea să se urce pe aparat. La început, Comăneci a făcut o oprire scurtă în poziția stând pe mâini, apoi a încheiat o complicată combinație printr-un salt de mare efect, în care a existat și o dublă piruetă. Pe panou s-a aprins cifra 9,75, ceea ce însemna că Nadia Comăneci era campioană absolută, deoarece Nelli Kim ar fi trebuit să obțină la sărituri nota 9,90, ceea ce practic este imposibil. Desigur, Nelli a executat «Tsukahara» foarte îngrijit, s-a ridicat pentru saltul final destul de ferm, dar în ochii arbitrelor dăinuia acel salt formidabil executat de Comăneci, mult superior în înălțime și în lungimea zborului. Și iată că, pentru prima oară, titlul de Campioană a Europei a revenit unei gimnaste române. Demn de subliniat este și faptul că, în istoria Campionatelor Europene, Comăneci este prima câștigătoare în vârstă de numai 13 ani și jumătate”. Nadia parcurge, încă o dată, cu privirea, rândurile:

— Îmi place că a observat greșeala pe care era să o fac cu sacăzul. Înseamnă că e un ziarist cu pricepere în Gimnastică. Dar nu înțeleg de ce scrie că nota 9,90 la Sărituri e practic imposibilă. Cred că aici greșește...

— Bănuiai, Nadia, că ai să devii campioană europeană?

— Tovarășul antrenor mi-a spus înainte de Europene că e imposibil să pierd, pentru că arbitrelor și publicului le plac întotdeauna lucrurile noi. Iar în exercițiile mele sunt câteva lucruri noi.

— Am auzit că după concurs nu te-ai bucurat în mod deosebit. Ești convinsă acum că ai obținut o foarte mare Performanță?

— Da. Dar de asta nu mi-am dat seama la Skien. În Concurs n-ai timp să te gândești la nimic. Iar după Concurs, pici de somn.

— Și atunci, când ți-ai dat, de fapt, seama?

— Când am văzut-o ieri pe mama la aeroport. Mama n-ar fi venit de acasă pentru ceva obișnuit. Că are destule Pe cap.

— Ce planuri ai, Nadia?

— Măine dimineată trebuie să mă duc la școală. Am și așa prea multe absențe. După masă am antrenament. Tovarășul profesor mi-a spus că la bârnă coborârea putea fi mai bună. Noroc că n-au observat prea mulți! Dar știți ce înseamnă asta? Că mâine nu termin antrenamentul fără 40 de coborâri.

Fetița s-a uitat la ceas. A ieșit cu pași grăbiți. Telexul Redacției bătea fără întrerupere. Agenția SID din Düsseldorf transmitea declarația făcută la Skien de Antrenorul Ludmilei Turișceva, Vladislav Rastorski: „Până aici, la Skien, Comăneci era pentru noi o enigmă. De abia acum i-am cunoscut și i-am aflat valoarea. A venit acum și rândul nostru să ne gândim că la viitoarele concursuri va trebui să-i surprindem pe partenerii noștri. Așa cum ne-au surprins ei astăzi pe noi”.

Nadia cobora în salturi treptele, între timp, pe banda Telexului a apărut France Presse-ul: „Copilul-minune al Gimnasticii românești, Nadia Comăneci...”...

M-am apropiat de fereastră, ca să o văd ieșind. De sus, de la etajul 4, scurta ei portocalie strălucea în bătaia Soarelui de mai. Nadia s-a uitat la ceas și a început să alerge. Programul ei continua să se desfășoare contra cronometru...

Răsărit de soare La Montreal

București, 21 iulie 1975.

Parcul „23 August”. Miez de vară. O noapte fierbinte. Nadia și Teodora se plimbă pe alei. Traversează pista de Atletism. Fetelor le e dor de casă, deși au plecat doar de câteva zile. (E un dor cu anticipație, pentru că le așteaptă un drum lung.) Acum se îndreaptă spre turnul parașutiștilor.

Acolo parcă ești pe câmp. Și e mai multă răcoare. Și mai e și luminița roșie din vârf, ca un far mic sau ca o amintire a mării.

Nadia și Teodora sunt emoționate. Măine vor traversa Atlanticul, în premieră. Au fost invitate la Montreal, la Concursul preolimpic.

E aproape 9. S-au cam îndepărtat de hotelul sportivilor. Patinoarul doarme somn greu în această noapte de caniculă. Deodată se aude vocea lui Bela Karolyi. *Teodo-Raaal Nadiiaal* Fetele pornesc imediat în alergare. Ajung într-un minut în fața hotelului. Karolyi șade pe Banca din față. Se uită la ceas: „Cred că e cazul să vă pregătiți de culcare. Măine, la 10, plecăm spre aeroport. Dar, înainte de asta, avem antrenament, la 7. De la 7 la 9,30”. Nadia și Teodora nu par mirate. Le-ar fi surprins doar neprogramarea antrenamentului, chiar dacă imediat după terminarea lui începe o călătorie la capătul lumii.

* * *

...Îmbarcare. Zbor întins spre Amsterdam. Escală de două ore în aşteptarea cursei de New York.

O nouă îmbarcare. Până la New York mai sunt şapte ore şi Jumătate de zbor, fără escală. Cele două fete s-au lipit de hublouri. Teodora, geografa expediţiei, vrea să vadă Canalul Mânecii. Din păcate, nori grei plutesc pe culoarul dintre Marea Britanie şi Franţa, în cele din urmă, totuşi, fetele reuşesc să prindă vârful de pantof al Țării Galilor.

Karolyi şade nemişcat, cu ochii închişi. Are braţele la piept. Nadia îi şopteşte Dorinei: „Pui rămăşag că nu doarme? Pun. Dar cum stabilim?” Nadia se ridică din fotoliu şi porneşte, pe vârfuri, spre cabina piloţilor. Karolyi simte. Deschide ochii: „Alo, domnişoară, încotro?” Nadia râde.

Karolyi nu înţelege. Dorina a pierdut Prinsoarea...

Antrenorul continuă să şadă cu ochii închişi. Se gândeşte. Acasă e ora 3 după-amiază. Acum, deasupra Atlanticului, timpul curge în vârtejuri. Nici nu ştii cât e ora. La New York e abia 9 dimineaţa. Sosirea e prevăzută pentru 17,45, ora locală. La Montreal va fi tot atâta. Peste exact un an, la 22 iulie 1976, el, Bela Karolyi, va şti, tot la 17,45, ora canadiană, dacă Nadia este sau nu campioană Olimpică la individual compus.

Bela deschide brusc ochii. Zumzetul avionului, altitudinea de 11.000 de metri, spectacolul înfricoşător al apei nesfârşite, orele care se amestecă şi această coincidenţă — 22 iulie astăzi, 22 iulie peste un an —, totul e atât de ameţitor, încât Karolyi simte nevoia de a se ridica şi de a face, şi el, doi paşi spre cabina piloţilor.

Înainte de plecare au fost discuţii: este, oare, oportună această călătorie? A triumfat, în cele din urmă, punctul de vedere care pleda pentru rodarea fetelor într-un mare concurs, chiar la Montreal, în condiţii speciale — drum Lung, obositor, fus orar, acomodare, aclimatizare, stresul marelui oraş etc., etc. În sfârşit, la Montreal, fetele urmează să fie supuse testului Ruffier, pentru studierea Condiţiilor optime de adaptare.

La orele 17, 45, avionul aterizează pe aeroportul Kennedy. „A fost o sosire ca-n filme, îşi aminteşte Nadia. Când am ieşit din aeroportul central, ca să luăm un autobuz pentru aeroportul mai mic al companiei canadiene cu care urma să ne continuăm călătoria spre Montreal, s-a întâmplat ceva uimitor: prin faţa noastră goneau trei maşini. Din cea de-a treia, un individ cu corpul aplecat în afară trăgea cu două pistoale în maşinile din faţă. Tovarăşul profesor ne-a tras imediat în spatele unui uriaş stâlp de beton. Am stat nemişcată câteva minute, dar maşinile s-au întors, ca la cursele de automobile, iar împuşcăturile au continuat. După ce au dispărut, în sfârşit, antrenorul nostru a răsuflat din greu şi a spus: «După cum vedeţi, Kojak nu e o invenţie, fetelor»”.

Primul contact a fost, aşadar, fără protocol. „Până să luăm autobuzul galben spre «Canadian Airlines» — continuă Teodora — am pierdut avionul de Montreal. Şi asta în primul rând pentru că sa întârziat cu transbordarea bagajelor de la un avion la altul. Am mai aşteptat timp de două ore cursa următoare. Asta n-ar fi fost nimic, precizează Karolyi, dar riscam să nu ne aştepte nimeni pe aeroportul din

Montreal. (Organizatorii recepționaseră prin telex ora sosirii noastre.) De altfel, temerile mele aveau să fie confirmate, într-adevăr, campioana absolută a Europei nu era așteptată de nimeni! (Abia peste un an ziariștii din lumea lumea întreagă aveau să primească bonuri de ordine pentru a putea participa la conferința de presă a Nadiei, pe care niciunul dintre ei n-o aștepta în seara de 22 iulie, pe aeroportul din Montreal.) Până la urmă, am dat un telefon și, foarte curând, și-a făcut apariția o interpretă drăguță, Iolanda, care vorbea bine românește. Ea avea să ne însoțească și peste un an, la Jocurile Olimpice, sfârșind prin a plânge de bucurie, când Nadia avea să devină campioană olimpică absolută”.

Până atunci, însă, mai e mult, așa că a venit momentul să urcăm în autobuz, spre un cămin universitar. Drumul e lung, Montrealul e frumos, iar copiii sunt foarte obosiți. Camerele sunt mici, ca pentru studenți. 3x3 sau nici atât, Pentru două persoane. Există o chiuvetă. Fetițele se așază pe paturi așa, îmbrăcate. Sunt frânte. Ar vrea să doarmă. Antrenorul are o propunere: „Hai, Nadia, și tu, Dorina, să ne potrivim ceasurile. Aici e 21,05, acasă se ivesc zorile, Adică e mâine dimineață, ora 3. La ce oră v-ați culcat Aseară? Parcă la 10. Ei bine, aici o să culcați tot la 10, ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat”.

La 10, Nadia și Teodora adorm în câteva secunde. Karolyi ar mai vrea să scrie câte ceva în jurnalul său operativ, Care e altul decât Jurnalul mare. Dar de afară, de pe culoar, se aud zgomote.

Antrenorul iese pe ușă. Vede că se circulă în voie. (În acest cămin sunt cazați mulți alți sportivi, veniți tot pentru „preolimpice”) Vorbesc tare. Fumează. Ba mai trag și câte o dușcă. Un mexican își acordează ghitara. Antrenorul e alarmat de perspectivele nopții în acest Turn Babel care a adunat oameni de tot felul. Nu se îndoiește de spiritul Jocurilor Olimpice, dar deocamdată este vorba doar despre niște jocuri preolimpice. Se gândește să „între” puțin în sportivii care fac atâta zgomot. Dar renunță. N-ar vrea să provoace vreun conflict, din prima seară. Stă ce stă și ia o hotărâre. Se va așeza pe un scaun, chiar pe culoar, așteptând să răsară soarele.

La 4 dimineața, când s-a stins, în sfârșit, zarva, antrenorul s-a dus să se culce. Și a dormit 3 ore.

* * *

23 iulie 1975.

(Din acest moment, fac apel la jurnalul Operativ al lui Bela Karolyi).

Ora 7. Testul Ruffier. Puls, culcat. Puls, în picioare. După 30 de secunde, 30 de genuflexiuni.

Puls. Din nou Puls, după alte 30 de secunde... 7,30 antrenament o oră. Sală modestă, de liceu.

Masă bună, variată. Afară e foarte Cald. 30 de grade la umbră. Clima pare asemănătoare cu cea de acasă. Am observat că fetele au cam exagerat cu fructele tropicale. Va trebui să reglementez totul, chiar astăzi. Somn, o oră. Am profitat de acest moment de pauză, pentru a sta de vorbă cu Iolanda.

Aflu noutăți: „Gimnastele sovietice au deplasat un lot foarte mare: 12 Sportive. Fac demonstrații în diferite orașe canadiene. S-a anunțat că Turișceva și Korbut nu vor participa la Concursul preolimpic. Presa descrie pe larg itinerarul Campioanelor olimpice prin Canada”.

Concluziile mele: neparticiparea Ludmillei Turișceva și a Olgăi Korbut are ca scop protejarea lor. În mod evident, conducerea tehnică vrea să evite (sau să amâne) un duel direct cu Nadia. În mod indirect se urmărește sporirea mitului, printr-o absență care să lase impresia că totul e calculat și socotit dinainte, ceea ce face ca participarea la „preolimpice” să nu mai fie necesară.

Acest turneu de demonstrații e, de fapt, un turneu de prezentare. Nadia are un handicap enorm în această privință. E adevărat. Nadia e campioană europeană, dar Europa e departe.

Pentru publicul de aici — îmi dau seama — unitatea de măsură e Olimpiada, adică o competiție intercontinentală. Iar campioanele olimpice sunt — deocamdată — Ludmila Turișceva și Olga Korbut.

Pentru ei. Europa e doar o țară. Țara de baștină, poate, dar totuși o țară. Așa stând lucrurile, pentru noi concursul preolimpic devine hotărâtor. Zum Zi Han a prezis victoria Nadiei la Montreal, dar n-a spus despre care Montreal e vorba: 1975 sau 1976?

* * *

24 iulie.

Am redus masiv fructele. Pentru Antrenamentul de dimineață am așteptat mașina timp de o oră și jumătate. Am reușit să începem antrenamentul la 9. L-am încheiat la 12. Fetele au lucrat ceva mai slab decât ieri. Un secret al organismului în lupta pentru adaptare. Probabil, după-amiază, în hol, am revăzut la televizor secvențe de gimnastică de la Olimpiada müncheneză. Am vaga senzație că a trecut foarte mult timp de atunci. Un nou antrenament, seara: o oră și jumătate. Fetele sunt Agitate. Poate că și vremea ploioasă e de vină.

25 iulie.

9 — 10: antrenament. Pofta de lucru e în creștere. 13 — 16: antrenament. Greșeli multe la acrobatică. Nadia a compromis cu 720 de grade. Acuză dureri în regiunea lombară. Nu e exclus să îi făcut o ușoară întindere. Dar este posibil ca și paturile prea tari, spartane, să fi produs o febră musculară. Am masat-o pe Nadia, aproape o oră, Cu „Diana” și cu „Phenilbutazen”. Sper ca totul să fie trecător. Orele se scurg greu.

26 iulie.

8, 20 — 12,00: antrenament. Mă irită lipsa de Intensitate a lucrului, astăzi. Am fost patru echipe, Concomitent, în sală. Am notat la aparate. Nu e același lucru. 17 — 18: antrenament. Nadia nu reușește să facă un sol Integral la liber alese. Acuză dureri la călcâi. Am Suspendat bârna. Am întrerupt acrobatica.

27 iulie.

8,45 — 11,30: antrenament. N-am ajuns la timp deoarece mașina a întârziat din nou. Sper ca la Olimpiadă mașinile să fie mai bine organizate. După antrenament, am studiat puțin lucrul fetelor sovietice. Glebova și Koval nu mi-au produs o impresie deosebită. Pe Kim o cunoșteam.

Am avut o jumătate de zi liberă, fără să dorim Acest lucru. Probabil că și aceasta face parte din adaptarea la tensiunea nervoasă a unui mare concurs.

28 iulie.

Am fost nevoiți să facem iarăși un singur antrenament. Mereu nu ne rămâne timp pentru bărnă. Dorina a executat patru integrale la un nivel ridicat. Nadia continuă să nu fie în formă.

Trage, forțează, dar e departe de Skien. Acrobatica, săriturile și lucrul cu Picioarele merg cel mai greu. Și poimăine e concursul! Contez pe formidabila ei mobilizare!

29 iulie.

Astăzi, de dimineață, a fost programată o conferință de presă pe terasă. A fost lume foarte multă. Ziariști, reporteri, TV-ul cu tot angrenajul său de fire, oameni și semnale. Delegația noastră nu a fost în centrul atenției. Mi se confirmă ideea că Europa e departe. Nadia nu pare în formă nici după antrenamentul de dimineață. Sunt curios să văd că se va întâmpla după-amiază.

Resorturile ei psihice pot declanșa toate resorturile fizice. 18 — 21; antrenament; s-a lucrat, în sfârșit, bine. Să fie oare apropierea concursului?

30 iulie.

Sala „Forum”. O văd pentru prima oară. Fetele nu au avut nicio acomodare. Acesta a fost programul.

Ora 15,00. A început concursul. Paralele. Nadia a concurat fără mobilizarea care o caracterizează. Tonusul ei a fost mai scăzut decât cel de ieri după-amiază. A obținut 9,55. Dorina 9,40. Nadia a lovit ușor cu piciorul bara, în urcare. Dar arbitrele nu au sesizat. A fost mai mult o atingere.

La bărnă, Nadia 9,60, Dorina 9,45. Ezitare la stând pe mâini, în schimb, coborârea — excelentă. Aplauze!

La sol, Nadia 9,60, Dorina 9,40. Nadia a avut în final o ușoară neconcordanță cu muzica. Am impresia că nu s-a observat. Probabil că este o expresie a obsesiilor noastre. Publicul a aplaudat îndelung linia acrobatică.

La sărituri, Nadia 9,35, Dorina 9,30. Nadia a alergat fără strălucire, cu picioarele parcă legate.

Privesc Clasamentul la impuse: 1. Nadia Comăneci 38,10, 2. Kim 37,90, 3. Ungureanu 37,55, 4. Koval 37,50, 5. Glebova 36,90, 6. Egervary 36,85.

Nadia, deși e prima la impuse, a fost crispată, fără obișnuita sa putere de control. Pe mâine, la liber alege...

31 iulie.

Sunt liniștit. Nadia a reușit să se mobilizeze. Ca în atâtea rânduri. Dorina confirmă că este în formă. Meritul Nadiei e că după fluctuația de formă de la impuse a reușit să mărească distanța față de Kim cu încă 15 sutimi, Ajungând la 0,35. Sunt mulțumit de faptul că această victorie menține distanța față de Kim. Jocurile olimpice vor începe de pe aceste poziții, în sinea mea, consider însă evoluția ca un semieșec din punct de vedere tehnic. Nadia a fost nevoită să recurgă la variante mai ușoare. Dar mai e un an.

Și acum, clasamentul:

1. *NADIA COMĂNECI*
2. *Kim*
3. *Ungureanu*
4. *Koval*

1 august. Concursul pe aparate. Sărituri: 1. Kim-19,00, 2. Comăneci-18,925, 3. Koval-18,00.

Paralele: 1. Comăneci-19,500, 2. Kim-19,250, 3. Egeratry-19,025.

Bârnă: 1. Kim 19,150, 2. Ungureanu-19,125, 3. Comăneci-18,755. Sol: 1. Kim-19,500, 2. Comăneci-19,475, 3. Ungureanu 19,025.

Acum sunt convins că Dorina va cuceri o medalie sau două la Jocurile Olimpice... Arbitrajul la sărituri a fost foarte slab, ca să nu mă exprim altfel. Kim a primit 9,50, deși a căzut pe burtă. La bârnă, Dorina a fost privată de medalia de aur. Nadia, în schimb, a ratat la urcare și a mai avut două dezechilibrări. La sol, Nadia a lucrat foarte bine. Pentru mine, ea e cea care a câștigat.

Trebuie să meditam puțin la modalitatea de a dispersa într-un fel, coalițiile în arbitraj.

Trebuie să ne gândim la execuții noi pentru sărituri.

Avem nevoie de încă un element acrobatic la sol.

Pentru bârnă urmează să elaborăm un torent greu.

La paralele e destul de bine, dar coborârea trebuie îmbunătățită și îngreuiată.

Este necesar să dăm mai multă importanță acrobaticii la sol.

După concursul preolimpic, am ajuns la concluzia că peste un an va trebui să plecăm ceva mai devreme, în vederea acomodării. De asemenea, nu trebuie să lungim perioada de pregătire înainte de J.O.

...După terminarea concursului, Nadia, Teodora și antrenorul lor au mai stat câteva zile la Montreal, în așteptarea cursei TAROM. S-a lucrat, în continuare, de două ori pe zi. Începea să se instaleze oboseala. La 5 August, îmbarcarea pentru

New York. O nouă escală de 3 ore. Fetele încep să-și piardă răbdarea. Timpul trece greu. Bela Karolyi le povestește o întâmplare, nu lipsită de importanță: „Copii, sunteți nerăbdători, dar mai avem doar 11 ore până acasă. Acum 50 de ani¹³, nu departe de aici, un aviator s-a urcat într-un avion cu aripi de fluture și a pornit la drum, peste Atlantic, primul în lume, în tovărășia motanului său negru. Peste 33 de ore și jumătate, el avea să aterizeze pe aeroportul «Le Bourget», adică pe cel pe care am aterizat și noi, acum un an, la Paris.

Numele Acestui aviator este Charles Lindbergh...”. Nadia a făcut ochii mari: „Și de ce a luat motanul, tovarășe profesor?” „Ca să-i treacă de urât. Vă dați seama că în cele 33 de ore și jumătate s-a scurs și o noapte întreagă. Deasupra Oceanului, pe fereastra carlingii ploua. Și voi știți foarte bine că atunci când plouă, pisicile torc”.

Așa se încheie concursul preolimpic. Karolyi notează în *Jurnalul* cel mare: „Cred că la Montreal, 1975, s-a jucat Olimpiada. Antrenorii sovietici au prea multă experiență ca să nu-și fi dat seama că Turișceva și Korbut reprezintă mai puțin decât Kim. Ei au mizat pe șocul psihologic pe care l-ar fi putut provoca aceste două nume. De altfel, am auzit chiar la jocurile preolimpice, că antrenorii sovietici sunt gata pentru o nouă tentativă, că au o nouă «armă secretă», capabilă să facă uitat Skienul. Se vorbește despre o tânără gimnastă numită Davâdova. Se pare că Davâdova are rolul rezervei a doua. Noua victorie a Nadiei asupra lui Kim va influența puțin planurile unei echipe care a adus 12 gimnaste la Montreal, cu scopul de a câștiga bătaia pentru public. Turișceva și Korbut sunt, din fericire pentru noi, de neînlocuit acum.

...La sosirea pe aeroportul Otopeni, în timp ce înaintam spre ieșire, s-a auzit o voce în public:

„Nadia, ești viitoarea campioană olimpică!”. Nadia n-a auzit aceste vorbe. Era obosită. Voiajul canadian durase și așa prea mult: 16 zile. Dar el a contat enorm în bătaia pentru Montreal 76...”

United Press International

București, 9 noiembrie 1975.

Redacția ziarului „Sportul”. Ora prânzului. Intru la Secția internațională. Mă uit, ca de obicei, prin filele agențiilor. Zăresc un tele-foto cu Niki Lauda... Caut în „Sport Zürich” ultimul clasament al Ligii engleze de fotbal.

E o zi calmă. Vești nu prea sunt. Ba nu! Prima femeie pe Everest! E o alpinistă chineză, de origine tibetană: Pat Ho... Au mai venit și răspunsurile pentru ancheta de fotbal pe tema: cine va câștiga titlul de campioană Europeană? Din cele 12 răspunsuri, 11 șefi de rubrică de la diferite ziare europene indică echipa U.R.S.S. Unul Singur, cel de la ziarul polonez „Przegląd Sportowy”, vede Olanda 1.

¹³ 20 mai 1927

Pe neașteptate, începe să bată telexul. Ochsenfeld se ridică de pe scaun. Se apropie de aparat.

Citește, îmi comunică pe după umăr: „Încă o recuzare de arbitri pentru duminică, în Divizia C”.

Apoi desprinde coala. Telefonează, pe interior, la federația de fotbal: „Puteți veni. Aveți probleme cu arbitrii”.

Comentatorul de tenis își desfășoară colile cu rezultate ca să stabilească exact clasamentul în Marele Premiu F.I.L.T. „Da, Albert Hall-ul e de 50 de puncte. Interesant”.

Telexul bate din nou. Formulă cifrică de prezentare. Titlul european a fost câștigat, în cele din urmă, de Cehoslovacia.

„Cine-or mai fi și ăștia?”. Dar acum e un altfel de telex. Pentru că se aude soneria, de trei ori.

Asta înseamnă „Atenție!”. Ochsenfeld se ridică din nou. Se uită. „E SIDUL...8582869 a, cred că vor rezultatele de fotbal la Divizia A...”. Atrăși de sonerie, ne ridicăm și noi. Brațele metalice ale telexului încep să bată: „Dragi colegi, avem plăcerea să vă anunțăm că acum două minute un flash al UPI-ului (n.r., agenția americană United Press International) a comunicat rezultatul anchetei pentru cea mai bună sportivă a anului 1975. Pe primul loc — Nadia Comăneci! Glueckwuensche! 1”.

Telexul a amuțit. Dar vestea s-a răspândit într-o clipă. La „International” și-au făcut apariția, în câteva secunde, toate sporturile. Ca să evite îmbulzeala din fața aparatului, operatorul taie fila SID-ului și o trece, cu îndemânare, sub sticla de pe biroul său: „Rugăm, nu puneți mâna!”. Redactorul de natație, sceptic, întreabă: „Dar dacă e doar cea mai bună gimnastă?”. Ceilalți tac. În fond, nu este exclus. Poate că cei de la SID, în grabă... Macovei, „gimnastul”, propune să chemăm noi SID-ul, pentru confirmare. Ochsenfeld deschide tacticos cartea de telex. Va chema agenția vest-germană... Între timp însă, „natația” a și făcut, pe direct, numărul Agerpresului: „Alo, cu Ochi-albi, vă rog!”. Roată în jurul telefonului. Ssst! Se aude în receptor: „Ce mai vreți, Adriane? Lasă-mă că am treabă!”. Adrian insistă: „Ce se aude cu Nadia? E cea mai bună sportivă a anului. Chiar acum bat fila, ești sigur că nu e vorba de cea mai bună gimnastă? Sunt Sigur. Pe locul întâi e Nadia, cu 263 de puncte. Pe doi e Korneha Ender, cu 259... Pe trei. Faina Melnik, cu 233. Turișceva — bombă! — e abia pe șapte. Gata! Niciun cuvânt! Felicitări! În plus. Trimiteți după file! Și faceți loc în pagina 1!”

Pentru file nu mai e nevoie de șoferul redacției. Macovei pleacă lansat. Revine în 20 de minute. Citește Fila, ca pe o proclamație:

1. *Nadia Comăneci* — 263 de puncte; 2. *Kornelia Ender* — 259; 3. *Faina Melnik* — 233; 4. *Anne-Marie Proell* — 208; 5. *Chris Evert* — 143; 6. *Sylvia Babashoff*...; 7. *Ludmila Turișceva*...; 8. *Bilize Jean King*...; 9. *Marianne Adam*... W. *Irene Szewinska*.

„Fantastic! — exclamă cronicarul de atletism. Szewinska pe 10! Evert pe 5! Formidabilă victorie pentru Nadia... Și Ender, care bate toate stilurile”. Macovei se

simte obligat să-și apere sportul: „UPI-ul știe foarte bine că și gimnastica are patru stiluri. Numai că între bârnă și paralele e o diferență mai mare decât între craul și fluture”.

— Ce zici de știrea asta, Dinule? – îl întreabă Macovei pe Secretarul de serviciu.

— Știre mare.

— Și de ce, mă rog?

— Pentru că trimite baschetul în pagina a 11-a.

Peste numai cinci minute, radioul difuzează știrea. Numele Nadiei e pe toate buzele...

De ce Nadia Comăneci, și nu altă fată...

15 noiembrie 1975.

Agenția americană UPI a desemnat-o deci pe Nadia Comăneci cea mai bună sportivă a anului.

Acesta e și motivul pentru care mă aflu în tren, pe ruta București — Orașul Gh. Gheorghiu-Dej.

(Din ziua în care ziarele au publicat știrea, numărul scrisorilor și telefoanelor primite la redacția ziarului „Sportul” a crescut atât de mult, încât am datoriat să fac acest drum, tară întârziere, pentru o rezolvare rapidă a „poștei” pe tema Nadia Comăneci, UPI, Skien, Bela Karolyi, Ludmila Turișceva, Montreal etc., etc, etc.)

Reportajul (sau „poșta”, cum vreți să-i spuneți...) începe chiar în tren, deși lumina lăptoasă a zorilor n-a izbutit încă să facă prezentările în compartiment. Reportajul îl provoacă un bătrânel de peste 70 de ani (asta se va vedea peste o oră), pe care tovarășii de drum îl vor numi, până la coborâre, moș Iftode. Îl provoacă pentru că el e cel care sparge liniștea zorilor, într-o stație cu oprire mai lungă, întrebându-i pe toți, cu molcomia sa moldovenească: „Da” matala un te duci?”

Din întâmplare, Trei dintre tovarășii de drum coborau în orașul Gh, Gheorghiu-Dej. Curiozitatea moșului accentuându-se.

Reporterul, adică mai sus semnatul, i-a mărturisit scopul acestei vizite. Moș Iftode a tăcut, s-a gândit un pic, și-a frecat fruntea cu palma și-apoi, pe neașteptate, a zis: „De ce nu spui deodată că te duci la fetița aceea bălaie? Dacă vrei să mă crezi, mi-au dat lacrimile când am văzut-o la televizor”. „De ce, moș Iftode?” — a întrebat un tânăr de pe canapeaua de vis-à-vis. Moș Iftode și-a schimbat deodată glasul: „În primul rând pentru că sunt român, iar în al doilea rând pentru că fetița e de prin părțile mele. Între Cireșoaia, de unde sunt eu, și Onești, un’ s-a născut fetița, E o palmă de loc... Iar în al treilea rând, pentru că ghemul ăsta de fată, din câte pot să văd eu, merită să fie cea mai bună din lume”. Intervine tânărul: „Dar Ilie Năstase? Pe el unde-l lași, moșule?” Moș Iftode își drege glasul, ca să câștige timp, dar nu rămâne dator: „Vezi, flăcăule, eu am plâns și la Năstase. Că așa-i la bătrânețe: plângi când îi vezi pe cei tineri, chiar dacă n-ai plâns în tranșee sau la baionetă, la Cireșoaia sau la Oituz. Dar, vezi matala, nu știu de ce, pe fetița asta o

iubesc, parcă, mai mult. La Ilie, am simțit întotdeauna că joacă așa, dintr-o bucurie. Nu știu de ce, cred că Năstase ăsta s-a chinuit mai puțin ca să ajungă acolo, sus. Ai să spui că și fetița zboară de parcă s-ar fi născut în zbor. Și-ți dau dreptate. Eu însă văd pe obrazul ei, care nu e foarte vesel, că a muncit mai mult decât Năstase ca să ajungă unde a ajuns. Te rog să mă ierți, flăcăule, poate că greșesc, poate că nu e bine să judeci oamenii după felul în care te-ai chinuit și tu, ca om, în viață, dar dacă m-ai întreat, n-am încotro, trebuie să-ți răspund”.

În compartiment s-a făcut din nou liniște. Ne apropiem de orașul Nadiei Comănești. Pe neașteptate vorbește și flăcăul: „Tovarășe reporter, eu sunt tot din Orașul Gh. Gheorghiu-Dej... Cunosce copilul ăsta. E adevărat, sunt plecat de șase ani, muncesc la Râmnicu Vâlcea, ca sudor, am urmărit fetița mereu, că între timp am mai trecut și pe acasă, pe la ai bătrâni. Vreți să știți dumneavoastră care e secretul copilului? După mine, e numai curajul. Curajul și nimic mai mult! Și de ce numai curajul?” — a întreat moș Iftode, la care sudorul n-a mai răspuns cu foarte multă precizie, dar ne-a făcut să aflăm că îl cheamă Comanac, că prin partea locului sunt foarte mulți Comanaci și Comănești, că Nadia e din Harja, de lângă Onești, și că el îl cunoaște bine pe taică-su. Un bărbat de peste 1,80, mecanic auto în oraș și pe la motoarele forestiere, care urcă în pădure, până spre căsuțele cerbilor...

Am coborât împreună cu Comanac. De la gară am pornit-o pe jos. La podul Cașinului ne-am despărțit. Am cotit la dreapta, spre sala cu bucle a luptătorilor și spre cea cu triunghiuri isoscele, ca de turlă gotică, la Nadia.

Antrenorii Marta și Bela Karolyi erau în sală. Nadia, nNu. Era la școală. Am schimbat câteva cuvinte în legătură cu UPI-ul și cu poșta pe care trebuie să o redactez ca să răspundem scrisorilor și telefoanelor. Am trecut imediat la lucru, pentru că mai aveam două ceasuri până la ieșirea Nadiei de la școală. Iată acum, în linii foarte mari, rezultatele acestei încercări de „poștă redacțională”:

„Când am primit telefonul de la radio — spune Bela Karolyi — și mi s-a spus că Nadia e cea mai bună sportivă din lume, l-am rugat pe redactorul Dan Voicilă să verifice încă o dată dacă este vorba despre cea mai bună sportivă, și nu despre cea mai bună gimnastă. După ce am primit confirmarea, s-a născut emoția. Mai puțin emoționată a fost Nadia, care nu are obsesia clasamentelor și a ierarhiilor, pentru că lucrează în afara oricăror calcule. A urmat reportajul telefonic la care Nadia a răspuns cu o liniște pe care i-am invidiat-o. Emoția mea avea să se declanșeze cu adevărat mult mai târziu, noaptea. N-am închis ochii niciun minut. Am încercat să stabilesc, împreună cu Marta, motivul acestei victorii în luptă directă cu sportive de valoare mondială recunoscută ca Evert, Ender și multe altele. Până la urmă, mi-am zis că nu poate fi doar rodul unui curent de simpatie față de această fetiță minunată care a strălucit atât de frumos la Skien. Am zis că ziaristii care au votat-o pe Nadia au trecut, în fond, un examen de competență. Ei și-au dat seama că Nadia n-a apărut la Skien. Ei și-au amintit, poate, că la 10 ani, Nadia a produs o mare impresie la Sofia, în Cupa Speranțelor Olimpice, și că în 1973, la Gera, și-a întregit palmaresul cu trei medalii de aur, în cadrul aceluiasi concurs. Iar în Campionatele Internaționale ale României, din același an, cucerea 5 locuri întâi din

tot atâtea posibile. Cu alte cuvinte, Nadia nu a apărut pe neașteptate, din «spuma mării», ci pe niște trepte bine fixate, care au fost mai puțin cunoscute, numai și numai pentru faptul că fata a împlinit 14 ani acum câteva zile, la 12 noiembrie” (n. R., 1975).

Încerc o nouă întrebare: „Cine sunt părinții Nadiei Comănechi, ce spun despre fata lor?”

Răspunde Marta Karolyi: „Tatăl e un bărbat înalt, bine făcut, îl cheamă Gheorghe. Mama e zveltă, subțire. A născut-o pe Nadia la 19 ani. Tatăl avea 2 — 3 ani mai mult. De altfel, în gimnastică, constituția fizică a părinților este decisivă. Soțul meu, când primește vizita unui copil care vrea să facă gimnastică, îl roagă să vină și a doua zi, cu amândoi părinții. Și asta pentru a-i vedea cum arată... Despre Gheorghe Comănechi aș putea spune că privește foarte degajat performanța fetei sale. L-am auzit spunând după Skien: «Dacă a câștigat, înseamnă că a muncit bine. Că bujiile au mers cum trebuie. Că platinile au fost curățate la timp. Că a fost mai bună decât toate celelalte. Că și-a făcut datoria... Vedeți dumneavoastră, și pe mine, când mă cheamă noaptea la Gura Văii, ca să repar un tractor sau un gater și să-i dau drumul, înseamnă că s-a gândit cineva la faptul că mecanicul Gheorghe Comănechi e un om de încredere. Acum, rămâne să vedem dacă Nadia o să meargă la fel de bine la Montreal și la Moscova, că, vedeți dumneavoastră, la Moscova o să aibă mai puțin de 19 ani»”.

Marta Karolyi răspunde la o altă scrisoare: „Nadia are 1,52 m înălțime și 39 kilograme greutate. De la Skien până astăzi a adăugat 600 de grame. O creștere normală de om sau, mai bine zis, de copil care muncește din greu”.

Deschid un alt plic. Citesc: „Vă rugăm să-l întrebați pe antrenor cum se face că, dintre toți copiii pe care-i antrenează, a răsărit Nadia, și nu o altă fetiță?!”

Bela Karolyi zâmbește: „O întrebare simplă, în aparență, dar teribil de complicată, în fapt. O întrebare la care nu s-a răspuns nici în sport, nici în pictură, nicăieri: De ce X și nu Y? Vedeți, în grupul nostru de gimnaste există fete cu calități fizice egale cu cele ale Nadiei. Eu cred că Nadia a «izbucnit» pentru că are *mai mult curaj* (de unde ai știut asta, Comanac, flăcăule?), stăpânire de sine, Putere de muncă și, mai ales, putere de concentrare, care e treapta superioară a puterii de muncă, deoarece nu e totuna dacă în decurs de o oră lucrezi 50 de minute efectiv, și nu doar 30. În afară de asta, copilul are o perspicacitate care m-a uimit, ajungând până acolo încât să salveze un exercițiu ratat, la un milimetru de o cădere foarte periculoasă, cu o continuare absolut personală, alături de drumul, o continuare în fața căreia arbitrii au rămas perplecși, nemaiînțelegând nimic, o continuare de felul celor pe care le «găsește» uneori Ilie Năstase, când, depășit complet de minge, recurge la un procedeu la care n-a recurs și nici nu va recurge vreodată cineva”.

Câteva răspunsuri scurte la câteva din sutele de întrebări:

„Nadia Comănechi lucrează mult. Între 7 și 9 ani a lucrat două ore, inclusiv destule momente de joacă. După 9 ani, norma a crescut la aproape trei ceasuri. De la 12 ani a solicitat mai mult decât i s-a cerut. De atunci, suplimentele au crescut

deseori”.

„Tracțiunea în brațe pe care o suportă Nadia Comăneci la paralele atinge uneori 250 de kilograme. Un copil neantrenat s-ar desprinde, literalmente, din articulațiile umerilor”.

„Un exercițiu la paralele ca acela pe care la prezentat Nadia la Europene cuprinde 13 — 14 elemente și se alcătuiește din combinarea și recombinarea a 150. Nu este exclus ca viitorul exercițiu să aibă o bază de pornire de vreo 200 de elemente”.

„Exercițiul la paralele al Nadiei durează 40 de secunde, cu o toleranță de două secunde. Dacă timpul evoluției este mai mic, înseamnă că desenul s-a «rotunjit» în mod nepermis. Nadia se gândește mult la acest lucru”.

„Despre perfecționarea tinerei gimnaste se poate vorbi mai ales la sol. Mai există resurse în ceea ce privește expresivitatea și feminitatea acestui copil care muncește ca un băiat”.

„Solul are nevoie de o întreagă gamă de nuanțe. Nadia dansează pe fondul melodiei «Waterloo».

Ea își gândește solul ca într-un program din care nu omite bătălia, retragerea, înfrângerea. La Skien, în Norvegia, solul ei a subliniat, dacă vreți, victoria anglo-saxonilor. La Paris, arbitrii ar vibra mai mult la eroismul înfrângerii lui Napoleon. Bineînțeles că Nadia consacră o oră pe zi unor exerciții coregrafice conduse de un maestru de balet”.

Un răspuns laconic la o întrebare directă: „Ce este Talentul?”

Soții Karolyi, la unison: „Talentat este copilul căruia nu trebuie să-i repeți de două ori același lucru”.

O ultimă întrebare: „Cum a fost posibilă victoria de la Skien asupra mării favorite Turîșceva, într-un sport în care antecedentele sunt deseori hotărâtoare?”. Răspunde Bela Karolyi: „Nadia Comăneci a câștigat bătălia psihică împotriva Turîșcevei într-o seară de noiembrie 1974, la Paris, la o demonstrație în fața unei săli arhipline. Ludmila era marea favorită a publicului. Nadia era complet necunoscută publicului”.

Încerc să schimb vorba, pentru a reveni prin surprindere. Afară plouă mărunț. Urcăm pe bulevardul Oneștilor, la capătul căruia se înalță mândru hotelul „Trotuș”, cu frumoasele sale romburî suprapuse, opera unui arhitect îndrăgostit de Brâncuși. Bela Karolyi își privește cu neascunsă mândrie orașul. Comentează: „Aici la noi, în Onești, stilurile arhitectonice s-au succedat repede. Se spune că avem patru generații de blocuri. Precum calculatoarele. Cel de acolo, din dreapta hotelului, cu marchiza între ferestre, ca o lojă de teatru, e din prima generație, adică de pe vremea «Casei Scânteii». A doua generație s-ar putea numi «Balta Albă». «Trotușul» e dintr-a treia, mai zveltă, mai avântată, în sfârșit, a patra generație e cea a blocurilor colorate și a magazinelor cu scări în spirală, cu trepte dese, ca să nu simți urcușul”.

— Dă-mi un pronostic pentru Montreal, Bela Karolyi.

— Nu evit întrebarea.

— Atunci?
— Dacă Nadia va fi sănătoasă, va câștiga trei medalii de Aur.
— La ce aparate?
— Cel mai sigur aparat al ei este individual compus. Urmează paralelele și bârna.
— Îmi dai voie să public acest pronostic?
— N-am nimic împotrivă. Dar sunt convins că nu o să-l publicai.
— De ce?
— Pentru că nu ar fi un act de profesionalitate. Ar stârni discuții, iar copiii au acum nevoie de liniște ca să poată munci mult, foarte mult, cât mai mult...

Titanic-Vals

București, februarie 1976.

Măine, Nadia Comăneci *and his girls*, cum ar spune Alex Frater, pleacă în Canada și apoi în S.U.A.

O seară în sala de gimnastică de la complexul olimpic „23 August”. E cald. (Afară ninge.) Lumini blânde, indirecte. Se cântă la pian. Fetele lucrează, valorificând întregul spațiu.

Reporterul englez Alex Frater de la BBC stă de vorbă cu Anca Grigoraș. Încearcă să noteze, dar privirile îi sunt atrase mereu de ceea ce se întâmplă pe covorul solului, în colțul din apropierea pianului. Aici lucrează Teodora Ungureanu. În imediata ei apropiere se află maestrul de Balet G. Pojar. La alți doi pași, Bela Karolyi, antrenorul Teodorei, sprijinit de pian, ca un tenor gata să înceapă liedul, în sfârșit, la pian, acompaniatorul obișnuit al gimnastelor.

Totul se petrece ca într-o reacție în lanț. Teodora punctează. Pojar îi urmărește mișcările, ghemuit, la pândă, gata să sară. Karolyi e și el conectat la două prize: Urmărește toate mișcările Teodorei, dar și reacțiile lui Pojar. Cel care decide însă, până la urmă, este pianistul. Deosebit de autoritar în timpul acestui „meci în patru”: „Stop! Imposibil! Aici am nevoie de o pauză. O șaisprezecime. Vă rog să rezolvați într-un fel. Nu mai pot comprima muzica!”

Dora Ungureanu reia sincronul cu muzica. Nu e deloc simplu. Pojar se frământă. Caută soluții. Karolyi nu intervine, dar e limpede că-l obsedează șaisprezecimea de care are nevoie pianul.

Pianistul reia totul de la capăt. Solul Dorei e mai complicat decât desenul unui covor persan. Ca să se ajungă la el a fost nevoie de un întreg consiliu artistic, la care au participat cei trei, plus fetele.

S-a ajuns la concluzia că temperamentul Teodorei are nevoie de un sol special, în care să se adune puțin umor, un pic de zeflemea, o mișcare de arlechin, eventual o undă de desen animat, Petrușka, puțin teatru de păpuși, Pinoccino și așa mai departe... Așa se face că solul începe cu o muzică de circ, amintind de Giulietta Massina. Urmează câteva măsuri din valsul-flașnetă care se cântă în piesa lui

Tudor Mușatescu, „Titanic Vals”. Totul se încheie cu o variațiune pianistică la „Râzi, paiață!”

Alex Frater e din ce în ce mai atras de „jocul” celor patru. Nu reușește să se concentreze pentru interviul cu Anca Grigoraș. Se scuză, începe să înregistreze, cu o viteză de stenograf, toate reacțiile celor patru. Face și un desen. Notează și marca pianului, „Doina”. E limpede că pentru Alex Frater, ca și pentru noi, ceilalți, mai puțin obișnuiți cu laboratorul gimnasticii, efortul de creație îndreptat către găsirea „șaisprezecimii” are o valoare de premieră.

Pianistul reia mereu. Disonanțele voite ale valsului-flașnetă învâluie dansul Teodorei într-o aureolă stranie. Pojar își îngăduie un moment de pauză. Câțiva reporteri nu scapă prilejul unui atac concentric. Maestrul de balet nu așteaptă întrebările: „Solul în gimnastică aleargă mereu înainte, mâncând pământul. La început, a fost linia domoală a gimnastelor din trecut. Un fel de balet unduos, ca dansul cuplului Protopopov Belorusova, la Patmaj. Apoi a venit linia echipei din R.D. Germană. Foarte mult ritm, ca în marșul din «Aida». Noi a trebuit să căutăm și să găsim o soluție pentru exuberanța acestor fete, într-un cuvânt, a trebuit să operăm, fără să intrigăm, trecerea de la dansul lebedelor la dansul mai focos din zilele noastre”.

Alex Frater notează. Notează mereu. Colegul său, fotoreporterul, încearcă să se descurce cu un aparat obișnuit, fără blitz și doar alb-negru. E foarte supărat. A avut ghinion. Bagajele i s-au răstăcit undeva în Europa și au ajuns, se pare, la Sofia. Iar mâine trebuie să plece în orașul Gh. Gheorghiu Dej pentru un fotoreportaj special cu părinții Nadiei Comănești. „Dacă până mâine nu-mi sosesc bagajele, am o singură soluție: dau o raită până la Nadia acasă, fac o poză-două cu ce am și mă arunc în primul avion, peste Ocean, ca să prind fetele în America. Acasă tot nu mă pot întoarce fără poze color”.

...Se sting, treptat, luminile în sala de gimnastică. Ies cu Bela și cu Pojar. Maestrul de balet rupe tăcerea: „Și când te gândești, Bela, că toată munca asta cu solul e la discreția unei bunicuțe judecător care ar putea să aibă o criză de ficat la ora H!”. Bela zâmbește: „Dragul meu, meseria noastră e să prevenim efectul crizelor de ficat”.

Intrăm în restaurantul complexului. „Copiii lui Karolyi” așteaptă în liniște. Sosește cina. Friptură de vacă. Salată verde. O cană cu lapte bătut. O portocală. Au trecut doar 4 — 5 minute, dar masa s-a și terminat. Nadia Comănești a luat puțin din friptură. A mâncat două foi de salată. A încheiat cu o jumătate de portocală. Laptele bătut a rămas în cană.

Celelalte fete au mâncat cam o jumătate din friptură. Reporterul se gândește că a asistat totuși la o dificilă ședință de antrenament. Karolyi nu pare deloc îngrijorat. Dimpotrivă. „Așa mănâncă ele”.

Ne ridicăm. Ca la o comandă, fetele iau tăvile și se îndreaptă spre bucătărie. Karolyi completează: „Nu trebuie să vă mire. Face parte din program”. Aflu că, la indicația antrenorului, femeile de serviciu nu au ce căuta în camera fetelor. Totul trebuie rezolvat cu mijloace proprii. Au fost repartizate și sarcinile gospodărești.

Nadia Comăneci coase, Georgeta Gabor brodează, Teodora Ungureanu tricotează și, în afară de asta, repară papucii de gimnastică.

S-a făcut opt. Afară ninge. Fulgii viscolii dansează sarabanda în jurul unui bec de neon. Urcăm cu Pojar și cu Karolyi. Fetele au de lucru. Timp de o oră vor scrie în Jurnal toate erorile comise în meciul cu Anglia. Se pare că fiecare va scrie câte patru pagini. „Extemporalele” nu vor fi controlate. Sondajul se face rar, cam o dată pe lună.

În hol, Alex Frater continuă să noteze. Fotoreporterul, mereu mai nervos, se îndreaptă spre recepție. Vrea să dea un telefon. Cheamă hotelul „Intercontinental”. Nicio veste. Valiza cu aparate și cu filmele color n-a sosit încă de La Sofia. Pare resemnat. Va trebui să facă jonctiunea cu Nadia și cu Teodora tocmai la capătul lumii, undeva pe West Coast, probabil la Los Angeles.

Urcăm din nou spre Karolyi. De afară, de pe culoar, se aude vocea lui Pojar: „E adevărat, ți-ai procurat șaisprezecimea, dar să știi că mai e de lucru. Brațul care se oprește brusc nu mai are nicio legătură cu zâmbetul fetei. Măine dimineată e musai să găsim o altă soluție”.

Karolyi apare pe culoar. Trebuie să stea de vorbă neapărat, chiar astă-seară, cu pianistul Stabișevski.

În dreapta șoselei e Canada...

București, 17 februarie 1976...

Nadia și Teodora au deschis un atlas mare. Caută Canada. Stop! Dorina plimbă degetul pe hartă. Vrea să găsească Toronto. „Iată-l!” „Arată-mi-l și mie!” „Uite, chiar Aici, pe malul lacului Ontario.” Dar Montrealul? E mai Sus...

Măine, fetele pleacă din nou, într-un lung turneu: Canada, S.U.A., R.F. Germania. Meci cu Canada, meci cu S.U.A., câteva demonstrații, iar apoi, la întoarcere, Frankfurt pe Main, meci cu R.F. Germania și alte câteva demonstrații.

Înainte de plecare au fost unele discuții. Părerii *pro* și *contra*, în cele din urmă s-a spus *pro*, deși până la Olimpiadă mai sunt doar o sută și vreo douăzeci de zile, iar între timp, cam la două săptămâni după revenirea de la Frankfurt, o nouă plecare, la New York, pentru „Cupa Americii”.

În acest an jubiliar al bicentenarului american.

— Tu ce crezi, Dorino, o să ne ducă și la cascadă?

— Așa se spune... Dar stai, să măsoar distanța.

Dorina are un *hobby*: geografia, îi place să deseneze hărți, cât mai exacte. Nu copiază niciodată cu hârtia de calc. Ar fi prea simplu, îi place să reproducă, mărind, înainte de a începe desenul, face pătrățele, cu un creion moale și foarte subțire, apoi trage conturul, încet, încet.

„Dacă ai tras pătrățelele, totul e ușor” îi place să deseneze harta Norvegiei, pentru că sunt fiorduri multe, ca într-o broderie. („E frumos când e greu”). Statele Unite sunt floare la ureche. Tragi granițele dintre state cu rigla... Cel mai mult însă

Îi place să deseneze Dunărea, la Orșova. Poate pentru că e aproape de casă, de Reșița, dar nu numai de asta. „Ia spune, Dorino, de ce tocmai la Orșova?” „Pentru că între Orșova și Severin, Dunărea parcă e tălpița unei ciubote de copil. V-ați uitat vreodată? O ciuboțică pusă cu talpa în sus, spre sobă, ca să se usuce”.

— Cât e, Dorino, până la cascadă? — întreabă Nadia.

— Cred că între Toronto și Niagara nu pot fi decât cel Mult 60 — 70 de kilometri. Uită-te și tu la scară...

— Nici măcar o oră cu mașina.

Tocmai. O să-i rugăm și o să ne ducă. Trebuie să se ducă! Să fii la doi pași de Niagara! Uite, aici, cascada, Nadia, între aceste două lacuri. Vezi? La mijloc. Unde se gâtuie lacurile, ca la ceasul cu nisip.

Fetele au adormit cu lumina aprinsă. Bela Karolyi a bătut ușor în ușă, n-a auzit niciun răspuns, a deschis ușa cu grijă. Atlasul era căzut. În pat, la Dorina, „Statele lumii de la A la Z”. Nadia a adormit cu capul sprijinit în palmă. Asculta, probabil... Karolyi a stins lumina. A închis ușa, cu precauție. Nu însă înaintea de a lua atlasul.

...Sosirea la Toronto. Același itinerar. New York-ul, Toronto și Montrealul formează un triunghi echilateral. Pe aeroport, lume multă, ziarști. Iolanda e și ea la sosit. De astă dată, fără telefon. Nu se mai merge la cămin. Acum, Nadia e mai mult decât campioana Europei.

Meciul Canada-România nu va avea loc la Toronto, ci în două orașele-satelit: Waterloo și Kitchener. „Ce-o mai fii și asta?” — se întreabă Dorina. Răspunsul nu întârzie. A doua zi, de dimineață, fetele află că orașul Kitchener are 80.000 de locuitori și o sală de 12.000 de locuri. „Cum adică? Foarte simplu — explică Iolanda. În Canada hocheiul e stăpân. Și toate sălile sunt, de fapt, patinoare. Sub podiumul de gimnastică e gheață. Așa e peste tot”.

Meciul Canada-România umple sala. „Deci, nu e numai hocheiul”. Sala fierbe. România câștigă detașat: 388,60 — 381,65, iar publicul din Kitchener este martorul unui eveniment neobișnuit: Nadia obține de 6 ori nota 10. Primul 10, în ordine, e cel de la sărituri. Karolyi scrie: „Arbitrajul a fost generos, poate — fetele din echipa noastră au mult farmec —, dar asta nu are prea multă importanță.

Nadia și Teodora au lucrat bine și foarte bine. Notele mari, «decarii», mă interesează doar în măsura în care — prin vâlva stârnită — micșorează decalajul de reclamă între fetițele noastre și gimnaste ultraconsacrate ca Turișceva și Korbuc. De fapt, «decarii» obținuți aici, în Canada, nu sunt o premieră pentru Nadia. Anul trecut, ea a primit un zece la Naționale. Perfecțiunea în gimnastică.

Mai ales prim prisma notei, e o chestiune foarte relativă. Dar tendința spre perfecțiune nu e deloc relativă. Și chiar dacă «decarii» Nadiei ar putea fi contestați de un examinator mai aspru, lucru care nu mă deranjează deloc, Sunt convins că Nadia s-a apropiat și mai mult de un 10 incontestabil”.

...Câteva ore libere. Organizatorii au ghicit, parcă, dorința fetițelor. Până la Niagara sunt 62 de kilometri. Drumul e frumos și oarecum neobișnuit, în dreapta șoselei e Canada, în stânga sunt Statele Unite ale Americii.

În fața cascadei, un reporter canadian o întreabă pe Nadia: „Vă e frică, domnișoară?” „Nu, nu mi-e frică. Mă gândesc, totuși, dacă aș avea curajul să mă arunc spre fundul cascadei, într-un butoi”. Reporterul notează, stenografiind. Karolyi o întreabă pe față: „De unde îți veni ideea cu butoiul, Nadia?” „Am citit într-un almanah că 13 americani și canadieni s-au aruncat în Niagara, în butoaie special construite. Și că numai patru dintre ei au scăpat cu viață”.

Câteva rânduri din jurnalul Nadiei: „E foarte frumoasă cascada. Dar nu te poți uita decât 5 — 6 secunde. Sus e lacul Erie. Jos e lacul Ontario. Cred că, privită de jos, Cascada e mai frumoasă. Noi am privit-o doar de sus. Se spune că Niagara nu îngheață niciodată... Mâine dimineață plecăm spre Los Angeles”.

...Pe aeroportul din Toronto viscolește. E 22 februarie. În avion, Dorina scoate harta. Ar avea nevoie de o riglă. Până la urmă, apelează la „cartonul” de plastic pe care se arată cum poți deschide hubloul dacă avionul se prăbușește în ocean și reușește să plutească. Dorina „leagă” Toronto de Los Angeles printr-o linie aproape Orizontală. „Uite Nadia, împart linia în șase — drumul e de șase ore — ca să știm pe unde zburăm. Peste statul Michigan, în orice caz, la fel — peste Illinois. O să vedem Fluviul Mississippi! În cel mult două ore, și Missouri, după încă vreo jumătate de oră”.

Nadia, în jurnal: „Am văzut Mississippi. Ne-a anunțat Stewardesa. Dorina a calculat bine: două ore și un sfert. Cred că fluviul e foarte lat. De sus, pare o bucată de metal, nu o apă... Dorina spune că ar trebui să mai învățăm câte ceva, să mai repetăm. E adevărat, o să lipsim trei săptămâni de la școală. Dar e greu să înveți aici. N-ai Când. Nici măcar dimineața, pentru că începem cu testul (n.r.— Ruffier), iar până atunci e bine să nu te agiți. Trebuie să cumpăr ilustrate cu Niagara și cu Mississippi”.

...Aterizare la Los Angeles. Soare orbitor. Bela Karolyi culege paltoanele fetelor. La Toronto erau 5 grade minus. Aici sunt 26 plus. 31 de grade în 6 ore! Bine că sunt în plus. Și nu sunt în minus.

Un nou „Holliday Inn”. Scurtă pauză. Peste o oră se pleacă la „Disneyland”. Acesta e darul organizatorilor. La Los Angeles nu e programată nicio demonstrație. Băieții vor concura la San Francisco. Mâine, plecare la Albuquerque, capitala statului New Mexico. Cu alte cuvinte, drumul spre Los Angeles a fost făcut cu un Singur scop: „Disneyland”-ul. Reflecția lui Karolyi: „Un gest frumos. Sunt sigur că Federația de gimnastică Americană are foarte mulți membri cu copii”, Dorina.

În Jurnal: „Lucrul cel mai minunat a fost parada vedetelor, Donald, Chip și Dale, Tom și Jerry, toți au trecut prin fața noastră. Nici nu-ți vine să crezi că sub Donald e un om care-l poartă!”. Nadia: „.

Cel mai mult mi-a plăcut «Insula Piraților». Am mers cu barca pe canale. De departe se vede un han, cu lume și cu muzică. E multă veselie, deși totul e de ceară. Am văzut și o colibă cu negri. Apoi sau ivit pirații. Sunt atât de adevărați, încât îți vine să fugi de ei. Am să iau și de aici o ilustrată. Vreau să o trimit Marianei (n.r., Cojan). Ba nu! Am să iau un album”.

Un reporter din Los Angeles se apropie de Karolyi: „Ce părere aveți, domnule

antrenor, de faptul că un singur om, Walt Disney, a făcut acest oraș?”. Karolyi răspunde: „Nu cred că e opera unui singur om. Cred că e opera întregii Americi. Ba, mai mult, e și opera Europei. Donald, de pildă, e suedez. Tom și Jerry sunt, dacă vreți, scoțieni”. „Și atunci, ce-i american, domnule antrenor?”

„Americană e ideea. Europeanii au scris povești. Americanul Disney a povestit desenând, și acum povestește sculptând în ceară. De fapt, după părerea mea, Disneyland e un film în relief. Cred că nici nu se putea altfel, la un pas de Hollywood”. „Ce părere aveți despre șansele Nadiei Comăneci la Olimpiadă?” „Karolyi zâmbește: „Nadia va câștiga. Fie și numai pentru faptul că anul trecut, la Skien, o companie TV americană a trimis să se facă un film cu Nadia, și nu cu Turișceva sau cu Kim. Asta, ca să vă răspund în stil American”. “Și care ar fi răspunsul în stil european?” “Că mai e mult până la Olimpiadă... Că se mai pot întâmpla atâtea și atâtea... Și că noi vom încerca să reducem cât mai mult rolul întâmplării. Asta e toată arta și, mai ales, meseria”.

...Adio, Los Angeles! În avion, spre Tucson. Se anunță două ore de zbor. Dorina continuă jocul de-a meridianele. După o jumătate de oră rostește cu gravitate: „Trebuie să dăm ceasurile cu o oră înainte! Cred că am trecut de Meridianul 115. Am plecat la 9,35. Jos ar trebui să fie Deșertul Arizonei. Pământ sterp”.

Tucsonul apare ca o oază în mijlocul deșertului. O Insulă de verdeață. Dorina a avut dreptate. Ceasul Aeroportului e cu o oră înainte.

Alt „Holliday Inn”. Fotografie în fața hotelului. Rețeaua Holliday nu scapă prilejul reclamei. La 27 februarie, aici, la Tucson, se va disputa meciul S.U.A. — România. Antrenamentul e dur. Vizita la Disneyland trebuie „plătită”, mai ales că mâine e o nouă plecare la Albuquerque, în New México, pentru o demonstrație care e foarte așteptată, din câte scriu ziarele.

Tucson-Albuquerque! O oră de zbor. „Boeing”. În Avion se vorbește mai mult spaniola. De fapt, aici a fost cândva Mexicul. Și fluviile sunt mexicane. Tucsonul e pe Rio Santa Cruz. Albuquerque e pe Rio Grande...

Demonstrație la Albuquerque. În sală — 22.000 de oameni. Fast extraordinar. Imnul României. Aplauze. Imnul Statelor Unite, cântat de un solist de operă și reluat, în cor, de întreaga sală. (Din jurnalul Anastasiei Ionescu-Albu: „Probabil că Nadia a reușit aici, la Albuquerque, cel mai frumos sol al său, cu dublu salt la început și cu dublu șurub la final. A fost o execuție de mare clasă. Atât de frumoasă încât aplauzele au durat minute în șir. Cred că s-a filmat cu zeci de aparate. Această execuție ieșită din comun e, în același timp, o povară pentru Nadia. Cei care au văzut-o — arbitri, antrenori, spectatori sau simpli telespectatori — vor judeca de acum încolo solurile Nadiei numai în comparație cu *solul Albuquerque...*”).

...O nouă surpriză. Americanii au, evident, geniul turismului. Se vizitează muntele Sandya. Spectacolul e Impresionant. Panta dinspre Pacific e o mare de verdeață și lacuri. Panta dinspre centrul Statelor Unite — un deșert fără margini. Iar aici, în vârf, zăpadă.

...Autobuzul oprește pe strada indienilor din Albuquerque. Case mici, pitorești,

din secolul trecut. Prăvălioare. Se vând obiecte de argint, cu încrustați! de piatră albastră. Meșteșugul e străvechi. De două sau trei ori vârsta Statelor Unite ale Americii!

* * *

27 februarie. Tucson. S.U.A. — România. Victoria lejeră a echipei românești în ciuda scorului strâns: 381,50 — 383,70. Punctaje mari la individual compus. Nadia obține 9,95 la Sol. Pierde 5 sutimi față de formidabilul sol nepunctat de la Albuquerque. Karolyi notează: „Sunt mulțumit. Din punct de vedere tehnic, notele mă interesează mai puțin. Important e ca toate aceste note de 10 sau aproape de 10 să apară în ziare. Mă bucură faptul că fetele au rezistat, până acum, oboselii. Suntem de 10 zile pe drum. Și ce drum!”... Spre San Francisco. Acolo vor concura băieții. „Cel mai frumos oraș din câte am văzut” — scrie Nadia mamei sale, pe o ilustrată cu „podul de aur”. Dorina expediază o scrisoare mai lungă profesoarei sale de geografie, Ileana Marinescu: „Am avut ceva mai mult timp aici, am văzut o bisericuță a vechilor indieni. Lângă ea, cam îngâmfată, o biserică modernă. Are patru etaje și lift... Să știți că am început să simțim oboseala. Am fost pe o stradă unde — spune ghidul — au fost văzuți, pentru prima oară, *hippies*. Cei cu părul mare și nu prea spălați — asta se vedea, spune tot ghidul — pentru că umblau în picioarele goale. Am vizitat un parc mare, unde sunt terenurile de base-ball — tovarășul profesor spune că base-ball-ul e un fel de oină cu pantaloni lungi și cu șepci de jocheu pe cap. Din păcate, ploua cu găleata... Am fost în vizită și la Berkeley, o mare Universitate, lângă San Francisco. Un student român mi-a spus că aici, la Universitatea din Berkeley, șapte dintre profesori sunt laureați ai Premiului Nobel. Noi începem să ne descurcăm puțin în engleză... Aici, americanii când se întâlnesc, își strigă „Hai”, ca în românește când îndemni pe cineva la treabă... Se scrie Hi... Am început, vă rog să nu râdeți, să știu câte ceva din geografia Statelor Unite. Am văzut de sus marile canioane. Parcă ar fi noroi uscat de o mie de ani. Sunt uriașe și înfricoșătoare. Cred că un avion, dacă ar cădea pe canioane, s-ar face pulbere. Mai bine în ocean... Ne e dor de casă, dar mai avem mult. Ne oprim în Europa, pentru o săptămână, la Frankfurt pe Main. Profesorul spune că odihna cea mai bună e tot antrenamentul. Dumneavoastră credeți?...Măine plecăm la Denver, capitala statului Colorado. Vă sărut, Dorina”.

...Denver. Viscol. Frig. Concurs-demonstrație în sala școlii de gimnastică. 12.000 de spectatori. Succes deosebit. Dar a fost nevoie de un mare efort de voință. Oboseala crește. Noroc că mâine e plecarea la New York. Măine e 3 Martie...

New York! Ultimul „Holliday Inn”. Câteva ore libere, încotro? Fetele au văzut cea mai mare cascadă din lume. Au zărit, din avion, cel mai mare fluviu din lume. Acum ar vrea să privească de pe terasa celui mai înalt bloc din Lume: „Empire Building”. „O.K.” — spune ghidul și grupul intră în lift, pentru panorama New York-ului de la Etajul 100. Dar ce se întâmplă? De sus, de la etajul 100, nu se vede nimic. New York-ul e scufundat în ceață. „Nu-i nimic, copii! Data viitoare va fi soare”. Și Bela Karolyi își pofteste fetițele, iarăși, în lift. „Pentru tine, Nadia, data viitoare înseamnă

la sfârșitul lumii „spune Dorina”. Nu Cred, Dorino, răspunde Nadia. Uiți că e «Cupa Americii»? Și când e concurs, adio plimbări cu liftul!”

...Zbor peste Atlantic. „Jumbo”. Se poate dormi, în mijloc, șase fotolii, unul lângă altul. Bela Karolyi spune, ca pentru sine, la sosirea pe aeroportul din Frankfurt: „Am o senzație de ușurare. Toate fetele sunt sănătoase. Oboseala e mare, dar suntem în Europa, în America parcă ești în altă lume. Am avut mereu o senzație atât de ciudată, încât mă simt în siguranță abia acum, când calc pe betonul aeroportului din Frankfurt. Mai e și gândul că până acasă sunt doar trei ore de zbor. Văd că am și început să socotesc timpul în ore de zbor. Da. Timpul fuge. Peste 100 de zile o să fim în febra plecării spre Montreal. 100 de Zile!” Mmm.

Primirea e de mare eleganță. Hotel de lux, cu celulă fotoelectrică în loc de robinete, cu infraroșii iradiind din perete, pentru uscatul părului etc., etc. Dar programul se anunță crunt. Meciul R.F.Germania — România, plus încă șase demonstrații în șase zile.

Fetele își adună forțele și rezolvă meciul cu un scor Net: 389,45 — 382,20. În demonstrații totul se „rotunjește”, Pentru ca programul să poată fi dus până la capăt. La Augsburg, o ultimă zvâcnire de orgoliu încheie frumos această lungă călătorie. Fusul orar nu mai poate fi stăpânit. A fost răsucit o dată, la Toronto. Acum însă, când a început să se învântească în sens invers, controlul dispăre, pentru că a obosit voința.

* * *

...La București ninge. Sunt zilele babelor.

Curând se pleacă spre Onești. Zăpada e lipicioasă. Pe Șoseaua spre casă, mașinile din față trag dungi negre, peste care fulgii grei se lasă ca bruma pe o căciulă de astrahan. Pe la Urziceni coboară seara. Parcă ninge mai tare. La Buzău, prin fața gării, e lume multă, ca la Iarmaroc. „Cât o fi ora acum, pe Missississippi, Dorino?” Dorina își apropie ceasul de becul cel mic de sus: „10 sau 11 dimineața. Nu mai ții minte dacă sunt două ore mai puțin față de New York”.

Dincolo de gară, Nadia se trezește vorbind: „Ce buni sunt covrigii aici, la Buzău”. Bela Karolyi oprește. “Chiar aveți poftă de covrigi? Da, da, da! Și cu greutatea cum rămâne?” “Nu mâncăm mâine seară.” “Asta înseamnă că vă e foame, nu glumă. Hai, jos, coborârea!” Nadia și Teodora coboară fără altă invitație. Simt nevoia să se mai dezmoștească. Traversează „în trei”.

Ninge. Se Opresc în dreptul unei ferestre luminate. Covrigii se vând, de obicei, printr-un gemuleț care se deschide la cerere. „Aveți covrigi?” „Dacă așteptați câteva minute, îi scoatem din cuptor. O să fie calzi”. Cuptorul se vede în fundul încăperii, în stânga, la o masă lungă, doi bărbați și o femeie jonglează cu aluatul. Spectacolul e deosebit de interesant. Îndemânarea covrigărilor face ca trecătorii să se oprească în fața ferestrei. Copiii sunt, și ei, foarte curioși... Un bătrânel deschide ușa grea, de fier, a cuptorului. Se uită înăuntru, cercetează, luminând cu o lanternă. Face semn spre fereastră că mai e puțin. „Nu vreți să intrați în mașină, fetelor? – întreabă Karolyi. E cam frig”. Fetele nu vor nici în ruptul capului. Se distrează la culme. Femeia de lângă fereastră, care va vinde, probabil covrigii, așază pe masă fire de

sârmă lungi de vreo 20 — 30 cm, bine aliniate.

Au venit covrigii! „Câți?” „Douăzeci — răspunde antrenorul. Vă rog să ne spuneți și cât costă”. „Trei lei, toți”. Femeia culege covrigii din grămadă, cinci câte cinci, îi trece pe «lița» de sârmă, răsucesce sârma ca la sac și întinde colăcelul de covrigi spre cumpărător. „Fuga în mașină!”

Karolyi, așezat la volan, aruncă legătura cu covrigi spre canapeaua fetelor, peste speteaza fotoliului din dreapta sa. Dorina, surprinsă, scoate un „aaau” ascuțit. Covrigii frig, nu glumă. Nadia trage de un covrigel. Sârma subțire îl retează, întrerupând circumferința. Nadia mănâncă cu poftă. Dorina, la fel. Karolyi întreabă fetele dacă sunt buni covrigii. Dar Nadia și Dorina nu reușesc să răspundă: Au gura plină. Abia după ce izbutesc să-și mai tragă răsuflarea, Nadia răspunde, dar nu la întrebare:

„Nu vă fie teamă, sunt foarte mici. Cred că n-au nici 20 de grame”. „Dați-mi și mie unul!” Karolyi ia un covrig cald și-l bagă în gură, împingându-l cu arătătorul mâinii stângi. Covrigul e moale, ca o cocă. Se topește în gură, ca fulgii care cad pe capota fierbinte a mașinii.

De la Adjud încolo, ninsoarea se întetește, în cerculețul de sârmă mai sunt cinci covrigi.

Karolyi își privește Fetele prin oglindă. Nadia se uită atent la căsuțele ninse de Pe marginea șoselei.

Karolyi fredonează: „La covrigi și la nuci multe... „... Nadia răspunde pe neașteptate: „Știți că acum un an n-am fost cu Moș Ajunul?”. Antrenorul ar vrea să spună ceva, dar renunță. Se gândește la cele trei săptămâni petrecute într-un turneu lung și obositor... A șovăit mult înainte de acceptarea lui. „Dar parcă așa e mai bine... Ne-am obișnuit întotdeauna cu ceea ce e greu. Dacă am fi renunțat la turneu, probabil că ceva din această renunțare ar fi rămas în mintea copiilor”.

În zare se văd luminile Borzeștilor. O mașină aleargă pe șosea. Măine dimineată, în sala Oneștilor, începe Sprintul ultimelor 100 de zile.

Ninge cu fulgi mari. Se zăresc, de la podul Cașinului, luminile sălii de gimnastică. „Cine să fie, oare, la ora asta?” întreabă antrenorul. Nadia râde: „Poate că am lăsat lumina aprinsă...”

Miss Comăneci (Show la Madison)

A reapărut soarele pe Valea Troțușului. Ninsoarea de aseară — ca și cum n-ar fi fost... O zi obișnuită, la școală. Nadia nu mai prididește povestind. Au adus și diapositivele. Fetele se uită, ducând culorile spre soare. Ce frumoase sunt!

Urmează ora de istorie. Vine profesoara: Lise Darie. Lasă catalogul pe catedră. Coboară printre bănci. „Fetelor, astăzi vă propun să facem o excepție. Ați aflat, desigur, că peste câteva zile Nadia pleacă din nou în America, la New York. E invitată la bicentenar-ul Statelor Unite. De altfel, întreg anul 1976 este consacrat festivităților bicentenarului. Faptul că o elevă din școala noastră a fost invitată în mod special la aceste festivități e o cinste pentru noi toți... Ce-ar fi să vă spun

câteva cuvinte despre a 200-a aniversare americană? Cred că prima interesată este însăși Nadia”.

Propunerea a fost salutăată cu strigăte de aprobare. Profesoara continuă să se plimbe printre bănci.

„Adevărata zi a bicentenarului va fi la 4 iulie. Aceasta e ziua în care generalul Washington a proclamat independența coloniilor. Ulterior, Washington avea să fie președintele Statelor Unite ale Americii, între anii 1789 — 1797. Între timp, America a pornit să urce rapid, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, teritoriul Statelor Unite a crescut mult. Nadia mi-a spus aseară că a văzut din avion fluviul Mississippi. Ei bine, valea fluviului Missississppi, partea din statul Louisiana de astăzi, a fost cumpărată de la francezi, în 1803, pe vremea când Napoleon cucerea Europa... Nadia mi-a vorbit și despre Disneyland, și despre avionul dintre Albuquerque și Tucson, în care se vorbea spaniola. Trebuie să vă spun că atât statul California, unde e Disneylandul, cât și New Mexico au devenit americane abia în 1848, în urma războiului cu Mexicul. Ultimii ani ai primului secol, deci spre 1866, au fost martorii unui război civil, așa-zisul Război de Secesiune. S-au înfruntat Nordul industrial, care cerea lichidarea sclaviei negrilor, și Sudul agricol, care cerea menținerea ei, pentru a avea mână de lucru gratuită, în cele din urmă, a învins Nordul...

Ați citit sau veți citi, desigur, cartea «Pe arpile vântului». E un roman despre acest război”.

* * *

...Sosirea Nadiei la New York a fost așteptată cu destule emoții de organizatori. Cu o zi înainte se anunțase că Olga Korbut nu va putea face deplasarea. O eventuală absență a Nadiei ar fi redus mult din strălucirea „Cupei Americii”.

Încă pe aeroportul Kennedy, după primele informații obținute, Bela Karolyi și-a dat seama că absența Turîșcevei și a Olgăi Korbut e, în primul rând, de ordin tactic. Gimnastica sovietică arunca în luptă o tânără speranță: Lena Davâdova. Și încerca o lovitură de șoc. Tunșceva și Korbut puteau aștepta în liniște, din fotoliu, rezultatul acestui meci. În seara aceea, Karolyi a notat: „Am venit pentru un concurs festiv, dar iată că ne aflăm în fața unui nou obstacol”. Nadia, deși nu lăsa impresia, era preocupată: „Dar dacă Davâdova e o revanșă a Ludmilei Turîșceva pentru cele întâmplare la Paris?”

...Zilele, orele se scurg anevoie. Cu o seară înaintea Concursului, mica delegație română e invitată la un concert de jazz în sala Madison Square Garden, adică exact acolo unde urmează să evolueze, a doua zi, Nadia... „Am fost tentat, o clipă — scrie Karolyi —, să o iau și pe Nadia. Dar auzisem câte ceva despre concertele de jazz de La Madison. Și ce bine am făcut că n-am luat-o...”

Sala era arhiplină. Jos, în mijloc, orchestra, ca un avion prins între reflectoare. Prima parte a fost cum a fost: solo-voce, dar imediat după aceea, a început apocalipsul. Tot ce auzisem despre concertele de jazz de la Madison nu mai avea nicio valoare. Cred că am fost singurul spectator care s-a menținut în fotoliu. Toți ceilalți s-au ridicat în picioare și au început să cânte, să scandeze, să se încovoie,

să se dea peste cap, să fluiera, să bată din picioare, să bea, să fumeze, Să mănânce și, mai ales, să se lase cuprinși de friguri, ca și cum ar fi făcut parte — toți! — din «secta tremurătorilor», în tot acest timp mi-a fost cu neputință să schimb o vorbă, deoarece nu puteai auzi nimic, chiar dacă vecinul de fotoliu îți striga în ureche... Am plecat înainte de erminarea spectacolului, care creștea de la un minut la altul. La ieșire, mi-am pus o singură întrebare: cum va reuși Madison-ul, acest veritabil câmp de luptă, să se transforme, în numai câteva ore, într-o pașnică sală de Gimnastică?”. Dar, a doua zi, Madison-ul aparținea, din nou, sportului. 12.000 de newyorkezi au găsit timp pentru Gimnastică.

...Pe culoarul din fața vestiarului, un reporter îi spune lui Karolyi: „Aveți succes, nu glumă! La un meci de tenis, chiar cu Ashe, nu vin mai mult de 5.000 de oameni. Succes mare, nemaipunând la socoteală faptul că miss Comăneci își susține singură *show-ul*. Cum adică singură? Da, singură. Lipsește Korbuto Așa, deci... — se gândește Karolyi — Olga Korbuto e, în continuare, starul. Nadia are acum doi adversari. Primul e Davâdova, «arma secretă». Al doilea e mitul Korbuto, care, indiferent de ceea ce va face Davâdova, rămâne pe poziții sau, cum se întâmplă aproape întotdeauna, crește... Cam acesta e concursul bicentenarului sau *show-ul* Nadia, cum spune gazetarul...”

29 martie... Madison-ul, din nou în picioare, ovaționează. Acum câteva secunde, Nadia și-a încheiat solul. Pe tabela electronică a apărut nota 10. Pentru dublul salt, pentru dublul șurub, pentru cascada acrobatică, pentru „dansul lebedelor” pentru „Waterloo”, pentru stop-cadrul final demn de un Fred Astaire încremenit după un step irezistibil, între timp, calculatorul electronic a și adunat notele, fixând clasamentul la individual compus: 1. Nadia Comăneci (România) 39,70; 2. Kathy Howart (SUA) 33,15; 3. Lena Davâdova (URSS) 36,85; 4. Zsuzsa Nagy (Ungaria) 36,55 și Rejko Yoshida (Japonia) 36,55

Antrenorul privește, încântat, tabelul electronic. Se gândește că Teodora ar fi fost, oricum, a doua. Toate celelalte fete de acasă ar fi venit înaintea Davâdovei... Se simte bătut pe umăr. E reporterul. „V-am spus eu că prin lipsa Olgăi Korbuto...” Karolyi se stăpânește cu greu. Își dă seama că mitul stăruie.

...În cameră, la hotelul „Sheraton”, de pe strada a 7-a, e foarte plăcut. Nadia deschide televizorul. I-ar plăcea acum un film „cu băți”. Nu așteaptă mult. Se anunță un meci de football american. Nu vor lipsi ciocnirile... Deodată însă, cineva sună la ușă. Nadia sare din pat. E Maestra sportului Emilia Liță, care a oficiat ca arbitru. „Pe ce canal ești, Nadia?” „Nici nu știu!” „Treci imediat pe 6!” „De ce? Emilia Liță se repede spre televizor. Răsucește butonul spre 6. În același timp, intră și miss Betty, interpreta. Apare și Karolyi. Nadia se ghemuiește în patul imens. Pe câte un colț. Emilia Liță și Betty. Jos, pe mochetă, Karolyi. Pe o jumătate de ecran — Nadia. Pe cealaltă — Korbuto. Ambele, în evoluție. „Dar cum au făcut asta?” — exclamă Nadia. Toți ceilalți privesc cu atenție. Meciul Comăneci-Korbuto e, într-adevăr, o foarte interesantă „găselniță” a TV-ului newyorkez. „A montat un specialist, nu încape îndoială” — gândește cu glas tare Betty interpreta, într-adevăr,

montajul e foarte ingenios. Nadia sare din pat. O distrează la culme acest meci prin corespondență. Karolyi o întreabă: „Ce zici, Nadia?” „Nu înțeleg cum le-au potrivit. Cum și când? Filmul tău e cel de astăzi. Korbut a fost filmată altă dată”.

Peste o oră, meciul Comăneci-Korbut se reia pe două canale. A treia ediție a fost văzută doar de cei doi antrenori. Era trecut de miezul nopții...

„... Cine a avut ideea acestui meci TV?” — l-a întrebat Karolyi, a doua zi, pe delegatul federației, venit să-și însoțească oaspeții la aeroport. „Sugestia ne aparține. TV-ul a preluat-o cu entuziasm.

Publicul a așteptat cu nerăbdare acest meci. Din păcate, el nu a putut fi perfectat; și totuși, După cum ați văzut, meciul a avut loc. Cred că a fost cel mai obiectiv duel cu putință. Este evident pentru toată lumea că Nadia a câștigat detașat”.

În avion, Karolyi a scris tot timpul. (Se pare că în orele acelea el și-a completat programul până la 1 iulie.) „Din fericire, perioada zborurilor transoceanice a rămas mult în urmă. E timpul să reintrăm într-un ritm normal de lucru, îmi pare bine că Nadia a câștigat cu 3 puncte avans meciul cu Davâdova.

Această înfrângere netă a tinerei gimnaste înseamnă o victorie indirectă asupra trioului Turișceva-Korbut-Kim. Pentru mine, am mai spus-o, Turișceva și Korbut reprezintă trecutul în gimnastica sovietică. Ele sunt, dacă vreți, gimnastele nostalgiei. Kim E din cu totul altă categorie. Cu ea va fi foarte greu. La Gera, Nadia a câștigat cu nmai 20 de sutimi. La Skien — cu 35. La «preolimpicul» de la Montreal, tot cu 35. Ce înseamnă 35 de sutimi? Destul de mult, dar și destul de puțin. O simplă cădere anulează totul, pentru că ea reprezintă 50 de sutimi”.

În timp ce Karolyi face calcule și planuri de antrenament, Nadia cheamă stewardesa și îi cere o cască pentru a asculta sonorul filmului. Plătește taxa și își fixează casca pe urechi, cu mișcări versate. Pe ecranul de plastic al cinematografului zburător, Stan și Bran. Nadia râde cum n-a mai râs demult. Karolyi trage cu coada ochiului. E mulțumit. Se pare că acest voiaj n-a adunat prea multă oboseală. Nadia îl întreabă dacă n-ar vrea să audă, timp de câteva secunde, cum râde Bran.

Dar Karolyi o roagă să privească în liniște. Bran o distrează de minune... Filmul s-a încheiat.

Nadia înapoiază casca stewardesei, se ridică și intră în sectorul doi al avionului, unde rulează alt film... O femeie cântă, fără voce (pentru cei fără cască), o arie de operă. E sprijinită de coada unui pian imens. Nadia pufnește în râs. Cântecele fără voce i se pare mai comic decât toate căzăturile lui Bran și lacrimile vesele ale lui Stan...

Până la adevărata plecare spre Montreal au mai rămas Doar 100 de zile...

Prețul perfecțiunii

București, iunie 1976...

Sunteți, desigur, nerăbdători să ajungem la Olimpiadă. Ce importanță mai au, veți spune, cele întâmplare în lume? Și totuși, aș vrea tare mult să nu ne grăbim. S-ar Putea să dăm totul peste cap.

Râdeți? Cred că nu e cazul. Sunt sigur că, de fapt, îmi dați dreptate. Acum câțiva ani mi s-a întâmplat să revăd filmul meciului de fotbal România-Cehoslovacia, jucat la Guadalajara... Și a venit momentul în care Dumitrache s-a îndreptat spre minge, pentru a executa penalty-ul, la 1 — 1. Secundele mi sau părut nesfârșite, deși trecuse mai bine de un an de la acel celebru penalty. Ca și atunci, la Guadalajara, mi-am reținut respirația, deși mă aflu într-un studio de televiziune. Ca și atunci, am răsuflat ușurat după ce mingea a pătruns în plasă, sus de tot, în colțul din stânga al barelor.

Vreți să știți de ce am amintit de Guadalajara?

MOȘ CRONOS ȘI VISURILE UNUI COPIL

București, 13 iunie 1976. Sala Polivalentă. A treia zi a „naționalelor” de gimnastică. Lume multă. Toți așteaptă cu nerăbdare și cu o secretă bucurie solul Nadiei. Obişnuiții gimnasticii au auzit și au citit despre solurile executate de Nadia la Albuquerque, în februarie, și la New York, în „Cupa Americii”.

Reportajele scrise (sau traduse) atunci au mărit mult aureola Nadiei. Și asta nu pentru că proverbul amintește de faptul că „nimeni nu-i profet în țara lui”, ci pentru că vâlva stârnită peste ocean face ca sala de astă-seară să fie mai febrilă ca oricând.

Ceea ce s-a întâmplat peste numai câteva minute mai stăruie încă și azi în memorie. La numai un pas de triumf, Nadia a ratat dublul salt și a căzut. Sala, uluită, nu și-a putut stăpâni un „aaah” prelung. Reacția a durat doar o secundă-două, dar a schimbat totul, imediat, ca într-un caleidoscop complicat...

...În sala Polivalentă e acum liniște. Atâta liniște încât, se aud până aici, în tribună, șușotelile arbitrelor, care caută o soluție. Bela Karolyi se apropie de Nadia. O bate pe umăr, ca de obicei, dar pare schimbat și el. Pune palma la ochi, ca să se apere de un reflector...

Îl aștept la ieșire. Facem câțiva pași împreună. Nu-l întreb nimic. Găsește nefirescă această discreție, îmi spune, fără tatonări: „Ar fi fost mai bine să nu se fi întâmplat, dar nu e chiar atât de grav. Astăzi am avut, vrând-nevrând, un test autentic. Cine știe dacă s-ar mai fi putut face ceva în cazul în care Nadia ar fi salvat astăzi, cum numai ea știe, dublul salt? Acum ne așteaptă — e adevărat — trei săptămâni foarte grele. Mai e și îngrijorarea care a cuprins întreaga sală... Și tocmai acum, când ar fi fost nevoie în primul rând de liniște”.

În fața sălii, sute de mașini manevrează cu zgomot, încercând să coboare spre

oraș. Plouă. Luminile farurilor, reflectate de asfaltul ud, accentuează atmosfera de nervozitate din jurul sălii.

Aud frânturi de glasuri: „Asta ne-a mai trebuit acum solul ca solul. Dar ce te faci dacă se întâmplă și la bârnă?” „Cred că s-a exagerat un pic. Prea s-au plimbat mult fetițele, în ultima vreme una-două, Hai să mai dăm o raită prin America”.

A doua zi, la antrenament, e liniște deplină. Karolyi pune cerberi la ușă. Vrea să evite și compasiunile, și încurajările, într-un moment de pauză, se așază lângă eleva sa: „Știi de ce ai căzut, Nadia?” Fata răspunde cu o degajare care îl surprinde pe Karolyi: „Am căzut pentru că... se mai și cade”. Karolyi apreciază răspunsul. Continuă, afișând o bună dispoziție inexistentă: „Sigur că se mai și cade. Dar noi doi știm ceva mai mult. Cântarul poate fi martor. Ai două kilograme în plus. O să le dăm Jos, nici vorbă...”

...Zilele zboară. Agitația plecării apropiate nu poate fi evitată. Fiecare se simte dator să dea un sfat. Fiecare are ceva de spus: „Nadia, cred că trebuie să renunți la breton”. Apar și colorisții: „Cine a avut inspirația de a alege taioarele astea liliachii? Dar treningurile albe? Ce bine ar fi mers un roșu aprins!”... În cursul unui antrenament de mare intensitate, Nadia face o entorsă. Timpul pune bețe în propria sa roată, înfruptându-se, ca și străbunicul său. Moș Cronos, din visurile și speranțele unui copil.

BONSOIR, NADIA!

A venit, în sfârșit, și ziua plecării. Mergem la aeroport. Forfotă... Lotul care pleacă astăzi e masiv, îmi aduc aminte de o altă plecare, la Roma, în 1960. Pleca Lenuța Leuștean, pleca Sonia.

Echipa avea să se claseze pe locul III. Soma pe IV. Au trecut 16 ani de atunci. Copiii lui Karolyi nici nu apăruseră pe lume. Din lotul care pleacă astăzi, făcuse ochi doar Anca Grigoraș, Anca sau, mai exact, Ancuța, pentru că în preajma Olimpiadei de la Roma abia învățase să meargă. Era vremea Larisei Latinina...

Încerc un interviu cu Simion Cuțov. Dar nu reușesc mare lucru, îl strigă cineva. Răspunde. Se scuză. Pleacă. Revine. Apoi pleacă din nou, pentru tichetul de bagaje. Un bărbat în vârstă, cu părul alb, care nu pare să aibă vreo legătură cu plecarea sportivilor, mă întreabă: „Nu vă supărați, cine este Nadia Comăneci?” Îmi rotesc privirile. Zăresc grupul gimnastelor. „Uitați, acolo, lângă bărbatul cel tânăr, cu pălărie de paie... Fetițele acelea... A doua din dreapta”. Bătrânul cu părul adunat în plete ca de poet mă privește stupefiat. „Copiii aceia? glumiți, desigur!” „Ba nu Glumesc deloc. Sunt chiar copiii aceia”.

A venit momentul despărțirii. Olimpicii sunt gata de plecare. De pe terasa cea lungă a aeroportului, sute de oameni flutură batiste. Câțiva tineri agită steaguri. Fotoreporterii aleargă pe covorul de ciment al aeroportului. Mă uit spre scara avionului. O zăresc pe Nadia. Îmi dau seama că nu cedează — apelurilor fotografice. Urcă drept, fără să se întoarcă. Pentru Nadia Comăneci, Olimpiada a început astăzi, 6 iulie 1976.

...Zbor calm, peste Atlantic. Nadia se gândește, pe neașteptate, la motanul aviatorului care a traversat Oceanul prima oară. Are un frison. Ca în fața Niagarei... trage perdeluța. Încearcă să adoarmă. Și reușește curând. Traversarea a ajuns să fie, pentru ea, un simplu zbor de rutină... Se trezește cu puțin înainte de New York. „Ce Bine!”

Sosire la Montreal. Protocol complicat. Amestec de galanterie franțuzească și distincție britanică. Karolyi le șoptește fetelor: „Rămâne așa cum ne-am înțeles. Nu vă culcați înainte de 10. Intrăm direct în program. Ca să câștigăm timp. Cine adoarme mai devreme strică tot!”

Fetele s-au culcat. Karolyi își rezervă o oră. Îl interesează TV-ul, ziarele. Ce și cum... Caută. Caută. Caută. „Nimic despre noi”, într-un târziu, găsește în „Montreal Matin” o poză a Nadiei și un telex de câteva rânduri: „Astă-seară e așteptată delegația olimpică a României. Bonsoir, Nadia!”

Ziarele sunt plme de interviuri și reportaje cu Turișceva și Korbut. TV-ul, la fel. Se transmit filme de scurtmetraj. Turișceva acasă, la un ceai cu prietenele. Nelli Kim cu mamă-sa, la plimbare.

Printr-o pădure, lângă Moscova. Pădurea e, bineînțeles, de mesteceni... Karolyi râsuflă din greu.

Simte că bătaia popularității înclină spre Turișceva și Korbut.

„Ce facem?” — rostește apăsător, deși e singur în cameră. Stinge televizorul, încearcă să adoarmă, în zadar. „Nu mai trebuie pierdută o singură clipă”.

O VEȘNICIE PÂNĂ LA ORA H...

Montreal, 1 iulie. Karolyi așteaptă cu înfrigurare să plece cu fetele în afara orașului. Aici, febra olimpică a și început. Se simte în aer. Se simte în furnicarul din satul Olimpic. Se simte pe chipurile tuturor... în sfârșit, Karolyi trage ușa autobuzului care pornește spre un nou „Holliday”, la vreo 20 km de Montreal... „Acolo vom putea lucra în liniște deplină...”. Acum o lună, Karolyi a pus pe masa biroului federal două variante: „Prima ar fi să plecăm cu mult înainte... Dacă nu, atunci să plecăm cu numai trei zile înainte de concurs... Acomodarea? Hai să spunem că e o prejudecată, chiar dacă nu e!” În cele din urmă a fost acceptată prima variantă. Dar cu condiția ca fetele să se afle, timp de 10 zile, în afara Montrealului.

Câteva vești de la „Holliday Inn”, prin intermediul telefonului și al depeșelor ad-hoc.

„Antrenamentele merg. Ar fi fost de preferat să fim singuri. Ducem dorul atmosferei de intimitate.

Există o stinghereală a execuției cu martori. Dar, în sfârșit, asta e situația. Poate că vom avea și un pic de izolare, măcar în final, la ultimele retușuri. Starea generală? Să zicem, bună. Nadia lucrează totuși cu glezniară. Mai are o oarecare jenă. La Mariana e mai greu. Tot glezna. Accidentul acela.

A făcut o pauză cam mare: 10 zile. Dar a fost o pauză obligatorie. A pierdut cadența. Acum luptă cu disperare. Anca Grigoraș acuză dureri lombare. Plus o răceală”.

În seara de 7 iulie, Bela Karolyi îi spune Nadiei: „Aș zice să renunțăm la saltul dublu. Nu putem risca. Știi foarte bine că solul fără salt dublu înseamnă cel mult 10 — 20 de șutimi în minus. Un sol cu dublu ratat sau «fluturat» înseamnă minus 50. Ești de acord, cred, că nu putem risca? Discuțiile nu-și au sensul!” Seara, în *Jurnal*, apar câteva rânduri mult mai puțin ferme: „Am renunțat la *decarul* din «Cupa Americii». Enorm! Da! Enorm! Dar nu pentru că ar scădea mult valoarea tehnică a exercițiului. Nu! Rabatul e, mai curând, de ordin psihologic. Cele mai multe arbitre știu că Nadia se joacă cu saltul dublu. Așa a fost la Albuquerque, așa a fost în «Cupa Americii». Mă tem puțin de senzația de gol pe care ar putea-o avea arbitrele, văzând că saltul dublu a fost tăiat. Și totuși e singura soluție. Nadia nu are voie să rateze nimic. Orice cădere înseamnă înfrângerea, îmi dau seama foarte bine de acest lucru. Și sunt hotărât să nu mă mai gândesc la saltul dublu”.

Karolyi scrie. Scrie mereu.

„7 — 8 iulie. Două zile cu atmosferă excelentă. 9 — 10 iulie. Scădere a formei sportive. Fenomen previzibil. Sunt frământări inerente. Măine mă aștept la o nouă scădere. Ar fi ceva logic, după supraefortul depus în primele două zile. Ar mai fi și efectul conștientului, din ce în ce mai activ și mai solicitat. Lucrăm fără reținere la Bârnă și la paralele. La sol și sărituri — totul fără risc. Nu avem voie să greșim. Forțăm impusele la sol și sărituri. Mariana se reface foarte greu. E admirabilă prin curajul său. Lucrăm la omogenizare. Gimnastica nu este doar un Sport individual.

11 — 12 iulie. Ultimele două zile la «Holliday». E un mare succes faptul că am evitat atmosfera sau, mai exact spus, zgârie-norul olimpic. Lucrăm la retușuri. Mariana continuă să aibă dureri, dar lucrează cot la cot cu toate celelalte”.

Seara, Bela Karolyi găsește pe birou o ilustrată imacuiată. Sus, în stânga: „*Montreal, by night*”. În dreapta — Emblema Olimpiadei, faimoasa frunză de arțar. Iar dedesubt, pentru cel care vrea să scrie, „*Bonjour de Montreal...*”, cu litere de tipar. Karolyi continuă, după *Bonjour*. „... Măcar vouă, deoarece pentru noi, zilele sunt cum vreți, numai bune nu. Treaba nu merge grozav și timpul parcă stă pe loc. Mi se pare o veșnicie până la ora H... Veștile sunt bune, unele, rele — altele. Oh, de-ar începe Odată! „Apoi, adresa: „Familiei G. Pojar, Bd. Republicii 58, Mun. Gh. Gheorghiu-Dej. România”.

Ce înseamnă veștile bune și rele? În limbajul gimnasticii este vorba despre zvonurile în legătură cu alcătuirea brigăzilor de arbitre, pe aparate. (Iată care avea să fie, în cele din urmă, formula brigăzilor de arbitre. *Sărituri*: șefa de brigadă — Italia; membre: U.R.S.S., R.D. Germană, S.U. A., Japonia; *Paralele*: șefa de brigadă — R.D. Germană; Membre: România, Ungaria, Olanda, Spania; *Sol*: șefa de Brigadă — U.R.S.S.; membre: U.R.S.S., Cehoslovacia, Italia, Anglia; *Bârnă*: șefa de brigadă: România; membre: Canada, Bulgaria, R.F. Germania, Franța.

Lucrul continuă, tot mai intens. Marea problemă — refacerea solului. Un sol fără dublu salt.

„Venus fără brațe” Avea să spună, mai târziu, Karolyi. Pentru solul cel nou, „rotunjit”, doar 10 zile la dispoziție: 7 — 17 iulie.

INEL, INELUȘ DE AUR...

...În sfârșit, a început numărătoarea inversă. A venit ziua ultimei îmbarcări pentru... Montreal.

Azi, 13 iulie, Fetele se mută în satul olimpic, în fața autobuzului, printre firele de gazon, Karolyi găsește un ineluș de aur, subțire, ca de copil, îl ia între degete, dar îl scapă pe asfalt. Inelușul sună frumos. Stabișevschi, pianistul, prinde momentul și strigă: „Copii, acesta e aurul nostru!” Pianistul, forțând pedala, se dovedește a fi foarte inspirat. Fetele se înveselesc brusc, poate pentru prima oară de la sosirea în Canada. Stabișevschi continuă: „Aur avem! În 13 suntem! Totul e în regulă! „Bela completează: „Dorina e născută în 13, eu — tot în 13, iar Nadia e în 12, ca să fie înaintea celor născuți în 13... Hai, sus, copii!”

Sosirea în satul olimpic trece oarecum neobservată. „A mai venit un grup”, în fața blocului, un grup de sportivi negri din Mozambic cântă în gura mare, bătând ritmul cu *maracas*, niște tărtăcuțe pline cu pietriș și cu nisip, care fac un zgomot asurzitor. Intrarea în satul olimpic e foarte severă.

Celule fotoelecince. Cărți de identitate. Stewardul înmânează documentele, avertizând: „Pierderea acestei Cărți de identitate atrage automat excluderea din satul Olimpic, în 24 de ore. Contestație nu există!” Atmosfera e grea. Policeman-ii mișună. Karolyi e nervos. Gândește: „Singura soluție e izolarea de această atmosferă grea”. Apoi nu-și poate stăpâni un zâmbet: „Și asta tocmai în satul cel mai pașnic din lume, unde va arde cea mai pașnică flacără a istoriei...”

Urmează momentul despărțirii. Liftul din dreapta — bărbații. Cel din stânga — femeile. Se stă la rând. Karolyi Nu pare grăbit. Dimpotrivă, grupul român se retrage puțin din dreptul liftului.

Antrenorul îi face semn soției sale: „Vino, Marta!” Marta se apropie. Bela e în continuare nervos, îi spune: „Mai avem 5 zile. Nu mai putem face nicio greșală. Văd că atmosfera e încărcată. Ai să dormi cu fetele. O să mâncați întotdeauna împreună. Te rog să faci Inventarul frigiderelor. Să interzici răcoritoarele. Nu sunt bune. În schimb, sunt reci. Bronșita e singurul lucru care ne mai lipsește”.

După-amiază, primul antrenament cu public, la „Forum”. Lume multă. Nerăbdare în rândul spectatorilor. Se anunță intrarea echipei Uniunii Sovietice. Uralele acoperă vocea crainicului care prezintă numele gimnastelor. Echipa României e primită cu mult mai puțin fast. Câteva aplauze pentru Nadia. Karolyi găsește aproape firesc acest dozaj de atenție: „Turișceva și Korbut sunt campioane olimpice. Pentru canadieni, Nadia e, în continuare, doar o câștigătoare de matineu; cel preolimpic, de acum un an...” Unii membri ai delegației române cad, în schimb, pe gânduri. Ei pornesc de la ideea că gimnastica e și un sport de nume, de firmă, de reprezentare. Se pare că turneul preolimpic n-a putut modifica raportul de forțe față de priza publicului.

...Începe antrenamentul. Execuții nu prea sigure în tabăra română. Sala „Forum” își cere tributul de greșeli.

Turișceva și Korbut greșesc, de asemenea, poate chiar mai mult, dar aceste greșeli trec oarecum neobservate. Din aceleași rațiuni de firmă și priză. Și mai e ceva. În rândul gimnastelor sovietice a apărut un copilaș-mascotă care face tumbe în cascadă, atrăgând toate privirile. Dar copilașul nu e chiar copilaș. E Maria (sau Masa) Filatova, Din sextetul de bază. Toți se uită la Masa cea isteasă, care își valorifică foarte bine înălțimea (1,30) și mai ales greutatea (30 kg), ca o minge, dar nu ca orice minge, ci ca una din spumă de mare...

Antrenamentul se încheie cu această impresie. Publicul pare cucerit de Masa Filatova. Solida echipă a R.D. Germane trece pe planul doi. În sfârșit, echipa României — un punct la München 1970, cum spune programul — nu pare să demonstreze mare lucru. Nadia Comăneci a și fost mai retrasă. A lucrat mai mult pe detalii.

„ȘI CHIAR N-O SĂ VEDEM DESCHIDERA?”

Drum de întoarcere, spre satul olimpic. „*Montreal by Night*” pare un fel de New York, deși pe cărțile poștale ilustrate editorul francez a scris cu mândrie: „*Montreal, le Paris de l'Amérique du Nord*”. „V-ați uitat la Filatova?” — îl întreabă Dorina pe antrenorul său. „Da. M-am uitat. O Cunosce mai de mult. Eu cu un an mai mare decât Nadia. E de vârsta ta și ce spunei?” „Cred că selecționarea ei e o greșeală... Va avea, o să vedeți, al șaselea punctaj în echipă „¹⁴” Dar cine v-a plăcut mai mult?” — întreabă Nadia. „Cel mai mult mi-a plăcut Patricia García”. Nadia face ochii mari: „Dar asta cine e?” „O gimnastă mexicană, cu nume frumos când ați văzut-o?” „I-am văzut numele pe un tabel de participare. Sunt peste 80 de înscrieri. Din 18 Țări”. Fetele zâmbesc, pronunțând, fiecare în parte, Numele gimnastei Patricia García. Dar Karolyi redevine grav. Și așa a glumit prea mult. Schimbă vorba: „Masa Filatova și-a făcut, de fapt, datoria. A atras atenția. Și e foarte bine, dacă asta a urmărit. Cred însă că ar fi făcut mai bine dacă s-ar fi păstrat pentru concurs. A dat din mână un as, adică surpriza... În sfârșit, astea sunt lucruri care pe noi ne interesează mai puțin. Vă rog, o clipă de atenție! Sâmbătă are loc festivitatea de deschidere. M-am gândit mult. După părerea mea, nu e cazul să participăm.

Concursul nostru începe a doua zi, duminică. Deschiderea va dura 4 — 5 ore. Mă gândesc la așteptările în coloană, ca la orice demonstrație. Atâtea ore în picioare, Pe tocuri înalte, ar fi o crimă

¹⁴ Pronosticul antrenorului avea să se confirme sută la sută. Maria Filatova, care fascinasese publicul de la antrenamentul cu piață, a acumulat cel mai mic număr de puncte, la egalitate cu Svetlana Grozdova.

„Fetele se uită una la alta”. Și chiar n-o să vedem deschiderea? „” Ba da. O s-o vedem seara, înainte de culcare, la televizor, în culori. O să vedem chiar mai bine cum se aprinde flacăra. O să ne aflăm la numai doi metri, cu ajutorul transfocatorului TV. Dacă ești pe stadion, vezi mult mai puțin. Și mai e ceva de care trebuie să ținem seama, în timpul deschiderii, «Forum»-ul o să fie gol. Așa că, sâmbătă după-amiază, în ziua deschiderii Jocurilor Olimpice de la Montreal, vom avea cel mai reușit antrenament al nostru. Un antrenament, în sfârșit, ca acasă. Sper să vă tenteze gândul că veți lucra în timp ce un miliard de oameni vor sta în fața Televizorului”.

Proiectul din seara de 13 iulie a fost îndeplinit întocmai. Antrenamentul din timpul deschiderii festive s-a desfășurat, într-adevăr, ca acasă. Nu era aproape nimeni. Polițiștii și oamenii de serviciu au găsit și ei câte un televizor, prin sălile anexă, în sală și în jurul ei era o liniște aproape nefirească.

VECHEA NOASTRĂ PAROLĂ...

...Autobuzul e la scară. Antrenamentul s-a încheiat. Fetele și-au tras fermoarele de la bluzele de trening. Dar Karolyi mai are ceva de comunicat. Vorbește în șoaptă. Acustica extraordinară a sălii „Forum” face ca vorbele să plutească întocmai ca într-un ghioc: „Copii, mâine începe concursul. E prevăzut pentru ora 18,00. Nu este exclus să se înregistreze o întârziere de 2 — 3 minute. Am remarcat acest lucru. Vreau să vă spun că organizatorii ne-au făcut încă un cadou imens: n-au prevăzut niciun antrenament mâine dimineață. Noi însă îl vom face. Sala va fi din nou goală. Sper ca antrenamentul de mâine să-l întrecă pe cel de astăzi, ca randament... Vă mai rețin două minute.

Am făcut un program mâine. Ora 8,00 — micul dejun: Cașcaval, 50 de grame, un iaurt, o felie de șuncă. Ne întâlnim la lift, la 8,15. Ne vom deplasa spre sală. Vom avea un antrenament de două ore. Vom lucra dublu la Bârnă. Avem handicapul de a începe concursul cu acest aparat. Nu putem să contăm doar pe încălzirea din sala specială, dinainte de concurs. La orele 12,00 — masa de prânz.

Brânză cu smântână. O friptură slabă. Puțină Saiată. Un măr, cine dorește. Masa nu trebuie să se întindă. Ora 12,20 — somn, până la 13,45. La 14,00 ne întâlnim din nou la lift. 14,15 — la autobuz. 14,45 — în sala de încălzire specială. Veți fi în sală împreună cu echipele Uniunii Sovietice, R.D. Germane și Ungariei, cu care suntem în serie, în timpul concursului, deși nu am dreptul să fim lângă aparate, voi fi foarte aproape. Am găsit cel mai bun loc cu puțință. Voi fi chiar la mantinelă — «Forum»-ul e și sală de hochei — prin bunăvoința unui fost coleg al pianistului nostru, care a reușit să-mi procure o invitație specială. Locul l-am studiat dinainte. Vom fi, cu alte cuvinte, împreună. Și acum, pentru că mâine totul e calculat pe minute, vreau să vă repet astăzi vechea noastră parolă: «între cupa satelor și Jocurile Olimpice nu există nicio diferență. Ești tu, cu tine însuși, cu munca pe care ai depus-o și, mai ales, cu sacrificiile pe care le-ai făcut. Să mergem, copii».

FETIȚA CARE N-A UITAT NIMIC, NICIODATĂ”.

18 iulie 1976. A sosit ziua cea mare. Bela Karolyi se așază în fotoliul său, lângă mantinelă. E cel mai greu moment din viața lui. Și poate că e pentru prima oară când nu are dreptul să intervină. Va sta cu mâinile legate... Peste câteva minute vor apărea fetele. Se gândește și la Marta. Nu-i va fi deloc ușor, în arenă... În jurul lui, oameni Veseli. Asta îl mai destinde puțin. Dar nu de tot. Se uită la ceas, cam o dată la 15 secunde, ca atletii care își iau pulsul. Ar vrea să și-l ia și el, dar nu îndrăznește. Se gândește la Mama sa. Acum s-au adunat toți în fața televizorului. Acasă e trecut de miezul nopții. La Odorhei nu mai e niciun om pe stradă. La Onești e cu siguranță doar o fereastră întunecată. Fereastra noastră. Andreea e dusă la bunici... Apoi gândul îi zboară, pe neașteptate, la Mariana Cojan. „O, dacă ar fi fost Mariana aici!” Ce rău îi pare acum că nu cunoaște limba surdo-muților. Sau măcar limba marinarilor. Cu două stegulețe ar fi putut comunica atât de ușor cu Marta și cu fetele... Apoi își reproșează toate aceste fantezii: „Ori am făcut ceea ce a trebuit, și acum totul va merge de la sine, ori, dacă nu, atunci...”

Au apărut copiii. Karolyi simte un gol în stomac. Aplaudă. Vrea să ajute într-un fel. Măcar cu aplauzele. Dar nu e cazul. Sala e și așa arhiplină, își urmărește copiii. Nadia pare bine dispusă, înaintează, săltându-se ușor pe vârfuri, ca ștregarii. Bravo, Nadia! Asta înseamnă că își continuă încălzirea. Nu pierde nicio secundă. Karolyi se gândește că e de datoria lui să scrie o poveste cu Nadia. Ce titlu i-ar da? Un singur titlu: „Fetița care n-a uitat nimic, Niciodată”.

Nadia își scoate treningul cu mișcări precise. E foarte concentrată. Altfel nu și-ar împături bluza cu atâta grijă. Ai impresia că vrea să o pună într-o valiză. Dorina râde. Dar, deodată devine gravă, gândindu-se că poate nu e cazul... Începe încălzirea pe aparate. Pentru Karolyi, concursul a și luat startul... Nadia și-a terminat încălzirea. Coboară de pe bârnă. Se îndreaptă spre bancă, alergând, își despătorește treningul. Nu pare grăbită. Știe că va fi ultima. Georgeta Gabor și mișcă picioarele, ca la craul pe spate. Ea e cea care va începe concursul... Nadia pare, în continuare, absentă de la tot ce se întâmplă în jurul ei. Se uită în tribună. Parcă ar căuta pe cineva. „Ce-o fi având?” — Se gândește, intrigat, Karolyi... E momentul, stimați cititori, să vă dau răspunsul Nadiei, deși aveam să-l primesc abia peste o lună. „Când am început încălzirea, în sală s-a făcut liniște. Dar nu o liniște deplină. Fiind pe bârnă, am auzit mici pocnituri ciudate. La început n-a știut ce se întâmplă. Dar mi-am dat seama imediat că zgomotele sunt produse de aparatele de fotografiat ale celor din tribună. Se auzeau foarte bine. Parcă erau floricele de porumb care joacă la foc, când sunt aproape gata. Nu era însă numai zgomotul. Blitz-urile explodau și ele. Erau foarte multe. Aș putea spune că erau câteva sute. Poate chiar o mie. Și te orbeau. Atunci, pe bancă, după încălzire, m-am uitat special prin sală, ca să mă obișnuiesc cu această situație oarecum nouă”.

Se apropie clipa, încep impusele. E chemată Georgeta Gabor. Karolyi își apucă genunchi. Se aude muzica solului, marele concurent și obstacol al bârnei. La sol e Kelemen (Ungaria). Hai Georgeta! Emoții. 9,35! E mult, e puțin? Nimeni nu știe.

Vom vedea la schimbarea aparatelor.

Poate fi mult, poate fi puțin. Karolyi prinde aterizarea de la paralele: E Svetlana Grozdova! 9,70!

Nu e Deloc rău pentru a șasea gimnastă a Uniunii Sovietice!¹⁵ La bâmă urcă acum Anca Grigoraș. Degajare și prestanță. 9,60! Bravo, Anca! Dar Saadi (U.R.S.S.) obține un nou 9,70 La paralele. Am mai pierdut 10 sutimi". Acum e rândul Marianei. Azi, de dimineață, o mai durea glezna.

Filatova, care e la paralele, mai adaugă 5 sutimi: 9,50 față de 9,45 ale Marianei... În momentele următoare, ca din senin, sala izbucnește în ovații: Olga Korbut a reușit 9,90 la paralele. Nota-record a concursului! Gabi Trușcă, aflată la bâră, tresare la auzul aplauzelor, are o mică ezitare și... 9,30.

Decalajul crește amenințător. E un decalaj teoretic, bineînțeles, în acest meci imaginar, la două aparate diferite, dar toate aceste cifre intră în subconștient și lucrează. Karolyi se ridică în picioare. Strigă spre Marta, cu mâinile pâlne: „Atenție! trambulina Dorinei! Tempo!! Acum!!!”

Cei din jur se uită mirați la acest spectator plin de temperament, dar nu protestează, pentru că „halterofilul” de lângă ei intervine doar în momentele de pauză...

Acum pare din nou liniștit, deși se simte că stă ca pe ghimpi. Se apropie un mare duel, pe care el, Karolyi, îl socotește un duel-cheie. Și nu e vorba atât de adițiunea punctelor, cât de faptul că întreaga echipă și fiecare fetiță în parte au nevoie acum — niciun minut mai târziu! — de un demaraj, pentru că, gândește Bela, privind banca fetelor, „simt că a survenit un moment de teamă din care trebuie să ieșim”. (Se pare că ultimele cuvinte ale acestui gând au fost rostite cu glas tare, deoarece doamna din dreapta a zâmbit cam forțat, ușor îngrijorată.)

Se aude vocea crainicului: „*Aux barres asymetriques, Ludmila Turișceval*” Ovații. Crainicul continuă cu „A la... Dar se oprește — poate pentru a da câmp liber aplauzelor, Poate pentru că, dintr-un orgoliu profesional, nu vrea să vorbească în gol, poate pentru că — în sfârșit — vrea să fie galant cu Teodora Ungureanu. El continuă: „*A la poutre, Theodore Ungureanu, Roumanie*”. Alte aplauze, nu atât de generoase, dar, oricum, aplauze.

Publicul urmărește cu aviditate pregătirile celor două gimnaste. Floricelele de porumb încep să pocnească din nou, foarte vesele. Turișceva, care atrage cele mai multe priviri, înaintează cu pasul său degajat. O ușoară blazare. Se poate citi pe chipul ei, în timp ce își „spală” palmele în cupa de magneziu, cu mișcări delicate, de cosmeticiană... Teodora e mai repezită. Se simte că se grăbește. Nu are răbdare. Salută scurt... Amândouă gimnastele încep aproape concomitent. Deși la două aparate diferite, Diferența de viteză și nerv este vizibilă. Mișcărilor campioanei olimpice sunt largi.

¹⁵ În seria României au mai fost, deci, formațiile URSS, RD Germane și Ungariei, adică cele mai bune echipe ale Olimpiadei.

Tunșceva izbește barele cu coapsele ei puternice. Izbiturile se aud distinct. O parașută invizibilă pare că-i corectează și-i îndulcește plonjoanele. Teodora e mai sprintenă. Se înalță în poante, cochetând cu sala, de parcă ar vrea să spună: „Să știți că sunt mult mai înaltă decât vi se pare”.

Cele două aterizări succesive sunt însoțite de aplauze. Karolyi fixează dreptunghiul negru al notelor de la bârnă.

Rezultatul întârzie. Se aprinde, în schimb, la paralele: 9,75. Peste câteva secunde se aprinde și bârna: 9,75. În sfârșit, egalitate. Prima egalitate! Aplauzele cresc la apariția notei obținute de Teodora. Karolyi reflectează: „Maiestatea sa publicul, acest public ocazional din sala de gimnastică, și care simte mai bine decât judecăm noi. Specialiștii”.

C’EST TRES JOLI, MONSIEUR!

Se apropie primul mare derby al serii. Nadia Comăneci la bârnă, Nelly Kim la paralele.

Aplauzele obișnuite „la apariție” se sting repede. Cei 22.000 de spectatori din sala „Forum” sunt parcă solidari cu hotărârea de a mări timpul de concentrare al gimnastelor. Nadia e gata prima. Se pregătește să salute brigada, dar vede că arbitrele discută. Se întoarce brusc, pentru a nu aștepta sau pentru a nu fi lăsată să aștepte. Salutul ei e scurt, protocolar. „Nu cumva e prea severă fetița noastră?” Nelly Kim calcă apăsător, ca luptătorii de judo. „Am venit, am văzut, voi învinge!”

Karolyi, așezat în fotoliu, are o poziție ideală. Poate privi în profunzime, de-a lungul bărnei. Poate surprinde până și un microtangaj de un grad.

Start! Nadia e sus! S-a făcut liniște. Exercițiul la sol pare suspendat sau sedus de ceea ce se întâmplă la bârnă. Nadia dansează pe „puntea suspinelor”. Să fie oare acesta un exercițiu impus?

Doamna în vârstă de lângă Karolyi rostește ca pentru sine: „Parcă e un torero!” Karolyi o strânge de mână, apoi își lipește palmele de bărbie, a rugă. O imploră să facă liniște. Nadia continuă să danseze pe bârnă, privind când covorul sălii, când cupola, într-un vârtej amețitor, de cosmonaut, care ține respirația întregii săli. Nelly Kim își încheie exercițiul. Se aprinde nota: 9,80! Aplauzele sunt puține, ele venind mai mult din sectorul paralelelor. Nadia continuă jocul, privind în sus, cu un fel de trufie. Bela Karolyi nu mai urmărește exercițiul propriu-zis. Se uită fix la glezna piciorului stâng al Nadiei. Glezna e prinsă într-o gleznieră. Bandajul e aproape invizibil. Urmele accidentului... Se apropie momentul dificil al aterizării. Antrenorul își aduce aminte de Phenian. Va rezista, oare? Și Nadia plonjează curajos. Aterizând perfect. Uralele izbucnesc sincron, ca pe masa de montaj a unui film. Salut scurt, cu brațele rândunică. Nadia aleargă ușor, cu pași mărunți, ca o mică lebădă rătăcită pe scena Operei. Apoi, în timp ce își reia treningul, Privește pieziș — teamă sau orgoliu? — spre dreptunghiul electronic, își caută antrenorul, îl zărește repede. E în picioare. 9,90. Ovații. Karolyi aplaudă. Nadia continuă să-și desfacă bluza de trening, cu mișcări voit pedante. Poate pentru a-și masca emoția.

Celelalte fete sunt cu mâinile sus. Dans colectiv pe un ring aglomerat.

Nota Olgăi Korbuc a fost egalată! Karolyi înregistrează plusul de 10 sutimi față de Nelly Kim.

„Finalul primei manșe a fost al nostru. Teodora a egalat-o pe Turișceva. Nadia s-a desprins cu autoritate de Kim. Sigur că în economia punctajului asta nu contează — oricum, suntem conduși — dar echipa noastră avea nevoie de acest «final»”.

ȘI DIN NOU S-A PRĂBUȘIT NIAGARA...

Se schimbă aparatele. România — la sol. U.R.S.S. — la bârnă. Ungaria — la sărituri. R.D. Germană — la paralele, începe dansul. Karolyi nu mai notează nimic. „Nu se poate, nu se poate!” — rostește el cu glas tare când vede nota Marianei Constantin: 9,35. A venit rândul Teodorei. „*C'est Tres joli, monsieur*”¹⁶, îi zâmbește doamna de alături, care a început să-și dea seama de faptul că omul de lângă ea nu e doar un spectator de rând. Dar a venit și nota: 9,55! „*C'est Pas joli, madame*”¹⁷ — răspunde Karolyi, cu oarecare resemnare. Ultimul sol, cel al Nadiei, a primit 9,75, dar nota Dorinei a continuat să-l obsedeze pe Karolyi, deși publicul a însoțit cu aplauze prelungite solul „căprioarei”.

În acest moment, reporterul vă face o propunere: să trecem peste săriturile noastre, mai ales că vom reveni peste numai câteva ore.

Se schimbă din nou aparatele. România — la paralele. U.R.S.S. — la sărituri. Ungaria — la bârnă. R.D. Germană — La sol. Marta își conduce fetele spre paralele. Bela pare mai calm: „E aparatul nostru!” în sală — animație, ca la teatru, între acte. Mariana Constantin curăță cu grijă paralelele. O face cu nerăbdare și cu atenție, ca un bătrân meșter lustruitor de mobilă. Pipăie lemnul mat cu degetele, își apropie urechea de bară. Ai impresia că acordează o vioară.

Din nou Georgeta Gabor la start. 9,50, 20 de sutimi în plus față de cal. Nu e rău! Anca Grigoraș! 9,65! Normal! Mariana Constantin — 9,85! Bravo! Gabriela Trușcă — 9,75! Foarte bine. Teodora Ungureanu: 9,90! Al treilea 9,90 al serii! „Ați văzut, doamnă? Paralele sunt aparatul nostru!”

Karolyi reface seria fetelor sale la paralele: 9,50, 9,65, 9,85, 9,75, 9,90! „Ce ar trebui să urmeze acum? Doar un 10!” — se gândește Karolyi, amintindu-și că Nadia a primit, până acum, de 17 ori, nota 10. (E adevărat, nu în cadrul unei ediții a Jocurilor Olimpice.)

Nadia se apropie de paralele. E ultimul exercițiu al serii. Kim a sărit: 9,80. Carola Dombeck și-a încheiat Solul... Cam milităros: 9,40. Marta Egervari a căzut la

¹⁶ E foarte frumos, domnule

¹⁷ Nu e frumos, doamnă

Bărnă: 9,20.

Nadia s-a pregătit de atac. Pare încruntată. Și-a ținut buzele. (Un copil îmbufnat.) Atacul se produce pe neașteptate. Bara, curățată tot de Mariana, tresăltă. I se aud încheieturile. Duelul e aprig. Paralelele nu vor să cedeze. Un ochi atent le-ar putea surprinde vibrațiile aspre. Nadia ajunge în vârf. Echilibru perfect. Coboară rapid. Într-o vultă, evitând șocul cu paralelele, care par să pândescă cea mai mică deviere, pentru a frânge elanul cutezătoarei. Părul fetei arde vâlvătăi, scăpat din strânsoarea codiței de cal. Marta privește cu admirație, ca și cum n-ar fi în cauză, loopingurile acestui mic avion cu reacție. Karolyi a și parcurs mental tot exercițiul. Așteaptă, fără respirație, aterizarea. (Pentru că aterizarea e singura care mai poate ciunti acest exercițiu de geometrie pură, cu intrări și ieșiri din orbită calculate până în umbra secundelor.) Zbor final! Stop!! Urale!!! „Publicul simte, uneori, mai bine”. Nadia e înfierbântată de efort. Pentru ultima oară în această seară obraji ei sunt rumeni. Toate camerele TV o fixează. Viteza succedării planurilor e o dovadă a faptului că regizorul pare obsedat de prim-planul fetei. Nadia așteaptă. Dorina își frânge mâinile, De nerăbdare. Mariana se întoarce cu spatele, de emoție. Gabriela își presează tâmplile, ca și cum ar fi cuprinsă de Migrenă. „Și deodată — cum avea să scrie mai târziu Karolyi — s-a prăbușit Niagara peste sala «Forum». Ultimul Lucru pe care l-am văzut clar a fost apariția notei pe tabela electronică, adică acel 1,00 — din lipsă de prevedere — care a făcut înconjurul lumii, exprimând, parcă, revolta omului împotriva tehnicii atotstăpânitoare.

Apoi, totul s-a transformat într-un tumult. Fotoreporterii n-au mai respectat consemnul și au invadat sala. Vladislav Rastorski, antrenorul Ludmillei Turîșceva, aplauda din fotoliul lui. Cu jovialitatea sa de om, incapabil de invidie. Nadia a ieșit, în sfârșit, din carapacea sa și a ridicat brațele sus, oferind fotoreporterilor și operatorilor cea mai adevărată imagine a victoriei”.

...E miezul nopții la Montreal, dar Karolyi nu poate dormi, deși acasă e ora 6 dimineața „și tata se duce după lapte, pentru Andreea, iar nea Ghiță Comănesci e și el dus, demult, la Gura Văii, cu toate că, dacă stai să socoti bine, a dormit cel mult trei ore... dacă a dormit”. Antrenorul cercetează îndelung tabelul cu rezultate.

18 iulie, concursul pe echipe, exerciții impuse:

	Sărituri	Paralele	Bârnă	Sol	
<i>U.R.S.S</i>					
Grozдова	9, 50	9, 70	9, 80	9, 80	38,80
Saadi	9, 70	9.70	9, 50	9, 70	38,65
Filatova	9, 65	9, 50	9, 30	9, 50	37,95
Korbut	9, 75	9, 90	9, 80	9, 35	38,80
Turișceva	9, 80	9, 75	9, 40	9, 90	38,85
Kim	9, 80	9, 80	9, 40	9, 80	38,80
	48,40	58,35	57,20	58,05	231.85
<i>România</i>					
Gabor	9, 30	9, 50	9, 35	9, 45	37,60
Grigoraș	9, 45	9, 65	9, 60	9, 45	38,15
Constantin	9, 50	9, 85	9, 45	9, 35	38,15
Trușcă	9, 65	9, 75	9, 30	9, 30	38,00
Ungureanu	9, 65	9, 90	9. 75	9, 55	38,85
Comăneci	9, 70	10,00	9, 90	9, 75	39,35
	57,25	58,65	57,35	56,85	230,70

Gimnastele sovietice sunt pe primul loc, după impuse, cu 194,20. Diferența ar fi de 150 de sutimi. Un punct și jumătate. „Asta nu se poate!” Karolyi se apucă și scrie în jurnal, sub puterea primei impresii: „Sigur că e greu să fiu crezut, în zadar susțin eu că Mariana a fost depunctată foarte mult la sol. Cu greu aş putea demonstra cuiva, peste 2 — 3 ani, că Teodora a avut unul dintre cele mai frumoase exerciții la sol, dacă nu chiar cel mai frumos.

Ludmila Turișceva a fost o mare sportivă — nu numai gimnastă! Dar e oare suficient acest titlu de onoare pentru a se justifica un 9,90, la capătul unui exercițiu încheiat cu destule eforturi?

Accept însă, că și în acest caz pot fi bănuir de subiectivism. Unde e însă mai greu să fiu contrazis e într-o problemă de principiu. Și iată despre ce este vorba. Exercițiul impus la sol a fost opera gimnasticii românești. Specialiștii noștri au fost cei care au desenat acest exercițiu, la propunerea Federației Internaționale. Fără îndoială că faptul în sine reprezintă un mare avantaj. Când desenezi un exercițiu, te gândești în primul rând la structura tehnică și la temperamentul gimnastelor tale.

Care a fost însă rezultatul? Echipa noastră a obținut cel mai mic punctaj tocmai la solul pe care l-au desenat specialiștii români. După terminarea concursului n-am depus o contestație — flacăra olimpică te îndeamnă să te abții — dar am încercat să aflăm cauza acestei anomalii. Știți ce mi-a răspuns șefa de brigadă de la sol? Nici mai mult, nici mai puțin că gimnastele române au prezentat «o interpretare neconformă cu descrierea exercițiului». Cu alte cuvinte, românii n-au înțeles prea bine solul pe care ei înșiși l-au compus și pentru care tot ei au scris și muzica. Cum e posibil așa ceva?"

„10 E NUMAI PENTRU DUMNEZEU!”

„Nadia e, spre bucuria noastră, pe primul loc după Impuse: 39,35. E singura medie care depășește 39 de puncte. O urmează Teodora și Turișceva, cu câte 38,85. Apoi vine un «trio» sovietic, cu 38,80: Kim, Korbut, Grozdova. Diferența dintre echipele noastre este prea mare. În cel mai rău caz, ar fi trebuit să fim la egalitate de puncte. Vom vedea mâine... Teodora a fost marea nedreptățită a serii.

Turișceva și-a valorificat din plin numele. Și totuși, Teodora și Ludmila sunt la egalitate de puncte.

Așa se întâmplă când se ciocnește noul cu vechiul. Un timp se menține echilibrul.

Nadia a fost extraordinară, în primul rând, pentru acest 10! Și încă la impuse, unde Gitta Escher a venit cu rigla de calcul germană, iar Nelly Kim a adus cu ea amintirea marilor gimnaste sovietice de la paralele. Larisa Latânina și Polina Astahova... Are tata o poveste cu un profesor de matematici din Petroșani, care, din cât se spune, n-a dat niciodată un 10, în vreo 40 de ani. Bătrânul profesor era

de părere că «10 e numai pentru Dumnezeu»... Acum încerc un sentiment de tristețe.

Exercițiul de astăzi, de la paralele, adică lucrul cel mai frumos pe care l-a produs vreodată Nadia, și-a încheiat existența... De astăzi încolo, el e doar o amintire. Aparține trecutului. La ora asta, probabil că viitorul exercițiu impus la paralele a și fost desenat, iată de ce trebuie să-mi procur neapărat filmul «impusului» de astăzi. Altfel nu-l vom putea revedea niciodată. Vor veni alte proiecte, alte exerciții. Nu va mai fi timp să-l repetăm, ca să-l păstrăm în viață. Și nici nu e cazul.

Dacă te închini prea mult unui model, sfârșești prin a i te supune. Dar asta nu înseamnă că el poate fi uitat..."

CASETA CU MIREILLE MATHIEU

Karolyi revine asupra foilor de concurs. „Avem punctajul cel mai mare la paralele (49,15), singurul peste 49 de puncte, dar îl avem și pe cel mai mic (47,55), tocmai la sol. Se vede clar că e ceva în neregulă. Pentru mine, niciun argument contrariu nu stă în picioare. Solul a fost scris de noi. Asta-i tot”.

19 iulie... Surpriză! Cea mai veselă e Dorina. Nadia o privește cu admirație. Se gândește: „Cine știe dacă aș fi fost la fel de veselă în cazul în care eu aș fi pierdut cel puțin 30 de sutimi la sol?”...

Programul de astăzi e mai liber. Antrenamentul e suspendat. Nadia ia un pix și face socotelii. „Ce scrii, Nadia?” — întreabă Marta Karolyi. „Nu Scriu. Mă joc. Arbitrez impusele care au trecut”. „Și cum procedezi? Îi adaug 35 de sutimi Dorinei, la sol... îi adaug 35 de sutimi și Marianei... Asta, în cel mai rău caz, îi scad Olgăi 40 la bârnă, că era să cadă de vreo două ori, și încă 30 Lui Kim, tot la bârnă, unde a pierdut vreo 40 de sutimi din plecare, plus încă 40, înainte de aterizare și rezultatul?” „Stați să fac socotelile. Adun și scad... $35 + 35 = 70$... $40 + 30 = 70$ Tot nu iese.

Nadia. Rămân 10 sutimi dar eu nu adun să iasă. O fac doar așa, pentru Dorina și Mariana...”

„Lasă calculele, Nadia. O să avem timp să le facem, peste Vreo 20 de ani. E bine să ne liniștim un pic. Lasă calculele”. „Bine, nu mai calculez nimic”. Apoi, în șoaptă, la urechea Martei, profitând de faptul că Dorina a ieșit din cameră: „Nu calculez nimic pentru că e aproape imposibil să recuperăm mâine. Dar mă gândesc la Dorina. Cu 9,55 e ca și scoasă din concursul pe aparate. Tocmai Dorina, care are un sol atât de frumos și la care au lucrat atât de mult și dom’ profesor, și pianistul, și tovarășul Geza”.

A reintrat Dorina. E la fel de veselă. „Hai afară, că e foarte frumos! Au fetele canadiene muzică franțuzească. Hai, Mariano! Ba nu! Stai să-ți masez puțin piciorul”.

Mariana lasă cartea. Se supune. Dorina începe un masaj „profesional”, ușor, pe gleznă. „Parcă mă mai doare puțin... Simt și acum piciorul, după aterizarea de la cal, la impuse”. Dorina intensifică masajul. Se gândește, cu îngrijorare, la faptul că

Mariana are de executat „Tsukahara”, adică o săritură grea, pe care n-a executat-o de vreo 10 zile, ca să-și menajeze piciorul accidentat, în sfârșit, masajul e gata. Dorina, plină de zel, o încălță cu grijă pe Mariana, care zâmbește cu recunoștință.

Fetele sunt gata. Ar vrea să se ducă la canadience. Dar Marta e intransigentă. „Casetă” cu Mireille Mathieu a frumoasei gimnaste canadience Lise Arsenault va putea fi ascultată doar Măine, când e zi de pauză...

* * *

Karolyi își reia locul lângă mantinelă. Are din nou senzația că se află într-o cușcă. Aceeași senzație o avem și noi, cei care suntem acum pe malul Mării Negre, într-o cameră a hotelului „Dana” din stațiunea „Venus” și pentru care briza mării este doar o iluzie... „Aseară am reușit să închiriez, cu mare greutate, un televizor. Alaltăseară, la cererea vilegiaturiştilor, au fost aduse încă 10, de la Constanța, pe lângă cele existente în hotel. S-a făcut coadă la înscriere. Am făcut rost de unul. Cei rămași „fără” au început tratativele cu fericirii posesori. Acum, vrând-nevrând, am șase oaspeți în cameră, unul în vestibul și trei dincolo de ușa de la intrare, pe terasă, îmi dau seama că multe camere au adoptat aceeași formulă. Fumătorii au fost expulzați pe terasă. Ultimul dintre cei trei aflați în afara ușii privește în picioare. E ora 2 și un sfert. Cu alte cuvinte, în timp ce în sala „Forum” din Montreal e 19 iulie, ora 18,15, aici, în sala „Dana”, la „Venus”, E 20 iulie, ora 2 și 15.

Cei care n-au reușit să găsească un televizor și nici să obțină „dreptul de a privi” au plecat „la francezi”, adică la hotelul „Raluca”, de peste drum, unde e un televizor în barul de zi, chiar pe scena pe care se produce, seară de seară, animatorul profesionist al Societății turistice „Aux quatre vents”.

„Avem imagine!” Vestea e clamată simultan în tot hotelul, în frumoasa curte interioară a „Danei” se face Liniște. Pe stradă însă aleargă întârziații. Pe șoseaua asfaltată din stânga hotelului zboară mașinile. E agitație mare, ca în noaptea revelionului, când doar câștigătorii de crosuri reușesc să prindă un taxi.

„Ssst! A început!” Grupul fetelor române e din nou la bărnă. Surpriză! Prima nu va mai fi Gabor. Se pregătește Gabriela Trușcă... Dar Gabriela dispare imediat din Imagine. Regizorul, stăpân absolut al inimilor noastre, preferă solul: Angelika Hellmann (R.D. Germană). Angelika traversează covorul într-un torent rapid. Are o figură severă. De pe terasă se aude o voce de bărbat bine dispus: „Da mai răzi puțin, fetițo!” Apare, nota. O notă Bună: 9,70... Imaginea e comutată rapid spre bărnă, astfel încât prindem și nota Gabrielei: 9,60. „30 sutimi peste Impuse!” — precizează tânărul recepționar Dorin, care șade așezat turcește, pe covor, și scrie totul într-un caiet, la lumina imaginii... Dar, pe neașteptate, imaginea începe să fileze. Ne repezim trei deodată spre televizor.

„Nu!” — strigă Dorm cu o forță pe care nu i-aș fi bănuț-o. Imaginea se reface, ca întotdeauna, singură. „Ce bine!” Prindem bărna Ancăi Grigoraș. „Bravo, Ancuța!” — strigă, ca din senin, o femeie trecută de prima tinerețe, pe care nu știu cum o cheamă — locuiește alături — dar care e sigur moldoveancă, pentru că a-ul final de la Ancuța e mai mult ă. 9,70! Micul „Forum” de la hotel „Dana” aplaudă. Sunt

nevoit să fac apel la liniște. S-ar putea totuși să mai doarmă cineva în această extraordinară noapte de iulie, Cu o lumină lăptoasă ireală, dar nu pentru că se apropie zorile, ci pentru că luna mai stăruie, leneșă, dincolo de elevatorul cel mare din golful Mangaliei... Dorin profită de acest moment de liniște: „Ce ghinion are Anca... Deși a luat 9,60 la impuse, iar acum — 9,75 la liber alese, nu va intra în finala pe aparate”. „Și de ce, mă rog?” Pentru că în Concursul primelor 6 intră doar două gimnaste din fiecare țară. Anca Grigoraș, care a adunat 19,35 puncte — medie mare, nici vorbă — va trebui să cedeze locul său unei Gitta Escher sau Pohludkovei, care vor avea medii mai mici; și asta pentru simplul fapt că ea, Anca, e într-o echipă cu Nadia și cu Teodora”. Cei din jur nu prea înțeleg, dar se lasă păgubași. Dorin știe prea multe...

Urcă Teodora. Regizorul, slavă Domnului, a ales din nou bârna, deși la paralele e Turișceva.

Teodora se repede cu mult curaj spre bârnă. Ai impresia că acolo sus se află cineva căruia vrea să-i ceară socoteală. Mișcări aspre. Nete. (Fără menajamente.) Îmi dau seama că e un pic de ură în privirea Teodorei, la orice contact cu bârna, acest veritabil instrument de tortură... Acum se apropie faimosul stând pe mâini al Teodorei. Picioarele întinse, șpagat aerian perfect, rotație înceată. Palmele patinează delicat pe bârnă. Orice grabă ar putea strica totul. Picioarele își continuă compasul aerian. Izbucnesc aplauze. Sala crește. Rotația a depășit semicercul. Aplauzele urcă. Ochii fetei urmăresc cu febrilitate translația palmelor. Dar picioarele? Oare cine conduce picioarele? Nimeni. Mișcarea lor e automatizată. Ceva tot trebuie făcut în afara comenzilor pentru ca scoarța să conducă milimetric mișcarea palmelor devenite picioare, pe o suprafață atât de puțin potrivită rotației! În sfârșit, cercul se apropie de închidere. Picioarele balansează ușor, amintind tuturor — era și momentul — că sus, pe bârnă, se află o ființă vie. Uralele cresc. Se aplaudă zgomotos. Cei 22.000 uită că ieșirea din acest stând pe mâini e, la rândul său, tot un mers pe sârmă, în sfârșit, Teodora accelerează, plonjează și revine pe... pământ. Vocea crainicului nu se mai aude. Teodora execută un pas lateral, ca și cum ar vrea să scape de bârnă.

Zâmbește larg, extenuată. Apropie pe furiș piciorul celălalt. Poziție de Drepti! Brațele sus!

Aplauzele cresc mereu. Dorin scandează, pe neașteptate: „Ze-ce, ze-ce!”, vrând parcă să influențeze un juriu aflat la 10.000 de kilometri. Teodora se îndreaptă spre bancă. Are puterea de a glumi, împleticind ușor picioarele, ca Charlot. Își revine însă imediat și privește cu ochi reci spre tabloul electronic. Se Aprinde nota: 9,85! Aplauzele continuă, dar nu cresc la vederea notei. Sala ar fi vrut, și ea, ceva mai mult.

„CONCORDE” ÎȘI IA ZBORUL...

Dorin e foarte vesel: „Nu poate pierde me...”. Un protest colectiv întrerupe comentariul tehnic al tânărului statistician care își răsfoiește mereu caietul, căutând

— de astă dată — pagina impuselor...

Apelul la liniște este firesc. Se apropie „momentul Nadia”. În camera suprapopulată nu mișcă nimeni. Ușile sunt larg deschise, toate, dar nici o adiere nu se simte în această noapte tropicală în care se aude, de afară, doar susurul unui furtun uitat deschis pe gazonul îngălbenit din curtea interioară.

Nadia prelungește, la nesfârșit, preparativele. Sau așa ni se pare. E încruntată. Pe bancă, fetele au încheiat scurta festivitate în cinstea Teodorei. Acum stau nemișcate. (Niște copii în culise.) Din acest moment și până în Noaptea de 22 iulie, nicio greșeală nu mai e admisă... Nadia avansează cu pași ușori. Salută. E gravă, îmi e puțin teamă de această privire care nu pare să ceară nimic brigăzii de arbitre și care ar putea supăra, poate, prin trufie... Nadia se oprește. Acum e cu spatele la camera TV. Spatele lat al unui copil mult mai puternic decât lasă impresia... Așteptăm cu emoție startul. Nadia stă nemișcată, așteptând, la rândul ei, semnalul de nimeni știut al unui influx; sau poate că își numără bătăile inimii. Această urcare frontală pe bătăie mă îngrozește. Am Impresia că e un plonjon spre balustrada unui balcon, la Etajul 15...

Nadia a pornit! Înălțare lină, ca a unui mic „Concorde”, în sală s-a făcut liniște. Se aude doar melodia frumoasă a solului. Pași pe bătăie, ușori, ca de balerină. Apoi, deodată, baletul piere și face loc gimnasticii... Cele două flick-flackuri întrerup curgerea timpului, în sală nu se mai aude niciun aparat fotografic. Nu se mai vede niciun blitz fulgerând pe ecranul negru al tribunei. Muzica solului continuă. Nici nu știu, de fapt, dacă e muzica solului. Nadia lucrează în ritmul muzicii. E o halucinație a privitorului? Exercițiul se apropie de sfârșit, îi cunosc finalul, îmi dau seama că nimic nu se mai poate întâmpla. Și totuși, am un moment de panică. Mai sunt câteva secunde până la aterizare. Violența rotației mă face să închid ochii. Aterizarea e perfectă. Nadia a încremenit într-un stop-cadru. Sala „Forum” explodează. Sala „Dana” reproduce totul, pe bandă. Dar ce-a fost asta? Femeia de lângă mine, moldoveanca, se prăbușește de pe scaun. Ne repezim spre ea. „atac de cord!” — șoptește Dorin, atotștiutorul. Se aprinde lumina. Cineva aruncă un pahar de apă peste capul palid. Femeia deschide ochii. Și-a revenit din leșin. „Cum vă simțiți?” „Nu vă fie teamă”. „Dar ce s-a întâmplat?” „O, nimic. Mi-am ținut respirația în timpul exercițiului. Am exagerat puțin. Dar n-am îndrăznit să respir Cum e posibil?” „Uite că e posibil”. Se ridică anevoie. E poftită în fotoliu. Cere un evantai, Îi confecționăm unul. Apucăm ultimele secunde ale reluării. Am pierdut ceva! Dar nu are nicio importanță. TV-ul canadian reia încă o dată flick-flack-urile, „Danilova” și aterizarea... Peste câteva secunde, imaginea difuză a reluării cedează loc unui prim-plan limpede, pe viu, cu Nadia. Fetița zâmbește. Se uită spre toate cele patru colțuri ale tribunelor, își joacă degetele de la mâini deasupra capului, cu o coroniță imaginară... Aplauzele continuă. Se așteaptă nota. Camera TV e fixată parcă definitiv pe dreptunghiul negru al tabelului electronic. Și nota apare fabulos: 1,00! Publicul e în delir. Pe terasa interioară a hotelului „Dana”, oameni necunoscuți se sărută... Electroniștii canadieni n-au reușit să corecteze computerul. N-au reușit, n-au avut timp sau, asemenea jucătorilor de ruletă, au

refuzat să creadă că un număr fix poate să se repete chiar cu bila următoare...

...Se apropie zorile. E aproape 3 și jumătate. Autobuzele dinspre gara Mangalia au început să circule, în sala „Forum”, grupul fetelor noastre e la paralele... Nota Ancăi Grigoraș apare pe tabelul electronic: 9,75. Se pregătește Mariana Constantin. Are fața chinuită. (Mult mai târziu aveam să aflăm că „Tsukahara” Marianei a fost un act de mare curaj.) Ia o bucățică de glass-papier. Șterge bara. Ne privește cu oarecare tristețe. Sau poate că o mai doare piciorul. Se decide brusc. Atacă paralelele. Zboară sub bară, aproape atingând covorul. Marta trage trambulina.

Mariana se luptă cu paralelele. Lucrează cu o forță neobișnuită. Stau și mă gândesc dacă se poate face ceva mai mult. Nota îmi dă pe jumătate dreptate: 9,85! O notă foarte mare pentru o gimnastă fără nume și, pe deasupra, cu glezna nerefăcută... Urmează Teodora. Alt stil. Mlădieri spectaculoase, reveniri abrupte, ascensiuni neașteptate: 9,90! Dorin se ridică în picioare: „Susțin orice pariu. Nadia va lua 10! „De unde știi?”, îl întreb ca să-l necăjesc... „Seria echipei noastre la paralele mă obligă. Nu uitați că sunt student la matematici și am studiat numerele ieșite la cazinoul din Monte Carlo, între anii 1935 și 1939 Lasă glumele, Dorine! „Nu glumesc deloc. Dacă sunteți curioși, vă anunț sena noastră la paralele: Trușcă — 9,85, Gabor — 9,60, Grigoraș — 9,75, Mariana — 9,85, Teodora — 9,90 și, bineînțeles, Nadia — 10 Bine, dar nu e serie — răspund — Gabor e sub Trușcă”. Dorin zâmbește Superior: „Gabor a deschis seria la exercițiile impuse. Dacă rămânea a patra în serie, ca la impuse, aveam scara perfectă, adică scara aritmetică...”. Culmea e că nu râd prea mult de fanteziile lui Dorin. Vreau să sper că există o logică, fie și absurdă, în combinațiile cam alchimiste ale studentului-recepționar, care, în era calculatoarelor din generația a patra, pigulește cu creionul și guma tabelele cu numere de la Monte-Carlo.

NUMERALUL CARDINAL...

E ora 3 și 36 de minute. Nadia se aruncă pe paralele. Ce bine înțeleg acum leșinul vecinei mele!

În mod normal nu ai cum respira privind acest exercițiu pe parcursul căruia probabil că nici Nadia nu respiră și pe care îți este aproape imposibil să-l urmărești... Deși ai în față doar două bare paralele, desenul foarte complicat al mișcării îți creează impresia unui păienjeniș de liane, prin care „copilul păduri” se furișează miraculos, propulsat de duhuri misterioase. Dar iată că, în sfârșit, a ajuns în vârful copacului. Verticala e perfectă. Stând pe mâini, pe baza de sus. Picioarele întinse se pierd spre cupola de penumbră a sălii. Am o clipă senzația că mă aflu la Acapulco, în momentul în care înotătorul — sinucigaș”, pornește în zbor, cu capul în jos, spre cazanul cu valuri... Nadia rupe verticala. Se arcuiește. Se frânge. Ajunge din nou sus. Pare suspendată. Mă gândesc cu groază că jos nu există nicio plasă.

Un nou picaj, însoțit de un veritabil slalom printre bare. Echer cu complicitatea

barei de jos. Crescendo. Răsturnări. Brațe încrucișate. Faimosul subsalt cu întoarcere, care îi poartă numele...

Paralelele plâng, cerând îndurare, în sfârșit, o ultimă bătaie, pe o trambulină inexistentă, și aterizare. Paralelele, acum eliberate, își sună bucuria, vibrând ca o coardă de violoncel. Acum, sala nu mai e sală. E un stadion englezesc de fotbal sau o arenă mexicană de *corrida*. Toată lumea e în picioare. Flutură batistele. Lipsesc doar petardele. Brigada de arbitre nu mai are putere de decizie.

Acum votează sala. Un referendum cu 20.000 de participanți. Se Aprinde dreptunghiul de mahon cu măregele sale electrice: 073 (n.r., numărul de concurs al Nadiei la J.O.), Iar dedesubt — 1,00! — faimoasa eroare a computerului. Mă gândesc că această eroare e, poate, premeditată. Cine știe dacă programatorul n-a vrut să comită eroarea, cu de la sine putere? Cine știe dacă nu a gândit ca un matematician: „Am să înlocuiesc primul 10 — dacă acesta va veni — cu UNU, numeralul cardinal, prima treaptă a scării, cel dintâi dintre numere, luat ca bază a oricărui calcul, a oricărei evaluări?

Ce motive aș avea să rămân la 10? Asul, care e mai mare decât decarul, înseamnă tot unu... Și de ce n-aș fi și poet? Perfecțiunea nu poate fi sugerată prin acest 10 de școală, ci prin UNU, acest unu care poate furniza un singur subiect”.

Afară se luminează. Televizorul s-a stins. Mergem spre mare. Lume multă, pe străzi. Toți vorbesc atât de tare, încât nu se aude nici zgomotul tractoarelor care afânează plaja... Ne întoarcem. Somnul a pierit. Răsucesc butonul aparatului de radio. Parisul! Trimisul revistei “Express „Paul Katz, este citat în direct: „...L'équipe Roumaine de filles-fleurs — 15 ans et denii de moyenne D'âge — a eclipse U.R.S.S., pourtant, medaille d'or... La Gymnastique olympique c'est merveilleux. avec Nadia Comăneci, c'est tout simplement, de l'art”¹⁸

U.R.S.S. Campioană olimpică și medalie de aur — 390,36; 2. România — medalie de argint, 387,15; 3. R.D. Germană — medalie de bronz, 385,10; 4. Ungaria — 380,15; 5. Cehoslovacia 378,25; 6. S.U.A. — 375,05; 7. R.F. Germania, 373,50; 8. Japonia — 372,10 etc.

* * *

Răsare soarele. Nu mai e de stat în casă. Ce-ar fi să profităm de jocul etern al meridianelor și să ne întoarcem la Montreal? Acolo mai e o oră până la miezul nopții, spre 20 iulie... Cred că am venit la timp. În cadrul conferinței De presă, răspunde Larisa Latinina: „În ceea ce privește Nota 10, pot spune că nimeni nu e perfect. De altfel, în aceste prime două zile de concurs am numărat 45 de note de la 9,80 în sus”.

¹⁸ Echipa română, alcătuită din fete-flori, media de vârstă 15 ani și Jumătate, a eclipsat echipa U.R.S.S., care a obținut totuși medalia de aur. Gimnastica olimpică este minunată. Cu Nadia Comăneci, ea ajunge pur și simplu în zona artei.

VARIAȚIUNI PE TEMA PERFECȚIUNII...

Comentatorul postului american de televiziune CBS solicită, operativ, în transmisie directă, părerea fostei campioane a Americii, Cathy Righy Mason. Răspunsul este la fel de operativ: „Arbitrele s-au aflat în lojă, nu în altă parte. Ele au început cu note mari. Dar Nadia Comăneci a marcat o atât de mare superioritate față de celelalte gimnaste, încât nu i s-ar fi putut acorda altceva decât 10”. Reporterul insistă: „Dar dacă Nadia Comăneci s-ar fi aflat în competiție cu o dimensiune abstractă și nu cu ființe omenești... Dacă n-ar fi sedus mulțimea, așa cum s-a întâmplat, i-ați mai fi acordat nota 10?” Righy stă o clipă pe gânduri, mai mult pentru a-și formula răspunsul. Vrea să fie cât mai plastică: „Dacă Nadia Comăneci ar fi evoluat singură, într-o cameră închisă, ar fi primit tot 10”. Un reporter din apropierea... interviului notează: „Astăzi, biletul de 16 dolari pentru sala «Forum» s-a vândut la negru cu 100 de dolari. Cred că e un argument nu lipsit de importanță în această dispută teoretică pe tema perfecțiunii”.

* * *

Nadia revine cu o oarecare întârziere în grupul prietenelor sale. „De ce ați întârziat?” Răspunde Marta, care a însoțit-o: „Nadia a fost chemată din nou la controlul antidoping. Se pare că e prin tragere la sorți. Ceea ce mă miră e că am fost ieri și că am revenit astăzi”. Nadia explică, stingherită, că nu e chiar atât de simplu, după două ore de concurs... într-adevăr, nu e prea plăcut acest prelungit test de cinste (sau necinste) pe baza unei eprubete. Și nu e plăcut, în primul rând, că tot acest personal calificat, în haine imaculate, care te privește cu ochi imparțiali și reci, nu exclude posibilitatea ca formidabilul „salt Comăneci” să fie „opera” unei injecții făcute pe furiș... Mă gândesc că Eddy Merckx, după o cursă ciclistă de fond, a trebuit să stea și el o oră și jumătate, în camera de recoltare, deși medicii — fiind și ei grăbiți — i-au oferit, drept stimulent, două sticle de bere. A doua zi, într-o revistă ilustrată, Merckx tuna și fulgera: „Poate că domnii cu controlul antidoping își închipuie că sunt un Manneken Pis?”¹⁹

Karolyi își scoate *Jurnalul* din sertarul biroului. Astăzi simte nevoia de a scrie imediat o scrisoare pe care nu o va expedia niciodată: „Stimată Larisa Latâмна... V-am auzit la conferința de presă. Nu intenționez să contrazic o mare campioană. Sunt absolut de acord cu dumneavoastră: Nimeni nu e perfect. Dar nu pentru că nu reușește la un moment dat să facă foarte bine ceea ce și-a propus, ci pentru că în momentul în care a realizat ceva foarte, foarte bine, s-a și născut — la sugestia acestui foarte, foarte Bine! — dorința de mai bine. De altfel, dacă ați fi auzit ce a spus micuța mea Nadia, adică un copil, la conferința de presă — «Vreau să

¹⁹ Celebră fântână din centrul Bruxelles-ului, veche de peste 300 de ani. Apa nu țâșnește prin gura unui leu, a unui pește sau a lui Poseidon. Apa e „furnizată” de un copilaș de bronz, foarte preocupat de ceea ce reușește să facă în acel moment.

perfecționez în continuare ceea ce am reușit aici» — n-ați mai fi insistat atâta în discuția despre perfecțiune. Ca să fiu sincer, mi-a plăcut cel mai mult replica unui reporter în momentul în care Nadia a făcut scurta ei declarație. Știți ce a spus reporterul? «Dacă sunteți hotărâtă să continuați perfecționarea, o veți putea face numai dacă inventați un alt sport.» Dar, repet, nu despre asta vreau să vă scriu, în paranteză fie spus, dacă țineți la părerea mea, Nelli Kim n-a fost perfectă la sărituri — în raport cu exigențele dumneavoastră terminologice — dar a meritat nota 10. Ceea ce înțeleg mai puțin este supărarea dumneavoastră față de cele 45 de note de la 9,80 în sus, acordate în primele două zile. Sunt, într-adevăr, 45. Le-am numărat și eu. Le-am și sortat. 22 au fost acordate echipei dumneavoastră, 12 — echipei mele, 8 echipei R.D. Germane și 3 — echipei Ungariei. Cu alte cuvinte, ați obținut o jumătate din notele excesive. Poate să fie acesta un motiv de supărare?... Și acum, pentru că vreau să fiu sincer până la capăt, dați-mi voie să vă spun că plafonul ridicat al notelor a dezavantajat-o foarte mult pe Nadia. Să știți că, în calitate de antrenor, nu sunt foarte măgulit de faptul că între exercițiul la paralele (impus) al Nadiei (pe care foarte mulți specialiști l-au considerat perfect) și cel nu destul de nou al Olgăi Korbut este o diferență de numai 10 sutimi. Situația avea să se repete și la exercițiile liber alese... După cum mi se pare foarte mică diferența între bârna liberă a Nadiei și cea a Ludmilei. Vreau să vă mai spun că nu Nadia a fost aceea care a declanșat, prin farmecul ei personal, plafonul notelor. Tonul notelor mari l-au dat capetele de afiș. Asta este o realitate obiectivă, pe care nu o contest. Capul de afiș rămâne cap de afiș, până când vine altul să-l înlocuiască. Dumneavoastră ați avut trei capete de afiș, două dintre ele fiind rezultatul firesc al Olimpiadei de la München: Turîșceva și Korbut. Cu alte cuvinte, trecutul (Kim se înscrie în excepție) a fost răsplătit cu 9,90. Prezentul a primit doar 10 sutimi în plus. Nu vi se pare cam mică diferența în favoarea unei gimnaste despre care se spune că reprezintă un moment nou în sport? Dar, să nu ne grăbim. Deocamdată, Nadia — ca urmare a celor «45 de la 9,80 și mai mult» are un avans de numai 40 de sutimi asupra perechii Kim-Turîșceva. O singură cădere ar putea face ca gimnasta cu trei de 10 e în două zile să lupte pentru medalia de bronz în clasamentul individual. Cam așa stau lucrurile, stimată Larisa Latynina, după aceste două zile de concurs”.

* * *

20 iulie. Azi e zi liberă. Măine e concursul primelor 36 de gimnaste...

Și pentru că am ajuns aici, dați-mi voie să fac o paranteză, ca să lămurim unele lucruri. Acest concurs al primelor 36 de gimnaste este destul de bizar, chiar și pentru unii specialiști, în clasamentul general, după impuse și liber alese, 6 gimnaste române se află în primele 21 de locuri.

Dar pentru că regulamentul permite ca în grupul „primelor 36” să promoveze doar câte trei gimnaste din fiecare țară. Anca Grigoraș (locul 15), Gabriela Trușcă (locul 18) și Georgeta Gabor (locul 21) sunt eliminate, în timp ce gimnastele clasate pe locul 60 (de Keukeleire, Belgia), 61 (Kirceva, Bulgaria) sau chiar 71 (McDonnell, Canada) continuă cursa.

Concursul primelor 36 are misiunea de a stabili Ordinea în clasamentul individual compus, adică de a o înfățișa lumii pe campioana olimpică absolută. Deocamdată, după cele două zile de întrecere (impuse + liber alese) care au stabilit ordinea pe echipe, situația la individual compus e următoarea:

1. *Nadia Comăneci* 2. *Nelli Kim*, 3. *Ludmila Turișceva*, 4. *Teodora Ungureanu*, 5. *Olga Korbut* 6. *Gitta Escher*, 7. *Elvira Saadi*, 8. *Marion Kische*
79,05; 78,25; 78,25; 78,05; 77,95; 77,60; 77,45; 77,20 etc

Nadia, după cum vedeți, are un avans frumos (80 de sutimi), dar regulamentul e diabolic. Toate mediile se împart acum la doi. Și astfel se ajunge la clasamentul:

1. *Nadia Comăneci* 39,525
2. *Nellikim* 39,125
3. *Turișceva* 39,125
4. *Teodora Ungureanu* 39,025
5. *Olga Korbut*, 38,975
6. *Gitta Escher* 38,800
7. *Elvira Saadi* 38,725
8. *Marion Kische* 38,700

Dintr-odată lucrurile se schimbă. Cele 80 de sutimi avans, care ofereau o marjă de siguranță — se știe că orice cădere e sancționată cu 50 de sutimi — devin doar 40 de sutimi. Cu alte cuvinte, e un fel de a lua totul de la capăt. Acum, orice cădere poate fi fatală. Deci, la pândă: Kim, Turișceva. Ungureanu, Korbut. Clasamentul la individual compus se alcătuieste din suma preliminară — de exemplu, Nadia Comăneci, 39,525 — la care se va adăuga totalul celor patru aparate din ziua de 21 Iulie. După aceste câteva observații (sper) lămuritoare, să revenim în satul Olimpic.

PRINCIPIUL LUI ARHIMEDE...

...Aseară, după ce a scris în Jurnal, Karolyi a pus pe hârtie planul zilei de 20 Iulie, care e zi liberă... Întâlnirea de dimineață, din fața liftului, e operativă: „Copii, astăzi trebuie să rețineți că suntem exact la jumătatea drumului și că, deocamdată, ca să fim împăcați cu noi înșine, trebuie să admitem că am pierdut medalia de aur pe echipe. (Bineînțeles că asta e o discuție mai largă, pe care o vom avea mai târziu.) Vreau să vă comunic că în cursul dimineții vom avea antrenament la bârnă și la paralele. După-Amiază, la toate aparatele”.

...Sala „Forum”. Așa cum era de așteptat, aproape nici o echipă nu se consideră în zi liberă. Cei din tribună sunt surprinși totuși de faptul că România se prezintă la antrenament cu toate cele șase gimnaste din concursul pe echipe, plus rezerva (n.r. Marilena Neacșu). Un antrenor canadian se apropie de Iolanda, interpreta lotului român. Îi spune ceva. Iolanda îl conduce spre Karolyi.

Canadianul i se adresează, oarecum stingerit, în franțuzește antrenorului

român: „Vă rog să mă iertați că intervin, dar regulamentul de concurs al primelor 36 atrage automat eliminarea a trei gimnaste. Văd însă că echipa României... Poate că domnul Karolyi...”. Iolanda se pregătește să facă oficiul de interpretă, dar Karolyi o întrerupe: „Domnișoară, am înțeles. Te rog să-i mulțumești domnului... Cunosc, bineînțeles, regulamentul. Am însă o idee fixă. Pentru mine, gimnastica este, în primul rând, un sport de echipă. De altfel, cele trei «eliminate» nu mi-ar ierta ideea de a le lăsa pe bancă. Vă rog să-i spuneți că eu mi-am îngăduit să modific puțin principiul lui Arhimede.

Varianța mea ar fi următoarea: «Un corp de atlet, cufundat într-un șezlong, pierde o parte din *calitatea* sa echivalentă cu cantitatea de inerție acumulată.»” Iolanda a tradus, canadianul a zâmbit, fără a putea să-și ascundă mirarea, și a întrebat — de astă dată cu un vizibil interes profesional — dacă după-amiază mai este programat vreun antrenament. Karolyi a răspuns că al doilea antrenament al zilei prevede lucru la toate aparatele. A mai adăugat că a doua zi, 21 iulie, de dimineață, echipa sa va fi din nou în sală, pentru un nou antrenament: „Concursul pentru atribuirea titlului olimpic la individual compus începe abia la ora 16.00, iar inactivitatea din timpul dimineții ar putea să dea totul peste cap”.

ECHIPA ROMÂNIEI MERGE SINGURĂ!

21 iulie 1976. Holul din fața liftului, locul de întâlnire obișnuit al copiilor cu antrenorul.

Karolyi, mereu foarte atent, simte că astăzi e un plus de agitație. Un polițist se apropie de el, cu pași ușori: „Să nu vă puneți probleme, domnule. E ceva normal. Astăzi avem ordin să întărim securitatea dumneavoastră. Nu mai mergem cu alte echipe în autobuz. România merge singură la sală. Vă rog să permiteți ca în microbuzul nostru să intre câțiva oameni de-ai mei.” “Dar de ce toate acestea?” — întreabă Karolyi. „Cest pas ma faute... C'est a vous...”²⁰ — răspunde zâmbind policeman-ul. Apoi face un pas spre Nadia și o arată, glumind, cu degetul: „Voici la coupable!”²¹

Dar gluma se îngroașă. Sosesc trupele de securitate. Vehicul antemergător. Vehicul postemergător. Motocicliști pe flancuri, între timp, un elicopter a și început să se rotească deasupra. Karolyi îl întreabă prin semne pe policeman dacă nu cumva și elicopterul... Policeman-ul răspunde afirmativ.

Karolyi se gândește că toată această desfășurare de forțe nu e prea bine venită. Simte că fetele sunt puțin intimidată de cele ce se întâmplă. „Va trebui să joc teatru”. Și Karolyi e cuprins, pe neașteptate, de o bună dispoziție: „Ați văzut, copii, cum își face poliția reclamă? Se joacă de-a hoții și vardiștii, dar nu ca în curtea școlii noastre, ci cu utilajul cel mai modern posibil... Apropo de reclamă. Știți ce-am citit,

²⁰ Nu e din cauza mea... Dumneavoastră sunteți cei care...

²¹ Iată vinovata!

azi de dimineată, într-un ziar belgian de limbă franceză? Că tu, Nadia, vrând să intri ieri în satul Olimpic, ai fost oprită la informații cu cuvintele: «Fetițe, aici nu-i pentru copii. Aici intră numai sportivii Olimpici.»” Fetele râd, dar trag cu coada ochiului la ce se întâmplă afară, între timp, microbuzul pleacă. Umbra elicopterului avansează, se joacă pe asfalt, pătrunde în vitrine, se pierde prin ganguri, revine, ca o umbreluță peste zebrele pline de pietoni.

În sală se uită totul. Se lucrează intens. Karolyi constată că e cel mai bun antrenament din câte a făcut în Canada. Argument? N-a vorbit nimeni. Nu s-a oprit Nimeni. S-a lucrat, ca acasă, prin semne.

...Revenirea în satul olimpic e la fel de „blindată”. polițiștii intră până în holul restaurantului.

Dar prânzul e cu peripeții. Reporterii au pândit momentul, ascunzându-se cu o inventivitate extraordinară. Ce importanță are, pentru ei, faptul că Nadia Comăneci joacă, în această după amiază, meciul vieții sale? Reporterul adevărat trebuie să facă orice. La masă, în spatele Nadiei, zeci de reporteri radio și tele, plus cei înarmați doar cu pixul, sunt angajați într-un veritabil meci de scrimă, cu singura diferență că, în locul spadelor, au microfoane. Microfoanele învâluie capul Nadiei, într-o aureolă ciudată. Cei care privesc de vizavi au, în sfârșit, revelația Capului Meduzei.

Firele împletite ale microfoanelor lasă Impresia că Nadia cultivă o coafură de avangardă. Doi reporteri radio și-au depus microfoanele pe masă, lângă cuțit și furculiță. Ei sunt mai pretențioși. Vor și ambianță. Zgomot de tacâmuri. Gâlgâit de apă minerală. Dar Nadia nu mai poate rezista.

Fuge de la masă. Doi reporteri apar ca din pământ. Și „din pământ” nu e doar un fel de a spune, pentru că s-au catapultat efectiv din șanțul de aerisire.

În sfârșit, oarecum în siguranță, acasă. Marta constată cu satisfacție că fetele au adormit în câteva secunde. Se gândește la portretul pe care soțul l-a făcut Nadiei, alaltăseară, la conferința de presă: „Cea mai strălucită trăsătură — a Nadiei se află în puritatea tehnică — a performanței sale. Din punct de vedere fizic, Nadia este iute, veloce și flexibilă, în rândul calităților psihice vreau să subliniez inteligența, puterea de concentrare inegalabilă și, mai ales, curajul”. Martei îi stăruie în memorie, în primul rând, puterea de concentrare. Cum poți dormi atât de liniștit, cu câteva ore înainte de finala individualului compus? Fetele continuă să doarmă. Marta privește pe fereastră, gânditoare: „Așa dorm, probabil, și cosmonauții”.

ASTĂZI SAU NICIODATĂ

Într-o altă cameră, Bela Karolyi umblă fără încetare. Drumul între ușă și fereastră l-a făcut, poate, de 100 de ori în ultima oră. Nu prea are aer. „E un fel de închisoare acest bloc-piramidă, cu etaje în trepte. Și cu atât de multe paturi în camerele sportivilor. Și cu atâția polițiști pe culoare și în holuri, în uniforme și în haine civile. Să fie adevărat că a sosit și Kojak la Montreal?”

Bela Karolyi se uită mereu la ceas. Timpul trece greu. Și ce chinuitor e gândul

că peste numai șase ore, cel mult, se va ști totul. Totul! „Adică cum totul?” „Da, totul!” — își răspunde Karolyi, de parcă ar sta de vorbă cu altcineva... Pe masă găsește ziare și reviste. Descoperă — ce plăcere! — o fotografie a lui Năstase, într-un „New York Herald Tribune”. Ilie râde și face cu ochiul. Ilie Năstase! O, de câte ori nu s-a gândit la Ilie! „Timp de opt ani, noi am tins mereu spre un model.

Ilie, dimpotrivă, a avut o idee opusă: să facă mereu *altfel*... în ciuda acestui efort de Imaginație, el pare inepuizabil, de peste 10 ani. Uneori, mă gândesc că Ilie Năstase e un miracol. Cum e cu puțință să te urci în avion, în fiecare duminică seară, și să începi un nou concurs, luni dimineată, azi la Tokio și mâine la Buenos Aires? E formidabil. Nici vorbă. Și totuși, există în cariera lui Năstase câteva întâmplări care mă pun pe gânduri, tocmai pentru că mă interesează direct. Acum patru ani, la Wimbledon, Năstase era mai bun decât Stan Smith. Și a jucat finala. A condus cu 2 — 1 la seturi. Dar a pierdut. De ce? N-a rezistat tensiunii, la București, în finala Cupei Davis, tot cu americanii, n-a rezistat din nou tensiunii. De ce oare? Când am plecat de acasă, pe ultima pagină, în «Sportul», am citit scris cu litere mari: «Ilie Năstase n-a mai avut nerv».

Se vorbea despre finala Pierdută cu Borg, la Wimbledon (n.r., 3 iulie 1976). «De ce nu a rezistat niciodată tensiunii?» Prietenii lui, ziariștii, zâmbesc oarecum superior! «E un romantic. E om de zi. Un om de inspirație. E ultimul dintre romantici.» Să fie oare suficient? Nu cred. Noi am eliminat romantismul. Matematica gimnasticii e mai puțin spectaculoasă... De fapt, toate astea sunt vorbe, nu gânduri. Peste câteva ore voi ști totul. Până acum, Nadia a căzut de sute de ori la bârnă, de sute de ori la paralele. Totul e să nu cadă astăzi. Dacă Nadia cade, am pierdut TOTUL. Dar dacă astăzi rezistă... în primul rând astăzi... nu altă dată... astăzi... și apoi niciodată, atunci înseamnă că... oh, ce greu e să aștepti! Dacă ar fi căzut alaltăieri, mai aveam o speranță: Astăzi, se mai putea reface totul, se mai putea recupera. Greu, foarte greu, dar nu imposibil. Dar pentru că nu a căzut alaltăieri, *astăzi* nu mai există alternativă, speranță, cale de recurs. Astăzi, 21 iulie 1976...”

* * *

...Karolyi e din nou în fotoliul său. Copiii au intrat. Are impresia că plutesc. „Te pomenești că am început să am halucinații!” Vacarmul crește. Karolyi încearcă să se convingă că e un om lucid. Că Nadia e oricum mai bună decât Nelli Kim și că nu este cazul să-și piardă capul. Rostind mereu, în gând, astăzi, astăzi, astăzi... începe încălzirea la aparate. Ordinea nu mai este a primelor două zile. Cel dintâi aparat va fi calul de sărituri. Karolyi începe să regrete că nu e bârna, aparatul de care s-a temut atât de mult în prima zi... începe să aibă obsesia calculelor.

Prin fața lui joacă cifrele. 39, 525... 39,125. „De ce să mă complic cu cifrele? Mai avem doar 40 de sutimi. Atât, și nimic mai mult”. Nadia umblă cu oarecare nepăsare pe mocheta infinită din fața calului. Karolyi continuă obsesia: „Totuși, parcă e mai bine că începem cu săriturile. Ultimul aparat, paralelele, vor învinge”.

Nadia se apropie de start. Pornește. A sărit! S-a mișcat în momentul aterizării. „Dar ce importanță are asta?”, Strigă Karolyi, ușurat de faptul că Nadia a sărit bine.

Săritura a doua repetă desenul. Dar antrenorul își dă seama că publicul este ușor decepționat de mica deplasare a picioarelor în momentul aterizării. Cine a mai avut timp să vadă că echerul „Tsukahara” plutește la câțiva metri deasupra calului? Săritura e atât de rapidă, încât cea care decide, în ochii mulțimii, este aterizarea. Iar reacția mulțimii apasă pe capul arbitrelor. Karolyi așteaptă nota. Și nota se aprinde, cu destulă răceală: 9,85. E mult, e puțin? Asta se va vedea după ce va sări Nelli Kim... și Nelli Kim sare. O săritură frumoasă, „deloc dramatică” — gândește antrenorul — dar mai sigură la aterizare. Se așteaptă, din Nou, nota. În ochii lui Karolyi, nota lui Nelli Kim pare scrisă cu petarde: „1,00”. „Am pierdut și mitul!” Karolyi operează scăderea, cu viteză electronică: „Ne-au mai rămas doar 25 de sutimi!” Un gest, o secundă, un grad, un simplu pas înainte, într-o cursă care va mai dura aproape două ore...

...Schimbare de aparat. Fetele se îndreaptă spre sol. Karolyi o urmărește pe Nadia. O vede de aproape, ca de la un pas, deși nu are binoclu. Simte că acele 25 de sutimi n-au reușit să se strecoare în creierul Nadiei. Fata privește cu detașare încălzirea celorlalte. Apoi se decide să-și scoată treningul, cu o anume eleganță. Pășește grațios pe saltea, ca o înotătoare care vrea să simtă apa, preocupată parcă de propria sa ținută. Se îndreaptă spre pianist, ca o solistă nemulțumită puțin de acustica sălii. Schimbă câteva cuvinte. Stabișevski pare și el bine dispus. „Ce aveți astăzi? Sau te pomeniți că n-am pierdut, de fapt, cele 15 sutimi la cal?”

Karolyi a consumat toate variantele. Se teme foarte mult de sol. Revede filmul săriturilor. Nadia a luat doar 9,85 pentru un „Tsukahara” echer. „Ați văzut echerul? Nu. Se poate să nu-l fi remarcat. A avut și înălțime. Vreți să spuneți că n-a fost ca la Skien? De acord. Dar 15 sutimi reprezintă prea mult. Aterizarea mișcată se penalizează cu 5 sutimi, cel mult 10. Știu, sunteți de părere că ar fi fost mai bine ca Nadia să încerce o altă săritură la a doua execuție. Acum însă e prea târziu...”

Antrenorul simte că e la capătul rezistenței nervoase: La sol, Nadia — 9,90; Tunșceva — 9, 0; Kim — 9,95! îi revine în minte, obsedant, un fragment muzical din solul Nadiei: „«Doi lei o gutuie, un leu o lămâie». Sau parcă e invers. Mai avem doar 20 de sutimi. 20 de sutimi! Asta-i tot ce avem.

«Doi lei o lămâie, un leu o gutuie!» O, dacă am fi avut acum dublul salt de la Albuquerque! De ce a trebuit să cadă Nadia la «Polivalentă»? De ce? Suporterii lui Năstase spun că sportul cel mai crunt e tenisul. Că poți pierde de la 6 — 0, 6 — 0, 5 — 0 și 40 — 0... Că așa i s-a întâmplat lui Vilas, la Forest Hills, în finala cu Orantes... Dar cu ce e mai dulce gimnastica? Nadia a muncit opt ani — și eu, cot la cot cu ea — ca să ajungem aici. Iar acum, totul depinde de un minut. De un singur minut. Minutul de la bârnă... Stai, Karolyi! E momentul să fii calm. Tensiunea se transmite.

Știi foarte bine. S-ar putea ca Nadia să privească încoace. S-a și uitat — am observat asta — înainte de sol. Știe unde sunt. E momentul să fii calm. Cu orice preț. De fapt, îmi dau seama că toată această tensiune e din cauză că stau aici, în cușca asta fără aer, și nu fac nimic. Nu pot face nimic. Ce fericită e Marta! Se mișcă, vorbește. Are ce face. Poate să nu se gândească. Să nu adune. Să nu scadă. Dar

mai ales să nu se gândească. Ai căzut? Adio. Asta înseamnă minus 30, de la plus 20! Și nu te mai salvează Toate paralelele globului...”

NADIA ȘI TENTAȚIA IMPOSIBILULUI...

Vine rândul Marianeii. Ce fată bună și cuminte e Mariana! Hai, Mariana! Da! Bine! Încă puțin... Oh! Ce Păcat! Tocmai acum, când e nevoie de lucru întins, fără să te uiți înapoi. Această bârnă care nu iartă, în sfârșit... Gata! Bine, Marta! N-are nicio importanță! Vezi ce face Nadia... Grăbește-o pe Dorina... E rândul ei. După Turîșceva. Hai, Așchiuță! Martaaa! Apropie-te de Nadia! Treningul! Nu! Nu! Las-o pe Nadia! Nu acolo! Acum! Dorina! Ce frumos lucrează întotdeauna Dorina! Dorina mă calmează întotdeauna. Totul e atât de repede. Nu cere imposibilul, ca Nadia. Da, Dorina e un balsam. Pentru că e veselă. Și pentru că noi nu prea suntem... Oh, Blitz-un blestemat! Arde-vi-s-ar toate bateriile! Ura, Dorina! 9,90! 5 sutimi peste Turîșceva! Oh, Marta... Nadia ar trebui să se miște mai mult. Martaaa! Spune-i o vorbă bună Marianeii. Acum e momentul. E necăjită Mariana. Și se transmite! Hai, Marta! Gata, nu mai vorbesc! Te rog, Nu te mișca! Urmează Kim! E teribilă bârna! Nu vreau să cazi, Kim. Olga a fost la un pas de cădere. A ezitat. S-a clătinat. A depășit și timpul. Și-a pierdut capul. 9,50. Nu Vreau să cazi. Vreau luptă dreaptă. Nu vreau scuze, în sfârșit... N-a fost rău, dar n-ai fost tu. Kimule! Cât? 9,70! Oh! Suntem la un pas. Avem — 50. Care 50? Încă n-avem Nimic. Dar Nadia nu poate să cadă. E imposibil să cadă. Cum să cadă Nadia! Au trecut șase ani de atunci... Din seara aceea, la Sibiu, ții minte, Marta? Când a căzut de trei ori la rând. Azi a căzut Mariana. A luat ea totul în piept. Cineva trebuia să facă și treaba asta. Nu! Nadia Nu poate să cadă. Nu-i cer nimic. Te rog să nu te miști, Marta. Te implor. Faceți liniște! Ssst! mai sunt 50 de secunde. Acum! Se apropie torentul... Cele două... flick-flackurile... Dacă scapă de torent... E prea mult, Nadia. Ai mărit viteza! Ai înnebunit, Nadia! Ce liniște. De ce-i atâta Liniște? Ce copil extraordinar... 10... 9... 8... 7... 6... extrilor... 3... 2... 1! Bravo! Bravo!

Știi de ce strig, Marta? Pentru că m-am săturat să fiu calm. Pentru că trebuie. Pentru că am dreptul! Pentru că vreau 10! Nu l-am dorit niciodată atât de mult... 10 înseamnă — 50 la socoteală, înseamnă că Nadia e campioană olimpică absolută. Da! Sunt grăbit! Acum mă grăbesc... Sunt chiar foarte grăbit... Paralelele nu mai contează. Ele merg de la sine. E aparatul nostru. Asta, de când lumea! Nu crezi? Am să-ți arăt toate foile de concurs din ultimii șase ani. Le am în vestiarul de lângă baie, între volumele de Brockhaus! Am fost întotdeauna cea mai buni la paralele!... Și acum, să redevenim calmi. Trebuie să-i cer scuze doamnei de alături. Strigătul acela n-a fost prea omenesc. M-a și întrebat dacă mi-e rău. Nu i-am răspuns. Acum, însă...

A, da, paralelele... în sfârșit, pot gusta și eu frumusețea gimnasticii. Cred că ultima oară mi s-a întâmplat să fiu la Sibiu, sau la Baia Mare, acum patru sau cinci ani... Ce Lucru minunat sunt paralelele! Pojar, dragul de el — ce-o fi făcând acum? —, spunea mereu că paralelele sunt o cursă de schi printre două porți, fără

zăpadă și fără pantă... O, ce minunată ești Nadia! Ieri, la sală, un reporter american m-a întrebat: „De ce nu râde fetița dumneavoastră?”. Am avut și eu, o dată, o replică pe loc: „Întrebați-o pe Chris Evert. Nici ea nu râde. Doar zâmbește. Din când în când. Și e o mare campioană!”

Al cincilea zece! Acum, chiar dacă strig, nu mă aude nimeni. Nici chiar buna și răbdătoarea mea vecină. „Liber alesul „de astăzi și” impusul” din prima zi la paralele n-au avut niciun cusur. La bârnă, dacă vrei, am prins într-un loc o mică sincopă de cinci șutimi. Aici însă, în zadar... Ne putem uita de douăzeci de ori, la toate reluările posibile. Din toate unghiurile.

Clasamentul finalei concursului individual compus. Sala „Forum”, 21 iulie 1976.
Impuse;

73 Comăneci, N. Rom.	39,525	9,95	10,00	10,00	9,90	39,75	79,275
93 Turișceva, L. URSS	39,125	9,95	9,80	9,80	9,90	39,50	78,625
91 Kim Nelli URSS	38,975	9,82	9,90	5,50	9,85	39,05	78,025
49 Egervari, M.	38,525	9,90	9,90	9,35		38,80	77,325
30 Gerschau, K;	38,500	9,55	9,75	9,25		38,30	76,800
74 Constantin, M. Rom.	38,375	9,80	9,80	9,00	9,65	38,25	76,625

Cifrele din prima coloana a reprezintă numărul de concurs.

FAIR-PLAY-UL LUDMILEI TURIȘCEVA

Festivitate de premieră. Nadia Comăneci, Nelli Kim, Ludmila Turișceva. Un plus de 60 de șutimi pentru Nadia. Singura medie peste 79! Dar ce se întâmplă acolo jos? Sala „Forum” pare iradiată. Ludmila Turișceva ocolește podiumul. Vine în fața Nadiei. Are mișcările precise ale omului care știe ce face. Îi strânge mâna. O sărută. Sala ovaționează. Ludmila se retrage. Urcă pe podium, la locul ei. Karolyi simte un nod în gât. Se aude un strigăt: „Bela!” Karolyi se întoarce în direcția strigătului. De la câțiva metri, Vladislav Rastorski, antrenorul Ludmillei, îl salută cu brațele sus, ca boxerii. Strigă, cu vocea lui puternică, de edecar: „Maladeț, Bela, maladeț!”²²

Karolyi nu poate stăpâni o lacrimă pe care, bărbatul din el, o reținuse, cu ultimele sale puteri, între pleoape.

Nadia întârzie la conferința de presă. Pentru a treia oară consecutiv, ea este reținută în vederea controlului antidoping. Bela se gândește că această ciudată insistență a comisiei medicale, e de fapt, cel mai concret compliment la adresa noii campioane olimpice. „Iar ați întârziat, Marta? Da. Și e tracasant. Există o răbdare în toate. Medicii i-au oferit Nadiei o sticlă de apă minerală”. „Sper că n-a băut-o. Dacă se întâmplă și mâine, te rog să-i pui la punct!” Marta zâmbește. Bărbatul ei e foarte sever, Dar, din păcate, ea trebuie să recunoască faptul că are dreptate. Oh.

²² Aici, în sens de „Bravo!”

Cât de neplăcut e gândul că trebuie să treci printre cordoane de polițiști și că e foarte prudent să refuzi o sticlă de apă minerală, în timp ce flacăra Olimpică, aprinsă cu laserul, e adevărat, arde în numele păcii și al bune înțelegeri...

Conferința de presă e dură. Întrebările curg în rafale.

„Ce părere are Nadia Comăneci de notele maxime pe care le-a obținut?” Nadia răspunde simplu: „Am fost convinsă că le voi obține, după felul în care am lucrat la paralele și la bârnă.” „Ce părere are antrenorul Karolyi despre performanțele elevei sale?” „Nadia este cea mai bună gimnastă din lume... Ea va continua să se perfecționeze, Adăugând noi elemente, așa cum am procedat mereu, în ultimii ani... În fața gimnasticii se deschide un drum fără sfârșit”.

Ludmila Turișceva, întrebată, reia tema evoluției: „În ultimii 18 ani s-au făcut atâtea progrese în gimnastică încât o «bătrână» ca mine nu mai poate face față ritmului. Sunt fericită pentru medalia mea de bronz și pentru cea de aur a echipei. Deocamdată nu există mijloace în stare să o contracareze pe Nadia Comăneci”.

* * *

...E miezul nopții. Nadia a revenit în satul de beton și de sticlă. Generalul-locotenent Marin Dragnea, conducătorul delegației olimpice a României, își îmbrățișează copiii. Se ciocnește un pahar de șampanie, simbolic. Mica festivitate e întreruptă de un apel neobișnuit: „Mama domnișoarei Nadia Comăneci la telefon!”. Nadia aleargă în salturi. Vocea mamei se aude slab. „Te îmbrățișez, Nadia. Am văzut tot... Ești obosită? Da. Puțin. Ne-am întors abia acum, mămico. Cum, acum? La noi e noapte, aici, în Canada.” „Am uitat, Nadia.” „Ce face Tata?” „E plecat demult, la lucru.” „Sărută-l pe Adrian, mămico.” „Te așteptăm, Nadia. Când vii?” „Repede, repede. Mi-e dor de voi...”

NAIADA DIN OCEANUL DE AER

22 iulie... Ce face o campioană olimpică absolută a doua zi de dimineață, după victorie? Brigitte Bardot ar răspunde: „Întârzie în baie, cel puțin o oră, pentru că spuma albastră a șamponului are arome dulci, ca în Tahiti”. Mark Spitz ar fi de altă părere: „Semnează un contract cu Metro Goldwin Mayer, pentru o nouă versiune a filmului «Tura, zeița junglei»”. Adrian Comăneci, fratele Nadiei, ar sta pe gânduri: „Așază în valize, cu mare grijă, toate păpușile pe care le-a primit în dar, la Montreal”. Dar Nadia nu face nimic din toate acestea. Pentru că la ora 8 e la micul dejun — tot cu 50 de Grame de cașcaval — deoarece în mai puțin de o jumătate de oră urmează imbarcarea în microbuzul „numai pentru România”, teleghidat din elicopter, care microbuz va duce fetele din nou în sala „Forum”, pentru antrenament. Aseară, Nadia Comăneci a devenit campioană olimpică absolută, dar astăzi sunt în joc patru medalii de aur, deloc relative...

În microbuz, Iolanda răsfoiește ziare și reviste. E atrasă de un pasaj: „Ieri, Jim McKay, comentatorul rețelei de televiziune ABC, vorbind despre Nadia Comăneci și Kornelia Ender, a oferit telespectatorilor cea mai frumoasă figură de stil a săptămânii, afirmând că «Nadia Comăneci înoată într-un ocean de aer...». Ceea

ce, desigur, e mult mai greu...”

Ora 23,45. A trecut și această aprigă seară a concursului pe aparate. Nadia a întârziat din nou: a fost chemată și astăzi la controlul antidoping, în sfârșit, copiii dorm. Sunt frânți. Șampania s-a băut. TV-ul, ca un aparat defect, repetă la infinit momentele mari ale medaliilor de aur: Nadia la bârnă și la paralele. Kim la sărituri. Comentatorul Insistă asupra cifrei generale a spectatorilor la gimnastică: 86.000. Ca pe Wembley sau ca pe San Siro...

E MIEZUL NOPTII LA MONTREAL...

E miezul nopții la Montreal. Karolyi a redevenit Antrenorul pedant de pe malul Cașinului. Își capsează cu grijă foile cu rezultate. Sigur că rezultatele vor fi tipărite până mâine, în broșuri, dar pentru el asta n-are importanță. „Ce-i în mână nu-minciună!” Se uită cu ochi critic pe fila săriturilor la cal.

„Nelli Kim a fost mai bună. Cred însă că e singurul adevăr al acestui clasament. Greșelile cele mai grave sunt absența Teodorei și prezența Ludmilei Turișceva, pe «doi». Nadia a avut, oricum, o săritură de argint. Teodora n-ar fi putut pierde bronzul, în condiții normale. Da, Domnilor, asta e puterea tradiției. Deși nu uit o clipă că «Tsukahara» Nadiei a fost mai curată la Skien. Au făcut francezii un afiș înainte de meciul nostru de la Rouen, din aprilie. Și au reprodus cele patru aparate ale Nadiei, la Skien. O, de-ați fi văzut-o! «Tsukahara» era un echer perfect, scos din penarul unui premiant...”

Karolyi întoarce fila. Îi apare în față solul.

Concursul pe aparate — finala la sărituri

90 Kim, N. U.R.S.S.	9,90, 9,90, 9,850, 9,95, 19,800
28 Dombeck, C. R.D.G.	9,60, 9,90, 9,750, 9,90, 19,650
29 Escheij G. R.D.G.	9,70, 9,750, 9,80, 19,550

Concursul pe aparate — finala la sol

90 Kim, N. U.R.S.S.	9,90, 9,850, 10,00, 19,850
73 Comăneci, N. Rom.	9,75, 9,85, 9,95, 19,750
32 Kische, M. R.D.G.	9,65, 9,70, 9,675, 19,475

„Da, aici e mai complicat. Aici intervine «îmi place sau nu-mi place.» Aici e cu *de gustibus*:

«Vă place Brahms?», Adică o întrebare la care poți răspunde sau nu, fără să fie ceva extraordinar în asta. Aici mai intervine și dreptul «sacrosanct» al interpretării, care, așa cum s-a întâmplat la impuse, a mers până acolo încât să susțină că... românii n-au reușit să «înțeleagă» solul pe care ei înșiși l-au creat! Asta e egal cu a spune că rușii dansează tangoul mai bine decât argentinienii, și că aceștia din

urmă cunosc mai bine secretele «kazaciok»-ului. Dar să lăsăm argumentarea, că e prea bătătoare la ochi. Să spunem mai bine că Nadia, chiar dacă a fost egală cu Nelli Kim și a avut un pic de artistic în plus — cât de nedrept e acel 9,75 la impuse! — n-a reușit să refacă la timp saltul dublu. Iar acest salt dublu a căpătat strălucire, în ochii arbitrelor, în primul rând prin efortul Nadiei”.

Acum, deși e trecut de miezul nopții, Karolyi nu poate rezista tentației de a savura tabelul bărnei...

Concursul *pe aparate — finala la bârnă*

73 Comăneci, N. Rom. 9,90, 10,00, 9,950 10,00, 19,950

79 Ungureanu, T. Rom 9,75 9,85, 9,800, 9,90, 19,700

Hellmann, A. RDG 9,50, 9,60, 9,550, 9,90, 19,450

„Al șaselea 10! Motiv pentru care Nadia, după ce a fost «veveriță» pentru primul, «libelulă» pentru al doilea, «pescăruș» pentru al treilea, «prințesă» pentru al patrulea, A devenit «zeiță»...

Foarte frumos. Dar pentru că suntem la bârnă, ar mai fi ceva de spus. În decurs de numai patru zile, fetele noastre au căzut o singură dată: Mariana, la bârnă, în ziua a treia, ceea ce a făcut ca ea să piardă — ce rău îmi pare! — un foarte bun loc 8 în lume. Gimnastele sovietice au căzut, în schimb, de șase ori, la bârnă, la paralele și chiar la sol. Iar această victorie aritmetică nu poate fi trecută cu vederea...”

Karolyi își continuă retrospectiva nocturnă.

Concursul *de aparate — finala la paralele*

73 Comăneci, N. Rom. 10,00, 10,00, 10.000, 10,00, 20.000

49 Egervari, M. Ung. 9,85, 9,90, 9,875, 9,90, 19,775

91 korbuc, O. U.R.S.S. 9,90, 9,90, 9,900, 9,40, 19,300

„N-am fost elev strălucit la matematici. Dar, în cele din urmă, am reușit să «trag» două paralele frumoase, care să nu se întâlnească, cel puțin deocamdată. Priviți linia Nadiei: 10 fără deviere!

Priviți linia Teodorei: 9,90, fără deviere. Paralelele au fost atât de frumoase încât Olga Korbuc și Nelli Kim au căzut la acest aparat. Observați, cred, nota 9,40, de două ori, în dreptul lor. Sunt cele două căderi provocate de nota maximă a Nadiei.

Aseară, Frank Bare, directorul executiv al federației de gimnastică din S.U.A., a spus: «Mica diferență de puncte cu care a învins Nadia Comăneci nu reflectă suficient marea ei superioritate față de rivalele sale. Nu cred că astăzi există o gimnastă care să se poată apropia de ea»”.

„BOEING 747”.

23 iulie... Din nou e dimineață de antrenament. După amiază e programată vizitarea Montrealului. Dar programul nu poate fi dus la îndeplinire.

Suporterii stau la pândă. Prima încercare de a părăsi satul olimpic se soldează cu un eșec.

Organizatorii sunt nevoiți să procedeze la o repliere în toată regula. Abia spre seară copiii reușesc să se strecoare, travestiți. Dar plimbarea nu poate fi continuată. Un formidabil „telefon fără fir”, anunță peste tot sosirea Nadiei, chiar dacă anticipația e de numai 10 secunde. Pe drum, Marta îi spune Iolande: „Mi-am închipuit întotdeauna că garda personală pe care și-o constituie marile vedete ale filmului e doar un mijloc de reclamă în plus. Văd însă că acum Nadia nu poate circula nici măcar cu o gardă guvernamentală”. Iolanda caută să o liniștească: „Să știți că organizatorii au prevăzut această situație. Măine avem în program o excursie la 100 de kilometri de Montreal.

Mergem pe malul unui lac. «Lacul muntelui negru.» complexul Robinson. E o pădure frumoasă acolo. 1350 m altitudine”. Intervine Teodora: „Da” Montrealul? Va rămâne, ca peste tot, pentru altă dată”.

Și totuși, drumul e foarte frumos. Copiii nu regretă Montrealul. Nordul e limpede. Nordul e curat. Pădure fără margini. Verde crud. Verde întunecat. Șosea lucioasă. O pâclă subțire alungă mereu praful, absorbindu-l, parcă. Mai e și această încântătoare discreție a oamenilor, care-i place atât de mult Nadiei.

A fost o după-amiază minunată în micul paradis lacustru. Copiii au evitat televizorul. E atât de complicat, în fond, să cauți canalul de care ai nevoie, la o anumită oră... S-au culcat devreme. Oboseala crește...

Karolyi nu poate dormi. E târziu. Și e atât de plăcut afară. Miroase a brad. E o noapte clară. Lună plină. Umbrele aplică figuri geometrice ciudate pe arhitectura modernă a hotelului și motelurilor.

Karolyi face câțiva pași. Se aude, sub tălpi, pietrișul fin. Dintr-un boschet se ivește, deodată, un om. Se apropie cu pași iuți, hotărâți. Dar se oprește brusc: „Dumneavoastră erați?” „Da, eu”, răspunde Karolyi mecanic, uimit de faptul că poliția canadiană a considerat util să fie prezentă și aici, la peste 100 de kilometri de Montreal. „Sunteți singur?” — întreabă antrenorul. „Mai am câțiva colegi, dar nu trebuie să vă simțiți stingherit. Așa e regulamentul... Fetița dumneavoastră e subiectul nr. 1 pentru noi.” „Dar cine sunteți, de fapt, dumneavoastră?” „Suntem din securitatea Quebec”.

Karolyi revine pe terasă. Se întinde pe un șezlong. Nu poți intra în casă, în această noapte boreală.

...A doua zi, de dimineață, soarele strălucește ca la Mamaia, în timpul micului dejun, oaspeții primesc ziarul complexului. Are 20 de pagini. Se numește „St. Donat Altitude”. Pe prima pagină, cu litere mari, la culoare, „Nadia et Theodore de Roumame en visite au lac de la Montagne noire...”

Sub titlu, o fotografie reprezentându-le pe Nadia și pe Teodora dând autografe.

Reportajul e anunțat în pagina a 10-a. Un alt titlu mare: „Nadia a St. Donat!”. Nouă fotografii și un reportaj de peste 100 de rânduri, care începe cu cuvintele: „*Sans tambour, ni Trompette et dans le plus grand secret, L'equipe roumaine venue a Montreal pour les Jeux Olympiques est venue visiter la Camp Robinson au Lac de la Montagne Noire, a Saint-Donat. Quel honneur!*”²³ În final, reportajul scrie:

„Ziarul Altitude 1330 m este fericit să vă ofere în exclusivitate câteva fotografii cu această echipa formidabilă. Suntem convinși că și «Complexul Robinson» se va bucura de un mare renume, în urma faptului că a primit o asemenea vizită. Pentru ultima oară, bravo Nadia!”.

Duminică, după-amiază, întoarcere la Montreal. Copiii părăsesc cu un oarecare regret „Muntele negru”. Ce să faci în satul de beton și sticlă? Iolanda răsfoiește un „Time”. Coperta e foarte frumoasă. O înfățișează pe Nadia la bârnă. Textul e simplu și concis: „She's perfect. (Ea e perfectă). Iolanda traduce primele rânduri dintr-un Lung reportaj: „Iat-o pe Nadia, nemișcată, pe bârna — Această stinghie de conifer, lungă de 16 picioare și jumătate (1foot=30,3 cm), iată de numai 4 inches (1inch = 2,54 cm) și înaltă de 4 picioare și ceva. Măinile fetei, frecate cu magneziu, fața și costumul, toate sunt Imaculate. E o fată înaltă de patru feet și 11 inches (mai corect ar fi fost 5 picioare și un sfert de inch, adică 1,53) și care cântărește 86 de livre (o livră — 453 g, deci o nouă eroare, dar asta numai are importanță). Are ochi rotunzi, de spiriduș. Cu efortul pe care-l depui când întinzi mâna unui prieten, spiridușul străbate aerul într-un salt înapoi și aterizează pe lemnul bârnei, care vibrează. Încă un salt, apoi și o nouă aterizare. Niciun «Boeing747» n-a aterizat vreodată cu atâta siguranță și cu atât aplomb pe o pistă de 3 km. În sfârșit, spiridușul sare, se răsucesc, se învârtesc. Și cei 20.000 din sala «Forum» își dau seama că sunt martorii unei evoluții cu adevărat olimpice. Arbitrele sunt unanime. Verdictul lor pentru Nadia Comaneci, 14 ani și jumătate, are două cuvinte: este perfecta... În întreaga istorie a Jocurilor Olimpice moderne, care datează din anul 1896, nicio evoluție de gimnastică nu a fost socotită perfectă. Acum, în decurs de numai cinci zile, Nadia Comăneci aluat nota 10 de șapte ori!”

...Intrarea în Montreal se face cu o precauție sporită, în satul olimpic, copiilor li se aduce o veste care stârnește un mare entuziasm. „Gimnastica pleacă spre casă, marți, 27 iulie”. Hotărârea e firească. La ce bun să stai prin camere, cu polițiști la ușă, fără să poți merge la un concurs, la atletism, de pildă? Canadienii răsuflă și ei oarecum ușurați. „Ce zici, Nadia?” „Zic că e foarte bine”. „O să mergeți și la mare”. „Mergem, dar mai întâi să rămânem acasă, barem câteva zile. Aș vrea să mă duc și la bunica, la Harja. Acolo e mai frumos decât unde am fost aseară. Aș vrea să vină și Dorina. Vii, Dorino?”

²³ Fără surle și fanfare, în cel mai mare secret, echipa română care a Evoluat la Montreal, în cadrul Jocurilor Olimpice, a venit în vizită la Complexul Robinson, pe malul lacului din preajma Muntelui negru, la Saint-Donat. E o mare onoare!

DREPTUL DE A PLÂNGE...

27 iulie... Aeroportul Otopeni. Fotoreporterii au pătruns pe pistă. Operatorii /N/ de asemenea, trăgând după ei firele lungi cât o conductă. Ștefania și Gheorghe Comăneci își așteaptă fata. Nadia cade în brațele mamei. „Greta Garbo” și-a pierdut ținuta. Nadia nu mai e nici „Zâna Montrealului”, nici „Steaua din Carpați”, nici „Prințesa jocurilor”. E fata Ștefaniei Comăneci și a lui Gheorghe, iar marea bucurie a fetei e că are din nou dreptul de a plânge. Gheorghe Comăneci se apropie și-l strânge mâna cu o foarte frumoasă și paternă bărbăție. Pentru el, care vorbea despre „bujii ce trebuie potrivite”, victoria Nadiei este mult mai firească decât pentru reporterii mereu dispuși să facă legături, asociații, comparații, punând în balanță tradiții, serii, supremații, consacări și multe altele, pe care — vorba aceluiasi Gheorghe Comăneci — tot omul e cel ce le scorește, ca să se mire apoi de cât s-a mai gândit.

În vacarmul aeroportului, cronicarii nu izbutesc să audă ce spune Nadia la microfonul TV-ului.

Se aude, Printre picături: „Sunt fericită că am adus țării mele trei medalii de aur”. Apoi, vocea ei se stinge, sub dogoarea reflectoarelor. „Ai văzut-o?” — se aude șoptind, un glas de Femeie, în momentul în care grupul fetelor își face loc, Anevoie, prin mulțime, spre mașini. „Ba i-am atins și părul” — răspunde un bărbat în puterea vârstei... Mașinile iau startul. Astă-seară fetele vor rămâne în Capitală. Iar Măine, cât mai repede, spre casă.

* * *

28 iulie... București. Peste câteva minute, convoiul olimpic pornește spre Onești. Sună telefonul.

Sunt chiar Oneștii: „Hai, frate, că dacă n-ați plecat încă, ne ia pe sus! Stadionul e plin. S-au urcat și pe stâlpii reflectoarelor. Și pe acoperișul sălii. Mi-e și frică! Vă rugăm să vă grăbiți. Se veștejesc și florile!”

De la Adjud încolo, prin fața satelor, lume multă. S-a aflat cu „telefonul fără fir” de la Montreal.

Elevi și eleve Aruncă cu flori în mașinile care se apropie. Le recunosc de departe, pentru că au motocicliști în față. În apropiere de Onești, grupurile de pe margine devin din ce în ce mai compacte. Intrarea convoiului în oraș nu mai e o surpriză pentru nimeni. Se aplaudă de pe trotuare, de pe schele, Din autobuze, stadionul e, într-adevăr, ticsit. Un portret uriaș al Nadiei, înalt de 4 metri, o întâmpină pe campioana olimpică absolută. Fetele iau loc în tribună. Se rostesc cuvântări. „S-au întors acasă învingători copiii” — se aude o voce în rândul doi... „Da, dar au și muncit mult”. Gheorghe Comăneci aude. Tace. Și se gândește: „Dacă au muncit mult? La Nadia, cel puțin, socoteala e lesne de făcut: mai mult de o jumătate din viață”.

POPAS LA SINEȘTI...

2 august 1976. Copiii sunt în drum spre mare. Se merge prin București. Microbuzul cântă. La Montreal, Nadia, Teodora, Anca au înotat, cum spunea Jim McKay, „într-un ocean de aer”. Acum, marea cea albastră le așteaptă, dincolo de zare... Șoferul oprește la „Popasul Sinești”. Fetele se așază la o masă mai lăturalnică. Ospătarul întârzie. Lângă ele, la o altă masă, un sătean, în picioare, își toarnă vin roșu dintr-o sticlă de un sfert. Se uită, din când în când, spre masa fetelor. Mai bea, iar se uită. Într-un târziu, își face curaj și se apropie de masa lor. Se oprește și face o plecăciune. Apoi se trage lângă Marta: „Să nu vă fie cu supărare, doamnă. Nu sunteți dumneavoastră cu gimnastica? Ba suntem. Ce v-a făcut să credeți? M-am uitat la televizor, și mi-am zis, privindu-vă, că parcă sunt fetele noastre de la Montreal. O fi dumneaei Nadia Comănici? Nu, dumneaei e Teodora. Nadia e aici Așa, vezi... le încurcai”. Săteanul a mai făcut doi pași, a ocolit-o pe Marta, s-a apropiat de Nadia, a pus ușor palma pe umărul ei, dar numai așa, o clipă, cât o atingere, și a plecat din grădina de vară, grăbit, înspre șosea, fără să mai spună vreun cuvânt.

Fetele sau uitat la Marta, mirate. „S-o fi supărat moșul? N-ar fi avut de ce!” între timp a venit și ospătarul. Picături de ploaie au început să se audă lovind frunzele de salcâm. Dar era un început de ploaie de care nu te temi, cu toate că se întuneca văzând cu ochii. Și deodată, neobservat de nimeni, a reapărut moșul. Ducea în poală un pepene uriaș. S-a apropiat din nou de Nadia, a pus pepenele jos, lângă piciorul scaunului, și a spus: „Domnișoară Nadia, dumneata ți-ai făcut datoria. Lasă-mă acum să mi-o fac și eu pe a mea, după puteri”. Nadia s-a ridicat și i-a întins mâna, ca să mulțumească. Moșul a părut uimit, a dus mâna dreaptă la cap, ca să-și scoată pălăria cam roasă de ploi, iar apoi, văzând că fata așteaptă, a dus stânga la pălărie și i-a întins dreapta, fără să rostească vreun cuvânt. Și s-a retras la locul lui, lângă masa cu sticla goală. Fetele s-au uitat la tot acest joc de mișcări. Marta le-a zorit, popasul se cam prelungea. Omul a continuat să le privească, insistent.

Atunci Dorina s-a ridicat și l-a îndemnat mai mult prin semne: „Nu vreți să luați loc?”. Omul a rugat-o să se așeze și să nu-și facă griji: „Lăsați că stau mai bine aici, domnișoară, ca să vă privesc pe toate”. Picăturile de ploaie loveau, tot mai insistent, frunzele Salcâmlor.

Acea seară de neuitat...

București, 19 august 1976.

Sute de mașini urcă pe magistrală, spre „Polivalentă”. Dacă privești dinspre Mărășești, vezi „Șarpele roșu” al becurilor de frână unduindu-se până spre „colina sălii”. Pe trotuare, mii de oameni urcă grăbiți. La intersecția „Șincai”, numeroși agenți de circulație încearcă să dirijeze fluxul, fără să poată evita totuși blocajele...

Sala e plină cu mult înainte de începere. Se simte o atmosferă sărbătorească specială. Tehnicienii mișună, trăgând după ei nenumărate fire. Comentatorii TV și Radio își studiază textele la lumina unor mici lanterne. Crainicul sălii își potrivește cravata, deși mai e aproape o oră. Mă îndrept spre grupul gimnastelor. Șed cuminti, pe prima bancă, așteptând. Doar Teodora n-are astâmpăr, Potrivindu-și mereu „codița de cal” care îi cam șifonează gulerul; în rândul doi, tatăl Nadiei, alături de cel al Marianeii Constantin, venit anume de la Ploiești. De fapt, Tatăl Marianeii lucrează la Brazi, ca tehnician chimist... Apropo de Brazi... Aseară, în timp ce ciocneam un pahar de vin în holul hotelului, în cinstea Nadiei și a Marianeii, Gheorghe Comănesci spunea: „La mine, la Onești, arde flacăra mereu, fără oprire. Că așa e la combinatele chimice. Ard gazele. La Brazi, adică la Constantin, e tot flacăra fără oprire. La Reșița, de unde e Teodora — tatăl ei s-a prăpădit, bietul de el, cu numai cinci luni înaintea Olimpiadei, arde tot un foc veșnic.” “Ce vrei să spui prin Asta, nene Ghiță?”. “Că flacăra asta, care nu se stinge, îi învață mai ușor pe copii să muncească fără oprire”.

Urcăm spre sectorul rezervat cronicarilor.

Repriza gimnasticii feminine a fost, bineînțeles, atracția sportivă a serii. Spectorii, cu respirația tăiată, au vrut parcă să se convingă că Nadia Comănesci sau Teodora Ungureanu există aievea, nefiind doar plăsmuirile de vis ale unor unde transmise prin satelit, de-a lungul unor nopți de neuitat, în fața televizoarelor. Nadia și Teodora au apărut în fața publicului cu întreaga lor candoare, Cu întreaga lor istețime, cu întreaga copilărie. Au apărut, în carne și oase, nu ca vestalele de la Montreal, așa cum au fost denumite acolo, la Jocurile Olimpice, ci ca două școlărițe vesele cuprinse de bucuria jocului, după terminarea unui atât de greu examen, în demonstrația fetelor.

Sala a așteptat nu atât reproducerea formidabilelor volute de la „Forum”. Spectorii s-au bucurat văzând brațele și picioarele bronzate ale acestor copii care au trudit ani în șir doar la lumina neonului din sala de gimnastică, pentru a aduce sportului românesc cel mai mare succes din istoria sa. Întreaga sală a izbucnit în aplauze nesfârșite în momentul în care copiii din Onești și-au pus iile și au început să danseze ca pe tăpșanul unui sat oarecare, mergând cu fantezia până acolo încât au împrumutat până și din mișcarea tumultuoasă a călușarilor...

Afară, o ploaie bogată, cu picături mari, se rostogolea în rafale, peste oameni, dar mulți uitau să-și mai deschidă umbrelele. Era atâta bucurie în suflete...

Monologul inginerului Pascu

E momentul, cred, să vă povestesc discuția pe care am avut-o cu inginerul Alexandru Pascu de la Combinatul Petrochimic din municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Am fost prezentați mai demult, dar ne-am cunoscut, propriu-zis, în toamna lui '76, când am trecut de mai multe ori peste podul Cașinului, în căutarea Nadiei Comănesci. Când ne-am văzut ultima oară, m-a întrebat cam ce am scris despre

fata lui Gheorghe Comănesci. (Alexandru Pascu îl cunoaște bine pe tatăl Nadiei.)
I-am răspuns că încerc să meditez pe tema „prețului perfecțiunii” în viața Nadiei. Mi-a spus că și el este interesat, mai demult, de tema asta. „Vezi, dragă cronicarul, eu privesc performanța Nadiei mai mult decât pe un flick-flack reușit, iartă-mi ignoranța terminologică. De altfel, înaltul titlu pe care l-a primit răsplătește mult mai mult decât un dans pe bârnă, chiar dacă acest dans a tăiat, cum s-a mai spus, respirația unui miliard de telespectatori. Eu cred că performanța olimpică a Nadiei depășește cam tot ce s-a realizat în sportul românesc, ca reprezentare națională”.

Încerc să limpezesc lucrurile, dar inginerul Pascu are o evidentă predilecție pentru monolog: „Te rog să mă accepți așa cum sunt... Vreau să vorbesc până la capăt... E Un lucru la care m-am gândit mult. Susțin și voi susține că performanța Nadiei este mai presus de toate celelalte. Și nu o fac din dorința de a stabili neapărat ierarhii. Am motive de fond. Aș vrea să mă înțelegi. Dacă vrei, singurul sportiv care se apropie efectiv de valoarea «de schimb» a acestei performanțe este Iosif Sârbu, primul nostru campion olimpic, la tir, în 1952, cu 400 din 400. Nu vreau să bat prea multă monedă pe procentajul absolut al lui Sârbu, care corespunde într-un fel celor șapte de 10 obținuți de Nadia la Montreal. Aproximarea acestor două nume e dincolo de cifre. E o apropiere de caracter, de stăpânire de sine, de gravitate. Știu, ai să-mi dai în replică destule exemple celebre, începând cu Nicolae Linca și sfârșind cu Ilie Năstase. Dar, ca să te fac să înțelegi ce vreau să spun, am să-ți citesc câteva rânduri pe care le-ai scris chiar dumneata, în ziarul «Sportul», în ultimele zile ale anului 1975, pare-mi-se, când ai comentat votul Asociației Presei Sportive din România, în urma căruia Nadia s-a clasat pe Locul I, iar Năstase — pe al II-lea. Îți amintești ce-ai scris atunci? Dacă nu, să te ajut eu, pentru că am decupat acele rânduri, iată-le: «Votul A.P.S. 1975 subliniază, dacă mai era nevoie, marele derby al anului: Comănesci Năstase. Nadia Comănesci a obținut această victorie neașteptată pentru că a adus în arenă un element nou: rigoarea. Dacă Năstase a fost și este în primul rând un campion al unei fantezii de-a dreptul folclorice, care zboară dincolo de cadrul sportului, Nadia Comănesci a coborât în arenă cu o rigoare matematică greu de întrevăzut, mai ales la un copil de 14 ani. Din acest duel, care a pus față în față două atitudini în împlinirea gestului sportiv, s-a născut acest superb „binom” care cinstește sportul românesc, impunându-i un tempo greu de urmat».

Așadar, fără să-ți dai seama, pledai pentru mine. După ce am citit aceste rânduri, țin să-ți spun că inginerul din mine o iubește mai mult pe Nadia Comănesci, pentru că Nadia e un Năstase în care sălășluiește și un pic de Borg. Ai să-mi spui că toate aceste apropieri sunt pledoarii cam abstracte, că ceea ce face Nadia nu se potrivește cu ceea ce face Năstase. De acord și cu asta. Ilie Năstase, acest «frumos nebun al marilor orașe» — cer scuze lui Fănuș Neagu pentru parafraza la titlul romanului său — joacă și cucerește publicul de vreo zece ani, cam în fiecare zi și cam două ore pe zi. E greu, fără îndoială, dar gândește-te, pe de altă parte, ce înseamnă să trudești opt ani pentru 15 minute, adică atât cât a evoluat Nadia la Montreal în toate cele patru zile de concurs, Ilie Năstase și-a derulat mărețele timp

de 10 am, zi de zi, pe tot globul, mereu aplaudat, mereu la rampă. Nadia a trudit opt ani ca să adune un bob de uraniu, care să-i procure energia fără de care Montrealul nu ar fi fost posibil.

Un inginer care se gândește și dincolo de limitele sportului nu poate judeca astfel. Străinilor le place foarte mult folclorul nostru. Ei se dau în vânt după călușari. Ascultă vrăjiți multe din doinele noastre. Cei superficiali sunt înclinați să pună pe prim-plan tocmai aceste calități, Ilie, cel cu fantezie de-a dreptul folclorică, i-a uimit, dar nu la îndemnat să gândească altfel. Nadia, în schimb, i-a pus pe gânduri. Și ei au fost atât de impresionați sau, mai bine-zis, contrariați, încât au început să-i caute și nod în papură: «Bine, dar fetița asta nu râde.» Ca și cum Borg și Borzov ar fi niște exuberanți de circumstanță. Te întreb și eu: cum poți râde, ca o stewardesă în gura avionului, când ai atâtea de făcut și de calculat?

Nadia Comăneci este victoria riglei de calcul, pe un fond poetic care nu mai trebuie demonstrat, deoarece micuța mea moldoveancă vine dintr-un ținut al poeziei. Dar victoria Nadiei este și victoria unei idei. Este victoria celor care s-au gândit să facă din Onești un oraș al gimnasticii. Ca să fiu sincer, când s-a pus problema înființării unei astfel de școli, aici, în Onești, mi-am zis că ar fi fost alte vreo sută de localități înaintea Oneștilor la treaba asta. Dar oamenii au gândit mai profund. Ei au căutat un oraș nepoluat de scheme. Și au mai căutat un oraș a cărui ascensiune socială să influențeze și drumul ascensiunii sportive. S-a mai întâmplat, apoi, ca și primarul acestui oraș, Valeriu Ghineț, să fie un mare îndrăgostit de sport, îmi aduc aminte, acum doi ani, n-a avut pace în timp ce Nadia Comăneci făcea o banală operație de amigdale. Primarul venea cu portocale, în fiecare zi, la patul fetei... S-a mai întâmplat ca o femeie curajoasă, Maria Simionescu, să ia drumul Oneștilor, încă înainte de ridicarea sălii, și să pregătească, răbdătoare și tenace, acest drum lung care nu se încheie la Montreal... S-a mai întâmplat ca în acest oraș nepoluat de scheme Sportive să mai apară și un antrenor, crescut și el — iartă-mi insistența — la o școală inginerească pentru că tată-său e Inginer și tehnolog. Acest tânăr antrenor nu s-a încurcat în amănunte. Vrei să-ți spun care este lozinca lui? Mulți Au încercat să o descopere, dar nu au reușit, pentru că e Foarte... simplă, în această lozincă se spune răspicat: «1 + 1 = 2». Cea mai simplă dintre axiome, dar o axiomă Inginerească, în care intră și tinerețea unui om foarte harnic și hotărât.

Victoria Nadiei, dragă cronicarule, este victoria Oneștilor în primul rând, adică victoria noului, a modernului, a ineditului. Trebuia găsit, pe lume, un oraș său. Mai bine zis, un orașel care să țințească, cu praștia sa foarte bine reglată, în marile orașe ale lumii gimnastice. Și lucrul ăsta s-a întâmplat, pentru că trebuia să se întâmple..."

La un pas de Neil Armstrong

București, 20 septembrie '76

Ce surpriză! Îl întâlnesc pe Ion Tiriac. Vine din America. A fost la Boston, în iulie, în perioada Olimpiadei. „N-am scăpat niciun minut de gimnastică”. Dialogul olimpic se înfiripă automat:

— Ce impresie a produs Nadia în America?

— E greu să ți-o imaginezi. E greu să te conving. Aș putea spune că e chiar de necrezut. Europa mi se pare mult mai moderată la acest capitol.

— De ce crezi asta?

Știi bine că americanii sunt mari maeștri ai sondajelor. Televiziunea, în special, testează aproape totul. Testele vizează zonele cele mai diverse. Uneori, aceste teste par aproape caraghioase. Dar asta este situația. Bineînțeles că rezultatele se adună, se filtrează. Se „toarnă” în clasamente. Există, printre altele, un test celebru, care urmărește să stabilească interesul telespectatorilor față de emisiunea **x** sau **y**. Scara e de 20 de puncte. Ei bine, îți amintești, poate ți-am spus acum vreo trei ani că un meci Laver-Ashe la Madison Square Garden era cotelat cu 4 pe scara celor 20 de puncte. Un meci de football, chiar de prim rang, între cine știe ce „Tigers” sau „Lyons”, căpăta atunci cel mult 5 puncte. Un Năstase-Borg, astăzi, s-ar ridica la 6 puncte. Toate aceste performanțe reprezintă foarte puțin în comparație cu punctajul obținut de Nadia Comăneci în urma testului din finalul lui iulie.

— Ce punctaj are Nadia?

— 9 puncte. Trebuie să-ți spun că această cifră este întrecută de o singură performanță a televiziunii. Este vorba de emisiunea aselenizării lui Neil Armstrong, care a primit punctajul maxim, adică 20. După cum vezi, Nadia Comăneci este la un singur pas de Neil Armstrong, cel mai sportiv dintre cosmonauți, adică cel care a spus, cu atâta naturalețe, atunci, pe Lună: „Văd prin hublou o suprafață pustie, de dimensiunile unui teren de fotbal”.

— Cum explici acest coeficient aproape de record?

— Despre nivelul tehnic al performanței nu cred că mai este cazul să vorbim. Așa ceva nu s-a mai văzut acolo. Dar a mai fost și puritatea apariției, în cadrul unor jocuri în care numărul polițiștilor l-a depășit pe cel al sportivilor, Nadia a apărut ca dintr-o altă lume. A mai fost și atracția pe care ea a exercitat-o asupra copiilor de vârsta ei. Toți aceștia, obișnuiți mai mult cu valorile stârnite de brațele lui Mark Spitz sau Jim Montgomery, cu certurile la cântar dintre Cassius Clay și Joe Frazier, cu ciocnirile formidabile de la football american sau cu alergările de o clipă ale sprinterilor negri, au avut o adevărată revelație, în mijlocul unei zgomotoase orchestre de jazz, a apărut deodată o vioară. O vioară care a început să cânte lin. Într-o sală pregătită să ia foc. Dar sala a tăcut, a amuțit așa spune, în acele momente, publicul de la „Forum”-ul din Montreal a uitat totul. Iar miliardul de telespectatori și-a părăsit, timp de câteva minute, grijile...

Tiriac scoate dintr-o mapă un „Express”.

— Ți-am adus o fotografie frumoasă. Nadia — pe coperta unui săptămânal social-politic francezesc. Titlul vorbește de la sine: „*Lafée de Montreal*”. Fotografia e reprodusă și pe pagina sumarului. Text simplu: „Primul triumf al Jocurilor Olimpice revine unui gimnaste de 14 ani și jumătate, Nadia Comăneci... Farmecul și talentul ei ne-au făcut să uităm o clipă totul”. Uită-te pe aceeași pagină a sumarului. Lângă portretul Nadiei, fotografia tunelului prin care a fost spartă banca din Nisa, cu mijloace de tehnică perfectă. O spargere de 5 miliarde franci... Ceva mai sus, un titlu la fel de sugestiv. „Inflația rămâne o preocupare majoră...”. Acesta a fost secretul Nadiei Comăneci. Armstrong și Nadia au obligat un miliard de telespectatori să nu se mai gândească la nimic, timp de un minut, și să privească, o clipă, cu ochi mai limpezi...

Everestul, a doua oară...

Sfârșit de septembrie '76. Din nou spre municipiul Gh. Gheorghiu-Dej. Schimb trenul la Adjud. Iau o cursă. Vagon comun. Parcă e mai plăcut așa. În compartimentul rezervat, oamenii se simt mai reținuți. Mai e și ușa aceea glisantă, care face zgomot. Așa, în schimb, oamenii discută degajat, deși uneori șed la capetele vagonului. E o discuție calmă. Moldovenii au vorba molcomă, blajină.

„Cât a fost azi banița de păpușoi, măi Neculai?” Neculai răspunde într-un târziu: „Nu știu, că am isprăvit totul repede, într-un ceas. Am fost cu niște mere și n-am mai trecut prin Obor”. Trenul se oprește la o haltă: „Face cruce cu mărfarul care vine din Borzești. Încarcă și descarcă în Fabrică...”

Stăm și așteptăm. E o liniște ca din alte vremi, în fața trenului oprit, o femeie răsucesce fuiorul pe prisma din fața casei. Un copil călărește un băț lung. Capul „calului” e colorat în fel și chip. Cred că sunt vreo 30 de ani de când n-am mai văzut un căluț de lemn, lung cât o trestie de pescar și colorat ca o pasăre de bălci.

Neculai fumează fără grabă. Dă scrumul pe jos, cu degetul inelar. Suflă în cenușa țigării: „Mă Vasile, e adevărat că a mică a lui Ghiță Comănici a pus 4 kile pe ea de când s-a întors, într-o singură săptămână? O fi pus. Da nu cred. Cu toate că n-ar fi de mirare. S-o fi odihnit și ea fetița, sărăcuța. Iar dacă ești obișnuit cu munca, pui pe tine, n-ai ce face. Eu, dacă mă îmbolnăvesc o zi-două, pun pe mine cel puțin un kil, pentru că mă alint între perini”.

De departe se aude un șuierat prelung, dar nu e marfarul de Borzești. „Mă Vasile, o fi adevărat că americanii, cu televiziunea lor, au pus la bătaie un milion de dolari ca să vină Nadia o lună și să se manifesteze în câteva orașe?” „Nu știu. N-am auzit. Da' tu de unde le aduni pe toate astea?” „Vorbește lumea, Vasile... Da' zice că șefii ai mari au spus să nu se ducă, să facă bine și cu gimnastica să nu chinuiască fata”. Trenul se urnește, cu zgomot de lanțuri între tampoane. „Da matale unde te Duci?” — mă întreabă același Neculai, căruia nu-i scapă nimic. „Mă duc să stau de vorbă chiar cu fata lu' Comănici și cu antrenorul ei”. „Antrenorul ei? Îl cunoști? S-aude că-i un zbîr. Că nici nu clipești în fața lui.” Nu știu dacă-i un zbîr, da știu că nu clipești Așa o fi trebuind, pesemne...” „Da' nu te lasă inima. Am și eu

o fată. Dar n-aș da-o, să mă tai. Dacă nu te joci acum, când ești copil, când te mai Joci?”

În dreapta, curge lin Trotușul. În zare se vede fumul alb de la Combinatul Borzeștilor. O nouă haltă. Frunzele din grădina cantonierului sunt galbene și cu tigheluri roșetice, ca de rugină. Mă trag spre fereastra din stânga, lângă Neculai. Acum trebuie să vină biserica Borzeștilor. La Mărășești aștepți să vezi Mausoleul. Aici te uiți să nu scapi biserica lui Ștefan cel Mare. Uite-o! E frumoasă ca o fată zveltă. Și ce sus are talia! Parcă-și ia zborul. Să fie chiar din piatră?

Am ajuns. Am să merg pe jos. E lume multă la autobuz, în fața stației, nenumărate linii albe. Scrie apăsător, BUS. Ca în marile capitale europene. Da. Am să merg pe jos. Mă Simt un pic acasă în acest oraș nou, care rămâne moldovenesc, în ciuda „colonizării” cu muncitori și tehnicieni de prin toate părțile țării. Am să merg pe jos, pentru că trebuie să-mi așez gândurile: mă așteaptă o lungă convorbire cu antrenorul Nadiei, acum, când febra postolimpică a mai scăzut.

Merg pe drumul cunoscut, spre sală. Cotesc la podul Cașinului. Mica arenă betonată „Carom”, care a găzduit acum un an, „Cupa țărilor latine” la handbal și care a fost arhiplină acum o lună, până în vârful reflectoarelor, când au fost primite fetele revenite de la Montreal, își duce viața obișnuită. Două echipe de copii încearcă să se apropie de semicercurile handbalului. Mă opresc câteva minute. După care, mă îndrept spre sală.

Sala e în reparații. Pare o scenă de teatru în vacanță. Plafonul e întunecat. Ferestrele poartă urmele lucrului de zidărie din exterior. Lumina pătrunde prin uși ca prin tuneluri de cale ferată. Un bec uitat, stropit cu var, accentuează senzația de mister. Mă gândesc la cel care a spus că undele sonore rămân sau revin, după o vultă cosmică de nimeni știută, în locul unde s-au produs. Oh, dacă le-aș putea capta. Cât de ușor aș scrie povestea extraordinară a acestei săli a miracolelor...

Zăresc o trambulină uitată. Sar cu ambele picioare. Zgomotul e ciudat, amestec de scâncet și de scârțâit, ca în poveștile cu fantome. Sala e singură. O macara uriașă se odihnește în mijloc. Zidurile trebuie vopsite. Pardoseala a fost rebetonată. Acum, după Montreal, cei din Onești nu mai pot tolera nici cea mai mică vibrație. Reporterul se gândește că acum opt ani copiii începuseră într-o săliță cu ușa deschisă, pentru lungirea elanului. Nadia și Teodora au crescut în sala cu dușumeaua nebetonată. Acum totul va fi perfect. S-a săpat și o groapă adâncă, de aterizare, cu pereții, de asemenea, betonați. Va fi umplută cu bureți de mase plastice, ca la săritura cu prăjina. Rămâne de văzut dacă acest plus de tehnică, comoditate și strălucire va putea căli voințele așa cum a reușit să o facă, odinioară, sălița cu ușa deschisă sau, mai târziu, sala cu dușumeaua nebetonată.

Îl caut pe antrenor. „Nu-i aici. A fost mai devreme, să vadă ce și cum. Era supărat, îl cam întârzie zidarii. Acum e dincolo, la lupte”, mă informează o femeie care mătură încetișor, de parcă ar cosi, ca să nu stârnească praful. „Dar când va fi gata sala, mătușico? Aseară a venit contanul de la Pitești”. „Ce e contanul?” „Covorul de plastic care se așază peste dușumeaua de beton...” „Mulțumesc, Mătușico. Bună ziua.” „Bună să vă fie inima”.

Nu mai țin minte când am auzit ultima oară un asemenea răspuns la Salut. Sau poate că nici n-am auzit. Oi fi citit ceva. Parcă în „Venea o moară pe Siret”.

În sala de lupte, Karolyi lucrează cu fetele, îmi răspunde la salut doar printr-o ridicare de braț.

Stă sprijinit de bârnă și urmărește circuitul, pentru că acest antrenament e un veritabil circuit.

Schimbarea aparatelor. Se face la un simplu semn. Scena îmi amintește de gara din Düsseldorf, unde, într-o vitrină lungă de 5 — 6 metri, 10 trenuri-miniatură circulau printr-un păienjeniș de linii suprapuse. Toate cele 10 locomotive erau dirijate cu comenzi electronice.

Aștept să se sfârșească antrenamentul. Apoi, potrivit promisiunii, ne vom retrage pentru vreo două ceasuri la Karolyi, acasă. O să privim zierele vechi, românești și străine — antrenorul păstrează totul, într-o ordine desăvârșită — dosarele cu absolut toate foile de concurs din ultimii 5 — 6 ani, fotografiile, cupele, fanioanele și bibelourile, în mijlocul cărora stă mândru bibeloul coreean dăruit de Zum Zi Han.

Întârm, Marta Karolyi ia fetița în brațe. Vrea să ne lase singuri. Andreea, deși are numai 3 ani, se supune. Se simte și în acest amănunt severitatea antrenorului.

Mă gândesc să încep cu o întrebare secundară, care să încălzească, eventual, convorbirea.

Karolyi mă privește concentrat. Așteaptă. (Ideea șuetei e respinsă încă din start.) Asta îmi impune și mă obligă să atac frontal.

— Ce puteți să-mi spuneți despre faptul că ați ajuns antrenorul unei campioane olimpice la gimnastică fără să fi fost gimnast?

— Chiar dacă nu am fost, aș fi vrut tare mult să fiu, pentru compensație. Pe de altă parte însă, faptul că nu am fost gimnast de performanță m-a ajutat. Nu vreau să profanez altarele gimnasticii — departe de mine acest gând — dar cred că gimnastica, acest sport al sporturilor, și-a impus în ultima vreme o existență ciudată: sub un glob de sticlă. Ani în șir ne-am aflat în fața unei dogme:

„Gimnastică prin gimnastică”. Dar asta a însemnat fixarea unor limite. Eu mi-am îngăduit să fac sinteza altor sporturi, mai apropiate de viață, tocmai pentru că gimnastica ajunsese o dogmă.

Gimnastica veche, rezolvată strict prin mijloacele gimnasticii, începea să aibă, în închipuirea mea, ținuta rigidă a unui aristocrat care descoperă brusc o calitate în faptul că șira spinării sale, ușor înțepenită, îi conferă o presupusă distincție în mișcări... Se vorbește deseori despre tradiție. Foarte bine, Foarte frumos. Ce se întâmplă însă dacă simți că gimnastica are surse de energie ascunse? Iată, de pildă, în gimnastică se statornicise principiul vacanței. Cam pe la mijlocul verii se intra în vacanță. Două săptămâni. Uneori, chiar o lună. Dar, pentru organismul sportivului 1976, acest lucru este de neconceput. Inactivitatea în sport și mai ales în gimnastică e o crimă sau, dacă nu vă plac cuvintele mari, e, oricum, un atentat la propria ta muncă de până atunci... După revenirea de la Montreal, am plecat cu fetele la mare. Era un lucru absolut necesar. După un an de sală, la lumina

neonului, cele 10 zile pe malul mării erau obligatorii. Dar asta n-a însemnat Inactivitate. Dimpotrivă. Am întocmit un program foarte precis. Unii s-au bătut cu palma pe frunte: „Iar program. Omule? Lasă copiii să mai respire”. Vorbe călduțe. Vorbe care nu costă. Ce ușor e să fii generos ca un bunic când nu te afli în arenă, când nu ești la mijloc. Ce ușor e să spui, ca să te consolezi: „Oh, în condițiile astea fac și eu”.

— Ați avut deci un program la mare.

— Bineînțeles. La 7,30, deșteptarea. Apoi, 2.500 m alergare pe plajă sau, mai exact, pe mica pantă de nisip scăldată de valuri. La terminarea acestui cros ultramarin și ultraviolet, 10 minute pentru aparatul locomotor. După aceea, dușul, micul dejun... De la 9,30 plajă și, bineînțeles, înot, cât mai mult înot, din mai multe motive.

— Știu să înoate fetele?

Bineînțeles. Asta intră în obligațiile profesionale ale unui antrenor de... gimnastică. După plajă și înot, masă și somn. La 16,30, antrenament de bază, cu sprinturi la puterea x sau y, alergări la deal... (Herb Elliot a spus întotdeauna că aceste alergări în pantă sunt minunate...) Alergări cu genunchii ridicați și multe, multe altele. Asta până la 18,30 — 19,00.

— Să revenim la... dialog.

— Da. Să revenim... Vedeți dumneavoastră, dacă aș fi fost gimnast, m-aș fi simțit obligat moralmente să fac, la rândul-mi, ceea ce m-a învățat antrenorul. E un raport sentimental care se statornicește. Un elev care pune în discuție metoda profesorului său trece în general drept un ingrat sau un înfumurat. Nefiind în această situație de dependență morală sau sentimentală, cum vreți să-l spuneți, am putut să renunț, fără scuzele de rigoare, la dogma care preconiza realizarea gimnasticii prin gimnastică.

— Vorbeați de sinteza câtorva sporturi mai vii, mai apropiate de viață.

— Bineînțeles că m-am referit la atletism, la handbal, box și rugby, adică la sporturile pe care le-am practicat.

— Ce anume ați luat din aceste sporturi?

Atletismul mi-a atras atenția că nu gimnastica este sportul sporturilor, în programul nostru, atletismul e la loc de cinste. Am recurs întotdeauna la nenumărate alergări și sărituri. Mi-am dat seama că trebuie să fii mai puternic decât este necesar pentru a face față sumei eforturilor pe care le depui la cele patru aparate. Plusul de forță și de rezistență este cel care îți aduce și îndemânarea, și curajul, și siguranța. Acest transfer este foarte subtil, Dar e în afara oricărei îndoieli.

Și handbalul? Nu prea văd legătura.

— Handbalul ascute foarte bine gândirea tactică, în Handbal, sport de mare dinamism, ești mereu în criză de timp. Iar munca de antrenor, indiferent de ramura de sport, este plină de situații neprevăzute. Să presupunem că s-a întâmplat să nu mai ai timp de încălzire. Ce faci? Cum ieși din impas? Handbalul nu-ți dă rețeta, dar te învață să fii mereu cu mâna gata pe trăgaci, să stai la pândă și să reacționezi fulgerător, ca parașutiștii aruncați noaptea în spatele liniei frontului. Handbalul m-a

îndemnat să măresc mereu toate baremurile de dificultate în antrenament. Dacă vrei, m-am simțit obligat să organizez până și antrenamente cu zgomot anume produs. De ce? Pentru simplul fapt că în acest ultim sfert de secol, sala de gimnastică, în care se adună uneori peste 20.000 de spectatori, nu mai are nimic comun cu publicul oarecum selecționat și specializat de pe timpuri, când spectatorii se adunau, mereu aceiași, încet, încet, ca pentru o partidă de bridge.

— Dar rugby-ul?

— La rugby mi-am întărit ideea că o pregătire fizică multilaterală te poate purta spre orice randament. Cum s-ar spune, dacă ești bine pregătit fizic, ai impresia că te poți arunca și-ntr-un furnal: tot nu ți se poate întâmpla mare lucru. E o iluzie, desigur, dar ce forță are uneori această iluzie!

— Sunteți și poet, Bela Karolyi. Sunt foarte curios să aflu asociația pe care o veți face cu boxul...

— Iarăși e un lucru foarte simplu. Boxul m-a învățat să fiu nemilos, iar pe de altă parte m-a făcut să aflu ce e suferința și cum trebuie să o rabd. Vedeți dumneavoastră, eu am pornit la drum cu niște copii. Niște copii care continuă să fie copii. Și a trebuit să țin seama de faptul că ei cresc. Într-o zi, după un antrenament, a venit vorba despre box. Au fost păreri pro și contra. Le-am spus atunci: „Boxul este un sport extraordinar, pe care îl disprețuiesc doar cei care se simt incapabili să-i facă față. Boxul te învață să suferi și să rabzi. Și voi va trebui să învățați să răbdați și să suferiți. Boxerul, chiar dacă simte că nu mai poate, trebuie să continue. Asta e, de fapt, frumusețea boxului. Un atlet care abandonează e iertat. Poate că are o criză de ficat sau nu mai știu eu ce. Un boxer care abandonează nu poate fi iertat. El este obligat să continue, oricum... În ultima seară a concursului olimpic de gimnastică de la Montreal, în timpul încălzirii la paralele, palma Teodorei Ungureanu a crăpat adânc, tăiată ca de cuțit, cam între linia vieții și linia viitorului, cum spun bătrânele ghicitoare despre cutele cu pricina. Dar Teodora n-a clipit. Ba, mai mult, a reușit să zâmbească. Și a executat totul în cel mai bun stil posibil pentru ea. A știut să sufere, să rabde și să continue. Așa cum a suferit și Nadia, la Phenian. Boxul m-a ajutat să conving copiii că e o mândrie să învingi în aceste condiții. Și ne-a mai învățat să respingem consolările. „Vai, sărăcuța...” Acest „vai, sărăcuța...”, N-a existat niciodată în vocabularul nostru...

— E adevărat că ați lucrat mereu în circuite, pentru a câștiga timp?

— Da. Am recurs deseori la circuite. Circuitul înseamnă ritm, variație, stimulente în plus, valorificarea tuturor secundelor, stare de frenezie. Da, am recurs la circuite. Mai ales la circuitele atletice. Halterele le-am respins, încă din plecare. Gimnastica înseamnă suplețe articulară. Adevăratul potențiometrul e propriul tău corp. Am făcut circuite atletice cu fetele încă de la 7 — 8 ani. Dacă stau să mă gândesc la marea performanță, gimnastica fără atletism nici nu e de conceput.

Lenuța Leuștean, cea mai bună gimnastă de acum 20 de ani, a fost la început atletă. Cu alte cuvinte, a reușit să iasă de sub globul de sticlă în virtutea unei întâmplări. Astăzi nu există sport fără atletism, fără o intensă pregătire fizică multilaterală. Poate ați văzut în ultima vreme un meci de ping-pong. Dacă meciul e

televizată, iar camera de luat vederi se află în profunzime, ca la tenis de câmp, ai impresia că asistezi la un meci de box, la cocoș sau chiar muscă, într-atât de violente și rapide sunt mișcările jucătorilor. Poporul are o vorbă: „crapă de sănătate”. La marea performanță trebuie să „crați” de sănătate.

...Marta Karolyi aduce un plic mare, cu multe Fotografii. Fotografii vechi și noi. Le întinde pe masă ca pe niște cărți de joc. Aleg una, la întâmplare. E o poză frumoasă. De la Montreal '76. Un moment de încălzire. Nadia e în prim-plan. Turișceva — în planul doi. „Când unul vine, altul pleacă...”, îmi amintesc de o emisiune radiofonică a BBC-ului, a doua zi după victoria Nadiei la Montreal. Spunea comentatorul: „Ieri, la Montreal, s-a încheiat o epocă în istoria gimnasticii. Cea nouă poartă numele Nadiei Comăneci”. Marta privește fotografia. Retrăiește, parcă, momentul, în fond, se afla — în seara fotografiei — la doi pași de cele două epoci. O rog să-mi spună dacă nu cumva e puțină exagerare gazetărească în delimitarea strictă a comentatorului. Marta Karolyi examinează atent fotografia, îndelung, de parcă ar vrea să-și confrunte răspunsul cu expresia plină de sugestie a fizionomiei celor două campioane. „Nu cred că e o exagerare. Gimnastica feminină din ultimii 15 ani e dominată de trei nume: Vera Ceaslavska, Ludmila Turișceva și Nadia Comăneci. Prima reprezintă talentul. Vera Ceaslavska se confundă cu o perioadă în care mai puteai să strălucești în primul rând prin talent. A doua e gimnasta gravă, tenace, serioasă. Ea corespunde perioadei în care normele de efort cresc în salturi. Ludmila a făcut față din plin acestor salturi, care păreau să urce la infinit, în sfârșit, Nadia e sinteză. De ce? Pentru că Nadia a muncit ca și cum nu ar fi avut talent...”, încerc să completez: „Știi, am avut prilejul să stau de vorbă, odată, cu Ron Clark, la Melbourne. Între altele, l-am întrebat: «Cui datorați succesele dumneavoastră, Talentului sau muncii?». Și atletul australian mi-a răspuns imediat, fără să-și caute cuvintele: «Talentului de a Munci» Marta Karolyi se gândește: „E frumos spus... Ron Clark e modest, ca orice mare campion, dar comentatorul BBC-ului, dacă a separat două epoci, și-a dat seama și de puterea talentului, și de munca uriașă care a ținut treaz talentul Nadiei... Apropos de Ceaslavska. Anul trecut (n.r., în vara anului 1975) ne-am întâlnit la mare, la Mamaia. Ne-a spus: «La Montreal nu poate câștiga decât Nadia Comăneci. Are o tehnică perfectă, e fermecătoare și mai are doar... 13 ani...»”.

...Andreea bate la ușă. Mama sa se retrage, îl rog pe Karolyi să-mi facă portretul... necunoscutei Nadia Comăneci. Se gândește mult. Apoi se decide: „Mi s-a mai cerut acest portret, mai ales în străinătate. Reporterii, Impresionați de rezultate, uită că Nadia e totuși un copil. Ei vor psihologii savante, ca să-și facă meseria. Iar eu nu mă pricep să despart firul în patru... Nadia e un copil care vorbește puțin. Ca orice om care are ceva de spus. Ai ei, acasă, sunt oameni tăcuți, ca toți cei care vin de la munte. Poate că, de-a lungul anilor, această rezervă în discuție a fost determinată și de faptul că noi, în timpul lucrului, vorbim foarte puțin: de cele mai multe ori ne înțelegem prin semne... Uneori mi s-a reproșat, mai ales de către cei care «nu se află în arenă», că sunt prea sever.

Poate. Vă asigur însă că n-am avut niciodată timp de paranteze hazlii, ca să nu

zic de momente vesele. Acesta a fost și a trebuit să fie bugetul nostru de timp. E o chestiune de alegere, cum am mai spus-o: vrei sau nu vrei. Există copii care aud în fiecare zi: «Pune-ți ghiozdanul la loc, ia-ți altă cămașă, pune-o pe umerăș pe cea de școală și du-te la joacă.» După trei ani — cunosc un caz concret — în familia unor prieteni aud mereu aceeași placă, dar copilul uită de fiecare dată. Înseamnă că bunii mei prieteni sunt de vină. Cred că și-au permis prea multe glume pe motivul că «o viață are omul». Ca să strici un copil, nu e nevoie să fii neapărat mamița lui Caragiale, cu simpaticul ei dom Goe. E destul să glumești când nu e cazul. Și cum munca asta cu Nadia, cu Teodora, cu toate celelalte, de la Georgeta până la Luminița, a presupus un milion de situații ca aceea cu ghiozdanul și cu cămașa, vă dați seama că, într-un fel, a trebuit să calculăm totul, ca la computer...

Nadia e un copil cu sentimente profunde, își iubește părinții, își adoră mama. E prietenă cu Teodora. Dacă vreți, aceste două fete se completează. Nadia e gravă. Dorina e veselă. Am spus odată că Nadia e pisica sălbatică a grupului nostru. Teodora e pisicuța de casă, cu fundiță Roșie”.

...S-a făcut 4. I-am promis fotoreporterului că vom merge o oră, la Nadia, acasă. Am să revin spre seară la Karolyi.

Sunăm la apartamentul 6. Deschide Nadia. Ne poartă. E și Teodora acolo. Amândouă sunt în trening. Părinții lipsesc: „Tata trebuie să vină, mama e la Oradea”. Intrăm, în camera de zi, o vitrină plină cu cupe și trofee. Deasupra vitrinei — glaste din care se revărsă nenumărate fire ale unor plante ornamentale, ca trestile de la frizeriile De altă dată, în toate cele trei camere — păpuși de toate dimensiunile și de toate culorile: pe canapea, pe scaun, pe covor... în bucătărie, pe masă, un morman de scrisori.

— Ce faci, Nadia, cu scrisorile?

— Le deschid. Mă mai uit. Decupez timbrele.

— Ești filatelistă?

— Puțin. Ne-a învățat tovarășul profesor.

— Înțelegi ce scrie în scrisori?

— Înțeleg. La franceză mă descurc. La engleză sunt începătoare, dar tot îmi dau seama. Toți vor poze și autografe. Cam 9 din 10 au 14 ani. Suntem colegi.

— Și ai timp să răspunzi?

— Am răspuns la câteva, dar nu mai am când. Am răspuns câtorva fete care mi-au trimis și ele poza lor. Dar nu cred să mai pot răspunde. Nu e timp. Tovarășul profesor zice că le-ar arde bucuros pe toate. Spune că se lungește prea mult petrecerea și că fiecare oră pierdută înseamnă trei ore de lucru în plus.

— Cum stai cu școala, Nadia?

— Binișor. Am media 8,67. Acum am intrat într-a IX-a. Scoate dintr-un sertar carnetul de note dintr-a VIII-a.

Citesc de sus până jos: Româna — 7,66, Franceza — 9,66, Engleza — 10, Istoria — 8,66, Matematici — 7, 3, Fizica — 8,33, Chimia — 8,00, Biologia — 9,00, Geografia — 7,33, Muzică, Educație fizică-10.

— Deci, 10 la educație fizică și 10 la engleză... Intervine Teodora, care

meșterește la o păpușă: „Note de gimnastă care a fost o lună în Canada și în S.U.A. în februarie și Martie, înainte de Olimpiadă...”

— Am auzit că joci fotbal, Nadia.

— Jucăm aproape în fiecare zi. Cea mai bună dintre noi e Teodora. Driblează foarte bine. Dă și cu stângul. Apoi, către Teodora, care încearcă să se distreze cu o păpușă ce cântă o melodie foarte frumoasă: „Ajunge, Dorino, că se consumă bateria.” “Cum adică, bateria?” — întreb. Nadia Explică: „E un mic disc aici, pe plexul păpușii. Dar cineva trebuie să-l învântească, și atunci are și o baterie”.

Stau și mă întreb dacă am cunoscut vreodată tehnica producerii scâncetului la păpușa surorii mele.

— Ți place muzica, Nadia?

— Îmi place.

— Ce fel de muzică?

— Îmi place „Waterloo” de la solul meu. Acum îmi place „Fernando”. Îl cântă grupul ABBA, niște fete suedeze, îl are tras un băiat. Stă lângă noi. O să merg astă-seară, cu dorina, să-l imprimăm, „Îl are tras”, adică pe bandă sau pe casetă. E foarte la curent mica mea oneșteancă.

— Ți place să dansezi, Nadia?

— Sigur că-mi place. Cui nu-i place?

— Spune-mi, te rog, când ai dansat ultima oară?

— Acum un an. La un banchet, la Montreal.

— La Montreal?

— Da. Mult înaintea Olimpiadei.

— Și de atunci?

— N-am avut timp. Atunci a fost o masă festivă și a trebuit să dansez. Cu gimnaști, bineînțeles.

— Ai un dansator preferat în lumea gimnasticii?

— Cei mai buni dansatori sunt japonezii. Nici nu-i simți. Cu ei poți dansa și pe bâră.

— Ce citești?

— Îmi plac cărțile de călătorii.

— Dar filmele?

— Filmele de aventuri. Și „Daktari”. La „Daktari” mă uit și în reluare. Doctorul vorbește rar, și asta mă ajută mult la engleză.

Între timp, fotoreporterul Oprea a lucrat din plin. Dar acum mai vrea să facem o poză. S-a gândit și la poziție. Nadia, alături de un portret al ei, la patru ani. („Am avantajul că portretul din ramă e în culori”). Oprea o întreabă: „De ce erai încruntată, Nadia, în fotografia asta?”. Fetița răspunde în stilul ei: „Nu mai știu, sunt zece ani de atunci”. Se fac ultimele poze. Nadia nu reușește să zâmbească, mai ales la îndemnul profesional al lui Oprea, în sfârșit, Oprea o întreabă: „Spune-mi, te rog, Nadia... La ce oră sosește mămica? Am auzit că vine mâine de la Oradea... Aș mai rămâne o zi... Aș avea mare nevoie...”. Dar Nadia se încruntă din nou: „Vă rog să nu rămâneți. Mama e foarte obosită. Vă rog mult”. Replica

directă e dezarmantă. Oprea se uită spre mine, întrebător. Ar vrea să insiste. Dar renunță: „Bine, Nadia, bine”, în privirea lui e un amestec de enervare și de admirație.

...Ne pregătim de plecare. Oprea își așază în cutii nenumăratele casete cu filme color pozitiv, reversibil color, alb-negru. Între timp, fetele și-au pregătit sacoșele. Al doilea antrenament al zilei va începe peste 10 minute. Jos, sub scară, așteaptă cele două „Pegas”-uri. O să renunțăm la antrenament. Karolyi — mi-am dat seama foarte bine — nu e în largul lui când are musafiri în sală. O să ne întâlnim la 8...

...E aproape 8. În drum spre locuința antrenorului, mă gândesc să-i pun o întrebare care mă obsedează de multă vreme: „Ce-ți reproșezi, Bela Karolyi, după aceste Jocuri?”. Îmi dau seama că e o întrebare oarecum deosebită, mai ales acum, când Nadia este pe buzele Tuturor, iar el, Karolyi, e titularul unei distincții atât de înalte: Ordinul Muncii clasa I. Oricum, răspunsul îmi va completa, desigur, portretul acestui bărbat de 34 de ani, pe care îl invidiez nu atât pentru succesul lui, cât pentru felul în care și l-a pregătit, pas cu pas, minut cu minut. Aștept cu nerăbdare răspunsul:

— Așadar, ce-ți reproșezi, Bela Karolyi, după aceste Jocuri Olimpice?

Surpriză. Karolyi nu-și cântărește răspunsul. Pare să-l aibă gata pregătit, deoarece nu stă pe gânduri:

— Răspund pe loc, deoarece eu însumi mi-am pus această întrebare, încă la Montreal, în prima noapte după terminarea tuturor probelor. Sunt convins că am greșit când am acceptat să lucrăm la București, timp de două săptămâni, înainte de plecarea la Montreal. Am să regret mereu faptul că, după 2 — 3 zile, când mi-am dat seama că agitația e prea mare, consumând enorm din timp, n-am spus: „Hai acasă!” și n-am plecat înapoi, în orașul nostru. De ce n-am făcut-o? M-am jenat puțin de faptul că se produc perturbații și chiar de gândul că aș putea fi socotit un sucit pus pe gâlceava, în al doilea rând, am făcut concesii la capitolul greutate corporală. Am cedat insistențelor cu care mi s-a atras atenția că fetele s-ar putea să leșine pe aparate, din pricina regimului. (Era o copilărie.)

Așa se face că înainte de plecarea la Olimpiadă ele au avut plusuri de greutate, iar lupta pentru revenirea la greutatea normală a modificat deseori desenul exercițiului. Da. Bela Karolyi a abdicat și în această situație. De ce spun asta? E foarte simplu. Am știut întotdeauna că gimnastica adevărată e o perfectă corelare. Chiar și un plus de numai 200 de grame poate modifica o seamă întreagă de relații. Plusul de greutate te obligă să „corectezi”, fie și numai cu un grad sau două, mișcarea. Dar asta înseamnă o gravă concesie...

În al treilea rând, dacă ar fi să vorbim despre ce aș mai putea să-mi reproșez, aș intra într-o zonă a relativului.

De ce nu mi-au reușit noile elemente?

De ce am hotărât să apelez la unele elemente noi și nu m-am decis să refac vechiul desen — la sărituri, în special — determinat de accidentele inerente?

De ce a existat o fluctuație în dispoziția de lucru a copiilor?

Toate aceste întrebări sunt în același timp reproșuri pe care nu încetez să mi le

fac. Dar toate acestea aparțin muncii de zi cu zi și, vă rog să mă credeți, îl dor mai mult pe cel care muncește decât pe cel care privește.

— Aș vrea să nuanțai ideea cu elementele noi...

— E o discuție complicată, legată de interferențe. Pe desenul unui stereotip format — desen existent, bineînțeles, în scoarță — se aplică un alt prototip, cu intenția de a-l face stereotip. Dar operația nu e simplă. Pe tablă, un desen se șterge cu buretele. Și tabla e din nou imacuiată. Din păcate, nu s-a inventat încă un burete pentru scoarță. *Din păcate sau din fericire*. Și atunci, desenul nou se ciocnește cu cel vechi, iar pentru dispariția celui vechi mai e nevoie de timp. „Tsukahara” Nadiei la Skien a fost formidabilă. Dar „Tsukahara” ei de la Montreal '76 n-a mai fost la fel de pură. De ce? Poate e interferența care s-a produs la un moment dat, din dorința de a face mai bine și de a depăși un moment dificil, provocat de accident.

A fost un drum foarte greu, nu încapе vorbă. Ce va fi acum?

Ceea ce am făcut aparține trecutului. Acum mă consider un începător. Mă bucură faptul că am această senzație. Pericolul cel mai mare în viața unui antrenor este de a se autocopia. Trebuie să cauți ceva nou. Nici nu încapе îndoială. Noi, aici, în România, am accelerat mersul înainte al gimnasticii. La ce bun să fim modești?

Am dus și am imprimat o trenă mai rapidă decât cea cu care se obișnuiseră gimnastele. Acum, cei care s-au aflat în plasa noastră vor încerca să atace. Iată de ce spun că fără ceva nou, care să deruteze și să uimească, va fi foarte greu. Am spus mai demult că o parte din succesul ultimilor ani se datorează faptului că nu am urmat întotdeauna direcțiile tradiționale. Sunt obligat să spun acum că mica tradiție pe care am edificat-o în ultimii 7 — 8 ani este, la rândul său, acum un balast. Acest *nou*, în care văd singura variantă posibilă, se poate naște numai dintr-un mod de a gândi *nou*, pe repere absolut *noi*. Am auzit vorbindu-se despre un voiaj cosmic în Andromeda. Un voiaj care e gândit ca o ștafetă. Drumul fiind lung — Adică ceva de ordinul zecilor de ani — s-a acceptat în principiu ideea că pe acea navă cosmică se vor succeda două sau trei generații, care își vor desfășura ciclul vieții în astronavă. Sigur că totul pare o himeră, dar asta se întâmplă numai dacă o raportăm la timpul și spațiul pe care îl gândim astăzi. Atras de această himeră, n-am putut evita — iertați-mă! — comparația cu micul univers al sălii noastre din Onești. Și mi-am zis: „De mâine, nu trebuie să excluzi, tovarășe antrenor, ideea unui exercițiu cu sprijin pe degetul arătător sau ideea unei căderi frumoase, bine regizată, care să mărească «scena» bărnei și să stimuleze participarea spectatorilor”. Dar să mă opresc aici. S-ar putea ca unii să spună că Bela Karolyi a început să delireze. Până la imaginarea acestei noi formule de avangardă — astăzi doar himeră — vreau să cred că am să am puterea de a-mi impune același barem de muncă și, mai ales, de severitate, în momentul în care am să devin indulgent, pot să mă consider un om mort. Ce minunați au fost acești opt ani! Opt ani în care nu mi-am luat niciun concediu, pentru că totul a mers atât de exact încât ideea concediului devenise o absurditate. Opt ani la capătul cărora am simțit că trăiesc cu adevărat. La Montreal, în trei săptămâni, am slăbit 12 kilograme. Dar nu aș da aceste trei săptămâni de foc pe zece veri în Hawaii și nici măcar — v-o spune

vânătorul din mine — pe zece vânători de lei în Africa.

— Ce proiecte aveți?

— Proiecte? Un om cu scaun la cap ar fi spus, după Montreal: „Am dus la bun sfârșit o acțiune.

Sunt un antrenor care a mizat mult pe micșorarea radicală a vârstei gimnastelor. Normal ar fi să reiau un ciclu, adică să pornesc la drum cu copii de 10 ani, care să ajungă la 14 în perioada Olimpiadei de la Moscova. Dar, nefiind un campion al scaunului la cap — e urâtă expresia, nu-i așa?

— Vom merge înainte, chiar de va fi — și va fi! — incomparabil mai greu. Mi-am pus zile în șir o serie de întrebări. Calculatorul din mine avea parcă răspunsurile pregătite:

1. Amintește-ți că fetele au crescut și că adolescența nu seamănă deloc cu copilăria.

2. Nu uita că acum ai un lot mult mai mare, cu fete din toată țara, pe care nu le-ai văzut crescând încă de la grădiniță.

3. Ai pierdut dulcele anonim din anii 1971 — 1972.

4. Nu mai ai 26 de ani, adică vârsta tuturor posibilităților și elanurilor.

5. Hillary, odată ajuns pe Everest, nu a mai revenit niciodată ca să urce pe cel mai înalt vârf.

Toate acestea sunt adevărate, îmi dau seama foarte bine. Nu mai e nevoie să mi le amintească nimeni. Dar ce Importanță are, la urma urmelor, faptul că sunt atât de adevărate? Acum nu mai e timp de socoteli. Nadia, eu, Teodora și toate celelalte fete ne aflăm într-un vârtej din care nu se mai poate ieși. Avem obligații mult prea mari față de țara noastră, care ne-a ajutat să ajungem aici, care ne-a aclamat și ne-a dăruit toată căldura sufletului ei. Noi am avut ideea de a începe munca la o vârstă când efortul se confundă cu jocul și poate fi dus astfel până la margini greu de închipuit. Unii sunt de părere că această idee și-a consumat ciclul, ca pe etichetele de farmacie: „Valabil până la Montreal”. Dar cine dintre noi se poate împăca cu această formulă de etichetă? Iată de ce suntem decizi să apărăm ideea. Suntem decizi să o supunem unor verificări și mai aspre. Copila gimnastă a reușit să termine victorioasă. De ce n-ar fi victorioasă și adolescența care a învățat să muncească încă de la vârsta copilăriei? Mă întreabă, uneori, prietenii: „Și cum vei reuși să demonstrezi că această formă de curaj este și o formă de realism, că este, de fapt, singura formă de continuare posibilă?”. Atunci privesc în ochii copiilor, zăresc focul din privirile lor, îmi deapăn amintirile adunate de-a lungul a opt ani și-mi răspund răspicat: „Singura alternativă a copiilor din Onești și a celor care vor veni în mijlocul lor este aceea de a urca Everestul a două oară, pe un versant mult mai greu, pe care n-a mai urcat nimeni niciodată”.

Nadia după Olimpiada de la Montreal

1977

— devine campioană europeană absolută pentru a doua oară consecutiv, la competiția continentală găzduită de Praga. Câștigă, de asemenea, medalia de aur la paralele și argintul la sărituri. Înainte ca, din ordinul lui Nicolae Ceaușescu, echipa României să fie retrasă din concurs.

1978

— o Nadia schimbată din punct de vedere fizic, diferită de adolescența firavă care cucerea Montrealul, reușește să câștige primul ei titlu mondial la Strasbourg, în finala de la bârnă. Adaugă alte două medalii de argint: cu echipa și la sărituri.

1979

— revenită la Deva și cu o alură mult mai zveltă decât cea din anul precedent, Nadia devine prima gimnastă din istorie care obține al treilea titlu european absolut consecutiv, la Copenhaga. Repetă victoria la sărituri și paralele, plus un bronz la bârnă» la mondialele de la Fort Worth, echipa României câștiga primul titlu din istorie și cu ajutorul Nadiei, care, în ciuda unei infecții la palma mâinii drepte, a concurat perfect la bârnă și a obținut nota 9,95

1980

— la a doua participare la Jocurile olimpice, la Moscova, devine dublă campioană: bârnă și sol.

Câștigă argintul cu echipa, dar și la individual compus în ceea ce avea să rămână în istorie drept cel mai controversat concurs. Înaintea ultimului aparat, bârna, româncea avea nevoie de nota 9,95 pentru a cuceri medalia de aur. Arbitrii au deliberat 28 de minute într-o sală tot mai agitată și i-au acordat 9,85, plasând-o astfel pe locul 2, la egalitate cu germanca Maxi Gnauck.

1981

— la ultimul concurs mare al carierei, Universiada de la București, se încununază campioană la individual compus și cu echipa.

1989

— în noiembrie, fuge din România prin Ungaria și Austria și ajunge în Statele Unite. Canalul american de știri CNN și-a întrerupt emisia curentă pentru a transmite în direct sosirea româncei pe aeroportul din New York.

1994

— se logodește cu Bart Conner, fost gimnast american, campion olimpic în 1984

1996

— Nadia și Bart se căsătoresc la București

2001

— primește cetățenia americană, însă o păstrează și pe cea română

2006

— cei doi devin părinți pentru prima dată.

Nadia a născut pe 3 iunie un băiat, care a primit numele de Dylan Paul

CUPRINS

Un nume frumos ca un clinchet	2
...Și ajungeți la podul Cașinului	6
Prin ochiul magic al cortinei	12
Paharul cu apă	14
Grădinița cu program „de fier”	16
Contract cu visul	20
Marele șlem...	27
Primul turnir cu Nelli Kim	31
A fost odată, la Phenian...	34
„Tsukahara”...	39
O insulă pe întinsul Pacificului	44
Ca în vechile povești scandinave	52
Răsărit de soare la Montreal	59
United Press International	65
De ce Nadia Comăneci, și nu altă fată...	67
Titanic Vals	71
În dreapta șoselei e Canada...	73
Miss Comăneci (Show la Madison)	79
Prețul perfecțiunii	83
Moș Cronos și visurile unui copil	83
Bonsoir, Nadia!	84
O veșnicie până la ora H...	85
Inel, ineluș de aur...	87
„Și chiar n-o să vedem deschiderea?”	88
Vechea noastră parolă...	89
Fetița care n-a uitat nimic, niciodată...	90
Cest tres joli, monsieur!	92
Și din nou s-a prăbușit Niagara...	93
„10 e numai pentru Dumnezeu!”	96
Caseta cu Mireille Mathieu	97
„Concorde” își ia zborul...	99
Numeralul cardinal...	101
Variațiuni pe tema perfecțiunii...	103
Principiul lui Arhimede...	105
Echipa României merge singură!	106
Astăzi sau niciodată	107
Nadia și tentația imposibilului...	110
Fair-play-ul Ludmilei Turișceva	111
Naiada din oceanul de aer	112
E miezul nopții, la Montreal...	113
„Boeing 747”	115

Dreptul de a plânge... „117
Popas la Sinești... 118
Acea seară de neuitat... 118
Monologul inginerului Pascu 119
La un pas de Neil Armstrong 122
Everestul, a doua oară... 123

Poze

Pescărușul

„Așchiuțele” lui Bela Karolyi în 1972

Nadia (dreapta) își așteaptă concentrată nota

Nadia și Bela Karolyi la mare

Nadia strânge la piept o păpușă din cele multe cu care nu a avut timp să se joace. De la stânga la dreapta: Ioan Chirilă, Nadia și Teodora

Mica prințesă

Bârna și paralelele i-au adus Nadiei două medalii de aur la Montreal

La Moscova, Nadia a urcat „Everestul a doua oară...”

Medaliile de La Moscova

„Dacă am ajuns aici este pentru că ați existat voi cei care m-ați împins, fiecare în felul vostru, mai aproape de visul meu. Vă mulțumesc”.

Tot mai simplu Ioan Chirilă și eroii săi. Nadia încadrată de Bela Karolyi și de Teodora